

A N N V Æ
L I T T E R Æ
S O C I E T A T I S
I E S V

A N N I . M . D . L X X X V .

*A D P A T R E S , E T F R A T R E S
eiusdem Societatis.*

R O M Æ,
In Collegio eiusdem Societatis.
M . D . L X X X V I I .
Cum facultate Superiorum.

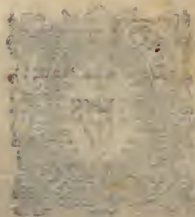
LITTELL

SOCIETY

1851

ANNALS OF THE

AMERICAN LITERATURE

UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARY
ANN ARBOR, MICH.
1851

ANNVAE LITTERAE
SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXV.

PATRIBVS, FRATRIBVSQ.

Societatis Iesu, gratia, & pax
Christi Domini, &c.

NGREDIMVR P. F. Q. C.

huius sæculi annum quintum & octogesium, ingentem latitiæ segetem ac mæroris. Latitiæ attulit nouum ac præclarum ad summum Christianæ religionis Antistitem legationis genus, cum Rex Bungi Franciscus, & Rex Arimensis Protasius, Omuræq. Princeps Barptolemaeus, nostro hoc sæculo ad Euangelij lucem vocati, Mantium & Michaelem spectatissimæ virtutis adolescentes, et sibi sanguine coniunctissimos ad exhibendam suo nomine obedientiam Gregorio XIII. Pont. Max. publicis cū litteris huc miserunt. Quid enim Societati latius, celeberrima in Vrbe conspici primos quosdam Iaponicæ Ecclesiæ fatus, quos Christo IESV. suis ipsa laboribus procreasset? eosq. ingentibus vniuersorum studijs, infinito multitudinis plausu, incredibili tum Antistitum omnium, tū

Summi Sacerdotis gratulatione susceptos, omni officiorum genere, omni honore iudicioque decorari? Latebant antea in ultimis terrarum angulis præclara à Societate res gestæ, & modicis circūscriptæ finibus, tot marium immensitates transmittere, tot terrarum spatia superare vix poterant. itaque paucorum aures in Iaponia quid gereretur acceperant, pauci disiunctissimæ illius Ecclesiæ incrementa cognorant: tantum ex ijs locis fama ac rumoris afflarat, quantum vel rari nuntij, vel mutæ nostrorum litteræ pertulissent. At postquam nobilissimorum Regum legati ac propinqui è suis profecti sedibus obire terrarum orbem cæperunt, & quacunq; iter facerent, vniuersa sui nominis fama complere; tū demum excitata sunt hominum studia, vt quæ vel nunquam nouerant, vel minus explorete nouerant, curiosius de Iaponia requirerent. Quid porro ad hominum famam ac voluntatem maius, quam primorum nostrorum Patrum curas, tot annorum spatijs pro Iaponia ipsa susceptas, hoc vno tempore representari vniuersas; agnoscique eius Ecclesiæ quasi parentem Societatem nostram, qua Deus in illis locis ad discutiendas ethnicae vanitatis tenebras vsus sit administra? Sed in tam vberi lætitiæ voluptate, quæ est inconstantia rerum humanarum, ecce tibi turbatis repente rebus, ne letioribus forte euentibus efferremur, mæror ingens, et par luctus exoritur. Cecidit enim is, qui spes nostras alebat Gregorius præstati bonitate Pōtifex à quo siue externa, quæ detulit cōmoda, siue immunitates et iura, qui-

bus

bus nos auxit, siue perhonorifica iudicia, quæ de
 hoc ordine sæper fecit, animo repetamus; plura for
 sitã ab eo ad nos profecta reperiemus, quam si ex
 hac ipsa familia Pontifex prodisset. Atque vt à mi
 noribus ordiamur, Vaticano Penitentiariorũ Colle
 gio cũ pertenuē veltigal esset, amplificauit. Noui
 tiorũ domui præter alias liberalitates, annuos dedit
 redditus in perpetuũ, diuturnasq; pensiones. Professo
 rum Patrum domum, quam aliena misericordia su
 stentat, statis anni temporibus ita leuabat, vt ratio
 ne inita dati æris, reperta sit summa aureorum mini
 mum sex millium. Quid de Romano Collegio dicam?
 quoties ei in egestate subuenit, cum veltigal esset
 nullum, vnde tantæ familiæ numerus ali possit? Ia
 cebat in squallore ac sordibus summa miseriæ. res
 erat angustissima domi, spes foris asperior, ingens
 æs alienum, quotidiana & sempiterna cura queren
 di victus ac cultus itaque cum ad extrema iam ven
 tum esset, nihil aliud reliquum erat, nisi vt consiliũ
 de minuendo cum Collegij, tum Scholarum nume
 ro caperetur. Quod ipsum nihil erat aliud, nisi vni
 uersæ Societatis Seminarium, & celeberrimæ Aca
 demiciæ florẽ extinguere. Sed desperatis prope rebus
 & in angustum adductis, præsto fuit pietas tam li
 beralis Patris, et Collegium hoc ex vltima pauper
 tate ad honestum quendam & mediocrem fortuna
 rum statum erexit. suppeditare capit per internalla
 sumptus, sarcire præteritæ mendicitatis incommo
 da, spe fouere melioris fortunæ, dum ad extremũ
 veltigal annuũ aureorum quinque millium in sem

piternum tempus assignavit. Erat ei in animo cura amplificatione vectigalium, ipsam quoque augere familiam: eamque ob causam à fundamentis nova tecta construere, inspexerat suis ipse oculis veteris habitationis angustias, viderat impendentes ruinas: et patria quadam miseratione ductus, egregium opus multis coemptis & solo æquatis ædibus inchoavit. Quod ut ad exitum perducì posset, annuas pensiones dedit ad annum usque vigesimum aureorum septem millium. Nec in hoc eius liberalitas consedisset, si vel vita suppeditasset, vel ne materia daretur invidia, interrompendum paulisper liberalitatis cursum existimasset. Longum sit iter ad omnia, si quæ Hispaniæ, Galliæ, Germaniæ, varijsq. Societatis locis beneficia contulit, singillatim enumerare velim. Penetravit eius benignitas in Iaponiam, & quatuor aureorum millia cum in Novitiorum domum, tum in varia Seminaria Iaponicæ iuventutis attribuit. Sed cum multa & magna sunt, quæ in tanta eius erga nos beneficentia ad vitam & corpus pertinet, tum vero plurima & maxima, quæ ad animarum fructum, et ad tuendam dignitatem valent. Nam ut multa, quæ decori esse poterant, cum ceteris ordinibus nobis voluit esse communia; sic quæ oneri fore videbantur, ea vel demenda curavit, si iam essent imposita, vel ne aliquando imponerentur, suis diplomatiscauit. Quot ille immunitates, quot exceptiones dedit? quam multa, quæ Superiores sunt elargiti Pontifices, vel auxit, vel confirmavit? Quot in rem nostram præclare sanxit, decrevit, interpretatus est?

Sex-

Sexdecim extant Apostolicarum litterarum publi-
 ca testimonia, quibus vel ab ijs nos onerib. eximit,
 quæ institutis nostris ac legibus refragantur, vel ijs
 nos commodis auget, quæ cū ad familiæ nostræ de-
 cus, tum ad res gerend. s. peropportuna sunt. Non
 faciam vt singula diplomata plena his immunitati-
 bus exceptionibusq. percurram: patent omnibus
 & sunt in promptu. Illud vnum sit instar omnium,
 quo disciplinæ nostræ rationem institutumq. sic ap-
 probat, vt aduersarijs, à quibus id quoquomodo po-
 terat oppugnari, sempiternum silentium indixerit.
 quæ res quam salutaris nostris fuerit, & iam satis
 intellectum est, et quotidie magis intelligetur. Age
 vero quæ fuit Gregorij de familia nostra semper opi-
 nio? qui sermones, quæ iudicia? quoties nos ab inui-
 dorum sermone defendit? quoties nostræ famæ di-
 gnitatiq. consuluit? vt non minus ipse de existi-
 matione nostrâ, quam nos ipsi, videretur esse solici-
 tus. Quid loquar facillimos ad eum aditus, quæ bene-
 uolentia semper nostros admitteret & audiret? quâ
 paterne nostris vel angeretur incommodis, vel exul-
 taret in rebus latis? Quando vnquâ, se se obtulit oc-
 casio adhibendi nostros ad publicas causas, quam
 ille dimiserit? Extruebat noua in Vrbe Collegia, &
 eorum procurationi, quos præter nostros, vel sæpe
 reluctantes præficeret, non quærebat. mittendi erāt
 in peregrinas & longinquas nationes, qui res Eccle-
 siæ componerent, nec aliunde nisi è nostro numero
 petendos existimabat. Is ad Iacobitas, ad Cophitos,
 ad Maronitas, ad Græcos, ad Anglos è nostris misit

Is Sacerdotem item nostrum Apostolica Sedis nō-
 mine legauit ad Suecos, ad Sarmatas, ad Moscouitā.
 Is plurima ex adolescentibus contubernia ad Ecce-
 siæ Catholicæ propugnaculum excitata, vel admi-
 nistranda nostris tradidit, vel nostrorum censuit
 legibus temperanda. non enim modo, quæ in Vrbe
 cernimus, sed alia quoque multa, quæ proximis
 litteris enumerauimus Seminaria, nostrorum fidei,
 curæq. commisit. Quibus tot tantisq. à Gregorio
 in Societate positis beneficijs, simul ac nuntiata
 mors eius est, quæ præter omnium opinionem ac-
 cidit, existimari potest, quam ingens mæror, om-
 nium animos occuparit. ingenuimus vt decuit
 eius occasu, & subita recordatione tam benefi-
 ci patris acerbis lacrimas fudimus. Parentauimus
 vt parenti: & in eius morte publico luctu
 celebranda, habita est à nostris ad Apostolorum
 Petri & Pauli in omnium Cardinalium corona
 funebris laudatio: vt qui tot ab eo essent in om-
 nium oculis ornati instructiq. muneribus, ab ijs
 etiam mortui laudes in luce conspectuque omnium
 celebrarentur. Verum, quamquam maior vide-
 batur is dolor, qui ex eius interitu captus est,
 quam vt temporis medicina leniri posset; tamen
 ea nos consolatio sustentat, quod & si propensa il-
 la Gregorij in nos voluntas, vna cum morte pari-
 ter occidit; Deus tamen, in quo pridem spes no-
 stras fiximus, nunquam moritur: quem speramus
 mentem illam protègenda; tuendæq. Societatis,
 quam Gregorio dederat, eius quoque successoribus

bus donaturum. Nec inanes spes nostra erunt, ut
 Sixti pollicentur initia. Qui non modo verbis
 amantissimis, cum P. N. Generalem priuatim
 alloqueretur, sed etiam re ac subsidio, quanta sit
 illi cura Societatis, ostendit. Is cum in tanta inuido-
 rum multitudine, quanta noui Pontificatus occasio-
 ne subito in nos erupit, nobis ipsis mirifice fauit, quo-
 ties opus fuit; tum Iaponicorum Regum Legatis, So-
 cietatis sœtibus & Alumnis, omne genus honoris
 habendum putauit: abeuntesq. non modo omni mu-
 nerum varietate prosecutus est, sed in eorum quoq;
 gratiam ad annuos Gregorij redditus aureorū quat-
 tuor millium, addidit duo millia, perpetuosq. ex tem-
 porarijs fecit. His initijs, proximi qui consequuntur
 anni, consentient, ut annuq. propediem litteræ decla-
 rabunt: nec dissimiles futuri sunt reliqui, Deo propi-
 tio, modo eius bonitati serio atque ex animo seruiat-
 ur. Sed his missis exordijs, quæ fuerint huius anni
 fruges, quiq. huius status ordinis videamus. Ini-
 tus est nostrorum numerus ex his litteris, quas ac-
 cepimus, exceptis ijs, qui animorum causâ domo
 absunt, quorum haberi certa ratio non potest, sex
 millia ac nonaginta tres. Desideratæ sunt autem In-
 dica & Peruanæ Prouinciæ, sat suis utraque refer-
 tæ Socijs. non enim licuit per locorum interualla, cū
 diu multumque otiosis à nobis expectatum sit, ab
 vnaquaq. suum quasi pensum exigere. itaque ad-
 mirationi mora nostra non erit, qui dum pleni abso-
 lutiq. esse volumus, nec partem vllam Societatis
 reliquam facere, quæ non his litteris comprehenda-
 tur,

*tur, coacti sumus, & hæc edere nondum opere per-
soluto, & carissimorum nihilominus fratrum expe-
ctationem diu suspensam tenere. Dormie-
runt in Societate centum vndetrigin-
ta. Aggregati sunt quadrin-
genti & octoginta.*

11

P R O V I N C I A R O M A N A .

*VNT in Romana Provincia Pa-
tres, fratresq. omnino quingenti, &
quingenta quinque. In Professo-
rum Domo fere centum . In Col-
legio Romano centum circiter &
septuaginta. Tusculi decem. In Pro-
bationis Domo, vnus, & sexaginta. In pœnitentia-
riorum Collegio, vnus et viginti. In Anglicano sex.
In Germanico tredecim. In Romano Seminario duo
& viginti. quibus vrbani Collegijs accessit proxi-
me Maronitarum , vbi par tantum versatur è no-
stris. Tybure duodecim degunt . Duo de viginti Se-
nis. Totidem Maceratæ. Tres & viginti Florentiæ.
Perusii sexdecim. Quatuordecim Recineti. In Laure-
tano Collegio , quinque circiter & quadraginta.
Quatuor tantum in Illyrico. Functi sunt vita quin-
decim. In Societatem recepti duo & quingenta.*

P R O F E S S O R V M R O M A N A Domus.

***H**onestarunt hanc domum XI. Kal. April. Ia-
ponicorum Regum legati Mantius , & Mi-
chael*

chael, eorumq. Iaponij Comites nobilissimi, Martinus, ac Iulianus, eximia probitatis Adolescentes. exceptiq. sunt, tum ingenti gratulatione nostrorum, tum publica, vt paulo ante significauimus, Ciuitatis letitia. Quorum honestissimum ac celeberrimum in Urbem introitum, totumq. apud Pontificem Max. in Amplissimo Cardinalium Confessu & magna Principum, Antistitumq. frequentia, legationis obitæ munus; pluribus verbis cōmemorare, si res vna omniū post hominum memoriam celeberrima, & tot iam scriptis, litterisq. testata, à nobis quoque memoriæ commendationem exposceret. Editus est nuper ea de re libellus, tā accurate persequens omnia, vt amplius quod desideres nihil sit. Is nobis laborem hunc minuet, & quæ de horum Legatorum vel in Urbem aduentu, vel perhonorifico per Indiam, Hispaniam, Italiamq. transitu scribenda forent, ea ipse perferet vniuersa.

Caterum notæ sunt huius domus pro animarum tuchda salute curæ atque vigilia: sed cum innumera pene sint, quæ pro animis quotidie geruntur, paucissima tamen sunt, quæ litterarum desiderent diligentiam. Est hic Societas aucta nonnullis: Compluresque tam viri, quam fæminæ, vt nudum Christum nudum expeditiq. sequantur, contemptis opibus humanisque curis, varijs se se includere Cænobijs. Ac ne minor diuinorum præceptorum, quam consiliorum habita ratio videatur, excitati sunt ad æquitatis studium iustitiæq. non pauci, vt quæ ex alienis bonis, vel per ignorantia detinebant, vel ad se consulto tran-

translulerant, ea suis quaque Dominis restituerent. Inuentiq. sunt, qui ne aliena punctum temporis detinerent, fortunas suas venderent vniuersas, malentq. inopem vitam degere, quam contra officium vitam ipsam ex alieno tueri. Prohibitum praeterea est multorum aditus ab inimicorum sanguine atque cade. Cumque exsules quidam Pontificum per interregnum Urbem essent ingressi, in eademq. familia in primis nobilis conspirassent, cauerunt nostri, & ne quid in praesentia, ea familia caperet detrimenti, & vt in posterum tuta à periculo redderetur. Res externa, Dei primum, deinde etiam liberalium hominum beneficio satis commode se tuitur. Cuius nobilis Genuensis, in primis diues, pensile nouae basilicae candelabrum purissimo ex argento in usus luminum consecrauit: regium plane munus, aureorum circiter duum millium, & sine æmulo candelabrū. cuius amplitudo omnis palmorū octo, duodecimq; per ambitum: in quo multa latera, multaeque facies cernuntur vndique, incredibili ornamentorum varietate, multipliciq. puerorum effigie, Iuuenum, Cherubim, Lychnorum, festarumque frondium, tantae artis, vt claritatem possint dare vel singula: Lychnuchiq. elaborato opere nouum ab alatis duodecim pueris sustentur, ea collocatione ac venustate, vt candelabrum omne, praesertim cum sua quisque luce fulserint, spectabile admodum reddant.

COLLEGIVM ROMANVM.

IN acerbissimo luctu Pontificiæ mortis, quo cum omnia in Societate redundabant, tum maxime ob accepta tot beneficia Collegium Romanum, res seu domestica, seu diuina, non male, Deo fauente gesta est. Iulius Grimanus Venetus cum generis splendore clarus, tum integritate ac fide, cum sex septemue annis ante, filium quem habebat unicum, familiæ nostræ percupidum, æquissimo nobis animo concessisset (Is erat Marcus Grimanus, suauissimis moribus adolescens, quem matura iam virtus, vt anno octogesimo scripsimus, ex hominibus ad Deum transtulit) memor tam cari pignoris, ipse quoque moriens luculentam Collegio bibliothecam, & domus suæ non tam copiosam, quam lautam atque elegantem supellestem dono dedit: Ac ne longius abesset à filio, sepeliri eodem apud nos sepulchro voluit, vt cuius animo coniunctum iri se sperabat in calo, eius quoque corpori cõiungeretur in terris. Summa eorum, quæ Collegio legauit, aureorum minimum duo millia. Cuius beneficentiam paucis post mensibus optima femina imitata est, quæ cum Societatem vix nossset (in quo vim magis diuinæ prouidentiae perspicias) abiens è vita, aureos Collegio nummos mille quingentos, & aedes quasdam legauit. Quæ in tanto ære alieno, quãto premitur hoc Collegium, non leuia fuere subsidia. Sed hæc ab externis in externam rem. Alia in interiora à domesticis deriuarunt: nec enim minus
 horum

horum obitus disciplina virtutum, quam illorum mors nostris commodis fortunisq. consuluit. Disciplina exemploq. fuerunt cum omnes, quos in cælum vocauit Deus, (vt in Societate solent ij, qui extremum vitæ diem morte conficiunt). tum Bellisarius Balduinus in primis, & Gulielmus Brusbeus Anglus. Erat Balduino pari probitate frater, & vt ambo eodem tempore, eademq. concordia ad diuinum se famulatum contulerunt; ita eodem ferme anno, eodemq. leti genere occubuerunt. par nobile fratrum ex agro Liciensi, quos coniuncta cū virtute nobilitas commendabat. Misit eos parens in Vrbeni, vt in Societatis sinu inter Seminarij conuictores, & moribus educarentur & litteris. Hic illi breui euaserūt ad summum, & pueritiam vix egressi, Deo Societatiq., primum suæ adolescentiæ florem consecrarunt. Sed noluit liberalitate Dominus vinci, & qui ei se sine cunctatione tradiderant, sine mora admisit ad præmiū. Bellisario autem vt natu grandiori, quo plus forsitan palmæ concederet, plus etiam reliquit agonis. Ex sanguinis vomitione pul nonuq. vitio in phthisim incidit, quæ annum & eo amplius ita illum occupatum impeditumq. tenuit, vt tanquam domestico inclusus carcere, toto illo interuallo lucem non viderit. Periucundum spectaculum Deo, admirabilis adolescentis æquitas, qui nondum gustata suauitate vitæ, in tanta desperatione salutis, tam longa ac diuturna tabe, tanto virium languore, lectuliq. tadio, patientiam teneret. Quid cum ad vltimum languorem venit? cum moueri lo-

co non poterat, neque suis membra viribus, sed alienis erant versanda lacertis? quæ tum illi crux? qui dolor? quæ nostrum omnium commiseratio? Apparebant corporis partes quædam longa exese desidia, & tamquã anteuertent vrna tempus, putri iã tabo fluebant. Angebãt crebræ tussēs, continens anhelatio, & inuiti pituitæ cursus: nihil vt ei solatio esset præter id, quod vel Deus aliquando, vel fratrum salutationes afferrent. Ille uero semper equus, lentissimum hoc mortis genus numerabat in lucris, non ignarus tanto sibi faciliorem cursum in cælum fore, quanto plus colligendis in hac vita meritis esset loci.

Iam Gulielmi in pari probitate dispar obitus fuit. qui cum vigere maxime videbatur, tum repentino morbo, nobis rapitur inuitissimis. Cuius de virtute plurima dici possent, si omnia committenda litteris viderentur, sed quæ cõmitti recte possunt, ea breuiter perstringetur. Is claris ortus natalib. domi suæ, cum annũ ageret decimum quartum, studiorũ causa Duacũ mittitur, vbi tum primum Societate nouit. cuius fortasse opinione nonnulla mentem etiã de eacõplectenda suscepit. quæ cogitatio, quoniam nondũ suas radices egerat, post eius in Angliam reditum, obliuione potius, quam voluntate sensim excidit; præsertim in tanta hereticorum colluione, vbi omnia non modo teneros inficiunt animos, sed etiam robustos ac confirmatos à virtute detorquent; vt prope miraculum videatur adolescentem opibus affluẽtem in tanta opinionum vanitate, ac morum corruptela,

ptela, tantisq. peccandi occasionibus, non modo integram tueri fidem, verum etiā colere pietatis studia potuisse. Degebat plerunq. Londini in ædibus aui sui, Quæstoris regina priuati. qui vna cū coniuge eamdē ac regina sequebatur heresim. apud hunc sacerdotes adducebat occultos, quorum opera auiam suā ab impii secta ad verā traduxit Ecclesiam. Publicas custodias, in quibus sacerdotes, alijque catholici asservabantur, obibat: eosque quoad fieri poterat, et oratione leuabat, & re. quod tum multo fecit uberius, cum permagnam ex matris, & cuiusdam propinqui obitu hereditatem creuit. Aderat quotidie sacris si liceret, nullo periculo territus, & ea modestia ac significatione pietatis, vt suo exemplo cum ceteris, tum Thomæ Hemofordio, de cuius martyrij palma proxime scripsimus, mire profuerit. Is enim despecta rerum humanarum imagine, vna cum Gulielmo Romam venit, & absolutis in Anglicano Collegio studijs, cum vitam inter nos agere non liceret, ad martyrij gloriam recurrit in patriā; vt merito nobilis illa palma Gulielmo accepta referenda quodammodo videatur. Agebat Gulielmus ipse alterum & vigesimum ætatis annum, cum eius virginitati, quam perpetuo coluisse dicitur, insidiari visus est Dæmon. arcta ei erat cum claro ac catholico viro coniunctio, & suadere cepit, vt solet, amor necessitudinem arctiorem, nouamq. per nuptias propinquitatem. Spondet ille Gulielmo sororem suam, si eam in matrimonium velit ducere, & ut velit, hortatur & urget. Contra amicitiam fieri

E vide-

uidebatur, sponsam talem repudiare. nec abhor-
 rere se à nuptijs significauerat adolescens, cuius ne
 uoluntas quidem aliena tum fuit. amabatur à Virgi-
 ne, & ipse Virginem adamabat, & familiaritate ià
 contracta multæ una consumeabantur horæ. ex qua
 tamen familiaritate nihil, Deo protegente, in animū
 adolescentis irrepsit, quod eius officeret castitati.
 Sed ne quis in terris hunc sibi florem ante præriper-
 ret, imbecillæ Deus misertus adolescentiæ, ueteres
 illi cogitationes ad memoriam redigit, & pristina il-
 la Societatis studia, quæ consopita uidebantur, ac-
 cendit. Itaque tanta fuit ardoris uis, ut abiectō nup-
 tiarum consilio, spretisq. non modo, quas posside-
 bat opibus ac fortunis, sed etiam spe certa paternæ
 hæreditatis, adornarit repente fugam. Id puellæ ma-
 ter, fratresq. odorati, molestissime ferentes se de spe
 deijci, Gulielmum aggrediuntur, & subiti reprehen-
 sione consilij, uiolatæq. fidei, deducere de mente co-
 nantur: circumfident mulieres lachrimis ac preci-
 bus, fratres minis atque terroribus, ut pro se quisq.
 constantiam labefactent adolescentis. Vbi hæc non
 procedunt, religionem obijciunt datæ fidei, nec iam
 licere contendunt semel initum matrimonium &
 verbis, & crebris argumentis amoris (clandestinum
 enim matrimonium firmum et ratum apud Anglos
 est) saluo officio ac religione dissoluere. Adduceba-
 tur in medium puella, quæ hæc ita se habere constan-
 tissime confirmabat. pugnabat ex altera parte Gu-
 lielmus, nec fidem datam testabatur esse, nec verbū
 ullum factum, unde id argui posset. adhibetur huius

contro-

retrouersi. & disceptator et arbiter Thomas Pondus, vir nobilitate, prudentia, et religione præstans, qui tunc pro catholica fide inclusus tenebatur in carcere. hoc igitur arbitro cum res ageretur, nec minus pro Gulielmo causa staret, quam Gulielmus ipse pro se; Gulielmo quoque adiudicata lis est. uerum ita rem omnem composuit atque constituit prudentissimus disceptator, ut quo æquiores dimitteret aduersarios, dotis loco puellæ summa quædam pecuniæ à Gulielmo daretur. sed quoniam pluris erat apud homines nobiles ipsemet adolescens, quam splendor auri; conditionibus stare non poterant, & denuo arbitrum aggreduuntur. disceptatur iterum ad multas horas, & acriter utrinque pugnatur: sed quoniam deserui se à causa uirginis fratres, parentesque. senserant, puellam abditam in cubiculum carceri proximum, ante monent, ut cum se causa cadere audiret, aperto repente ostio profiliat, & quem iure, ac uerborum contentione non posset, blanditijs precibusque. deliniat. prodit igitur ex constituto puella, non minus ab arte compta, quam à natura; & cum rationis suauitate, tum querelarum dulcedine, animum pertentat adolescentis. orat omnibus precibus, ne se respuat, negat quicquam esse vel in suis natalibus, vel in naturæ fortunæque. muneribus, quod despiciat; porrò fraternæ det hoc amicitia, det suo quoque amori, ut tam expetitam, & iam pene initam matrimonij societatem fanciat, habeatque. rationem cum personæ, tum dignitatis suæ, cui sempiternam dedecoris notam, si ab eo repudietur, inurat. ita supplicatio que-

relis, & verba lacrimis miscebantur, ut quod ab invito ius non posset, supplicationis humilitas extorqueret. Sed ille surdis ad hac auribus, de castitatis magis bono, quàm de parta amicitia sollicitus, tacitus nulliq. dicta salute ex ijs ædibus auolat. mox in Galliam se traiecit, nec ita multo post, cum Romani, quo Deus duceret, peruenisset; nondum exacto tirocinij biennio, ipso virtutis studio ac contentione currendi, longæ ætatis cursum æquauit, & è carceribus vix emissus subito euolauit ad metam. Is cum esset in Anglia, & in hortis quibusdam inambulans, de nouo vitæ genere semotus à ceteris cogitaret, visus dicitur sibi videre speciem quandam Saluatoris, quæ oculos in se defigeret, taciteq. videretur hortari, ut se ab humanis caducisque rebus auelleret: ipse vero conuersa in eam speciem facie, admirabilem hausisse animo voluptatem, & quandam vidisse lucem, qua valde excitaretur ad humana linquenda. Hoc ipsemet amicissimo patri, & cui maxime se credebatur, aperuit: cuius etiam postea mores fuerunt eiusmodi, ut fidem visi faceret vel tacendo.

COLLEGIVM POENITENTIA- riorum, & Probationis domus.

INnumerabilia pene sunt, quæ in his locis, ubi expiandis animis opera datur, propter varia hominum genera, digna admiratione contingunt: sed quoniam plerunque, quæ sunt eiusmodi, silentio potius inuoluenda, quam cum alienæ famæ periculo videntur edenda, amputabimus more nostro complura,

ra, paucis modo contenti, quæ vel nostrorum sint factus industriæ, vel salua hominum existimatione commemorentur. omnis autem animorum salus è confessionibus peccatorum. quæ cum innumerabiles ferme fuerunt, vt in tali loco necesse est; tum à primis annis maximam partem instituta. Repressa est huius sacramenti beneficio intolerabilis multorū venus, Mulieresq. amplius viginti cum se se fadis voluptatibus addixissent, nunc caste pudiceq. se gerunt. Et quæ matrimonio iunctæ suorum corporum vsuram conceßerant alienis, intra præscriptum se se cohibere legitimi tori. Nec minus operæ in iuuandis illis, qui Ecclesiæ, quam qui coniugibus fidem fregerant, adhibitum est. Septem & viginti ex ijs, qui partim à veritate catholica ad hæresim declinarant, partim in his ipsis tenebris alti educatiq. erant, ab errore deducti sunt. nec pauci, qui à cænobiij disciplina flagitiose descuerant, aut ad eadem sunt remissi cænobia, aut quod per Summi Pontificis potestatem licuit, ad laxiora. Sed cum multi ex hominum genere Deo, Ecclesiæq. catholica, tum ipsis quoq. hominibus ex inimicis amici redditi sunt. Iras sexdecim posuerunt. & quos ad expetendas fraterni sanguinis pœnas vis doloris impulerat, persuasum ijs est, vt iniuriam obliti, naturæ uinculum & coniunctionem agnoscerent.

DOMVS PROBATIONIS.

Omnis Nouitiorum cura, & vigilandi labor in domandis, vt solet, animis, extolendisq.

consumitur. Sunt omnes sitientes, integræ solidæq. virtutis; & alter alterum quotidianis laceffit exemplis: vt Deo potius agendæ gratia, quàm eorum prædicanda sit laus. Conuocauit Dominus in hanc Domum duos, & quinquaginta, in ijsq. nonnullos, non minus genere, ac dignitate claros, quàm virtutis indole, donisq. naturæ. Accessit quidā legibus pereruditus & prudēs, qui dum in Vrbe perhonorifico præpositus muneri, suam nauat operam Curia, sensit melius collocatos fore labores suos, si eos ad Christi famulatum, Societatemq. conuerteret. Alius quoq. ad nos se contulit adolescens, multis præfidijs ingenij, fortunæque munitus, Marchionis filius, & Mantuano Duci propinquus, ex vetustissima Gonzagorum familia. Qui cum in Aula Philippi Regis, vna cum minore natu fratre, inter honorarios pueros versaretur; ibi ad virtutem vehementius exarsit, vbi parta sæpe virtus difficilior tenebatur. Iniecerat ei Deus tenuem quamdam Religiosæ vitæ mentem, quam ille inter illecebras Aula, assiduo pietatis vsu, sic aluit, vt quotidie magis confirmaretur, & cresceret: auocabat enim se quoad fieri poterat à rebus humanis, & furtim placando Deo, & precationi se dabat; nec de eo vitæ curriculo, quod ei ab initio propositum fuit, minimum vnquam decessit. Sed cum potestate Patria contineretur, suumq. Sacerdoti nostro consilium, qui ei erat à Confessionibus, indicasset; de eius sententia, id quoq. cum Parente, Societati nostræ multa familiaritate coniuncto, communicauit, simul & veniam petit.

petit. Parens, primo grauitèr visus est commoueri, & ad perspiciendum filij animum, varijs vsus est tentamentis: filius tamen in sententia mansit; & ut Patri admirabilis sue constantiæ, sic cæteris, prudentiæ atque pietatis specimen dedit; præsertim Religiosis quibusdam viris, qui eius mentem explorandam, paterno iussu susceperant. Postea cum in Italiam rediret Parens, auehendum ex Hispania filium existimauit. Vbi multas filius ipse pugnas & bella sustinuit, cum ab omni hominum genere, tum à Principibus viris, qui eo maxime incumbabant, ut Adolescenti, si fieri posset, persuaderent, ne ab hominum consuetudine, se sciungeret: Vel si certum et fixum esset, vitam cum religione degere, Canobiorum asperitate postposita, sequeretur id vitæ genus, quod nulli disciplinæ addictum, in Ecclesiâ tamen munere versaretur: ad eamque rem honores in Ecclesiâ pollicebantur amplissimos. Quod si tandem ad certam aliquam disciplinam induceret animum, ad eam potius inclinaret, ubi cum religione splendor obtineretur, quam ubi obstructus esset aditus ad honores. Adolescens, qui longe alium petebat cursum, quàm, quem patrj suadebant amici, cum ad omnia cumulate respondit, tum ad hoc postremum cumulatissime: negauitq. vllum sibi videri Ordinem, suis rationibus aptiorem, quàm qui minime esset dispositus ad honores. Nam cum id spectaret in primis, ut à communi vitæ consuetudine se abduceret, omnisque hominum vitæ, diuitiarum splendore, & specie honorum maxime teneatur, in Societate I E-

SV, absoluta Paupertatis ope, omnis amplitudo diuitiarum: precipui vero sponſione Voti, omnis honoris gradus excluditur. Cæptum eſt à domesticis dein agi, ut patria bona minori natu fratri concederet; quibus is alacriter morem geſſit, unam dolens in exſequendo conſilio ſuo moram ac tarditatem. Nam cum paternorum bonorum ceſſio ex Imperatoris nutu penderet, quod feudi nomine contineretur; dum uoluntas, ut ſolet, expectatur Imperatoria, annus propè integer abiit. Ac ne tum quidem ſilio licuit ſibi ipſi morem gerere, cum geſſiſſet alijs. Parens enim, non tam patrio ductus amore, quam infirma Adoleſcentis ætate, rem maioris putabat eſſe conſilij, & patrias deſiderari partes, ſi nec ætatis infirmitati conſuleret, nec multo ante proſpiceret, ne quid filius animo maius complecteretur, quàm ualeitudinis imbecillitas ferre poſſet. Itaque nondum præteritis contentus experimentis, iterum eius, Mediolani conſtantiam per uarios homines tentat: & quanquam moras omnes decreuerat interponere, & Romam filium ad inchoata Philoſophiæ ſtudia perſequenda prius mittere, quàm ut ei faceret deligendi huius uitæ generis poteſtatem; tamen cum & precibus apud ipſum, & crebris litteris apud P. Noſtrum Generalem, & quod caput eſt, multis apud Deum lacrimis, filius continenter urgeret; tandem ſe flexit, & diuino plane nutu, ad meliorem mentem voluntatemque conuerſus, poteſtatem ei fecit, tam ſalutaris capiendi Conſilij. Ergo multo & honeſtiſſimo comitatu addito, una cum litteris

teris ad P. Nostrum Generalem, filium in Urbem mittit, tanta ipsius filij letitia ac uoluptate, quanta ex diuturni desiderij magnitudine existimari potest. Qui Romam ut attigit, maxima admirationi fuit tum Summo ipsi Pontifici, à quo prius benedictionem ac ueniam paterno iussu postulauit; tum Cardinalibus, Aulicisq. compluribus, quod id ætatis Adolescens, atque ea conditione fortunæ, tanto studio diuitias honoresq. defereret, quanto uix ceteri, ea sitiunt & consecretantur. Interim moritur Pater, in quo Dei Immortalis providentiâ licuit oculis cernere; tum enim mortuus est, cum prisci illius Abrahami more, filium Deo sibi carissimum, natuq. maximum, iam obtulerat: ut cui tam gratam victimâ, sua voluntate mactasset, eius iucundo sinu complexuq. reciperetur. Filius vero ab ijs curis periculisq. relictus est liber, quæ cum domestica priuatæq. familia, tum publicæ ditionis administrationi comitari solent.

COLLEGIVM GERMANICVM & Anglicanum.

Germanorum, Anglorumq. Collegia, quam recto cursu, & ad patriæ præsidium, & ad omnem pietatis laudem contendant, superuacaneum est, hoc quoque anno commemorare. Viget quam cum maxime eorum & in litteris, & in virtute contentio. quæ si antea domesticis umbris occultata latebat, nunc diuino consilio patefacta per eos, quos Visitatorum nomine Summus Pontifex ad

ad hæc inspicienda Collegia misit, foris etiam eluce-
ret. Nam cum Societas, lecto in Vrbe nouo Chri-
sti Vicario, & hæc ipsa quæ administrat Collegia,
multorum, qui priuatas spes agitabant, nec inuidiã,
nec sermones effugere possent; subito extiterunt,
qui nostrorum criminantes administrationem, Pon-
tificis aures multis mendacijs onerarent. quibus vt
obstrueret ora prudentissimus Pontifex (places
enim ijsdem vti verbis, quibus cum Patre nostro
Generali colloquens vsus est ipse) consilium cepit,
vt hæc ipsa Collegia per idoneos viros inspiceret,
qui & in alumnorum, & rectorum mores diligen-
ter inquirerent, & rationes sumptuarias annuosq.
prouentus accurate cognoscerent. Dedit igitur ne-
gocium duobus Episcopis, optimis & grauissimis
viris. qui cum omnes in exordio sui muneris, tum
singulos, tum vniuersos blande & comiter essent
assati, ceteraq. quæ vel ad mores rectorum, atque
alumnorum, vel ad rē tam diuinā, quam familiarem
pertinent, summa cura ac fide perspicere voluissēt;
non obscure postea nobis ipsi significarunt, quā
vehementer omnia probassent. Delectauit quippe
homines religione præstantes templi nitor, & sa-
crarum rerum exquisita munditia. delectauit singu-
laris modestia iuuentutis, & in peregrinis corru-
ptisq. nationibus mirus amor & cura pietatis. ordo
etiam disciplinæ eos mirifice cepit, concordia volū-
tatum, pax; & quod multi ad criminandum inuidio-
se sumpserant, ipsa consificiendi tabulas ratio, tuen-
dæq. pecuniæ. Nec verò aliter cum ceteris homi-
nibus,

nibus, aut cum ipso Pontifice ea de re sunt loquuti: eos enim ubiq. sparserunt tum de his Collegijs, tum de Societate sermones; ut emenda potius nobis fuisset videatur alienorum hominum criminatio, quam fugienda. Nec satis habuerunt amplissimis se uerbis esse testatos, quàm integra apud nos, et quam apta reperissent omnia; sed ut æquitatis in primis amantes; commentarium etiam in libellòs quosdam nuper editos, traditosq. Summo Pontifici, conscripserunt, ubi ea, quæ aduersus Anglorum Collegium in ijs esset paginis malitiose conficta, singillatim prudenterq. refellunt. Tum demùm intellectum est, quam aduersus eos nullæ sint vires, qui latent in tutela diuinæ virtutis: custodit enim Dominus innocentiam, nec ijs deesse potest, qui spes suas omnes in eius præsidij collocatas habent. sed infinitum quiddam est, quod diuinæ bonitatis magnitudini debeamus, ut qui paternæ eius prouidentiae curam, manibus pene contingimus.

E Collegij Germanici disciplina addixit se Societati Sacerdos. Alius vero nobilis adolescens, cuius consilium mors anteuertit, in ipsa morte pro nostro est habitus, & in eundem gregem numerūq. conscriptus. Remissi sunt in patriam confecto Philosophiæ Theologiæq. curriculo, Sacerdotes vndecim, quorum virtus consimiles eorum pollicetur euentus, qui proximis remissi sunt annis. sunt enim illi (ut accepimus) subsidio prope occidenti Germaniæ, non adiumentis modo doctrinæ, qua sunt instructissimi; sed integritate morum, & sanctimonia. Expeditur a principibus

pibus viris eorum opera, & ad regendas Ecclesias ab Episcopis adhibetur: nonnulliq. ad Episcopatus honorem probitate atque industria comite peruenierunt. Duo etiam suorum Episcoporum ac Principum nomine legationem ad Pontificem Maximum obierunt, ingenti cum ipsius Pontificis, tum Cardinalium, honestissimorumque virorum, quibus cum agendum fuit, approbatione. Ex hac eadem disciplina Curiensis Decanus prodijt, Gualtherus Bellius, qui parem virtutem cum doctrina, ac nobilitate coniunxerat. egerat hic Romæ inter alumnos huius Collegij ante sexennium, Rodolpho olim Aquæuinæ, qui ex hoc ipso Collegio proxime in Indiam abiit, admodum carus. cuius præceptis imbutus, mirum non est, si is euasit, quem & vita insequens, & consequuta mors docuit. Is igitur in vrbe Curia, tum, cum ciuitatem omnem miserandum in modum pestilentia contagio labefecerat, sui ipsius oblitus, vt pro ouibus sibi creditis vitam poneret, in media pericula se se intulit: nec modo suis se bonis ac facultatibus spoliauit, vt multorum egestati inopiæq. succurreret; sed contempta morte, partim animis oratione firmandis, partim sacramentorum pabulo recreandis, nullam partem boni probatq. pastoris omisit, dum ad extremum è medijs ereptum laboribus ad otia Paradisi, & sui magistri complexum diuina benignitas euocauit.

Ex Anglicano Collegio nouem in Angliam Sacerdotes magno animarum commodo reuerterunt, quorum vnum comprehensum ab hæreticis, in carceremq.

remq. coniectum, accepimus graues acerbosq. cruciatus fortiter subijſſe. Alius etiam in custodiã traditus, quod de fidei constantia dimoueri non possit, vltimum discrimen adit. Quidam quoniam & à natura, & à doctrina præclare instructus est ad dicendum, magnum hæreticorum numerum ad suas partes adiunxit. Alij præterea huius alumni Collegij Sacerdotes quinque; post diurnas tenebras & æruginas, ad extremum in expeditum compulsi nauigium, exilij nomine auehuntur in Galliam, terrore mortis inieſto, ne quis in Angliam remearet. ex quibus tamen continere se quidam non potuit, quin reditum attentaret, incertum adhuc, quonam euentu. comitem ei se se Deus adiungat, & feliciter verat omnia. Ad hæc pietatis argumenta accedunt vota studiaq. religiosæ vitæ, quibus pleriq. tenentur: ac præter eos, qui vitam nostram adamant, quinque se varijs cænobijs atque ordinibus addixerunt. Reliqui pro se quisque contendunt, vt probitate morũ, exemploq. vitæ declarent, nequaquam se à Deo frustra in hanc virtutis palæstram ac disciplinam vocatos. colunt omnem pietatem, & officiosi maxime in hospites sunt. tenetur enim vel in summis rei familiaris angustijs antiquum recipiendorum hospitem institutum; exceptusq. nuper est Anglus nobilis, qui tuẽdæ religionis causa, fortunas reliquit amplissimas, ex quibus quotannis aureorum viginti millia capiebat: satis se diuitem ratus ac locupletem, si integram Christi fidem ad extremum vsque spiritum tueatur.

S E M I N A R I V M R O M A N V M .

IN tanta cæli clementia, tantaq. corporum salubritate, quantam hic annus attulit; longis tamen, etsi minime periculosis morbis, huius iuuentutis contubernium tentatum est. contagionis vis quædam fuit; incertum vnde concepta, quæ subito in nonnullos irrepens, sensim peruagata est vniuersus: vix enim quemquam exemit. vno eodemq. tempore octoginta nonnumquam cubabant ægri; satis ampla charitatis ac patientiæ materia: nam nec ijs, quos in lectum morbus abiecerat, tolerantia; nec ijs, quos nondum strauerat, charitatis exercitatio defuit. nullum obsequij genus absuit, nulla studij munerisque vicissitudo. Nam quamquam has partes subleuandi curandiq. ægròs, nostri sibi susceperant; voluit tamen egregia discipulorum pietas, hanc sibi curam nobiscum esse communem. itaque cursare ultro citroq. qui ualentes erant, lectos ægrorum sternere, præparatos asferre cibos, ac frequenti scalarum ascensu atque descensu pro viribus leuare iacentes; præsto deniq. vnicuiq. esse, vt cuiusq. necessitas exigebat. Ex altera parte, qui lecto tenebantur, ne ita meritis, vt officijs inferiores essent, præclara ipsi quoque suæ virtutis documenta præbuerunt. patientiam testabatur hilaritas: pietatem colloquutio, agitatioq. diuinis de rebus: obedientiam alacritas obsequendi. Obiabant sacramenta de more, nec languorem animis languor corporum afferebat. Duarum circiter horarum intervallo, Sacerdos cum

Eucharistiæ sacramento cubicula circuibat, nihil ut negotij minus haberet, imbecilla ac iacente, quam in columi stanteq. familia. Vnus hoc anno desideratus est modo, cuius ut acrior vis morbi fuit, sic maiora documenta virtutis. is leues sepe noxas expiabat in die, et quod teneræ ætatis miraculum est, nunquam ex quo correptus est morbo, meminit propinquo- rum: usque eo rerum humanarum memoriam recor- datio vitæ cælestis abstulerat. Sed ex ipsa ferendi morbi ratione facilis coniectura fuit, quales tandem se plerique præbeant, cum recte valent: in multis enim ea significatio probitatis elucet, ut non mul- tum ijs, qui ad perfectam officij rationem excur- runt, de uirtutis laude concedant. ex his octo, à no- stris moderatoribus impetrarunt, ut eiusdem sibi disciplina liceret esse comites ac consortes. Quorum duo multa eius rei causa à domesticis pertulerunt, sed tamen ita fortiter ac constanter, ut fidem fece- rint, mentem illam non humanitus, sed diuinitus in- ditam esse. nam cum subito Romam parentes, ac propinqui ad labefactandum adolescentum propo- situm aduolassent, studeretq. alterius pater, modo minis, modo blanditijs, ab ea filium cogitatione reuo- care; filius è patrio se conspectu subduxit, in easque tenebras abdidit, quo nullis vnquam vestigijs per- ueniret paterna suspicio. Qui dum filium aut in So- cietatem se clam inclusisse, aut in Collegium ali- quod ex his, quæ disciplinæ nostræ sunt credita, suspi- catur, vna cum alterius adolescentis patruo ad sum- mum Pontificem querelas defert, filios sibi à Socie-
tate

tate per vim eripi,recipi parentibus inconsultis,occultari per summam iniuriam , neque quicquam prius imbui,quàm vt parentum obedientiam abijciant . His mendacijs cum Pontificem onerassent, Pontifex negocium dat Episcopis (quibus eisdem inspiciendi curam,& hoc,& ea,quæ dixi, Collegia mandauerat) ut rem omnem accurate cognoscant, uideantque,ut adolescentum propinquis ac parentibus fiat satis. Adolescens interim, qui latebat, ubi hæc agi perspexit,una cum patruale Episcopos conuenit, obligat suam uterque fidem, se parenti, patruoq. suo morem esse gesturum, ubi tamen saluo officio, ac religione mos geri posset . Sed quoniam Episcopi, parentum miseratione commoti, vt in patriam se reduci paterentur, vrgebant;quo fiebat, vt in longum tempus eorum consilia differrentur; ad Cardinalem quendam,cuius pietatem par prudentia commēdat,pari consensione confugiunt,ab eoq. suorum iniurias , & artes questi,quibus à diuino se famulatu reuocare conabantur,summe contendunt,vt causam suam apud Pontificem Max. ipse suscipiat. Cardinalis,vt est cum in omne hominum genus,tum in bonos præcipue viros officiosus, adolescentes miro amore complexus, eorum se causam perdiligenter acturum recepit : simul & ad constantiam inflammavit. Fecit quod promiserat. & apud Pontificem adolescentum causam sic egit,vt suam.Negauit Pontifex sui vñquam fuisse consilij, vt tam præclara sors iuuenum,quos ad se Deus ex hominibus senocaret,coactò in patriam reditu,uocaretur in dubium

bium; videri sibi tamen æquissimum, vt parentibus ac propinquis, quo ad eius fieri posset, mos gereretur. Gestū est, vt eius ferebat voluntas, & vt id fieret accuratius, ad eam rem Cardinalis se quoque humanitas interposuit; quos vbi æquos placatosq. dimisit, tum demum potestatem fecit adolescentibus abeundi quò vellent, & sacrosanctis Eucharistiae munitos præsijs ad id pugnae genus instruxit, quod quo ceteris periculosius est, eo plus requirit armorum. Atque hæc est Romani Seminarij hoc anno fecunditas, quam perpetuam quotannis velit Deus. Sed inito iam à nostris huius curæ deponenda consilio, ferenda erit iactura potius aliqua frugis anniuersaria, quam minoris commodi gratia, maiora commoda amittenda. fecit enim permolestæ, & alienæ nostro ordini procuratio, vt animum P. N. Generalis induceret, eo se onere liberare. Cumq. id semel, iterum, ac tertio à Summis Pontificibus contendisset, tandem multis perspicuisq. rationibus à Sixto extorsit, vt nos hoc ipso onere curaq. leuaret. Sed per occasionem migrationis angustiores in ædes (conductæ enim, non propriæ ac stabiles adhibentur) visum est potius sensim numerum imminuere, quam omnem subito procurationem abijcere. Itaque compluribus ex hoc contubernio dimissis adolescentibus, vix tantum è Conuictoribus quadraginta supersunt. Grauius id tulere permulti, præsertim qui in hanc disciplinam suos liberos propinquosq. tradiderant: nec defuere magnæ auctoritatis viri, qui se se interponerent, ne qua fieret diminutio. Ad

nos autem id commodi redijt, quod quo magis hac contubernij disciplina contrahitur, in angustumq. deducitur, eo pauciores ad eam regendam requirendæ sunt operæ. nam cum antea quinque & triginta de nostris exigeret, non minimo eorum tum uoletudinis, tum studiorum incommodo, propter varias molestasq. curas; nunc sublatis ex eo numero tredecim, duo tantum remanent & viginti.

COLLEGIVM MARONITARVM.

AD reliqua Urbis Seminaria, quæ Societati sunt credita, accessit hoc anno Maronitarum: cuius instituti ratio postulat, ut tota res à capite quam breuissime repetatur. Nostros autem ante quinquennium à Gregorio XIII. ad Maronitas eo consilio missos, ut ab erroribus, quibus implicati erant, ad integritatem christianæ religionis abducerent; ex eius anni litteris satis arbitror esse perspectum. quo tempore dum in omnem eius Ecclesiæ subleuandæ occasionem excubant, venit in mentem, ad sanandam affectam illam christianæ reipublicæ partem, continendosq. Maronitas in fide & potestate Romani Pontificis, nihil aptius fore, quam si ex ea quoque natione conflaretur in Urbe Collegiū, ubi salutaria Ecclesiæ illi præsidia gignerentur. quæ res à Cardinali Carafa Maroniticæ gentis patrono, diu multumq. agitata, digna denique visa est, quæ ad Pontificem Maximū deferretur. nec difficile fuit

rem

rem tam salutarem eximia pietate Pontifici persuadere. Suadebant enim orientis partes illæ, quæ multis iam seculis doctrinarum luce præiunctæ, cum vnde peterent ea, quæ ad cognitionem fidei pertinent, non haberent; non facile sese in sua religione integras castasq. seruabant. suadebat hominum ipsa conditio, cū ad repudiandos errores minime pertinax, tum ad recipiendam retinendamq. veritatem facilis; vt genus quoddam impietatis videri posset, si qui communis nationum omnium parens haberetur & esset, is homines non sua voluntate, sed mala disciplina corruptos sine medicina defereret. Accedebat quod cum in ijs, quæ dixi locis, præcipueq. Syria, Palestina, totaq. Aegypto populi illi ferme sint vel hæresibus deprauati, vel ab Ecclesiæ communionem seiuncti, habeantq. res omnes sacras Arabico, Chaldaeoq. sermone conscriptas; è Romana re videbatur, sedisq. Apostolicæ dignitate, vt quæ catholicorum omnium parens est ac magistra, ea, pari fide atque obsequio præditos homines prope haberet, qui Philosophiæ ac Theologiæ studia cum Chaldaicis litteris Arabicisq. coniungerent; vt essent qui tradendis castissimæ religionis institutis, refellendisq. prauis hæreticorum erroribus, populos illos ad veritatis catholicæ cognitionem, & obedientiæ cancellos reuocarent. Quæ cum Pontifici Maximo Cardinalis exposuisset, facile impulit pium Patrem sua sponte incensum, vt idoneis ex ea natione adolescentibus euocatis; excitaret novum in Vrbe Collegium. Excitatum est igitur

anno superiore, attributaq. à liberali parente non
 modo annua, se superſtite, pecuniarum ſubſidia, ſed
 etiam area ſpatium ad ædificium. Cooptati ſunt le-
 tiſſimi adoleſcentes, varijs temporibus Romam à
 noſtris miſſi, qui inter Maronitas agebant: cuius di-
 ſciplinæ regendæ cauſa cum de Societate aliquos
 Cardinalis à Pontifice Maximo poſtulaſſet, Ponti-
 fexq. noſtræ non ignarus paucitatis abnuſſet; Socie-
 tas ne amicifſimo & optime de ſe merito Præſuli,
 tali præſertim in re deeſſet; etſi non omnem ſibi
 Prouinciã ſuſcipiendam, non tamen omnem Mara-
 nitarum curam abiiciendam exiſtimauit. Delectis
 igitur ad eam regendam iuuentutem probatis homi-
 nibus ex externis, vniuerſa adminiſtrationi ſupre-
 mum quendam quaſi moderatorẽ è noſtris præeſſe
 voluit, cuius conſilio Rectores ipſi ſe regerent. Sed
 cū optimi adoleſcentes alios nullos præter noſtros,
 iam tum in patria experti eſſent, grauate aliorum
 parebant imperio. ergo vna omnium conſenſione
 à Cardinali Patrono contendunt, vt procurationi
 ſuæ patres de Societate præſticiat, qui nec domo
 abſint, & ſibi proxime præeſſe velint. Id cum
 Cardinalis vrgeret, non potuit à noſtris, ac ne decuit
 quidem, tanto Præſuli repugnari. conſeſſus eſt illi
 Rector vna cum fratre: atque hoc demum anno eius
 Collegij procuratio à Societate ſuſcepta. Inſtituun-
 tur in eo adol. ſcentes omnino ſeptemdecim, cum iſſe-
 que ſacerdos, qui chaldaico apud eos ſacrificat idio-
 mate. facilis horum eſt educatio, nulloque negotio ad
 pietatem incenduntur, elucet in iſs modeſtia morum.

& singularis animi moderatio. ingenio sunt ad disciplinam apto; ut qui biennij non amplius spatium, & Italicam perdidicere linguam, et rudimenta Latina; cum tamen de Chaldea studio nihil opera detrahebant. Quare & Episcopi illi, quos diximus, cum hoc quoque Collegium inspicerent, & huius inuentutis ingenia periclitari vellent, prolatis Apostolorum actis Græce conscriptis, adolescentem ex his quendam excitarunt, & quibuscunque nosset linguis, ea iusserunt efferre, quæ à beato Luca Græce sunt scriptæ. paruit adolescens, & quinque linguis, tot enim nouerat, Græcum scriptorem interpretatus est: idque tā scite, ut alter admiratus Episcopus, cū publice postea cohortationem haberet; agnoscendum dixerit Dei munus, à quo tot linguarum ornamentis, unde tot regionum salus utilitasque penderet, locupletati essent. simul & illud addidit, inter ceteras Gregorij XIIII. laudes hanc vnam fuisse de præstantibus, quod tanto Ecclesiæ beneficio, Maronitarum in Vrbe Collegium constituisset. Sed quam eos benignus parēs foueret viuus, & quanta in hos adolētes eius fuerit indulgentia, quotidiana benignitas indicauit: nam & librorum copiam, & ad sacrorum usus domesticamq. suppellectilem multa est elargitus, & anno vix elapso à constituto Collegio, septem circiter aureorum millibus nouas ædes extruxit. Quare quam luctuosa eius postea mors fuerit, cuius vita & huius nascentis Collegij, & rei Maroniticæ summa nitebatur; non est difficile existimare. Verum quanquam inter hac primordia vebe-

menter eius inopinata mors terruit; solatio tamen fuit prepropera noui Paſtoris creatio, qui ſe iam nō minus Gregorio ipſo propitium ac beneuolum præbet. Is ſui Pontificatus initio, ne tantæ pietatis opus inchoatum inſtitutumq. deſereret, Abbatiam ei quendam, vnde aurei fere mille quotannis capiuntur, Cardinale poſtulante conceſſit. ac præter eas pecunias, quas in quotidianū alumnorum victum cultumq. numerari iuſſit; mandauit etiam, vt contractum æs alienum, cuius ſumma ad aureos plus mille peruenerat, ſolueretur. Quare ſi his principijs reliqua conſentiant, id quod tam benigno Pontifice polliceri nobis poſſumus & debemus; nihil eſt cauſæ, cur quisquam dubitet, quin ex huius inſtitutione Collegij, plurimum in omnem Eccleſiæ partem vtilitatis ac commodi deriuetur.

SENENSE ET RELIQUA

Hetruriæ Collegia.

SENIS, vt ſummam officiorum omnium verbo concludam, nullo loco partes noſtræ deſideratæ ſunt. Impigre ſua quiſque munera obijt. Nomen in Societatem dedit vnus.

E FLORENTINO vero Collegio quanta vtilitatis extiterit, plurimæ animorum commutatio declarauit. Feminae amplius viginti ſola ſpectantes æterna, varia cænobiorum inſtituta ſequutæ ſunt. erant in his quædam, quæ pudicitiam ſuam vna cum fama perdiderant, aliæq. nonnullæ, quarum pudor in apertiffimum periculum vocabatur. Sed hæc Noſtri

in suam fidem curamq. susceptas, omni studio ac contentione publicæ hominum misericordiæ commendarunt, tantumq. eis repertum est argenti, vt facile postea inter Deo consecratas mulieres locum inuenerint. Sed cum sedulo semper animorum causa defensa est, tum in hominum morte præcipue; curatumq. vt suis animi soluti corporibus quam tutissimum iter arriperent: quo in officij genere, haud scio an plus exeuntibus adiumenti, quam in statione manentibus sit allatum. Aderat viro nobili ac prædiuiti suprema dies, cum sacerdotis nostri in confirmando sedulitatem vxor obseruans, erga pietatem sic est animata, vt quæ nostro nunquam comparebat in templo, ab eo nunc diuelli non possit. Senserunt hac ipsa nostrorum officia ij quoque, quos legum æquitas mittebat ad mortem; quorum quidam cum diuinarum rerum mentionem pertinaci mente respuerent, mallentq. cum Sathana sempiternis exuri supplicijs, quam perpetuis cum Christo voluptatibus perfrui; tandem pia nostrorum contentione fracti, tanquam placidissimæ oues duci se ad eam victimā passi sunt. Nec vero ciuibus modo, sed etiā exteris aduenisq. consultum est. quorum aliqui cum multos iam annos nefarias hæreses, tres autem impia Mahometi dogmata coluissent; hi ad cognitionem veri Dei, illi ad rectæ religionis cultum traducti sunt.

PERVSII cum ad omne commodum animorū, tum maxime ad auertenda mutua hominū odia nostrorum laborauit industria. Hero inuisus agricola, sclopo eum de medio tollere cogitabat, sed glande cōtorta, pro hero famulum, ictu aberrante, perfodit.

Quam ille ignominia notam cum luendam nisi sanguine non putaret, in eademq. nostram aliquando sacrificij tempore se contulisset; quidam è nostris, qui iam pacis auctor esse cœperat, preclaram nactus occasionem, supplex hominem orat, ut per salutarem illam hostiam, quam adorandam populo sacerdos ostenderet (tunc enim forte de more tollebatur) & per eum Deum, qui tam multa eius scelera pateretur inulta; ut ipse quoque conserui iniuriam domino tam acerba pro se perpeſso concederet. Tantum valuit cohortationis tempeſtiua curatio, ut obortis repente lacrimis ſpoponderit herus, ſe in gratiam cum agricola rediturum. nec vana fuere promiſſa: non enim modo redijt, ſed triduo poſt, cum intelligeret ad aequiſſimam compositionem pacis exigi ab agricola, ut vulnerati famuli, quem ſclopo traiecerat, medicina ſumptus & damna præſtaret; iſ quod ſatis eſſet argenti, clam attulit Patri, addiditq. nihil non Dei cauſa ſibi eſſe ſuſcipiendum, cum diuinæ erga ſe clementia veniebat in mentem. Familia item duæ, & quidem de præcipuis, cum ſexdecim annos interſtinis arderent odijs, noſtrorum hortatu ſe inter ſe placarunt, eorumq. arbitrio, ut odiorum cauſas exciderent, ſua omnia permiferunt. Nec minus contra cupiditatum æſtum, quam contra irarum incendia pugnatum eſt. mulieres perſiti pudoris quatuor ad pudicitia ac ſanctimonie decus emerſerunt, quarum duæ cum pulchritudine ac forma præſtarent, Diaboliq. miniſtræ ac ſatellites eſſent ad capiendas perdendasq. animas; earum alte-

ra non modo funditus fœdas illas voluptates abiecit, quamquam ex ijs plurima capiebat emolumenta; verum etiam vt animi pulchritudinem tot flagitiorum tenebris obscuratam elueret, & per pœnitentiam in antiquum splendorem nitoremq. reduceret; intra cœnobij claustra se abdidit. Societatis meditationes, eæ quoque ad immutandos mores maximi fuisse momenti. prodierunt ex earum exercitatione non pauci, sui omnino dissimiles; vt qui toti antea in corpore atque in his infimis terra bonis hærebant, nunc eo erecti præsidio, omnia infima atque humana premant, & supera dumtaxat ac celestia meditentur. Ex ijs aliqui se se includere cœnobijs: alij commutato vitæ genere ad communem animorum salutem sua studia contulerunt. Quanquam ad id præcipuas vires habet vtraque sodalitas Dei Matris: ex quibus nouem circiter adolescentes ad cœnobium fecere gradum, in ijsque ad Societatem par.

LAVRETANVM ET RELIQA Collegia.

SI qua Societatis nostra sunt propria atque interiora, ea tantum mandari litteris debeant, ut certe debent; hoc vniuerse de Lauretani Collegij patribus dici potest, non modo sua quemque sanctitati, studio omni cura q. vacare, sed in sanandis etiam animis externorum, artus omnes neruosq. contendere. Ac præter id quod audiendis dimittendisq. peccatis tribuitur otij, data est etiam opera, editis ad eam
rem

rem spectaculis, Catechesi. Fuit id cum decori atque ornamento Gymnasio, tum ignavis diuinæ legis hominibus salutare. Eadem Catechismi cura adhibita est in obeundis de more pagis: ubi & frugiferae animorum expiationes instituta sunt, & acres iræ contentionesq. sedatae. Habet autem hoc Collegium & ex ILLYRICO adiumenta nonnulla. nam cum ex nostris, Canonicisque sit nemo, qui norit Illyrice; ne huic vni nationi, quæ hanc quoque frequentat adem, Sacerdotum opera desit; Sacerdos ex his aliquis aduocatur, qui pœnitentibus præsto sit. Atque hic ipse matura iam ætate vir ad audiendos suæ nationis egros in vicina loca dimittitur: quo in munere ita versatur, vt non minus suæ ipse virtuti, quam alienæ saluti commodisq. prospiciat.

RECINETI satis magnus è duabus Dei matris sodalitatibus fructus capitur: Constat ea, quæ natu minoribus continetur, sodalibus quadraginta: quæ grandioribus, septuaginta, aut non multo secus. Sunt in hac de præcipuis viris multi, eorumq. pietate atque exemplo effectum est, vt iam ad sacras epulas conuiuæ frequentiores appareant. horum officij ratio est, vt non tam sanctitati domesticæ, quam proximorum commodis seruiant, stipem corrogent in egenos, nulla habita dignitatis personæq. ratione; idque vel ad templorum valuas, vel medijs in foris, vel etiam ostiatim: quicquid autem pecuniarum escarumue collegerint, id vel ad egros deferant, vel ad eos, qui precario viuere salua existimatione

tione non possunt. Quibus pietatis officijs non modo ad cænobijs disciplinam, sed ad omnem virtutis laudem planum sibi iter aperiunt. Neophytus ex his quidam pugnis ab inimico calcibusq. male multatus, cum persfacile vlcisci posset iniuriam (erat enim forte cum telo) ex æquans tiro ueterani uirtutem, ad eum qui de nostris sodalitati præest, accurrit; stratusq. ad pedes, Fuit, inquit, Pater uehemens animus ulciscendi, sed ut iracundiam continerem, una Dei Matris caritas fecit: huic ego iniuriam dono: prolatoq. telo, Exuo, inquit, apud te ferrum: hoc tibi sit conciliatę gratiæ signum, hoc contemptus ultionis indicium. Quid expectandum erit à ueterano, si sui similis neophytus semper sit?

In finitimis locis aliquid etiam otij operaq. consumptum est. Tres in uaria loca missi sunt sacerdotes, præcipueq. propinquum in oppidum, cui à Monte sancto nomen est. hic autem præter quotidianas in quadragesima conciones, Christianæ fidei præceptis imbuta plebs est, promotaq. res futuri Collegij, & primus iactus de more lapis, non sine ciuium humanitate præcipua: qui cibum sibi quodam modo ex ore subducunt, ut habeant quod in Collegij opus impendant. nam quod primarijs oppidi magistratibus in epulum præbebatur, id placuit ad firmandum Collegij statum fabricamq. transferre. Ad Samnites quoque, & Abbatiam quandam sancti Euthitij non procul ab Urbe Nursia profecti sunt alij: quo in loco, quoniam sacramentorum, ac concionum causa magnus est

est pagorum concursus, praeclare posita est opera collectiq. cum ex omni nominum genere; tum ex sodalitia quodam in honorem sanctissimi Christi corporis instituto, fructus vberes ac iucundi: ducentis enim cum constet sodalibus, nemo non ex eis uita maculas vniuersae sacramento confessionis absterfit.

MACE RATAE conciliati placatiq. sunt non pauci, quos ad inimicorum ultionem irarum acerbitas stimulabat; sed cum saepe homines in hominum gratiam restituti sunt, tum Deo reconciliati persaepe. quo in genere, ut caetera sileantur, nobilis celebrisq. grassator, quatuor & viginti natus annos, cum a prima adolescentia extorris profugisset de patria, latronumque ritu vitam ducere instituisset; frequenti maleficio toto iam Piceno nobilitatus, Sathanae cognomen inuenit. Is postea comprehensus & coniectus in carcerem, adiudicatus est neci. Missus ad eum est de more sacerdos, cuius congressu colloquioq. sensim ex recordatione praeiteriti temporis sic angi capit, nullum ut haec Ciuitas illustrius exemplum viderit penitentiae. Antequam ad supplicium raperetur, patefactis confessione peccatis, tum quotidianae vitae saepe, tum semel vniuersae, mentem in diuinam misericordiam, quae tantam sibi spem salutis offerret, ita defixerat, ut alio duci cogitatione non posset. Erat tormentis pene confectus ac debilitatus, luxatiq. erant ductario fune lacerti, ut mos est in quaestione; & tamen numquam adduci potuit, ut vel de genu, quod semel incubuerat in precatione, consurgeret; vel quod facere sine luxatorum ossium crucis-

cruciatu non poterat, alterius inter surgendum admi-
niculo niteretur : testatus velle se , quem tot annos
tot sceleribus violasset, eum saltem breui illa , quæ
concedebatur vsura lucis , si id modo consequi pos-
set, placatum sibi propitiumq. reddere . Ciues qui
eius confirmandi gratia venerant , magnitudinem
animi & penitentia vim admirati , Quanto iam
aptius in hunc (inquiunt) Angeli cognomen conue-
nit, quàm antea sathana? Ad mortem cum tradere-
tur , intentis in Christi signum oculis continenter,
nullum faciebat finem sua ipsius accusandi peccata.
Vbi vero propius ad carnificinam accessit, sensitq.
patrem sua causa sollicitum esse, ne repentino furcæ
conspectu perterre fieret ; Caue, inquit, pater existi-
mes, eum, qui carnificinas omnes commertuit, hac
vna furca exanimari . osculoq. restem, qua suspen-
dendus erat, excepit; quod diceret, se non dubitare,
quin ea sibi aditum aperiret in calum, quem pecca-
torum feditas præclusisset . Scandit igitur gradus
illos mortis , nullo perturbati animi motu pro-
dito, nulla formidine exanimatus : factaque potestate
cum populo colloquendi, dixit se non recusare , quo-
minus a quo libentiq. animo moreretur ; vnum ta-
men se moleste ferre , quod non plures vitas habe-
ret, quas vt equitas postulabat, pro magnitudine ac
multitudine peccatorum effunderet vniuersas. Qua
cum dixisset, Iesu nomen ingeminans, supplicium le-
gibus soluit.

MISSIO RAGVSANA.

Ragusam quatuor annis ante profecti sunt nostri.eius profectiois auctor Ragusanus Archiepiscopus fuit, qui id à Pontifice Maximo, interposita Cardinalis Comensis auctoritate, impetrauit. Quatuor hic fuere de nostris, sex etiam interdum, singulari studio Ciuitatis excepti. Aedes ac templū pia quædam B.Rochi Sodalitas commodauit, quæ & aureos septingentos, vt instructas aedes haberemus, impendit. visitarunt nostri hominum misericordia ac liberalitate, quæ quoniam ingens est, non modo nihil eis vnquam ad tuendam vitam defuit, sed sæpe etiam superauit. gratius quippe eorum aduentus tam priuatis ciuibus, quàm magistratibus accidit. concurrerunt vndique munera ad fores nostras, vt vno eodemq. die, decem, pluresue aliquando pueri cum muneribus comparerent. Nostri autem si quando stipis gratia priuatorum aedes obirent, quod non tam egestatis, quam vel exempli, vel instituti tenendi causa faciebant; semper pleni ac referti redibant. sed hunc ipsum quærendi laborem minuebat charitas Ciuium, non modo mittendis, vt diximus, crebro subsidijs, sed orando vtandoq. ne quid in eo nostri curæ molestiæq. susciperent. Cuius benignitatis tulere primas Principes Ciuitatis, qui non modo Concionatorum nostrorum aduentū, mansionemq. sed quantum in ipsis fuit, ipsum quoque instruxerunt ornaruntq. discessum: ac præter viaticum maritimaq. subsidia, quæ larga & copiosa fuerunt, pecu

pecuniā quoque satis multā miserūt, quæ non modo concionum, sed ne eleemosynæ quidem nomine accepta est. Reliquis vero religiosorum familijs, Benedictinæ præsertim valde grata Societas fuit: id quod hæc suis declarauit officijs. quæ quidē ab vrbe passus circiter mille cū absit, semel atque iterum nostros per æstatem (nam per calores, qui hic sunt molestissimi, in Vrbe viuere minus licet) diurno ac liberali accepit hospitio. De Archiepiscopi uero benignitate nihil attinet dicere, cui non modo curæ fuit, ut nostris omnia ad vsum & cultum copiose suppetere, sed etiam de constituendo Societatis Collegio cum summo Pontifice vehementer egit: quò quidem vehementer incumbere mens Pontificis visa est: nec defuisset consilio ac voluntati, si vita suppeditasset. Iam laborum fructus, animorum fuit crebra conuersio. explanata sunt conscientia quæstiones, partim ad clerum in æde maxima, partim apud minores natu clericos domi nostra. Nec vero Catechismi prætermissa consuetudo est, qui quotidie vel nostris in adibus, vel proximo in templo puerili trahebatur ætati. Ac præter conciones diebus dominicis, ducebatur puerorum agmen ad templum, fidei rudimenta canentium, ibiq. plurima eius rei adhibebatur exercitatio. nec aberāt præmiorum inuitamenta & diligentia par honos. quæ res, ut Ciuitatis oculis noua, ita exemplo fuit ac voluptati. Sed cum omni hominum generi, tum ijs maxime, qui à mortis periculo non procul aberant, subuentum pro vivibus est. Ex nobilibus cum quis decederet,

ret, curabant domestici, ut è patria consuetudine sermo funebris haberetur: quod à nostris non sine populi utilitate frequenter est factum. Reus etiam quidam cum inter manus imperiti carnificis æstua-
ret, tædij ac doloris impatiens, propius factum est nihil, quam ut carnificem ipsum dentibus apprehensum, ipso cubitorum nisu de gradibus deturbaret: quæ audacia cum iram satellitum irritasset, obuersis iam sclopiis misere eum, nisi sacerdos se noster interponeret, confecissent. Sed pater impetrata supplicij mora, dum ad ferendam placide mortem induceret reum, facile ab eo impetrauit, ut renouatæ peccatorum confessione, quod publicæ aequitatè iustitiæq. deberet, non grauatè persolueret. id quod ille spe suæ salutis non exigua pacatissime fecit.

Catari per idem tempus habitæ sunt. undè atque altera quadragesima conciones: est enim Ciuitatis Episcopus Societatis in primis amans, nec denegari eius postulationi potuit. Tridui autem abest hæc Vrbs, Ragusis & Venatorum ditioni subiicitur. hic illi, milites in præsidijs habent ad quadringētos, quorum plerique ante nostrorū aduentum, multos iam annos penitentiae sacramento caruerant. quo circa cum illuc pars sacerdotum se contulit, publicis priuatisq. colloquijs tantum vterque perfecit, ut ad sacram confessionem, ducto sepe à primis annis initio milites fere omnes induxerit, tanto cum ipsorum bono, ut & plurimæ inueteratæq. inter eos ira decesserint, & proiectæ multorum libidini frænum, exaltis repente mulierculis, sit iniectum.

PROVINCIA

NEAPOLITANA.

RERVNT Neapolitana Provincia de nostris ducenti circiter & octoginta septem. In Professorum Domo sex & sexaginta. In Neapolitano Collegio centum & sexdecim. In Nolano duo de quadraginta. In Catacensi viginti. Par numerus in Aletino. In Barensi vnus et viginti. Sex adhuc in Cirinolano. Elati sunt quinque. aggregati quatuor & viginti.

DOMVS PROFESSA ET COL- legium Neapolitanum.

IN Professorum Neapolitana Domo, vt minora sileamus, institutus est piorum hominum cætu, quibus festo quoque die secundum breuem cohortationem à nostris habitam, quedam proponuntur ad meditandum capita, vbi ad horæ ferme quadrantem, clauso ceteris curis aditu, commētantur. Sed vt ad domesticos fidei, nostrorum vigiliæ potissimum referuntur, ita etiam cum eiusmodi tempus incidit, peregrinis & alienis à religione consulitur. Turca

D natus

natus annos vndeuginti, cum adhuc inter suos Christianus esse percuperet, vehereturq. cum piratis ceteris myoparone; clam in christianorum terram descendit: à quibus captus cum suum de christiana religione cōsiliū exposuisset, deductus ad nostros est, & institutus ad fontem, in adeq. nostra mox baptizatus. Plus lucri è quatuor Anglicanis nauibus factum est: quæ cum ad portum Neapolitanum appulissent, plurimosq. aducherent hæresi vectores infectos; ex ijs octoginta, præcepta veritatis edocti, fidem catholicam coram Archiepiscopo sunt professi. Atque hæc ex animis lucra præcipua. Ceterum Templi opus proximo anno inchoatum vrgetur strenue, auctumq. templum ipsum est, cum ceteris ornamentis, tum tabernaculo Eucharistiæ adseruandæ pereleganti, aurcorum pretio bis mille. Continentes etiam ades, quoniam ad cogitationes nostras plurimum faciebant, scutatorum quinque millibus emptæ. Quæ iccircolibenter commemoramus, vt Societas intelligat vniuersa, quantum huic ciuitati Domus hæc debeat, cuius in tot sumptus liberalitatē experta est. Ac si quis summā totius benignitatis curiosius ineat, duodecim aureorū millia, annuo non plus spatio tributa reperiat. Optandum à Deo est, vt quos vitæ commodis auget, eorū quoq. in animorum procuratione vigilias acuat: vt à nobis & ipsi bonorum omnium auctori, & reliquis beneficis gratia si non par, certe aliqua referatur.

IN NEAPOLITANO Collegio ad Superiores duos philosophiæ magistros accessit hoc anno
tertius

tertius, ut iam quotannis ab eius disciplina primor-
dij inchoari curriculum possit. Gymnasium por-
ro vniuersum bono auditorum numero celebratur.
& quāquam de litterarum studijs nihil otij cura-
q; detrahatur, seruitur tamen quoad eius fieri potest,
præsenti animarum saluti. Adolescens quo maio-
rem suarum cupiditatum licentiam obtineret, à pa-
rentibus patria-que profugit. post autem aliquanto,
cum artificio nullo sustentare vitam posset, pude-
retque in suorum redire conspectum, ad summam mi-
seriam famemque redigitur. Desperato iam & incer-
to quid ageret, perpulcher visus est iuuenis, qui se
eius custodem Angelum à Deo missum diceret, ut
ex tot egressus arumnis libere euolaret in cælum.
iussit hominem expiatis proxima in Vrbe peccatis,
ad maris littus accedere, et in aquas se præcipitem
agere: sic fore, ut eius animus illico exceptus ab
Angelis transferretur in cælum; vetuitque id vlli ho-
minum indicare, ne ei quidem, quem ad expiandum
animum adhibere solitus esset: qua etiam de re vo-
luit fuso sanguine proprie sibi ac diligenter caueri.
Adolescens cum paruisset, Neapolim venit, & Sa-
cerdotem, cui confiteretur requirens, est deductus
ad nostros. Inter confitendum cum perturbati animi
signa daret, ratus id quod erat Sacerdos, latere ali-
quid in pectore, quod erubesceret confiteri; agre tã-
dē ab eo totius rei confessionē expressit: persuadere
tamen non poterat, Dæmonē fuisse non Angelū, quē
conspexisset: tamen, cum de sententia patris se con-
tulisset ad preces, illuxit de cæla veritas, fraudemque

sensit, ac deploratis iterum confessione peccatis vite omnis antecedentis, gratias egit diuina clementia, quod eodem tempore geninum effugisset interitum, animi simul & corporis. Iam sodalitates florent nunc cum maxime. Quindecim è maiore sodalitate, libertatis contempta dulcedine, variis se cœnobiorum custodijs incluserunt. Ceteri vero sodales, nequaquam sua modo salute cõtenti, ad alienã quoque procurandam querendãq. se instituunt. Tollunt publica de Ciuitate flagitia: principia Christiana legis multitudini tradunt: succurrunt miserorum inopia, virginum solitudini, victorum & captiuorum angustijs. Ac victorum quidem causa Montem, quem vocant, Pietatis; ad collocandas autem filias vectigal annuum instituerunt: quæ quidem officia ita sedulo curant, vt suo exemplo cum in alijs oppidis, tũ in hac ipsa Vrbe conplura alia excitauerint sodalitia. Christiana doctrina institutum retinetur egregiè, duodecimq. de nostris, festis diebus in ea occupatione versantur. creuit eo vsque auditorum frequentia, vt conuentus causa ex adium angustijs, quo conuenire multitudo solita est, in templum fuerit emigrandum. frequentia vero numerum, ipse prope fructus exæquat. pascuntur octauo quoque die caelesti pane Sexcenti. multi ad Societatem, multi item ad ceteras familias transeunt. animos porro domant, sibi que imperant in iniurijs, nec aliter interdum suum dolorem puniunt, nisi iniurijs ipsis beneficio remunerandis. Atque vt quam plurimos sue pietatis imitatores habeant, complures ad cathe-

chismum

chismum alliciunt; aleæ lusus, & scelerum alimenta remouent. Quidam, quotquot erant in sua vicinia ex hoc genere lusus omnes ad vnum sustulit. alius scæ item vicinitatis mercatores omnes in eadem nostram ad sacramenta perduxit. Alij cum id per se ipsi non audent, nostros adhibent, eaque ratione multis medentur incommodis. Illudebatur quidam annum iam septimum illecebris flagitiosa femina, Dæmonisq. præstigij: bis quotannis iuebatur ab ea ad certum locum proficisci spe inueniendi thesuri: ibi se Dæmon specie elegantis iuuenis ostendebat, indicatoq. quem foderet loco, protinus auolabat: Quod ille sumptu ac labore plurimo, fructu nullo, multos annos fecit. Is postea à nostris, Dæmonis artes edoctus & ad meliora traductus, pænitiæ consilium cepit, & consumptos in sceleribus annos, confessione defleuit. nunc alios mores induit, aliam vitam viuit, & in eo recte ac laudabiliter perseuerat. Nostrorum autem in Catechesi tradenda fructus cum longe lateque percrebuisse, oppidorum eos vicinitas inuitauit, vt similes apud se sodalitates erigerent. Sed silenda præcipua utilitas in Vrbe non est, è Catechismo profecta. Neapoli frequens visitur Angiportus, in quibus familiæ habitant infima ferè tenuiq. fortuna: Feminae ex his pleræq. certis de causis publico carent, ita vt ne ad eadem quidem cum oportet, è suis domibus prodeant. hæ ut Christiana fidei vitæq. simul præceptis erudirentur, Archiepiscopus variis hominum generibus commissis, summa olim contentione curarat. Sed cum la-

borem frustra susciperet, Sacerdotem è nostris à Patre Generali, cui id oneris committeret, impetrauit, qua in re noster ille Deum habuit ita propitium, vt cum semel quotidie ad ea loca cum salutari vexillo & puerorum agmine processisset, breui effecrit, vt iam Vrbe tota Christianæ legis initia puerilis multitudinis vocibus decantentur. Abeamus à Catechismo, & quibus alijs rebus nostrorum se Charitas occupauerit, indicemus. Neapoli septimo Idus Maij cum annonæ causa, grauissima orta esset in Ciuitate seditio, totaq. Vrbe cum ferro insana plebs volitaret, ingens omnibus iniectus est metus, ne totius Ciuitatis interitus consequeretur. quibus turbis cum se nemo auderet opponere, venerunt ad nos viri nobiles supplicantes, vt nostrorum corporum oppositu furorem illum à Ciuium cervicibus depelleremus; reuerituros homines nostram præsentiam, & destituros à cæptis. placuit publicæ causse sine cunctatione succurrere. Itaque egressi Rector aliq. de nostris, inter fulgentes gladios cum Crucifixi signo, plebem à maleficio continent, verbis mitigant, blandeq. monent, publicæ incolumitatis rationem ducat. Quibus vocibus sensim multitudo dilapsa est, plurimiq. in pœnitentiam versi, ne maius suscitaretur incendium. Sed vt huius Collegij finis sit, & quod primo loco debuit, postremo commoretur, cohonestauit has ades Alphonsi Salmeronis obitus, qui fuit vnus ex decem illis, quos Deus vna cum B. P. Ignatio Societatis fundamenta constituit. is primus Neapolitanam hanc Prouinciã admi-

administravit: in eaq. multos annos cū laude versa-
tus ita sibi o nniū animos viuis obstrinxit, vt mor-
tuus præ multitudinis studio aliquid ex eius reliquijs
habere conantis, pene discerperetur, capilli. et bar-
ba vnguesq. omnes ad vnū euulsi sint. Obijt Idibus
Februarij iam septuagenarius, Toleti in Hispania na-
tus: cuius egregia virtus per amplam suppeditat vel
indiserto materiam: Sed quoniā quæ dicenda essent,
separatum potius volumen exigunt, quam vt his lit-
teris illigentur, idque aliquos iam conari nuper acce-
pimus; concedemus hanc illis gloriā, vt quæ eorū po-
tius facultate sūt digna, ea ipsis integra reseruemus.

COLLEGIVM NOLANVM.

NOLAE nouitiorum numerus augetur, nec
ex his desunt, qui Societatis potiendæ causā
domesticorū praelia sustineant. Adolescens in primis
nobilis cum Societatem haberet in votis, totū se di-
uinarum rerum studio tradiderat. quod odorati parē-
tes, minaci eum denūtiatione prohibent ab omni adi-
tu et congressione nostrorum. Sed iusto reconditoq.
Dei iudicio, paucis diebus moritur adolescēs, acerbis-
simo parentum vulnere. quorū ille consilium in ex-
tremo spiritu facete risit, quod se ab hac terrestri Ie-
su Societate dum conantur abducere, in caelestem il-
lam transmitterent imprudentes. Matri autem, quā-
quam ex interitu carissimi filij vehemens est iniecta
plaga, tamen nostrorum suasu atque oratione, ad tem-
plum postridie venit, & confessionis communionisq.
operata mysterijs, ita dolori moderata est suo,

ut ad mirati plerique dicerent, tantum ei roboris ac constantiae ad doloris vim superandam, nisi filij precibus accedere non potuisse. Aliorum pugnis atque victorias, qui denique Societatis compotes facti sunt, nihil attinet recensere.

Institutus est diuinorū studiorum causa è Sacerdotibus cætus quidā, quo Canonici voluere plerique atque adeo Vicarius ipse Ciuitatis adscribi. Quæ res quanquam præsentem animorum utilitatem ostendit; spem tamen inijcit non minorem, fore ut quemadmodum clericorū numero, ita etiā pietatis incrementis amplificetur. Hunc cætū vna cū Gymnasio recenti Episcopus cum inuississet, & oratione, & carmine esset exceptus; mirificam ex vtraq. re voluptatem uisus est percepisse. Altera item ad instituendos opifices paganosq. est cæpta sodalitas, in qua nouitij versantur ad quinquaginta: habent enim & hi sua inter se tentamenta, quibus eorum, qui ad suum cætum se aggregarint, constantiam ac voluntatem explorent. crescit autem numerus vna cum die: miraq. sodaliū est in colligendis adiungendisq. nouis fratribus nauitas & industria. Res ex animi sententia plane succedit: nam præterquam quod ad suum quisque officij munus instruitur, ab ijs etiam sceleribus auocatur, quæ per dies festos cessationis suadet inertia. Quibus rebus non mediocriter aucta est pænitentium in ade nostrā frequentia, nullusq. ferè de nobilitate iam est, quin erga Societatem optime sit animatus, apud eamq. se se rite, & perlibenter expiet. quo etiā ex genere
in soda-

in Sodalitatem adscripti complures, ut generis splendore, sic virtutum exemplo prælucet. Ac dum consistentibus aures dantur, audita est mulier, quæ non tam sua sponte, quam Dei matris admonitu ad nos se contulit. hæc cum diuturna quadam & occulta ægitudine, cuius ne ipsa quidem causam norat, pene iam contabuißet, ad extremum visa est ei Maria Virgo peramanter monere, ut sacerdoti nostro confiteretur: sic fore, ut mæstitiæ nubes penitus euasceret. cum mulier paruißet, totamque rem sacerdoti narraßet, quæsiuit pater, an scelus aliquod aliquando in obeundo penitentia sacramento præteruißet. cum illa sacrilegium suum ad memoriam rede-gisset, causa mæroris intellecta, confessionem orsa est denuo ab ultimis annis vsque ad nouissimum: atque hæc fuit medicina mæroris, & initium tranquilla hilaræq. vitæ.

Novitij porro quamquam sibi met cura sunt, satiq. in suis ipsi colendis animis occupantur; tamen eorum pietas non se domesticis tantum tectis ac parietibus continet, sed foras etiam prodit, & permanat ad externos. Propinquo in Agro partim Christianæ fidei articulis præceptisq. tradendis, partim opportunitate diuini verbi, virilis ac muliebris sexus perpulere complures, ut confessionis gratia ad nos contenderent: in eisq. non inutilis consumptus est labor: patefacta sunt immania scelera, quæ diuturno compressa silentio nunquam eruperant: & viri feminaeq. omni scelere notatissimi, vitæ cursum renouarunt, moresq. perditos conformarunt. In Vr
6c

be vero per Bacchanaliorū dies , quos peruersa hominum consuetudo omni impunitati licentiæq. dicitur, Quidam concionabundus è nostris, cum in medium ludicrum , quod tum dabatur à personatis , se iniiecisset, totam repente multitudinem à spectaculo auertit; vt ipsi quoque ludiones, personis positis, ceteram turbam sequi in templum non dubitarint. hic partim concione, partim alijs diuinarum rerum occupationibus totus ille traductus est dies . Nec minus feliciter de nostris alter in pago proximo, cum personati in foro plurimi consertis inter se manibus choreas ducerent, ceteraq. paganorum turba ludicro esset intenta, Christi cum effigie in crucem acti sese immisit in medium ; & tum orationis vi, tum specie ipsa Redemptoris ita perculit vniuersos , vt illico ad genua ingenti cum detestatione facti prociderint. iussit eos Pater , pœnarum loco , symbolum Apostolicum clara voce pronunciare: inde ad ædem nostram, quæ mille passum aberat , vniuersa multitudine comitatus ascendit . ibi plurima animorum expiatio facta est.

CATACENSE ET ALETINVM.

CATAZORII Turca ex ijs vnus qui in seruitute sunt, dudum iam à nostris, Christianis institutis excultus, die baptismo dicta, ex Collegio nostro ad adẽ maximam duos inter Sacerdotes candidatus , prosequente sodalitorum omnium supplici pompa, processit. ibi in summa populi frequentia

tia publica q. letitia, solemnī ab Episcopo ritu ac
 ceremonia baptizatus est. Est & in hac Vrbe
 suum quoque ex opificibus sodalitiū. Elucet
 in sodalibus pietas, & studium alienæ salutis.
 Quinquaginta circiter ij sunt, & suas plerique
 vxores ceteramq. familiam ad eluendas rite no-
 xas adducunt. Præter hunc cætum, qui hoc añ-
 no primum sumpsit initium, est aliud quoddam d
 viris nobilibus sodalitiū: cuius sodales cum Dei
 Matris tutelæ fideiq. commissi sint, præsens eius nu-
 men & vim experiuntur. Vir honestus & clarus
 acerbo incitatus odio in vnum ex Sodalibus, loci
 solitudinem nactus, dum ferrum in eum distringit,
 iuuenes repente duo visi sunt tendere ad ipsum
 recta: quibus ille velut indicibus, veritus ne suum
 scelus patefieret, multa ijs male precatus, re in-
 fecta discessit: iuuenes autem illi statim ex ocu-
 lis dicuntur elapsi: vt missi videantur ab ipsa
 Dei Matre, qui suam homini opem tum implo-
 ranti succurrerent. Aegrotus quidam cum multo
 manē sacerdotem nostrum magnopere euocasset,
 nouo quodam pœnitentiæ studio incensus, multis
 audientibus enarrauit, se quod inter confitendum
 pudorē deterritus peccatum præterisset, & tamen
 Christi corpus ore animoq. sacrilego suscepisset; ex-
 cruciatum se priore nocte acerbis à Daemonibus
 flammis, cupereq. se per confessionem nisi mole-
 stum esset, annorum peccata quatuor & viginti re-
 petere. Pater aures illi præbuit, magno diuinæ
 aduersus eum pietatis argumento, nam secun-
 dum

dum confessionem intra duas horas animam eger efflauit. paucis autem post eius mortem diebus, cum ad eundem Patrem alius quidam confessionis gratia se contulisset, narrauit eum, qui pridem decesserat, noctu ignito cum baculo sibi visum: quærentiq. saluus ne esset, respondisse, velle Deum, uti omnes homines salui sint; sed tamen etiam tum misere, andum in modum purgante igne torqueri.

IN Aletino Collegio, ut Superiorum annorum memoriæ satis indicat; quatuor sunt sodalitates. quarum studia, & præclaros impetus ad virtutem qui norit, maxime recreetur. sunt sibi ipsi sodales alter alteri exemplo: & quantum homines in obsequendo suis cupiditatibus, tantum illi in repugnando, cura atque opere ponunt. Vir Illustris ex hoc numero cum animi se se efferentis fastidium conprimere insigni aliquo facinore decreuisset, mendici pedes, qui medio in foro primus occurrit, populo inspectante, deosculatus est. Alius vero colapho percussus, cum vlciſci iniuriam perfacile posset, nec deessent, qui lingue flabello ire flammæ accederent; tamen omnia Dei causa condonauit, cum diceret, alienum esse à viro christiano, inimicorum iniurias persequi: ac ne qua in animo odij macula resideret, se se illico pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramento purgavit. Par alterius sodalis in ferenda iniuria constantia, qui verborum asperitate ac contumelijs ab altero prouocatus, nihil nisi summiſſe leniterq. respondit. qua animi æquitate insolentior is factus, in hominem furenter irruit, & contumeliose percussit. ad
banc

hanc autem ignominia notam delendam cum multa hominem incitarent, fratremque præterea, aliosque propinquos, viros acres, et manu promptos haberet; nihil tamen aggredi, nisi consulto patre, quem habebat à confessionibus, voluit. cuius oratione placat, non modo lubens remisit iniuriam; sed operam etiam dedit, nihil ut ea de re ad fratris aures propinquorumque perveniret, ne videlicet militaris insolentia homines ad iniuriam suo nomine ulciscendam inflammarentur. Ac ne in unius tantum eiusdemque virtutis studio commentari sodales versarique putentur; feria quinta sacrosanctæ hebdomadæ cum mendicos tredecim illuue pedoreque obfitos conquississent, atque in sacellum adduxissent; tum ipsi pedes suis ipsi manibus abluerunt, tum panem pecuniamque donarunt. Quibus tantis virtutibus, ut alijs etiam pietatis officijs, eam sibi gratiam & existimationem ubique compararunt; ut ad reconciliandas hominum inter se voluntates, dirimendasque lites, auctores ferè adiutoresque adhibeantur.

BARENSE COLLEGIVM.

BARRI ad sodalitates duas, quæ cum ipso pene Collegio atæ sunt, tertia & quarta hoc anno plebiorum hominum accessere. in altera robustiores iam ætate viri, in altera versantur adolescentes. Hi sodalium quidem numero nondum habentur, nostrorum tamen concessu atque permissu, coeunt precatationis causa in oratorium, quod nostris in adibus

bus exornarūt. Vtriq. tantos habent in virtute progressus, vt ceteris cum sodalibus si minus antiquitate & dignitate; pietate quidem certe, ac religione conferantur. Anno proximo alius ē rusticis celebrari cæptus est cætus, qui in alteram classem festo quoq. die diuinarum rerum causa coguntur. Horum tanta est morum integritas, & in proximis iuuantis nauitas, vt ipsorum exēplo alia eodem instituto, in æde maxima sit sodalitas inchoata; quæ cum ob loci celebritatem (habet enim is & propter sanctorum ceterorum reliquias, & maxime ob Episcopi Sabini corpus tutelaris diui, apud omnes venerationem) tum vero, quia Archiepiscopus canoniciq. aliquot ei præsent; frequentia multo maiore quam nostra, fructu tamen eodem celebratur.

E nobilium autem sodalitate negotiator, vir integer obiit, qui meliorum cupiditate mercium, mercaturam fratri reliquerat, & initiari sacris, vt Societati se dederet, cæperat. Hunc alius postea subsequutus est negotiator ditissimus, adolescens, & multis naturæ bonis instructus: qui ipse paucis diebus ē vita sublatus, materiā sermonibus dedit; quod vulgo dicerent, delicatum adolescentem, nimia vita asperitate à Societate peremptum. Sed conciderunt hec ipsa per se, vbi planum factum est, & qua is æquitate animi de vita migrasset, & qua moderatione parentes filij carissimi mortem tulissent. tantum enim abest, vt eorum à nobis voluntates filij mors abalienarit, vt nunc nobiscum quam cum maxime sint coniuncti. Sed sodalitia dimittamus, quorum utilitati

litati, ea quæ ex ceteris muneribus capitur opportunitas, non concedit. Vocati sunt ad spem nonnulli, qui in ultimam suarum rerum desperationem venerant, & laqueum iam capefferant. Vidua multiplici onerata prole in summa annonæ caritate, qua in plerisque huius regni partibus, ut in reliqua ferme Italia laboratum est, tres ipsos dies panem cum cetera familia non gustauerat. stimulante fame ex domestica supellestili redegit nescio quid pecuniolæ, quod ipsum filius natus maximus in aleam lusumque profudit. Mater hoc etiam spoliata præsidio, animi desperatione victa, ut finem ærumnis faceret, recurrit ad restem. interea subit animum recordatio eorum, quæ quondam apud nos acceperat, monitorum, statimque ad Collegium venit auxilij, consilijque causa: ubi conquisita à nostris per diligentem stipe, cum in præsens tempus sustentata est, tum in reliquum ad patientiam instructa ac confirmata. Altera item vidua cum famem diutius ferre non posset, deijcere sese in profluentem una cum liberis constituerat: sed cum similiter confugisset ad nostros, inuenit, & qui suæ uitæ corporique consuleret, & qui male institutum animum conformaret. In vicinis oppidis animarum causa proprie enixæ suscepta est. Altamura, quod oppidum Bario diei iter abest, à Sacerdote nostro concionum præsidio multa è re diuina sunt gesta. mos in ea urbe fuit, ut cum quis efferretur, mulieres affinitate coniunctæ, funus ad templum prosequuntæ, lugubri lamentatione atque eiulatu cuncta complerent, crines uellerent,

vellerēt, genas vnguibus laniarent, domumq. reuerſæ tres quatuorue annos cineribus inſiderent, vt ne ad rem quidem ſac æ templum peterent. qui mos cum antea nullis antiſtitum denuntiationibus atque interdictis tolli minuiq. poſſet, tandem noſtri ſacerdotis concionibus, Deo adiuuante, perfectum eſt, ut in propinquorum carorumq. funeribus, vel domi ſe mulieres teneant, uel ſi ad ædem p̄odeundum ſit, dolo rem luctumq. minuant.

MISSIO BENEVENTANA.

BENEVENTUM ſuperiore anno quatuor è Societate profecti rogatu inuitatuq. ciuium, qui templum et vectigal extruendis Collegij ſedibus offerebant; dum munera ſocietatis obeunt, lis eſt ab ijs, qui ſe antiqua pelli poſſeſſione templi querebantur, iniecta. quare ne qua Societati macula aſpergi poſſet, ſi litibus iudicijsq. tum primū nota in ea urbe fieret; faciundum P.N. Generali uiſum eſt, ut inde noſtri tantisper abeſſent, dum ea controuerſia diſceptaretur à ciuibz inter ſe ſe. Quadrageſimæ tamen aduentu, uiris principibus poſtulantibus, præmiſſus eſt concionator, expletoq. concionum curriculo relictus. Sacerdos miſſionis nomine, cum comite frat̄e. Interim cauſa ad Cardinales Romam reiecta, cum iudicatum eſſet templi poſſeſſione ueteres dominos non mouendos; Societati uero, ſi in ea urbe eſſe uellet, alio in loco ædem extruendam; omnia de Collegio inſtituendo conſilia cecidere. Quamuis enim

enim egregia sit Bencuentanorum voluntas atque animus erga nos, opes tamen ad noui templi ædificationem omnino non suppetunt. Quare spe amissa Collegij, reuocati sunt iterum nostri: sed eorum discessus multo magis Beneuentanorum nobis animos patefecit: tam multæ enim nostris abeuntibus excitatæ sunt lacrimæ, ut ne salute quidem plerisq. dicta, discedendū de nocte fuerit. Dubia uero adhuc caussa, nobiles matrones complures, ut nos retinerent, pane & frigida ieiunarunt: puellæ septem perpetuam Deo uirginitatem consecrarunt: aliæ templa nudis pedibus obiere: nonnullæ sacra facienda curarunt: quædam certas horas precationibus destinarunt: aliæq. alia longe plura ac maiora fecissent, nisi earum ardori moderandum sibi Sacerdos noster putasset. Multa instituto nostro Pater hic gessit. defendit ab impurorum hominum petulantia honestarum mulierum pudicitiam: multos qui alieno animo inter se erant, in mutuam gratiam amicitiamq. restituit: alios à maleficijs atque improbitate ad alterius vitæ vocauit exordium; quæ singillatim percurrere non est necesse. Illud tamē, quod in curâdis rite animis accidit admirabile, non silebitur. Mulier cū grauius ægrotaret, & mutantibus subinde medicis genera curationum, alere diu animum saluari pane non posset, statuit tandem corporis medicamentis abiectis, vnam animi salutem quærere. mira res. Eucharistia rite suscepta, subito vis morbi remisit, breuiq. animi medicina sustulit, quod leuare corporis curatio non potuit.

PROVINCIA SICILIA.

VNT in Sicilia Prouincia de nostris tredecim circiter ac trecenti. In Professorum Domo Panormitana quatuor & quadraginta. Vno plus in Collegio. Duo de octoginta Messana. Drepani, Bivonaq. vtrobiq. septemdecim. Vnus & viginti Catana. Duo de viginti Syracusis. Calataierona viginti. Rhegi quindecim. Tredecim In Collegio Montis regalis. In Probationis Domo septem circiter & viginti. Excesserunt è vita quinque. Aggregati sunt quindecim.

DOMVS PROFESSA Panormitana.

*E**A est in Professorum ade Panormitana frequentatio sacramentorum, vt si superiores annos cū proximis conferamus, maiores quotidie gratiæ habendæ sint Deo, qui nostros labores tam frugiferos reddit. Sumunt Domini corpus diebus dominicis octingenti: ceteris, qui præcipuam quandam religionem continent, tria millia. Vno Iubilæi die sumpserunt circiter quinque millia: & quamquam eo die*

eo die prima luce patefactum est templum, intermissaq. propter communicantium multitudinem concio; tamen ad duas post meridiem horas dispensatio Christi corporis tenuit. Quorum mysteriorum utilitas in animorum commutatione perspicitur. de pulsa sunt enim furta & latrocinia, & odia, multaq. pericula animorum. nam & qui signatum tondébant argentum, forfices cum argento quod sibi corraferant, reddiderunt: Et insignis latro, qui exfulum dux erat, quiq. præter alias maculas in vita susceptas, plurima se cæde polluerat (centum enim cædibus interfuerat) superioris detestatione vitæ, vrsitataq. peccatorum expiatione resipuit. & nobiles viri feminaeq., qui mutuis irritati odijs in mutuam conspirauerant cædem atque perniciem, missas iras fecerunt. Multi etiam delectas ad libidinem feminas, ex quibus liberos iam sustulerant, expulerunt. Nonnulli à nefarijs se coniugijs, quæ vt castis parcamus auribus, verecundo silentio libet inuoluere, quam libera in oratione ponere, disiunxerunt. Nec satis fuit vitijs tantum & male factis homines deterrere, nisi etiam ad virtutem & benefacta vocarentur: complures enim ex ijs, qui suam nobis salutem animasq. committunt, tam uiri, quam femina, ex maxima libertate & commodorum affluentia, in cænobiorum custodiam sua sponte se incluserunt. in quibus sorores hoc anno duæ, priusquam in cænobium uirginum se coniicerent, nostrę memores disciplinę, ueste in usus templi plurimi pretij, multaq. pecuniam in. adificationem domesticam contulerunt.

Sed horum ciuium liberalitas maior est , quam vt singula colligenda sint argumenta . Tria Scutatorum millia summa benignitatis attingit; vt iam neque ad rem sacram, neque ad domesticam quicquam desideretur . Atque hæc præcipua in Panormitana domo sunt acta: nam quæ apud finitimos populos perfecta sunt , ea fere nihil discrepant ab urbanis. Sed vnum quod proximis litteris præteritum est, non ab re fuerit hisce litteris indicare. Venetus Pro uincialis quibusdam nautis cranium quoddam è Sanctis Innocentibus cum alijs pijs quibusdam rebus ad nos dederat. Illi quantum thesaurum secum adueberent, sentientes, partiuntur quæ credita erant, inter se se , craniumq. gubernatori fors obtulit . qui cum Siciliam incolumis tenuisset, expositisq. mercibus aliam esset nauigationem ingressus, subito morbo corripitur. verum cum dies aliquot nauigasset, nec portum ullum tenere posset, denique vi tempestatis abreptus, Milacium Sicilia portum venit. hic excensione è naui facta, adhuc ægrotus cænobitam quendam confessionis causa conuenit, tactusq. religione surrepti Cranijs , cranium ipsum quod ad nos mitteret, ei dat. ita perditam valetudinem renouauit; vt intelligeret, non prius potuisse corpus morbo, quam religione animum liberari. Cænobita vero cū vel obliuione, vel incuria fortasse quapiam, depositum non redderet , ipse quoque tentari cæptus est morbo: & quamdiu sacras illas reliquias apud se habuit , habuit autem annum circiter & dimidium, tamdiu sine suo vultu sine colore fuit , dum ad extremum

tremum exemplo gubernatoris admonitus detulit, quæ tenebat.

IN Collegio Panormitano meliore loco sunt litteræ. auctum est gymnasium tum auditorum numero, tum magistro, qui doceat ea quæ ad officium & conscientiam pertinent. Discipuli præsertim, qui Dei Matris sodalitatibus continentur, non minus in pietate quam doctrina proficiunt. Ex his tres suam in Societate adolescentiam Deo Optimo Maximo consecrarunt, plurimisq. mens eadem est. Nostri dum in litterarum studio versantur, & si non possunt illi quidem ut vellent, servire commodis animorum, tamen si quando eius rei se dedit occasio, eam perlibenter arripiunt. Iuris doctor ad exercendum diuinis commentationibus animum more Societatis inductus, partim beneficio tam salutaris exercitationis, partim pijs nostrorum collocutionibus ita profecit, ut non prius à nostris abire vellet, quam ad Nouitiorum disciplinam dimitteretur. Nonnulli etiam, qui vlciscendi cupiditate flagrabant, nostris suasoribus, arma cum odijs deposuerunt. Exposita sunt etiam in vrbani Paraclysi, pueris ac multitudini elementa Christianæ legis, non minore vtilitate discentium, quam magistrorum labore.

MESSANENSE COLLEGIVM.

PLACVIT diuinæ sapientiæ, fortuito incendio, partem nostrorum in hac vrbe explorare

virtutem, partim præteritam remunerari pietatem: ut qui proximo anno externum extinxissent incendium, domesticum hoc anno ac proprium externorum ope auxilioq. restinguerent. Sed ut à principio tota res repetatur, decimo Kal. Aprilis quarta circiter noctis hora, nescio quo casu excitatum est in æde vetere, vnde in nouā biennio ante migravimus, peracerbum incendium. erat in eo templo tanta lignorum strues, quanta ne in reliquo quidem Collegio vniuerso. quare ut natus ignis erupit, collectis subito viribus adeo lōge lateq. vagari cœpit, ut alia præter domestica requireret auxilia. Nostri igitur incendij viribus impares, dum accersunt externa, sentit hoc Arx ciuitatis: quæ cum in editissimo sita sit loco, flāmarum magnitudine territa, quas extolli ad cælum vsque prospexerat, noto ciuibus Cāpanæ signo, ad ferendam Collegio opem vniuersos exsuscitat. Ut Collegium ardere cognitum est, is subito concursus hominum fuit è summis, medijs, infimis, ut testari suam in nos beneuolentiam illustriore significatione non possent. laborabat pro se quisq. oblitus quodammodo sui, ut singula in momenta crescens malum aliqua ratione comprimeret. alij aquarum plena vasa conuehere, alij scalas parietibus ad mouere, alij obuia quæque aduocare subsidia. Feminas quoque sua pietas ad ferendam opem è suis domibus expulit. Quin ipse quoque regni Præses quamuis valetudinarius & imbecillus ad Collegiū vsque contendit, populum inflammans ad opem. Sed in auxilio ferēdo primas tulit Generalis Præfectus

Sicula

Siculæ classis, vir omni humanitate refertus. qui cū alijs equitibus, & mancipiorum multitudine, quam ex classe deduxerat, perspicuis periculis se obiecit. Nec vero obscura suæ charitatis argumenta dederunt Dominicanæ, Augustinianæq. familiæ Patres, qui subito experrecti ad propulsandum periculum conuolarunt. Ac Dominicani quidē tanti casus commiseratione cōmoti, ne nostri eo die præparata alimenta requirerēt; opiparū suis ipsi in ædibus conuiuiū appararunt. Quod etsi nostri plus rei domesticæ damno, quā cibi cura solliciti recusarūt; intellexerūt tamen, id quod sæpe iam erāt experti, quanta sit eorum Patrum in Societatem charitas & humanitas. Tenuit incendiū septem circiter horas, tanta igniū licentia, vt conflagrare videretur vrbs tota: atque ea quidem forsitan conflagrasset, nisi iactis agnis è cera consecrata, uis venti, quæ initio vehementior extiterat, subito conquiesset. Ac nobiscum quidem nisi in tempore Dei bonitas occurisset, actum esset multo deterius; quibus ignis præter ædem veterem, ubi instrumentum omne Sodalitatis absumpsit, totum cænaculum inflammauit. Illustre diuinæ providentiæ documentum existimatum est, multos, cum in medias flammæ & in aperta pericula cecidissent, intactos tamen ab igne atque incolumes euasisse. Postridie quanquam incendiij casus vniuersa turbabat, nostriq. in restituenda partim sacra, partim domestica suppellectili, quam flammarum voragini in præsentia subtraxerant, toti erant; tamen nec sacramentorum administratio

id quod admirata magnopere ciuitas est, nec matutina pomeridianaue concio pratermissa est. Ergo tanto ardentius studuit ciuitas leuare incommoda recentis incendiij, & alij alia ad Collegium mittere, toralia, mantilia, cibaria, quæq. ad reliquam supellectilem aut victum pertinent vniuersa: vt cum multorum studia in restringendis ignibus perspexisses, paria officia in resarciendis acceptis incommodis nõ requireres. Iam diuina sapientia, quæ ex ipsis malis aliquid boni semper excerpit, ex tanto incommodo hoc cepit in animi s commodi. Cines primarij duo cum mutuas iras inter se gererent, neque viro-
rum grauium auctoritate ac contentione reuenire in gratiam possent (compositionem enim gratia ad hoc tempus reseruauerat Deus) vbi è nostris tectis vastus atque horribilis ignis illuxit, inimicitias obli-
priuatas, ad depellendum non tam nostrum, quam commune periculum tanto studio concordiaq. conspirarunt, ac si nullæ vñquam inter eos ira interuenissent. ab his igitur initijs conglutinata denuo est amicitia; & euulsa ex omni memoria odiorum acerbitas. Alius cum tertium iam annum ad ini-
mici vltionem acerbis odijs incumberet, inusitata flammæ magnitudine aspectuq. contreritus, reputare secum ipse cæpit, & quæ tandem ea forent incendia, quæ apud inferos vorent animas impiorũ.
Qua in cogitatione defixum subito peccatorum pœnitere cæpit, abiectoq. vlciscendi consilio, confessionem omnium, quæ in vita perpetrarat, insituit. de-
ditq. ad suos etiam litteras, erat enim aduena, vt ini-
micum

micum studiose perquirerent, ab eoq. veniam suo nomine postularent. Abierant dies non ita multi, cum præbuit Deus facultatem aliqua ex parte remunerandi accepti à ciuibus beneficij: nã cum aliud in vrbe natum esset incendium, nostrorum partes esse putauit Prouincialis Pater, vt eo quam primum duodecim de nostris mitteret. qui tradita sibi, vt solet à magistratibus ea cura, omni ope aggressi sunt cohibere vagantes ignes: vicitq. constans caritas flammarum iras. Ceteræ autem viæ, quibus ad officium Deus homines reuocauit, tritæ atque vsitatæ fuerunt. ingens enim hominum multitudo sacramentorum præsidjs ad bonam frugem euasit: quicquid enim vel de coercendis libidinibus, vel de mitigandis iris, recipiendisq. inimicis in gratiam, vel de suo cuique restituendo dici solet; id vniuersum, ne res tenues atque vsitatissimas confectemur, de hoc Collegio confirmare possumus. Virgo nobilis cum è graui morbo amisisset aspectum, cæcitatem suam maxime deplorabat, quod sibi erepta esset facultas prodeundi ad adem nostram. Cumq. Medicorum artes nihil procederent, caelestem sibi Medicum implorandum putauit. Dat se se continenter in preces, & vt sibi propitium Deum reddat, multos Dei famulos obtestatur. Tulit suæ fiduciæ fructum: reddidit ei Deus tantum lucis, quantum satis esset ad petendum templum; vt & bonæ mentis optata perficeret, & tamen non omnem patientiæ facultatem adimeret. Sed vt huic, corporis, ita alteri feminae mētis oculos Deus reddidit. Mahome-
tanam

tanam seruam cum traducere ad Christum domini vellent, in eoq. diu multumq. frustra sudassent; placuit Deo per Sacerdotem nostrum muliebres aures vt veritatem acciperent, aperire. Itaque ab eo est & Christianis imbuta præceptis, & aqua salutis excepta.

Curat hoc Collegium sodalitates tres: & ex vna quaque fert fructus. Prima sexaginta ferme Sodalibus continetur, quorum de laudibus ac virtutibus, ad ea quæ scripta sunt aliàs, nihil his litteris adiungemus. Altera quinquaginta natu minoribus constat, ex eaq. Societati dedere se quatuor. Postrema biennio ante instituta, tenuioris fortunæ homines & conditionis amplectitur, quorum est numerus ad ducentos; maior quoque futurus, si per ædium liceret angustias. Nullis hic cætus legibus aut institutis astringitur: est tantum inter sodales qui curet, ea ab vnoquoque fieri, quæ præscripserit Pater. Student proximorum saluti quam qui maxime complures, qui multis iam annis penitentiæ bono caruerāt, ad confessionem eliciunt. egentibus suo & alieno argeto, quod ipsi collegerint, opitulantur. tutantur mulierum pudiciam, & à periculis vindicant. quæ vero egressæ verecundiæ fines se se omnibus peruulgarunt, eas passim ære collecto, aut intra Cænobiij claustra, aut intra sancti coniugij limites cohibent. Par in eos caritas qui morantur in carcere, præsertim aduenas, qui ab omnibus plerunque deserti, exiguo ære alieno in vinculis ætatem agunt. Ex his illi persoluto creditoribus debito multos eximunt. Nuper autem

autem cum graues ac perniciosos morbos æstatis feruor in eas tenebras inuexisset, contenderunt Sodales à Præside, vt liceret sibi egros ad Nosocomium publicum ex ijs angustijs ac pedore transferre. quod quia impetrare non potuerunt, instituerunt, ad carcerem & Medicos ducere, & pharmaca ministrare: in primisq. dant operam, vt ante corporum curationem, curentur animi sacramentis. Festis dominicisq. diebus in mendicorum cibos, & eorum quos carcer tenet, stipem corrogant: & vt eorum famem quotidianis cibis, ita sitim, aquarum copia æstiuos per ardores, tum cum maxime arent omnia, depellunt. tanto est enim publicis in custodijs aquarum penuria, vt quadringentorum hominum siti succurrendum interdum sit. Denique his pietatis muneribus consequuti sodales sunt, vt veri patroni ac defensores pauperum numerentur; suoq. exemplo ad hæc ipsa pietatis studia, cætum alium è viris nobilibus excitarint, qui ob eam causam ad extruendum nouum quoddam valetudinarium animi adiecerunt.

SYRACVSANVM ET ALIA.

SYRACVSIS tres qui deserto Christo ad nefaria se Mahometi sacra conuerterant, nostrorum opera cum Christo ipso redierunt in gratiam: quorum duos in eius mox religione commodum mors excepit. quo exemplo Mahometanus alius, et Turca permoti, ipsi quoque Christi legem amplexi sunt.

Miseris

Miseris præterea curata stips est, & eorum corporibus inuenta subsidia, quorum seruandis animis studebatur. Nec sine magna Ciuitatis commendatione hic quoq. ignis, qui proximas aedes inuaserat, est restinctus. Sed retulit nobis gratiam Deus, & misericordiam misericordia compensauit. multa enim in ædificium, multa in templum data sunt magni pretij, vt iam planissimum sit, vinci Deum liberalitate non posse.

C A T A N A E vt de multis pauca tangamus, graues odiorum sublatae sunt causæ; & cum offensiones plurimæ voluntaria obliuione deletæ, tū apertissimæ repressæ sūt cædes. Matrona nobilis cum filium haberet vnicum, isque sibi ferro fuisset ereptus, nullam poterat non modo ad animum, sed ne ad aures quidem mentionem pacis admittere. verum cum adhibiti nostri essent, Deo duce, se fregit, omnemq. ex animo deleuit iniuriam. et quamquam postea ad eam persequendam instigaretur à suis, propterea quod suis ipsi conditionibus inimici non steterant; tamen nostrorum iam antea monitis confirmata parere noluit, quod diceret impediri se religione promissi, quo se Patribus obligasset. Hanc in suorum virorum nece imitatae sunt aliæ, quarum vna ad dandam veniam nullis precibus flecti poterat. Mulieres autem quæ ex libidinibus lustrisq. viuebant, concionum præsidio se formarunt ad verecundiam, prouisumq. à nostris est, ne aliarum virginum decus in discrimen veniret. Quædā à nostris edocta maluit sibi velli capillum, lacerari vestem,

& alia multa acerba subire, quam vt à procaci adolescentente, qui se in conclaue concluderat, pudicitiam suam sineret expugnari. Iam audiendis penitentibus, quoniam nullæ in hac Ciuitate sunt curiæ, dies et noctes opera datur. Per vicos et pagos diuini verbi semen perutiliter spargitur. Sed præcipue diuersa in oppida missi sunt duo, quorum in altero præter quotidianas conciones, adiecta est tum Chriftiana legis, tum earum quæstionum, quæ de officijs sunt, explicatio; Et grauis quædam fracta dissensio. quamquam huius generis compositiones plures vbi que sunt, quam vt semper commemorandæ videantur. Altero vero in oppido cum ea esset multorum egestas & verecundia, vt eos suis in tectis fames vltima iam perimeret, summa consensione Pater instituit, vt dominico quoq. die stipem certi homines, quam postea egentissimo cuiq. tribuerent, per oppidum corrogarent. Hæc autem procuratio penes duos est viros, qui relatis in scriptum tenuissimi cuiusque nominibus, norint quibus & quatenus opitulandum cuique sit. Confessionis autem Euchariستيæq. vsus nullus erat nisi anniuersarius: sed priusquam annua lex sacra nentorum recurreret, placuit Patri ad ea rite suscipienda pro concione populum cohortari, qui cum frequentissimus subito cõcurrisset, nec præberi aures tam multis penitentibus posset; legendum fuit ad communicationem Christi corporis biduum, maxima omnium admiratione atque exemplo.

BIVONAE cautum est, ne probrum castis
feminis

feminis inferretur, reductiq. complures ad frugem, qui se impudicarum congressibus inquinarent: sed non ferunt castæ aures, vt singulorum flagitia commemorentur.

In Collegio MONTIS REGALIS illud admiratione dignū accidit. Quidā cum vigesimo ab hinc anno ad Lauretanam eadem votiua peregrinationē suscepisset, ex eoq. tēplo ignarus anathematis Pontificij, partem lateris abstulisset; ex eo die cæpit quotannis, cum illud ipsum sacrilegij tempus recurreret, ægrotare; & mēstruo bimestrue spatio ita læguere, vt nec genus morbi nosset nec curandi rationem. In hoc anniuersario languore accersit nuper vnum de nostris, & vt fit, in sermone cum mentione surrepti lateris incidisset, ei q. magna obiecta esset à Patre religio, sensit subito causam morbi; maculasq. animi tota vita contractas accurata confessione deleuit. dein reddidit, quod abstulerat, & valetudo subsequuta mox est: vt renocare in dubium non posset, ab ea morbum immissum esse, quæ sacrilegij pœnas repeteret, ne maiores aliquando persolueret.

CALATAIERONÆ cum intestinis certaret odijs nobilitas vniuersa, & tam recenti quā vetere offensionū memoria, eo progressa res esset, vt desperata iam cōcordia diræ stragis spectaculū præbitura videretur; dedit Deus eam vim concionatoris nostri sermonibus, vt paucorum mensium intervallo tempestate sedata, publicum Ciuitati otium tranquillitasq. redierit. Tranquillis Dei benignitate rebus,
complu-

complures è nobilitate in Sodalitium Dei matri dicatum aggregare se voluerunt : nec sine constantiæ laude vitam in eo cum virtute degunt . Multi etiam quò facilius omnes sibi peccandi occasiones amputent, in cænobiorum custodias sua voluntate se abdunt . Virgines vero triginta, ne quis sibi virginitatis florem aliquando præiperet , Deo Optimo Maximo publico ritu se deuouerunt . Atque hæc nostrorum officia quam Ciuitas amet, eius indicat liberalitas: quæ, vt instituta Collegij ædificatio ad exitum perducatur , in sexennium certos quotannis redditus assignauit , vnde septem millium sexcentorum, & quinquaginta aureorum summa conficitur.

COLLEGIVM DREPANITANVM.

DREPANI cum in Arce publicus esset aleæ ludus , concurrebat eò propter ludendi licentiam magna vis ciuium: quanta cum iniuria diuini nominis , atque animarum iactura , facile est existimare . Nostri cum diuini honoris studio, tum humane salutis incensi , ab Arcis Præfetto contendunt , vt clausa aleætoribus domo prauam illam consuetudinem tolleret : quod cum ei esset nostrorum contentionibus persuasum , non modo aleam funditus sustulit , sed etiam iussit pecunia summam quandam nefarijs lusionibus partam pauperibus erogari. quod & ciues & milites admirati, Societatis nomen magnopere commendarunt.

Cano-

Cænobium etiam mulierū satis amplum plurimaq. nobilitate refertum, cum nimium licenter ac dissolute uiueret, disciplina omni iam lapsa; nostrorum opera arctioribus se legibus & institutis astrinxit, pro ut et cænobiij ratio postulabat, et Tridentini decreta Concilij. Per quadragesimam exijt concionis causa longinquam in urbem Sacerdos vnus cum comite, ibique suis vterq. muneribus magno fuit animis adiumento. dum ille concionibus, hic priuatis sermonibus, homines ad salutem uocabant, nec minus uita quam oratione docebant. Tradebat comes clericis commentandi rationem pijs de rebus, orandiq. diuini numinis non tam agitatione linguæ, quam mentis. quotidieq. uespertinis ferme temporibus propositis quibusdam ad commentandum locis, una cum ipsis orabat. . Erat in hoc oppido paterfamilias, cuius in ædibus uariæ dicebantur aliquot iam menses ex occulto uoces existere. familiaris is erat Dæmon, qui uarijs modis hominibus conabatur illudere. Iaciebat saxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: uasa quoque domestica alte iaculās non frangebat. cumque in his testis fidibus caneret adolescens, Dæmon cunctis audientibus, lasciuis canticis prosequabatur testudinis sonum, aperteq. Dæmonem se esse iactabat. cumque adiuu dominus una cum coniuge quoddam in oppidum ad sua negotia discederet, comitem se se Dæmon adiunxit: cum autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam spiritus anteuerit, sublatiq. de uia clamoribus, præmonere domesticos cœpit, ignem ut exstruerent, herum

herum iam esse in ianuis totum imbribus madefactum . Verum cum ita se illudi adium dominus intelligeret, minitatus est Damoni, adducturum se Patrem de Societate, qui è suis eum sedibus exturbaret: ille vero ne id faceret, clamitare, minitariq. inimicitias & odium, & quamdiu in ijsdem Pater ædibus versaretur, fore, vt se se abderet & occuleret . Venit tamen herus ad Patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam inuitat, & vt ijs se molestijs liberet, obtestatur . Pater ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum sibi proficiscendum esse non censuit: tantum monuit, vt & ipse & eius familia ablutis generali confessione peccatis cælesti pane se confirmarent: cauerentq. ne quis aut ex domesticis, aut ex externis sermones cum hoste misceret; neue ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potius quæ ab eo dicrentur, & vt orta ex mendacij Patre plane contemnerent. illi cum se facturos recepissent omnia, dedit eis Pater ex consecrata cera simulacrum Agni cælestis, quod filia ceruicibus, vt quæ omnium maxime à Damone vexabatur, infererët. Hic terrere Dæmon cæpit clamoribus filiam, minitariq. ni ceram illam abijceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi Patris monita & consilia sequuti, cum loquenti responsa non redderent, se seq. contra minacem hostem Sacramentorum telis armarent, facile se ab eius insidijs molestijsq. tutati sunt.

Ad ades NOVITIORVM quindecim hoc

F anno

anno tironibus aditus patuit, qui vna cum ceteris
 per virtutis viam domando animo belle procedunt.
 Ac dum valetudinaria de more frequentat, non mi-
 nus suæ pietati, quam ægrotorum animis satisfaciunt.
 Sexdecim confossus vulneribus erat æger, quem cū
 multi partim solatiij causa circumstarent, partim vt
 ad æquitatem animi veniamq. percussoribus dandā
 adhortarētur; vbi nullum eius iracundiæ remedium
 inueniunt, Societatis Nouitium, qui tum forte in va-
 letudinario versabatur, accersunt. huic tantum ro-
 boris, tantumq. in dicendo virium attulit Dominus,
 vt saucius ille confectusq. vulneribus exclamarit;
 Do libens veniam, obliuiscor iniuriam. simulq. id
 renunciari percussoribus iussit: nec ita multo
 post in ea loca discessit, vt sperare par est,
 quæ ijs maxime patent, qui inimi-
 corum caritatem suis iniu-
 rijs antiquiorem ha-
 bent.

PROVINCIA VENETA.

NOSTRORVM in Veneta Pro-
uincia numerus fuit ad trecentos.
Venetijs quatuor & quadraginta.
Novellariæ 30. Patavij quatuor &
quingenta. Brixia quadraginta.
Quinque & viginti Bononiæ. Ferrariæ 20. Muti-
næ 10. Placentiæ, Mantuæq. vtrobiq. duodeni. In
Foroiulij. 13. Parmæ duo de viginti. Duo vero &
viginti Veronæ. Societatem auxere septemdecim.
Obiere quinque.

VENETA PROFESSORVM Domus.

INTER eos fructus, quos è reliquis suis mune-
ribus hic Societas cepit, non exigui videri de-
bent ij, quos è spiritualium exercitationum vsu col-
legit. Obierunt eas viri grauissimi, præcipueq. Epi-
scopi cuiusdam familia: quæ his erecta præsidijs to-
ta se finxit ad probitatem. Sed Theologum quædam
cænobitam meditationes illæ sic immutarunt, ut nec
expiare rite animum posset, nec preces ad Deum fun-
dere, nec imperatum Psalmodia munus exsequi, sine

magna vi lacrimarum. Episcopus vero ipse quoque à ceteris muneribus requiescens, circumciso familiarium colloquio, otium sibi sumpsit multorum dierum ex Sacerdotis nostri præscripto, ad contemplanda & tractanda cælestia. quamdiu autem latuit abditus in cubiculo (latuit autem diebus fere septemdecim) non modo ipse nusquam extulit pedem, nisi forte sacrificij causa proximum in sacellum, sed ne puerum quidem, qui sibi ministraret, admisit: satius esse ducens, tantisper carere ministris, quam interpellatoribus aditu patefacto, vagandi causas incluse & collectæ iam menti præbere.

P A T A V I I datur opera, ut quas Dæmon animis plagas imponit, eæ Deo opitulante sanentur. Puella cum diu multumq. sollicitaretur ad stuprum, tandemq. clam parentibus esset abducta, parens furore percitus ferrum arripit, ut duas alias natu minores filias, ne sibi aliquando dedecori essent, occideret. Sed ne in suum ipse sanguinem arma sumeret, Dei bonitas vetuit. Occurrit in itinere Crucifixi Redemptoris imago, cuius ille commotus aspectu pedem retulit, & consilij causa nostros adiit. Nostri non modo ut ei filia restitueretur, sed etiam tantum dotis perquireretur, curarunt, ut eam honeste collocare posset. Ita eadem opera & iusto patris dolori, & filiae famæ consultum est. Quidam cum pudicitiam suam contra insidias muliebres diu acriter defendisset, ad extremum tot certaminibus prælijsq. defessus, cogitabat turpissimam deditionem. sed supposuit manum suam Deus, ne qui cecidit, laderetur.

homi-

hominem continuo ad luctum repocat, luendamq. pœnitentiæ lacrimis conceptam iam intus maculam. dum in his lacrimis luctuq. iacet, ingens repente fit fragor, ruinarum fragori persimilis, & inter fragores vox exauditur eiusmodi; Quorsum tanta pudicitie cura? quorsum castitas tam exacta? at ille fraudes sentiens hostiles, cum se contulisset ad nostros, expiandis rite noxis, capiendoque Christi corpore, contra omnes se munivit insidias. Quidam etiam de Societate Nouitius, dum ex hoc Collegio Veronam pergit, non leues hominibus peccandi occasiones ademit. cum enim ad cauponem diuertisset, & inter canandum muliebri ex oratione, totoq. gestu corporis scortum adesse sensisset; arrepta ex eo qui celebrabatur die (is erat Beatae semper Virginis natalis dies) occasione dicendi, sua oratione perfecit, ut quotquot aderant, in preces genuaq. proci-derint: recitatisq. litanis, facili negotio mulierem, ut impuris eius noctis voluptatibus temperaret, in proprium cubiculum separavit atque concluderit.

BRIXIAE Oratorium paulo ante institutum mirabiles habet Deo fauente progressus. semper enim Sodales Sodalibus aggregantur, & alius alium deinceps trahit ad audiendum diuinum verbum, tanto multitudinis incremento, ut conuentus causa prodeundum saepe sit in atrium peramplum, cum laxior in reliquis ædibus non sit locus. Respondent autem intimis hisce studiis externa pietatis officia, dum alij erudiendis Christiana lege pueris, alij subleuandis sua benignitate mendicis, omni cura

studioq. se dedunt. quod quidem cerni licuit aliquando in publico hominum cœtu, cum ad elicendam in egenos misericordiam Sacerdos noster verba fecisset. reperti sunt enim, qui detractos sibi anulos magni pretij in pauperum vrnulas arculasq. congererent. Ii etiam, quos tortor rapiebat ad necem, vt æquo animo pœnas soluerent, nostri fecerunt: quorum vnus cum contra quam sibi promissum erat, inter circumfusæ multitudinis turbam inimicum suum, forensis satellitij Præfectum forte conspiceret, conqueri ac vociferari cœpit, se proditum esse: qui tamen ad equitatem Patris cohortatione delapsus, non solum facile passus est, vt is suo in se munere fungeretur, sed publice prouolutus ad genua, etiam pedibus osculum dedit. Expiationes conuersionesq. animorum frequentes illæ quidem fuerunt, sed earum non valde dissimiles, quæ alijs litteris mandata sunt. Nobilis aleator ingenti pecunia deperdita, furore actus templum ingreditur. hic aræ sacrum lapidem nefaria manu contrectat, & iacere in Deum maledicta sacrilego ore non horret. vix ad aras manus adnouerat, cum digiti protinus exarescunt. reformidare ille subito numen cœpit, quod tam præsens in repetendis pœnis erat expertus: & confestim uenit ad nostros, vt astrictum tanto scelere animum confessione laxaret.

VERO-

VERONENSE COLLEGIVM
& reliqua.

SUNT & Verona complures, qui in Dei gratiam se se apud nostros confessione restituant. Confessiones autem totius vitæ centum Sacerdos vnus excepit: vt ex hoc ipso facilis sit coniectura, pœnitentium quanta sit turba. Fructuum autem vbertas, confessionum laboribus prope par. Sed quamquam egregie pro animis laboratur, nihil tamen affertur insigne, quod litteris commendemus.

E B O N O N I E N S I Collegio admisit Deus ad immortalitatis præmia, vt eius acta vitæ spem affert, P. Franciscum Palmium excellentis industriæ virum & probitatis eximie, optimeq. meritum non de Bononiensi Collegio modo, quod incredibili quadam virtute laborisq. constantia, quinque & triginta ipsos annos, quibus ei præfuit, ex summis rerum angustijs ad hanc mediocritatem bonorum ac fortunarum erexit; sed etiam de Ciuitate, atque adeo de Bononiensi diocesi vniuersa, quam sæpe Cardinalis iussu illustrauit. Eius obitum quam grauiter non modo nostri, qui eum numero parentis habebant, sed etiam tota ciuitas tulerit, mæror funeris indicauit. cohonestarunt eius exequias cum Canonici, nobilesq. complures, tum Sacerdotum templi maximi Sodalitium, à quo solemni lugubriq. cantu, impetrata à Prouinciali nostro, qui tum forte aderat,

potestate, iusta ei funebria pie ac magnifice facta sunt. Obtinet tamen Ciuitas, quamquam tam industriosum orbatum Patre, suam de Societate benemerendi consuetudinem. sed recensere singula nihil attinet. Hoc tantum dicam, præter multam ac pretiosam vestem sacra adi dicatam, excedere beneficentiæ summam, tria amplius aureorum millia: ut sæpius de referenda gratia nobis sit cogitandum, quam ut in quærendis animorum commodis factum putemus satis.

I N P L A C E N T I N O Collegio, constitutis utcumq. domesticis rebus, hoc anno primum Ciuitate rogante apertus est ludus; in eoq. adulescentes octoginta fere nobiles, humanitate & primis litteris imbuuntur.

N E M V T I N A E quidem rei bene gerendæ occasio prætermittitur. Profectus est Raen-nam Archiepiscopi rogatu Sacerdos, qui non modo magnum ex suis concionibus fructum tulit, sed quādiu in ea vrbe substitit, substitit autē menses circiter quinque, rem Catechismi valde prouexit: et multas ac præclaras consuetudines, quæ diuturnitate temporis interciderant, reuocauit, magno cum pietatis, tum Raennatis Ecclesiæ bono.

M A N T V A E satis secunda fluunt omnia, ad ea autem, quæ de huius Collegij ortu proxime scripta sunt, accessit varia ciuium benignitas aureorum bis mille, ad iacienda fundamenta templi, quo carebamus. Interim more institutoq. nostro, ne quod tempus prætermittatur animis consulendi, constitutus

stitutus ex ijs adolescentibus cætus est, qui Dei Matrē in suis præsidijs habere volunt. & quamdiu nullum nobis est templum, in alienis templis teneræ ætati, agrestive plebi Christiana lex traditur.

P A R M A E quoque multi sunt ad bene merendum de Societate propensi, ut ne eorum quidem sine ingrati animi nota sileri liberalitas possit. Accepta sunt eleemosinæ nomine aureorū tria millia, multaq. quotidie in templi suppellectilem conferuntur: ut vel hinc specimen capi liceat, qua pietate sit Ciuitas, & quam ad omnem officij laudem sua sponte propensa.

PROBATIONIS Domus cum male materia nec satis commoda Nouitiorum vsibus esset; fecerunt hoc anno Camillus Comes Fundator, & frater eius Alphonsus, ut eam nobis à fundamentis quodammodo renouarent. quare eodem tempore ponuntur apud Nouitios. & terrestris edificij principia, & perfectæ fundamenta virtutis. Ceterum Nouellariæ instituto nostro multa geruntur. non paucis enim, quos ad inimicorum ultionem irarum acerbitas stimulabat, persuasum est, ut iniurias suas clementer & moderate ferrent. Ex his quidam non modo se flexit ad pacem, sed etiam ad cænobium sponte se contulit: ut ascensus ei quidā fuisse videatur ad fastigiū cænobiticæ sanctitatis, iræ victoria. Alij post reditū cum inimicis in gratiam, ut nostros labores in ea compositione susceptos munerarentur, potestatem nobis fecerunt (erant enim de principibus) ut tantum ex ipsorum oppido cæduæ materie

teria liceret aduehi, quantum ad ædium nostrarum
contignationes & tabulata sat esset.

F E R R A R I Æ hæretici tres, totidemq.
Hebræi ad Christi fidem adducti sunt. atque horum
alter statim à Baptismo profectus ad coniu-
gem, quæ alio morabatur in oppido, ip-
sam quoque in eandem senten-
tiam religionemq.
perduxit.

PROVINCIA

MEDIOLANENSIS.

QUINDECIM, & ducentos & nostris Mediolanensis Provincia complectitur. Mediolani in professorum domo duos, & triginta. In Collegio Brerano duos, & septuaginta. In Genuensi quinque & triginta. In Taurinensi duos, & triginta. Quindecim in Comensi. In Aronensis probationis domo quatuor circiter et viginti. Sex vero Vercellis. Adscripti sunt in Societatem undecim. Extinctus unus & alter.

DOMVS PROFESSA.

MEDIOLANI strenue, ut solet, Christiana res geritur, cuius rei quamquam plurima, eaq. non leuia edita sunt argumenta; more tamen nostro, ne tædeat eadem toties audire, è media officiorum frequentia, dicenda erunt potissima quæque. Ad cetera animarum præsidia, quæ horum patrum ardor excogitat, accessit cuiusdam institutio sodalitatis è sodalibus fere cætum; cuius temperatio penes ipsum Prepositum domus est, qui dam spe alitur futuri progressus, hoc quoque onus ad domesticas curas ac labores adiunxit.

Actum

Actum est cum fontibus et maleficis, priusquam securi colla subijcerent, ut commutato mærore, non tam fragilis iactura vitæ, quàm susceptis peccatorum maculis angeretur. Quidam multarum cædiurn & facinorum reus, adnitente Sacerdote nostro, capitalem sententiam tam constanti erectoq. animo tulit, ut acceptæ curationis vim repentina sanitas præferret. tota in Christo defixa mens erat, & suavis in ore sermocinatio, qua Dominum compellabat. profluebant ex oculis lacrimæ, veræ indices pœnitentiæ, tam sine modo, ut ad tergendas genas promerentur sæpe sudaria. ad mortem cum duceretur, à porta ad Carnificinam nudis reptare genibus semper voluit, ea significatione pietatis, ut omnium oculos in se conuerteret. Ad locum ubi ventum est, verba de patibulo fecit ad multitudinem circumfusam, & precationum subsidia flagitavit. tum datis fortiter constanterq. ceruicibus, perennè sibi vitam breui mortis genere patefecit. Alius Grassator insignis Mediolanum cum profugisset, auditio concionatore nostro, morderi acriter scelerum consciëntia cæpit, & rationē instruendæ confessionis inire; qua peracta, & quidem ab ultimis iā inde annis, perpetuo Cænobi j carcere luendas sibi peccatorum pœnas existimavit. Hunc postea ex eodem grege latro conuenit improbitate superior, non quidem visēdi studio, sed ut ad cogitatas cædes educeret; quē ille non modo constanter à se se repulit, sed conantē se de mente deducere, sensim in suam sententiam ipse pertraxit. assidua enim Christiane viuendi doctrinæ,

Elrina, & tractatione pietatis, similem ei cœnobij
 mentem iniecit, & ut vitæ vniuersæ maculas con-
 fitendo elueret, persuasit. uerum offecit huic volun-
 tati vinculum matrimonij, quo si liber ac solutus
 fuisset, ad pœnitentia castra iam peruolasset: sed ne
 se ipse omnino patiatur inultum, ad Aedem vsque
 Lauretanam peregrinationem parat, ritu atque ha-
 bitu mendicantis, nullis neque nummis, neque in-
 mentis. Non est necesse singula per censere, ubi
 quotidiano vsu contrita & sui similia sunt omnia.
 Sed in animorum tutela, ne salus quidem corporum
 est deserta: nam ut multorum mendicitas fileatur,
 cui piorum ære subuentum est; nostrorum etiam sua-
 su vir Princeps seposita pecuniæ summa, montem
 quēdam, ut appellant, Pietatis, seu nummorum acer-
 uos primus extruxit, vnde certum quotannis argen-
 tum, dotis nomine, in eas adolescentulas erogetur,
 quæ cum inter sacras Deo Virgines cooptari velint,
 per tenuitatem, fortunaq. non possunt. sunt enim
 huius generis puellæ permultæ, & decretis cautum
 ubiq. est, ne femina ingressuræ cœnobiū recipian-
 tur indotatæ. Diuisæ sunt & in externa loca vigilæ
 studiaq. nostrorum; & ut minora linquantur, per-
 seueratum in tuendis sanandisq. Grisonibus: nec
 prædarum hoc anno minus est factum, quam supe-
 riore. Quindecim Zuïnglianam detestati sunt hære-
 sim, & qui nutare uidebantur in ratione catholica
 veritatis, ad constantiæ grauitatem firmitatemq.
 traducti. Cœperunt ipsi quoque hæretici suos libe-
 ros ritu catholico baptizare, multiq. iam etate pro-
 ucti

uetti sua Sacerdoti peccata, id quod antea nunquam fecerant, confiteri. Allicitur hominum pietas publico ceremoniarum cultu, vsurpandisq. ex apparatu anniuersarijs Ecclesiæ ritibus: his enim maxime, inculta agrestisq. gens capitur, quæ nondum oculos ad elegantiam Catholicæ pietatis assuefecit. Excitatum est ferias ante paschales, quo tempore indignissimam sui sponsi necem atrata luget Ecclesia, Se pulchrum Christi quam apparatissime. cuius spectaculi fama ac celebritate ingens vndique multitudo confluxit. nihil visum vel ad aspectum incundius, vel ad ciendos interiores animi motus, efficacius. Hoc cursu res Rhetica cum procederet, iussu accituumq. moderatorum redeundum nostris fuit: quorum discessum ingens Grisonum subsequutus est mæror. Resp. vero grati animi causa publico diplomate testatam voluit esse nostrorum, vt dicebat, integritatem, frugiferumq. conuietum: & ad eos ipsos litteras postea dedit officij plenas, quibus & suæ Ecclesiæ solitudinem, cultorum destitutæ præsidio, querebatur, & celerem nostris redditum suadebat, ne loca illa tam aspera & inculta defererent, quæ colere tanto labore & contentione cœpissent.

BRERANVM ET GENVENSE
Collegia.

IN BRERANO Collegio, vt à litteris ordiamur, florentissima iuuentute refertæ sunt scho-

scholæ . nam quamquam nobilissimi contubernij numerus , quod aliquot ab hinc annis Borromeus Cardinalis instituit, à nostra repente disciplina se se ad domesticam priuatamq. conuerterat; improbis scilicet inuidorū sermonibus , qui in Archiepiscopi aures insusurrabant, adolescentes discendi cupidos apud nos non ita multum laude procedere; tamen ubi planissimum factum est, quam inania essent illa, quæ disciplinæ nostræ obijciebantur , duobus vix mensibus interpositis, latum vnde abierat, cum suo commodo, tum Gymnasii dignitate reuertit. Non minus eidem Academia existimationis accessit ex aduentu noui Antistitis in hanc Urbem: quem ut auditum est ad ades nostras iter habere, certatum ingenijs est vario multipliciq. carminum apparatu, ut pro dignitate tantus Præsul exciperetur: nec absuit, quantum conijci potuit, plausus approbatioq. doctorum, qui ut ad spectaculum auidi conuolarunt, ita omnia studiose auideq. lustrarunt. Iam quamquam sapientiæ studia Collegij sedem sibi potissimum vendicant; non tamen ea sic vigent, ut animorum procuratio iaceat. his enim suum quoque tempus operaq. tribuitur. Persuasum est desperatæ mentis hominibus, ut mores suos componerent, & superioris vitæ dedecus insequentis laude corrigerent. Apertæ sunt Dæmonis fraudes, quibus fucum animis faciebat. Deletæ euulsæq. iniuriæ ex inimicorum pectoribus . et ad meliorem erecti spem atque fiduciam, quos à ratione, desperationis dolor auerterat. Quibus rebus idcirco exēpla

pla non addimus, ne in rebus non grauiſſimis mul-
tiſimus.

GENVAE, id quod alijs litteris ſcriptum eſt,
plurimos ex ijs, quas inſtituimus, Sodalitatibus, fru-
ctus capimus. Sodales cum mutuo ſibi ſunt ad om-
ne decus incitamento, tum alios ſibi eiſdem vi-
tae ſocios & conſortes adiungunt. Fuit, qui decem
in hunc cætũ traduxit adoleſcētes: aliq. ita ſibi ipſi
uiuunt, vt quotidie ad maiora nitantur. Plurimi ad
Cænobiorum diſciplinam ſibi parant aſcenſum; iſq.
iam incluſi ſunt decem, ſi par enumeretur: adole-
tum, qui noſtrum ſibi ordinem delegerunt. Sed, quod
in maxima laude ponendum eſt, diſcunt ſodales ini-
micorum iniurias uoluntaria obliuione contererere.
Quidam cum duas ab inimico plagas, cui ſex annis
ante pepercerat, accepiſſet, et quidem alterã in ore,
inſigni deformiq. nota; comprehenſo à magiſtra-
tibus percuffore, cum iure iam poſſet agere, tan-
tum abeſt, vt ad iuſtam vltionem nouis irritatus
iniurijs exarſerit, ut ne tum quidem oblata occaſio-
ne ſit uſus: ne tandem molliter iræ ſuccumberet,
cui aliquando fortiter reſtiſſet. Non minoris for-
titudinis documentum in ira cohibenda ab alio ſo-
dali datum eſt, qui cuiuſdam prædij frugibus iniuria
priuatus, et conuiſijs, contumelioſoq. colapho laceſ-
ſitus, tametſi prima illa animi concitatione fere-
batur ad eadem, & inuſtam ignominie notam
cruoris effuſione delendam; nequaquam tamen, re-
gente & protegente Deo, iræ fræna permiſit; ſed
ingreſſus continuo templum, ſtratusq. ad Crucifixi
redem-

redemptoris effigiem, vna eius vulnerum probro-
 saq. mortis recordatione, medicinam fecit recenti
 tumori, omnem subito ex animo deleuit iniuriam, et
 in amorem vertit iras: tanta ad sanandos animos in
 IESV Christi cruce vis est. Deterriti sunt à ma-
 leficijs vi potius opeq. diuina, quam humano consi-
 lio, homines non obscuri. Inambulabat non procul
 ab ade vir nobilis cogitabūdus & tristis pauoreq.
 inusitato perculsus; cui cum Sacerdos noster præ-
 ter suam consuetudinem templo egressus, quid ani-
 mum curarum angeret, requisisset; suamq. si opus
 esset, operam atque auxilium humaniter spopondis-
 set, nec tamen ille quidquam de concepto metu re-
 mitteret; suspicatus est Pater grauius aliquid forte
 subesse, quod tam inusitate vultus hominis atque
 ora mutaret. vrget denuo, & alacriore studio suam
 illi operam pollicetur. qua ille tanta humanitate
 captus atque allectus res occultissimas aperit, quas
 diu inclusas habere sine consciētiae angore non pote-
 rat; clādestina de nobilissimi viri cāde agitari consi-
 lia. Pater ne cogitatū scelus perficeretur, sūma cau-
 tione omniq. animi prouisione curauit; & quoniā,
 meditato scelere subest adhuc præsentiſſimum peri-
 culum partium; id nunc à nostris agitur, vt factio-
 nibus permulcendis tollantur armorum causæ. quod
 ita fore, eodem adiutore Deo, quo edita sunt proditi-
 tionis indicia, sine dubitatione confidimus. Sunt &
 ad Iustitiæ studium, qui in rem suam aliena conuer-
 terant, excitati, & à multis multa sunt reddita: sed
 ab vno eodemq. Ciue aureorum circiter quatuor
 G millia

millia. Atque hæc ex Collegio Genuensi præcipua

ARONENSIS PROBATIONIS

Domus & Vercellense Collegium.

QVI in Aronensi Domo Societati se probant, ij se ad omnem officij ac disciplinæ laudem continenter exercent: nec quicquam prius imbuuntur, quam præ Christo patriam, parentes, genus, & se ipsos vili habere. Ex his quidam cum in eo itinere, quod Mediolani tritum est, suos offendisset parentes, qui eius reuifendi causa domo discesserant; nihil inopinato eorum commotus aspectu, propius accessit, & quo erat pauperis peregrinantis ornatu, stipem rogauit. ea re perculsi parentes miserari primo filij conditionem, deinde inuitare domum, quæ non procul aberat, & pro patria maternaq. necessitudine etiam cogere; sed frustra: non enim modo ad cœnam, sed ne ad sedandam quidem sitim de viâ fessum perducere potuerunt, veteres carnis deridentem blanditias, qui suauitates spiritus gustare iam cœperat. Secundum domesticos consultum externis est, partim spiritualibus exercitijs, partim compositione gratiarum. ciuitate enim perniciosis distracta factionibus, ingens perturbatio rerum, & miserabiles discordiarum exitus sequebantur, nisi extinctis dissensionum seminibus, amissum repente otium & publicam incolûmitatem Societas retulisset. Sed huius industriæ fructus ad alia quoque oppida pagosq. peruenit. Sex septemue pluri-

plurimo semper animorum quæstu, percurſa ſunt loca, in iſſq. acta more inſtitutoq. per multa. excepti ſunt noſtri peramanter ubique: et ad oppidum quoddam cum perueniſſent, ingens factus eſt incolarum concurſus; ita ut etiam de grabatis agroti ſurgerent, & innixi baculis obuiam irent: quos autem vires omnino deficerent, geſtari ſe inberent in templum, tum videndi, audiendiq. patris cupiditate, tū rite animos expiandi.

VERCELLIS nihil eſt ſingulare: valuit hic quoque noſtrorum vox ad reſarciendas veteres gratias. Cuius nobilis & cum fratre, & cum alijs ciuibus graues gerebat iras: nec reconciliare ſibi Deum poterat, qui ſic à ſuis fratribus diſſidebat: territi enim iam annum pœnitentiæ ſacramento caruerat: nec prius animi ſalutem recuperare potuit, quam corporis ſalutem amiſit. iacentem Sacerdos noſter inuiſit, & ad curandum rite animum cohortationis ſedulitate permouit. ubi cum Deo in gratiam redijt, tum demum ira deferbuit, & fratrem & inimicos recepit in gratiam: ita hiſ quaſi cauſis egrotationis adēptis, morbus quoque ipſe remiſit, nec ita multo poſt funditus abiit. Aliæ huius generis iræ publici otij bono cohibite *Vercellis* ſunt, quæ longiore narratione non egent.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

DISCVSSÆ ſunt Taurini; nefariæ tetræq. cædes: ſed præſtat gratiarū reconciliationes

catholica cum Ecclesia, quam has quotidianas, & priuatas iras attingere. Reconciliati sunt de Schola Caluini hæretici duo, feminaq. quatuor, quarum vna Christi amore subito incensa, nunquam quieuit donec suū quoque Ecclesię parentē, qui diuisionis suę fuerat auctor, incredibili cura ac diligentia restituit. Sed hæreticorum errores non tam oratio, quam res ipsę refellunt. Erat in vicinis ædibus multum straminis, cui cum intempesta nocte tenuis principio ignis hæsisset, nactus opportunitatem pabuli, quo se aleret, crescere in momenta cæpit, & longe lateq. diffundi. præsentissimo remedio fuit sacer Agnus è cera, quem cum coniūci sacerdos noster iussisset in ignem, continuo constitit ignis ipse: vt eius pertinuisset videretur effigiem, cuius nutui atque imperio mare quondam ventiq. paruerant. Auxit rei miraculū effigies ipsa cælestis agni in medijs conspecta flāmis, quæ diu suspensa et immobilis permanebat, vt & nostrarum religionum testis esset, & eorum ora, qui hæc derident, tacito rubore perfunderet. E sodalitijs nostriq. gymnasii disciplina probè omnino existunt adolescentes: ut vnde virtutis & probitatis instrumenta petunt, eis vicissim decori atque ornamento sint. eminent in quibusdam inusitatus ardor pietatis, flagransq. studium cum suæ, tum alienæ salutis. Fuerunt enim qui publica scorta è medijs erepta lustris ad frugem officiumq. conuerterent. Alij cælestium rerum amore humanas deserunt curas, & in Deo vno cogitatione defixa, cænobij otii scētātur, quo in genere probæ indolis adolescēs,
nouiti-

novitiorum consuetudine in suscipiendis mendicorū ritu peregrinationibus cognita, idoneam captans oportunitatē, comitem in itinere se duobus de nostris adiunxit; quorum pia religiosaq. consuetudine (nec enim alij erant nisi de pietate sermones) tantum concepit ignis, ut ad humana despicienda omnia, sequendumq. serio Christum induxerit animum. auxit eam mentē admirabile per quietem visum: dormienti enim avus iam vita functus occurrit, qui ante oculos rerum humanarum vanitate proposita, auctor ei esse videbatur, ut cuncta despiceret, & puerum Iesum, quem praesentem exhibebat, sedulo sequeretur: ita apud eum nepote relicto senex evanuit. varie hic aspectus infantis Iesu animum adolescentis affecit: sensit enim tum primum quā nihil esset, & se se totum tētauit atque perspexit. quae ex cogitatione ingentē ob admissas in Deum noxas dolorem hausit, & ex dolore inusitatam quamdam diuini amoris suauitatem: ita ut vi amoris à corpore mens auulsa, Christi caros inter amplexus conquiescere sibi dulciter videretur. sed non fuit huius mora dulcedinis diuturna. obiecit se se mox. Christus ea ipsa specie, qua quondam in cruce fuerat, & ab illa suauitate, ad tristitiam suae necis crucisq. traduxit. cuius recordatione sic animus fgebatur, ut doloris vim consequi oratione non posset. Iniecta est subito ardens quaedam cupiditas extrema quaeque patiendi pro Christo, sed dum varias sibi ipse mortes & cruciatus fingit, blande sibi visus est à Christo moneri de cruce pendente, non magnum

aliquid facturum, si corpus tantum doloribus ac morti traderet; gratissimam autem crucem ipsi fore, si se interioribus cruciatibus ac morti dederet, quæ cum ceteris cupiditatibus, tum libera voluntati necem atque interitum asferret. hanc aiebat crucem tollendam in humeros: hanc alacriter in omni vita gestandam. inter hæc visa somno soluitur adolescens curarum plenus, & in earum rerum, quas viderat, cogitatione defixus. nisi utilitas fuit seculi fuga & sanctioris vitæ consilium. itaque in eo nunc est, ut Societatem ineat, & quibus comitem in eo itinere se adiunxit, cum ijs se perpetuo in huius vitæ peregrinatione coniungat. Alij non defuerunt adolescentes, quibus ut uitam nostram genusque capefferent, pugnandum cum domesticis fuit, nec prius eorum postulationibus studiisque factum est satis, quam perfuncti prælio palmam gloriose tulerunt.

Ducis, coniugisque in Societatem beneuolentia eadem est, quæ semper fuit, cuius si liceret officia ita litteris ut sermonibus celebrare, sexcenta huius generis scribi possent. Is proxime in templum nostrum aureos mille nummos attribuit, nec unquam in optimo benemerendi de Societate cursu eius uoluntas retardatur.

MISSIO IN VALLEM PETROSAM.

DIVISÆ sunt huius Collegij curæ exteris quoque locis, & multiplex in eam rem suscepta profectio. Obita est in primis Petrosa Vallis, quam

quam, & Perosam incolarum uulgus appellat, quæ ut in summa earum rerum, quæ ad usus uitæ pertinent, sterilitate uersatur, ita ab animi præsidij maxime est imparata: magna est enim Catholicorum paucitas, ut significatum est aliis, quam infinita promemodum hæreticorum uis obruit. Coluit hanc syluam Sacerdos noster opera ac labore senectutis: & ut superiore anno summa cum utilitate factum est, ita hoc antiquissima curæ fuit, ceremonias ritusq. catholicos, qui hæreticorum improbitate funditus interierant, reuocare. Decreta sunt supplicationes ad ædes sacras coactiq. vicini pagi, ex quibus pœpæ celebritas conflaretur. quo ab spectaculo dolebant hæreticorum oculi, cum Catholicorum hilariores essent. Sed in hoc pomparum apparatu, quando ijs, quæ proxime scripsimus, affinia sunt, nihil est caussæ, cur his litteris nimij esse uelimus. Institutus est per hanc occasionem inter Catholicos cætus quidam, ex ijs qui rudibus amicti siccis se ipsi diuerberant. hos non ferunt hæretici, hos sibi deligunt, ut irrideant, eosque ubi olutos quosdam demones dicunt; minas intentant, stomachum q. in eos omnem erumpunt. sed quò magis furunt, eò plus animi Catholicis afferunt. tolluntur in cælum: cruces in ipsorum oculis, & supplicantium agmina duplicentur. terantur limina sacrarum ædium, præsertim quas hæreticorum occupabat impietas: & dum illi sua uenena diffundunt, hi modulatis uocibus pro ueluis psallunt, Deoq. & templorum Tutelaribus, laudes dicunt. quibus illi aliquando cantibus exci-

tati currere confestim ad valuas, & curiose quid rei
 esset, inspicere. At Catholicorum intrepida cohors
 sacros aditus, suorū vndique obiectu corporū obsi-
 dere, et Tutelaris iterans nomen, complere vocibus
 vniuersa. quarum supplicationum vsu, & Catholi-
 corum incitata pietas est, & hæreticorum superbia
 paulisper repressa. qui ne his occurrant agminibus
 longe prouident. & si forte occurrerint, aut conuer-
 sis repente vestigijs se se abdunt, aut auersis oculis
 totum agmen cito præteruolant. Non minus eis do-
 loris inussit aliud ad eadem B. Thomæ Cantuariensis
 prodeuntium agmen. sita est hæc ædes in edito mon-
 te, quem propter loci religionem, & Beati illius
 qui templo præsidet, patrocinium, frequenter olim
 incolæ celebrabant sed omnis ille religionis cultus,
 hæreticorum hodie moribus obsoleuit; Catholicique
 vt eam consuetudinem reuocarent, supplicantium fa-
 cta manu, illuc ascendere ad colendas sacrorū cinerū
 quæ supersunt reliquias, constituerunt: ibique excita-
 ta ara rem diuinam quam maximo apparatu pera-
 gi voluerunt. has partes Sacerdos noster egit, &
 inter sacrificandum ad inflammandam pietatem
 multitudinis verba fecit. nec absuit pompa, sclo-
 porum festiua displosio, quibus dum salutaris mōn-
 strabatur hostia ritu institutoque catholico, vallis
 vniuersa percrepuit. ea re terror est iniectus hæreti-
 cis, ne locum natura munitum præsidij causa
 sibi nostri deligerent. Dimissis in sua tecta Catho-
 licis, vt qui animos iam curassent, corpora quoque
 vitæque curarent, nihil fuit antiquius, quam vt in
 eam

eam ad eam celeriter se referrent, ubi vespertinarum precum cantu, reliquus exactus est dies. Hos Sacerdotis nostri conatus Ducis quoque auctoritas adiuvabat. is ad eas valles, quæ omnium maxime corruptissimæ erant, litteras dedit, quarum beneficio facilis nobis ad hæreticos aditus patuit. passi sunt interposito Ducis nutu sua nos in templa penetrare, pulpita sedesq. capere, & unde sua ipsi venena simplicium animis instillabant, inde Catholicæ veritatis semen spargere, ingenti ministrorum rabie, à quibus omnis hæc alitur pestilentia. his concionum studiis ac laboribus consecuta Societas est, non modo ut Catholici in suscepta Ecclesiæ fide permanserint, sed etiam, qui hæresibus tenebantur impliciti, nutare in suis ipsi dogmatibus ac titubare iam cœperint. Quod si nō desint sana doctrinæ magistri, quibus ut instituerunt, continenter operam dent; per leui momento videantur impelli posse ad comprehendendam tenendamq. veritatem.

MISSIO IN VALLEM LVGER-
nensem.

HANC nostri Vallem iam inde à Pio IV. Summo Pont. prius, quam Taurinij Collegij constitutæ res essent, non minus vitæ integritate, quam adiumento doctrinæ colendam susceperunt. ij se perpetuo Valdensium hæreticorum conatibus opposuerunt, & ne eorum venena atque perniciēs latius serperent, prospexerunt. Est in hac Valle op-
pidum

pidum satis amplum Bricherarchij nomine, cum ad redintegrandam hæreticorum fidem, tum ad Catholicorum mores informandos, peropportunum: propterea quod magni vndique conuentus fiunt. Sape ed Sacerdotes de Societate sunt missi, & proxima Quadragesima concionator, qui multa publice prænuciumq. correxit. Laniena quæ superioribus annis per eosdem ieiunij dies assidue patebat, eo auctore clausa est: Cautumq. publico edicto, ne carnes in posterum vulgo veneant, neque hæreticis viatoribus apponantur. Aleatoria pagellæ, quibus augustiorum quoque dierum sanctitas sædabatur, voce præconis exterminatæ, sublatæq. Choreæ ac saltationes, vnde graves inimicitie ac cædes, & alia eiusmodi oriebantur incommoda. Pulsus est etiam ex oppido pestilens scortum, quod ad idem, quo ruebat exitium, multos secum è nobilitate trahebat, & ad extirpandam radicibus hæresim, prouisum ne nutricibus hæreticis, id quod passim fiebat, Catholicorum traderentur infantes. odijs quoque sæuisq. iris, non tam priuatis colloquijs, quam concionibus obuiam itum. Homini in extrema ætate versanti vnicus interceptus est filius, cuius opere manuq. vitam suam sustentabat. is cū præter animam aliud nihil haberet (nam quod paululum pecunie forte superfuit, id totū in persequenda filij nece consumpserat) septimum iam annū inimici sanguinem sitiens, cælestis mensæ dapibus abstinebat: sed cum concioni sacerdotis nostri, quā de condonandis habebat iniurijs, interfuisset, in pænitentiam versus, lacrimas fudit, & ex qui

mo deletis odijs, nihil habuit prius, quam per confessionis communionisq. mysteria cum Deo quoque rediret in gratiam. Iam horum mysteriorum nec infrequens, nec inutilis usus fuit, quæ ut utilius etiã ab hominibus obeantur, prodigijs nonnunquã & miraculis admonentur. Quidã cum peccatum vomere, quod conceperat, præ pudore non posset, eo in Confessione præterito, contaminatissimo ore & spiritu sumere cælestes dapes nõ dubitavit: sed dum leuissimã hostiã illapsam in stomachũ putat, sensit ponderosum veluti plumbũ per fauces pectusq. delapsum, quod intolerabili onere cor opprimens enecabat: quem do lorem mox etiã ardens febris excepit, et tormenta crescebant in corpore, dum animus resipisceret. resipuit tandem, & à nostris excitatus ad spẽ, peccata sua accurata confessione detexit: quibus animo liberato pöderibus, suo quoq. pöderẽ leuatũ est corpus.

Piaschij, quod Pedemontanum oppidum est, & hæreticorũ labe respersum, non pauci ad verã sinceræq. fidei cultũ vocati sunt; et in his Calviniani duodecim: confirmatiq. fere quinquaginta, in quibus germanæ religionis stabilitas vacillabat. Princeps vir assiduo ministrorũ scelere ad deferendam fidem incitatus, cũ maxime se frangere, & ad eos inclinare videretur, tũ fortissime nostrorũ cõcionibus animatus in sententia perstare cœpit; ut etiam cũ Calvinistis certaren et subitos cõgressus optarit, ut eorũ mendacia et fictas fabulas redargueret. Is nunc nostris hominib. valde fauēt, et illorũ se nonnunquã custodem profitetur: con. iteq. in itinere se adiungere, et domũ vsque

uetti sua Sacerdoti peccata, id quod antea nunquam fecerant, confiteri. Allicitur hominum pietas publico ceremoniarum cultu, usurpandisq. ex apparatu anniuersarijs Ecclesiæ ritibus: his enim maxime, inculta agrestisq. gens capitur, quæ nondum oculos ad elegantiam Catholicæ pietatis assuefecit. Excitatum est ferias ante paschales, quo tempore indignissimam sui sponsi necem atrata luget Ecclesia, Sepulchrum Christi quam apparatissime. cuius spectaculi fama ac celebritate ingens vndique multitudo confluxit. nihil visum vel ad aspectum incundius, vel ad ciendos interiores animi motus, efficacius. Hoc cursu res Rhetica cum procederet, iussu accitumq. moderatorum redeundum nostris fuit: quorum discessum ingens Grisonum subsequutus est mæror. Resp. vero grati animi causa publico diplomate testatam voluit esse nostrorum, ut dicebat, integritatem, frugiferumq. conuictum: & ad eos ipsos litteras postea dedit officij plenas, quibus & suæ Ecclesiæ solitudinem, cultorum destitutæ præsidio, querebatur, & celerem nostris redditum suadebat, ne loca illa tam aspera & inculta desererent, quæ colere tanto labore & contentione capissent.

BRERANVM ET GENVENSE
Collegia.

IN BRERANO Collegio, ut à litteris ordiamur, florentissima iuuentute referta sunt scho-

scholæ . nam quamquam nobilissimi contubernij
numerus , quod aliquot ab hinc annis Borromeus
Cardinalis instituit, à nostra repente disciplina se se
ad domesticam priuatamq. conuerterat; improbis
scilicet inuidorū sermonibus , qui in Archiepiscopi
aures insusurrabant, adolescentes discendi cupidos
apud nos non ita multum laude procedere; tamen
ubi planissimum factum est, quam inania essent illa,
quæ disciplinæ nostræ obijciebantur , duobus vix
mensibus interpositis, latum vnde abierat, cum suo
commodo, tum Gymnasii dignitate reuertit. Non
minus eidem Academiæ existimationis accessit ex
aduentu noui Antistitis in hanc Urbem: quem vt
auditum est ad ades nostras iter habere, certatum
ingenijs est vario multipliciq. carminum apparatu,
vt pro dignitate tantus Præsul exciperetur: nec
absuit, quantum coniici potuit, plausus approba-
tioq. doctōrum, qui vt ad spectaculum auidi con-
uolarunt, ita omnia studiose auideq. lustrarunt.
Iam quamquam sapientiæ studia Collegij sedem si-
bi potissimum vendicant; non tamen ea sic vigent,
vt animorum procuratio iaceat. his enim suum
quoque tempus operaq. tribuitur. Persuasum est de-
speratæ mentis hominibus, vt mores suos componē-
rent, & superioris vitæ dedecus insequentis laude
corrigerent. Apertæ sunt Dæmonis fraudes, quibus
fucum animis faciebat. Deletæ euulsæq. iniuria
ex inimicorum pectoribus . et ad meliorem ere-
cti spem atque fiduciam, quos à ratione, despe-
rationis dolor auerterat. Quibus rebus idcirco exē-
pla

pla non addimus, ne in rebus non grauissimis multi simus.

GENVAE, id quod alijs litteris scriptum est, plurimos ex ijs, quas instituimus, Sodalitatibus, fructus capimus. Sodales cum mutuo sibi sunt ad omne decus incitamento, tum alios sibi eiusdem vitae socios & consortes adiungunt. Fuit, qui decem in hunc cœtū traduxit adoleſcētes: alijq. ita sibi ipsi uiuunt, vt quotidie ad maiora nitantur. Plurimi ad Cœnobiorum disciplinam sibi parant ascensum; ijsq. iam inclusi sunt decem, si par enumeretur adoleſtum, qui nostrum sibi ordinem delegerunt. Sed, quod in maxima laude ponendum est, discunt sodales inimicorum iniurias uoluntaria obliuione contere-
re. Quidam cum duas ab inimico plagas, cui sex annis ante pepercerat, accepiſſet, et quidem alterā in ore, insigni deformiq. nota; comprehenso à magistratibus percussore, cum iure iam posset agere, tantum abest, vt ad iustam ultionem nouis irritatus iniurijs exarſerit, ut ne tum quidem oblata occasione sit vsus: ne tandem molliter iræ succumberet, cui aliquando fortiter reſtiſſet. Non minoris fortitudinis documentum in ira cohibenda ab alio sodali datum est, qui cuiusdam prædij frugibus iniuria priuatus, et conuiſijs, contumelioſoq. colapho laceſſitus, tametsi prima illa animi concitatione ferebatur ad eadem, & iniustam ignominia notam cruoris effusione delendam; nequaquam tamen, regente & protegente Deo, iræ fræna permisit; sed ingressus continuo templum, stratusq. ad Crucifixi redem-

redemptoris effigiem, una eius vulnerum probro-
 saq. mortis recordatione, medicinam fecit recenti
 tumori, omnem subito ex animo deleuit iniuriam, et
 in amorem vertit iras: tanta ad sanandos animos in
 IESU Christi cruce vis est. Deterriti sunt à ma-
 leficijs vi potius opeq. diuina, quam humano consi-
 lio, homines non obscuri. Inambulabat non procul
 ab ade vir nobilis cogitabundus & tristis pauoreq.
 inusitato perculsus; cui cum Sacerdos noster præ-
 ter suam consuetudinem templo egressus, quid ani-
 mum curarum angeret, requisisset; suamq. si opus
 esset, operam atque auxilium humaniter spondis-
 set, nec tamen ille quidquam de concepto metu re-
 mitteret; suspicatus est Pater grauius aliquid forte
 subesse, quod tam inusitate vultus hominis atque
 ora mutaret. urget denuo, & alacriore studio suam
 illi operam pollicetur. qua ille tanta humanitate
 captus atque allectus res occultissimas aperit, quas
 diu inclusas habere sine consciëntiæ angore non pote-
 rat; clādestina de nobilissimi viri cadē agitari consi-
 lia. Pater ne cogitatū scelus perficeretur, sūma cau-
 tione omniq. animi prouisione curauit; & quoniā,
 meditato sceleri subest adhuc præsentissimum peri-
 culum partium; id nunc à nostris agitur, vt factio-
 nibus permulcendis tollantur armorum causæ. quod
 ita fore, eodem adiutore Deo, quo edita sunt prodi-
 tionis indicia, sine dubitatione confidimus. Sunt &
 ad Iustitiæ studium, qui in rem suam aliena conuer-
 terant, excitati, & à multis multa sunt reddita; sed
 ab vno eodemq. Ciue aureorum circiter quatuor
 G millia

millia. Atque hæc ex Collegio Genuensi præcipua

ARONENSIS PROBATIONIS

Domus & Vercellense Collegium.

QVI in Aronensi Domo Societati se probant, ij se ad omnem officij ac disciplinæ laudem continenter exercent: nec quicquam prius imbuuntur, quam præ Christo patriam, parentes, genus, & se ipsos vilia habere. Ex his quidam cum in eo itinere, quod Mediolani tritum est, suos offendisset parentes, qui eius reuifendi causa domo discesferant; nihil inopinato eorum commotus aspectu, propius accessit, & quo erat pauperis peregrinantis ornatu, stipem rogauit. ea re perculsi parentes miserari primo filij conditionem, deinde inuitare domum, quæ non procul aberat, & pro patria maternaq. necessitudine etiam cogere; sed frustra: non enim modo ad cænam, sed ne ad sedandam quidem sitim de via fessum perducere potuerunt, veteres carnis deridentem blanditias, qui suauitates spiritus gustare iam cæperat. Secundum domesticos consultum externis est, partim spiritualibus exercitijs, partim compositione gratiarum. ciuitate enim perniciosis distracta factionibus, ingens perturbatio rerum, & miserabiles discordiarum exitus sequebantur, nisi extinctis dissensionum seminibus, amissum repente otium & publicam incolumitatem Societas retulisset. Sed huius industriæ fructus ad alia quoque oppida pagosq. peruenit. Sex septemque pluri-

plurimo semper animorum quæstu, percurſa ſunt loca, in iſſq. acta more inſtitutoq. per multa. excepti ſunt noſtri peramanter ubique: et ad oppidum quoddam cum perueniſſent, ingens factus eſt incolarum concurſus; ita ut etiam de grabatis ægroti ſurgerent, & innixi baculis obuiam irent: quos autem vires omnino deficerent, geſtari ſe inberent in templum, tum videndi, audiendiq. patris cupiditate, tū rite animos expiandi.

VERCELLIS nihil eſt ſingulare: valuit hic quoque noſtrorum vox ad reſarciendas veteres gratias. Cuius nobilis & cum fratre, & cum alijs ciuibus graues gerebat iras: nec reconciliare ſibi Deum poterat, qui ſic à ſuis fratribus diſſidebat: tertium enim iam annum pœnitentiæ ſacramento caruerat: nec prius animi ſalutem recuperare potuit, quam corporis ſalutem amiſit. iacentem Sacerdos noſter inuiſit, & ad curandum rite animum cohortationis ſedulitate permouit. ubi cum Deo in gratiam redijt, tum demum ira deferbuit, & fratrem & inimicos recepit in gratiam: ita his quaſi cauſis egrotationis adēptis, morbus quoque ipſe remiſit, nec ita multo poſt funditus abiit. Aliæ huius generis iræ publici otij bono cohibitiæ *Vercellis* ſunt, quæ longiore narratione non egent.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

DISCVSSÆ ſunt Taurinij neſariæ tetraq. cædes: ſed præſtat gratiarū raconciliations

nouitiorum consuetudine in suscipiendis mendicorū
 ritu peregrinationibus cognita, idoneam captans op
 portunitatē, comitem in itinere se duobus de nostris
 adiunxit; quorum pia religiosaq. consuetudine (nec
 enim alij erant nisi de pietate sermones) tantum
 concepit ignis, vt ad humana despicienda omnia, se-
 quendumq. seruo Christum induxerit animum. au-
 xit eam mentē admirabile per quietem visum: dor-
 mienti enim auus iam vita functus occurrit, qui an-
 te oculos rerum humanarum vanitate proposita, au-
 ctor ei esse videbatur, vt cuncta despiceret, & pue-
 rum Iesum, quem praesentem exhibebat, sedulo se-
 queretur: ita apud eum nepote relicto senex eua-
 nuit. varie hic aspectus infantis Iesu animum ado-
 lescentis affecit: sensit enim tum primum quā nī-
 hil esset, & se se totum tētauit atque perspexit. qua
 ex cogitatione ingentē ob admissas in Deum noxas
 dolorem hausit, & ex dolore inusitatam quamdam
 diuini amoris suauitatem: ita vt vi amoris à corpo-
 re mens auulsa, Christi caros inter amplexus con-
 quiescere sibi dulciter videretur. sed non fuit hu-
 ius mora dulcedinis diuturna. obiecit se se mox
 Christus ea ipsa specie, qua quondam in cruce fue-
 rat, & ab illa suauitate, ad tristitiam suā necis cru-
 cisq. traduxit. cuius recordatione sic animus fige-
 batur, vt doloris vim consequi oratione non posset.
 Iniecta est subito ardens quaedam cupiditas extre-
 ma quaeque patiendi pro Christo, sed dum varias si-
 bi ipse mortes & cruciatus fingit, blande sibi visus
 est à Christo moneri de cruce pendente, non magnum

aliquid facturum, si corpus tantum doloribus ac morti traderet; gratissimam autem crucem ipsi fore, si se interioribus cruciatibus ac morti dederet, quæ cum ceteris cupiditatibus, tum liberæ voluntati necem atque interitum asferret. hanc aiebat crucem tollendam in humeros: hanc alacriter in omni vita gestandam. inter hæc visa somno soluitur adolescens curarum plenus, & in earum rerum, quas viderat, cogitatione defixus. uisi utilitas fuit seculi fuga & sanctioris vitæ consilium. itaque in eo nunc est, ut Societatem ineat, & quibus comitem in eo itinere se adiunxit, cum ijs se perpetuo in huius vitæ peregrinatione coniungat. Alij non defuerunt adolescentes, quibus ut uitam nostram genusque capefferent, pugnandum cum domesticis fuit, nec prius eorum postulationibus studiisque factum est satis, quam perfuncti prælio palmam gloriose tulerunt.

Ducis, coniugisque in Societatem beneuolentia eadem est, quæ semper fuit, cuius si liceret officia ita litteris ut sermonibus celebrare, sexcenta huius generis scribi possent. Is proxime in templum nostrum aureos mille nummos attribuit, nec unquam in optimo benemerendi de Societate cursu eius uoluntas retardatur.

MISSIO IN VALLEM PETROSAM.

DIVISÆ sunt huius Collegij curæ exteris quoque locis, & multiplex in eam rem suscepta profectio. Obita est in primis Petrosa Vallis, quam

quam, & Perosam incolarum uulgus appellat, quæ ut in summa earum rerum, quæ ad usus uitæ pertinent, sterilitate uersatur, ita ab animi praesidijs maxime est imparata: magna est enim Catholicorum paucitas, ut significatum est aliàs, quam infinita promemodum hæreticorum uis obruit. Coluit hanc syluam Sacerdos noster opera ac labore semestri: & ut superiore anno summa cum utilitate factum est, ita hoc antiquissimæ curæ fuit, ceremonias ritusq. catholicos, qui hæreticorum improbitate funditus interierant, reuocare. Decreta sunt supplicationes ad ades sacras, coactiq. vicini pagi, ex quibus pœpæ celebritas conflaretur. quo ab spectaculo dolebant hæreticorum oculi, cum Catholicorum hilariores essent. Sed in hoc pomparum apparatu, quando ijs, quæ proxime scripsimus, affinia sunt, nihil est caussæ, cur his litteris nimij esse uelimus. Institutus est per hanc occasionem inter Catholicos cætus quidam, ex ijs qui rudibus amicti siccis se ipsi diuerberant. hos non ferunt hæretici, hos sibi deligunt, ut irrideant, eosque obuolutos quosdam demones dicunt; minas intentant, stomachum q. in eos omnem erumpunt. sed quò magis furunt, eò plus animi Catholicis afferunt. tolluntur in cælum: cruces in ipsorum oculis, & supplicantium agmina duplicantur. terantur limina sacrarum ædium, præsertim quas hæreticorum occupabat impietas: & dum illi sua uenena diffundunt, hi modulatis uocibus pro ueluis psallunt, Deoq. & templorum Tutelaribus, laudes dicunt. quibus illi aliquando cantibus exci-

tati currere confestim ad valuas, & curiosè quid rei esset, inspicere. At Catholicorum intrepida cohors sacros aditus, suorū vndique obiectu corporū obsidere, et Tutelaris iterans nomen, complere vocibus vniuersa. quarum supplicationum vsu, & Catholicorum incitata pietas est, & hæreticorum superbia paulisper repressa. qui ne his occurrant agminibus longe prouident. & si forte occurrerint, aut conuersis repente vestigijs se se abdunt, aut auersis oculis totum agmen cito præteruolant. Non minus eis doloris inussit aliud ad ædem B. Thomæ Cantuariensis prodeuntium agmen. sita est hæc ædes in edito monte, quem propter loci religionem, & Beati illius qui templo præsidet, patrocinium, frequenter olim incolæ celebrabant. sed omnis ille religionis cultus, hæreticorum hodie moribus obsoleuit; Catholicique, vt eam consuetudinem reuocarent, supplicantium facta manu, illuc ascendere ad colendas sacrorū cinerū quæ supersunt reliquias, constituerunt: ibique excitata ara rem diuinam quam maximo apparatu peragi voluerunt. has partes Sacerdos noster egit, & inter sacrificandum ad inflammandam pietatem multitudinis verba fecit. nec absuit pompa, scloporum festiua displosio, quibus dum salutaris monstrabatur hostia ritu institutoque catholico, vallis vniuersa percrepuit. ea re terror est iniectus hæreticis, ne locum natura munitum præsidij causa sibi nostri deligerent. Dimissis in sua tecta Catholicis, vt qui animos iam curassent, corpora quoque vitasque curarent, nihil fuit antiquius, quam vt in
eam

eam adem celeriter se referrent, ubi vespertinarum precum cantu, reliquus exactus est dies. Hos Sacerdotis nostri conatus Ducis quoque auctoritas adiuuabat. is ad eas valles, quæ omnium maxime corruptissimæ erant, litteras dedit, quarum beneficio facilis nobis ad hæreticos aditus patuit. passi sunt interposito Ducis nutu sua nos in templa penetrare, pulpita sedesq. capere, & vnde sua ipsi venena simplicium animis instillabant, inde Catholicæ veritatis semen spargere, ingenti ministrorum rabie, à quibus omnis hæc alitur pestilentia. his concionum studijs ac laboribus consecuta Societas est, non modo ut Catholici in suscepta Ecclesiæ fide permanserint, sed etiam, qui hæresibus tenebantur impliciti, nutare in suis ipsi dogmatibus ac titubare iam cæperint. Quod si nō desint sana doctrinæ magistri, quibus ut instituerunt, continenter operam dent; perleui momento videantur impelli posse ad comprehendendam tenendamq. veritatem.

MISSIO IN VALLEM LVGER- nensem.

HANC nostri Vallem iam inde à Pio IV. Summo Pont. prius, quam Taurinij Collegij constitutæ res essent, non minus vitæ integritate, quam adiumento doctrinæ colendam susceperunt. ij se perpetuo Valdensium hæreticorum conatibus opposuerunt, & ne eorum venena atque perniciēs latius serperent, prospexerunt. Est in hac Valle op-
pidum

pidum satis amplum Bricherarchij nomine, cum ad redintegrandam hæreticorum fidem, tum ad Catholicorum mores informandos, peropportunum: propterea quod magni vndique conuentus fiunt. Sape eò Sacerdotes de Societate sunt missi, & proxima Quadragesima concionator, qui multa publice priuatimq. correxit. Laniena quæ superioribus annis per eosdem ieiunij dies assidue patebat, eo auctore clausa est: Cautumq. publico edicto, ne carnes in posterum vulgo veneant, neque hæreticis viatoribus apponantur. Aleatoria pagellæ, quibus augustiorum quoque dierum sanctitas sædabatur, voce præconis exterminatæ, sublataq. Choreæ ac saltationes, vnde graves inimicitie ac cædes, & alia eiusmodi oriebantur incommoda. Pulsus est etiam ex oppido pestilens scortum, quod ad idem, quo ruebat exitium, multos secum è nobilitate trahebat, & ad extirpandam radicibus hæresim, prouisum ne nutricibus hæreticis, id quod passim fiebat, Catholicorum traderentur infantes. odijs quoque sæuisq. iris, non tam priuatis colloquijs, quam concionibus obuiatum. Homini in extrema ætate versanti vnicus intereptus est filius, cuius opere manuq. vitam suam sustentabat. is cū præter animam aliud nihil haberet (nam quod paululum pecunie forte superfuit, id totū in persequenda filij nece consumpserat) septimum iam annū inimici sanguinem sitiens, cælestis mensæ dapibus abstinebat: sed cum concioni sacerdotis nostri, quā de condonandis habebat iniurijs, interfuisset, in pœnitentiam versus, lacrimas fudit, & ex qui-

mo deletis odijs, nihil habuit prius, quam per confessionis communionisq. mysteria cum Deo quoque rediret in gratiam. Iam horum mysteriorum nec infrequens, nec inutilis usus fuit, quæ ut utilius etiã ab hominibus obeantur, prodigijs nonnunquã & miraculis admonentur. Quidã cum peccatum vomere, quod conceperat, præ pudore non posset, eo in Confessione præterito, contaminatissimo ore & spiritu sumere cælestes dapes nõ dubitavit: sed dum leuissimã hostiã illapsam in stomachũ putat, sensit ponderosum veluti plumbũ per fauces pectusq. delapsum, quod intolerabili onere cor opprimens enecabat: quem dolore mox etiã ardens febris excepit, et tormenta crescebant in corpore, dum animus resipisceret. resipuit tandem, & à nostris excitatus ad spẽ, peccata sua accurata confessione detexit: quibus animo liberato pöderibus, suo quoq. pöderẽ leuatũ est corpus.

Piaschij, quod Pedemontanum oppidum est, & hæreticorũ labe respersum, non pauci ad verã sinceræq. fidei cultũ vocati sunt; et in his Calviniani duodecim: confirmatiq. fere quinquaginta, in quibus germanæ religionis stabilitas vacillabat. Princeps vir assiduo ministrorũ scelere ad deserendam fidem incitatus, cũ maxime se frangere, & ad eos inclinare videretur, tũ fortissime nostrorũ cõcionibus animatus in sententia perstare cæpit; ut etiam cũ Calvinistis certamen et subitos cõgressus optarit, ut eorũ mendacia et fictas fabulas redargueret. Is nunc nostris hominib. valde fauēt, et illorũ se nonnunquã custodem profitetur: con. itẽq. in itinere se adiungere, et domũ usque

usque prosequi eos voluit. quæ tanta humanitas cū
 recusaretur à nostris; Sinite, inquit, vobiscum ve-
 niam. plus vobis proderit hæc societas, quā putatis.
 Quippe semel atque iterum, ut idem mox indica-
 nit, in nostrorum cadem hæretici conspirarant. Et
 quoniam eos inter agitur, qui omnem funditus ceri-
 moniam tollunt, constituta ex eo hominum genere
 sodalitas est, qui præcipuo quodam studio sacrosan-
 ctæ Eucharistiæ mysteria venerentur & colant.
 dederunt in eam nomina centum & quinquaginta,
 quorum in ea tuenda religione contentio, ut mire
 afficit tenetq. Catholicos, ita fodicat & cruentat hæ-
 reticos. Hic iucundum spectaculum fuit, Catholi-
 corum qui pauci numerantur, alacritas, in locuple-
 tandis augendisq. rebus sacris. Conferebat quisque
 aliquid in Sacerdotis amictum, & supellectilem sa-
 cram. hic vestem linteam, ille pecuniam dabat, &
 alij alia pro cuiusque opibus vel pietate; ut ad insa-
 niam prope Calvinistas adigerent: tantum illis ex
 ea re dolorem inurebant. Sed ut commodi inducti
 sunt mores, sic improbi vitiosi q. sublati. Quinta heb-
 domadæ maximæ feria, quæ præcipua vniuersæ Ec-
 clesiæ religione consecrata est, in piorum hominum
 sodalitis opipara apparabatur sub vespere cana,
 & quidem in ade sacra, quò suos conuentus habere
 soliti sunt, studio, ut aiebant, imitandi Christi, et Apo-
 stolici cætus: quem morem, ut meliore potius imita-
 tione Sacerdos nosler, quam contentione corrigeret,
 eò prima fere nocte se contulit, habitaq. pro dici ce-
 lebritate cohortatione, duodecim viris, quos antea

con-

confessione lustrarat, stratus humi, omni animi demissione pedes abluit. Quo imitationis genere delectati, displicere primum sibi ipsi sodales, qui onerando dapibus ventre se Christum crederent imitari; deinde errorem detestari suum, & meliora in posterum polliceri. Mitigata est quoque irarum acerbitas, & fraternis odijs finis impositus. Tres fratres alius alio ferocior, cum se se diuturnis dissensionibus, dissidijsq. conficerent, & rem, famam, vitamq. laderent, adiretq. senex Pater suum quoque discrimen, quod vni filiorum fauere magis, quam ceteris videretur; fecerunt nostri, vt tam diuturnæ dissensiones non mutua fratrum, id quod maxime formidabatur, internecione; sed concordia, id quod minime sperabatur, reconciliatione diiudicata sint. Nec vero huic tantum oppido consulendum sibi Pater existimauit, sed asperos sæpe montes, quo eadem hæresum contagio peruasit, spe prædæ maioris ascendit: nec è duris illis asperisq. saxetis reuertit inanis. nam non ita multo post, duo inde descenderunt hæretici, vt cum Archiepiscopo Taurinensi agerent de reconciliatione gratiæ suæ & Ecclesiæ. Quibus tum Deus oculos ad aspectum veritatis aperuit, cum Patris concionibus darent operam. narrabantq. in ijs locis alios esse complures, qui eundem ad Ecclesiã reditum exoptarent: vt videatur sparsum diuini Verbi semen, etiam si subito aut nihil aut minimum reddat, plurimum tamen suo tempore redditurum. Alio quodam in oppido, vbi sine legibus, sine Sacerdote, sine crimonia, ac denique ferarum

ferarum instar vivebatur (sunt enim incolarum plerique à Catholica pietate remoti) ab eodem Patre increduli Catholicorum tum voluptate, tum bono facta sunt verba: predicabant deserti illi homines & oves sine pastore mirificam Dei erga se providentiam, qui Patrem illum misisset è nostris, à quo divinum verbum sitientes acciperent: aiebantq. ad multos menses sibi satis fore, è Patris ore quod sumerent. Curatum est apud Magistratum, quamquam is quoque aberrat à fide, ut idoneum Catholico Sacerdoti stipendium, à quo Christi grex curetur, assignet: cumq. à quibusdam hæreticis recens natos pueros non lustrari baptismate cognovisset, propterea quod omnem salutis rationem in una parentum fide positi im crederent; fecit ut publice de ipsius baptismi vi ac necessitate dissereret, non sine concionis et nolumento: statim enim accessit hæreticus, patrem enixe rogans, filiolum ut ablueret, cui morem Pater subito gessit, tum quod parentis fidei constantiaq. diffideret, tum quod eas rite partes qui ageret, nullus esset.

Raconisium Pedemontanium oppidum est, cui Princeps quidam præest Sabaudie Ducis propinquus, cum opibus, tum natalibus clarus. is propenso erga nos animo studioq. cum sit, et una cum coniuge pietati quam qui maxime deditus, Sacerdotem huc accivit è nostris, qui suæ ditionis oppida pagosq. cursaret: quia vsus opportunitate, cum in assidua divinarum rerum ac Mysteriorum tractatione versatus est, tum alia præbuit populis documenta virtutum.

Pater postea Raconisio aliud migravit in oppidum,
 ut nobiles in hæresim lapsos viros ad sanam fidem
 mentemq. reduceret, id quod ei contigit ex senten-
 tia. Vnius autem conuersio matronæ præcipua om-
 nes iucunditate compleuit: adeo ut concione dimissa
 matronæ reliquæ, quotquot aderant, in eius ruen-
 tes amplexum, occultare conceptū gaudium volu-
 ptatemq. non possent. Quid multa? his alijsque rebus
 ita se Pater Dynastæ illi probauit, ut is tanto
 magis suum de Societate iudicium, & vero
 etiam benevolentiam studiumq. confir-
 mans decreuerit, id quod non se-
 mel antea secum ipse tracta-
 rat, Collegium Raco-
 nisii locare.

PROVINCIA LUSITANIAE.

EGVNT In Lusitania de nostris
quadringenti amplius & nonagin-
ta quinq. In Olyssipponensi Professo-
rum Domo septem & sexaginta.
Quinquaginta circiter in Collegio.
Conimbricæ centum et octoginta duo. Eboræ sex et
nonaginta. In Portuensi Collegio tredecim. In Bra-
charensi triginta. In Brigantino tres & viginti. Tre-
decim in Funchalensi. Quindecim in Angrensi. An-
gola denique sex. Mortui sunt nouem. Sex & vi-
ginti recepti.

DOMVS OLYSSIPONENSIS.

E Magna officiorum frequentia, quibus animos
tuetur hæc Domus, hæc cum carissimis fratri-
bus communicanda publice videbantur. Excepti
sunt hoc anno salutaris fonte viginti, ea pompa appa-
ratuq. quo decuit. quotidieq. tum recentibus in æde
nostra Christianis, tum ijs, qui præparantur ad fon-
tem Catechismus exponitur. E sacramentorū vsu,
quotidianoq. nostrorum congressu multiplex domi
forisq. ad animos opportunitas redijt. nam & qui
inimi-

inimicorum sanguinem sitiebant, vicerunt animum, ne quid contra Christianam pietatem in inimicos tentarent. & qui minus se caste pudiceq. gerebant, se se ad pudorem, & verecundiam retulerunt. Argentum etiam, quod saluo officio retineri non poterat, suum cuique redditum est. quatuor aureorum millia unus idemq. reddidit: contra vero de suo multi multa, & ad collocandas filias nobiles indotatas, & ad eximendos è tenebris vinctos, largiti sunt. Puellæ collocatæ sunt decem: vincti totidem è custodijs exempti: feminaeq. multæ, quas domi inclusas continebat inopia, vt nec prodire in publicum auderent, nec diuinis interesse mysterijs; necessaria sunt veste donatæ, vt iam ora hominum non erubescant. Atque vt perpetuum speremus hunc fructum, imo vt speremus uberiores, faciunt hominum studia in adis opere promouendo: sunt enim qui ternos, quaternosue conducant suis sumptibus fabros, dum fastigium impositum cernant: ita ut propediem habituri videamur, ubi nostrorum omnis se se explicet & dilatet industria. Sed inter cetera, quæ in laudem diuini nominis redundarunt, publica fuit hominum religio, sexta quaque feriæ anniuersariæ quadragesimæ se cedentium. inusitata sane res, tum propter eorum, qui ad hoc pietatis genus concurrebant, multitudinem (sex enim millia conuenire solita perhibentur) tum propter genus ipsum hominum, nobile & delicijs magis quam asperitati verberum assuetum; cum & dynastæ uiriq. principes è prima Lusitania nobilitate flagra tractarint. Coge-

mutatus vlsciscendi mentem abiecit, conceptamq. iam animo maculam & confessione eluit, & ingenti animi cruciatu. deinde ijs, qui in insidijs erant abire iussis, acceptisq. ab eo flagris, cui peccata aperuerat, sauis verberibus se mulctauit. postea cū inimico restitutus in gratiā, aliāq. ex eo tempore uitam orsus numquam aut Sacramentorū usum, aut uerberandi consuetudinem intermisit. Alius cū ad syrtes hāre sum adhāresceret, ijsdē audiendis cōcionibus, ueritatis lumē aspexit: Iuuenesq. circiter quadraginta, Hi berni omnes, cum multis tenerentur erroribus, eadē nostrorum opera, & errores posuerunt omnes, & sanis sunt imbuti doctrinis. Mitto repressas hominum cādes, & irarum incendia tēperata. mitto susceptas procurationes egentium, & nostrorum nutu suum cuique redditum. quæ quidem omnia nec minora fuere quam alibi, nec pauciora. Venio ad ea, quæ nostris in Brasiliā nauigātibus acciderunt: nec enim alienum est, quoniam Collegium hoc, cōmune quoddam est eorū, qui in transmarinas prouincias mittuntur hospitium; ea de re hoc loco perscribere. Octo de Societate extremo Ianuario portu soluerunt. qui nauis Belgica bidui iam nauigatione prouecti, in piraticos Gallorum myoparones inciderūt. hi nauim one rariam facili negotio expugnari posse rati, lituorū tubarumq. sono perstrepenes crebris eam bombardarum scloporumq. ictibus adoriuntur. nautæ vectoresq. Sacerdotis nostri suasu (quatuor autē inter eos Sacerdotes de nostris erant) priusquam veniretur ad pugnam, Deum sibi confessione placandum existimarunt. interim pugna ipsa cōmittitur: cumq.

In aestu certaminis Sacerdos noster sacre Virginis tabulam, ut pugnantium animos confirmaret, de sublimi loco praeferret, inopinato sclopi ictu ad terram sternitur. quod vulnus, quamquam minime mortiferum uidebatur, tamen medicamentorum, medicorumq. penuria paucis diebus interijt. Cecidit cum Patre Nauarchus, & ex propugnatoribus alij quidam; quorum occasu cum ceterorum paucitas nequaquam satis instructa telis, sibi ipsa diffideret, videretq. longe superiorem viribus aduersarium; postulatis missionis liberæ condicionibus, hosti se dedit: eas condiciones Gallus accepit, sed Sacerdotem nostrum cum Lusitanis aliquot simul obsidem, dum onerariam nauim inuaderet, postulauit: eumq. acceptum scelestissimus Archipirata & Catholici nominis inimicus, undecim dierum siti fameq. prope necauit. ac dum pecuniam auide quæritat, omnesq. patris sinus perscrutatur & excutit, anciam forte crucem de collo suspensam, sanctorum ornata refertamq. reliquijs superbus arripit, & fœdissimis commaculatam sputis una cum reliquijs ipsis in mare projicit. Nihilo clementius cum ijs, qui in oneraria remanserant, actum est: quæ potiti piratæ, cubiculo nostros includunt cum reliquis vectorebus perangusto, eosq. tum inusitata torquent inedia, tum necem minitantur in horas, vestes diripiunt, contumelijs ac conuicijs afficiunt, & ut eos egit libido, sic tractant. Numquam illi propius abesse mortem suspicati sunt, quam cum ex eo extracti carcere ad Archipiratam hæreticum sunt perducti. stabat ille

ille toruo minaciq. vultu, gemino ante se pugione, non quidem in vagina recondito, sed tamquam ad inferendam necem edueto ac parato; iubetq. nostrorum diloricari tunicas, tamquam praesentes gladios in nudis corporibus defixurus. sed maior fuit auri sitis, quam cruoris ac cadis. quo curiose peruestigato, cum nihil speciosi, aut quod oculos caperet, reperiret; in inferius tabulatum nostros amandat. Cum se nostri reciperent, neque Sacerdos ille, quem vulneratum diximus, mouere se loco posset languore confectus, frater vnus supplex piratae fuit, sibi vt liceret deplorato iam agro parumper adesse. tū ille qua erat immanitate ac barbarie, Quid tibi, inquit, de agroto cura? cumq. eiusdem eum esse familiae atque ordinis mox sensisset; in hominem irruit & pugnis plagisq. concidit; nostraq. Societatis homines maledictis conuicijsq. proscindens, & quicquid librorum & commentariorum apud eos erat, eiaculari iubens in mare. Tot eo die nostri periculis ac terroribus conflati, etsi numquam se ex impiorū sperabant manibus euasuros; singulari tamen Dei beneficio factum est, vt decimo septimo tandem die, omnibus spoliati rebus ac pene nudi in Galleciae litus à piratis eiekti relictique sint. inde se Olyssipponem pedibus retulerunt, vbi cum ceteris expeditionis Brasiliae Socijs, idoneae navigationis tempus expectant. & quidem eodem, quo antea soluerant, animo fortiter ferendi pro Christo, si qua alia incurrant aduersa; spe certissima confirmati, quemcunque casum diuina sors ferat, sibi non defuturam aut

præclara patientiæ segetem, aut messeni vberem animarum.

CONIMBRICENSE COLLEGIVM.

CONIMBRICÆ quoque ut in ceteris locis nulla magis in re Societas, quam in animorum procuratione versatur. Exercet discipulorū ingenia non in doctrinarum modo studijs, sed etiam virtutum. itaque quod necesse erat, tulit laboris fructum; aucta fratribus duodeviginti, præter ea lucra quæ ex hac ipsa Academia ceteræ fecere familie. In adhibendis reliquis animorum præsidjs par fructus utilitatis. E reconciliatis hominum voluntatibus ac depositis offensionibus, quæ ita hic, ut etiam in Portuensi, Brigantino, ceterisq. Collegijs plurimæ grauesq. fuerunt, ea fuit non omnino vulgaris; quod cum quidam annum iam quintum & vigesimum perniciem strueret inimicis, tandem Sacerdotis nostri colloquio destitit de sententia. & id ipsum à quibusdam propinquis extortum est, qui odijs inter se veteribus dissidebant. Sed foris lites sunt compositæ non minores; dum enim de more nostri per oppida pagosq. cursitant, placarunt fratres inter se quinque, qui de paternis iamdudum bonis turpi iudicio conflictantes, in apertas iam contentiones eruperāt, multisq. acceptis utrinque vulneribus, pertinaciter hanc litem, gravi rei familiaris incommodo, nec animorum minore persequiebantur. Aliud vero oppidum mutuis simultatibus odijsq. distra-

distractum ac diuisum in partes, patris concione perfectum est, vt euulsis ex omnium animis irarum fibris, iterum sese ad pacem ociumq. conuerterit. quo in oppido suam pater operam fructuose locauit: mirus enim ad luenda rite peccata concursus fuit, ita vt cum nocturnis matutinisq. temporibus viros, diurnis vero mulieres audiret, omnium tamen studijs obsequi voluntatiq. non posset. Eodem in oppido cum pomeridianis horis ludus agitandis tauris appararetur, Sacerdos ad Catechismum pro concione populum inuitauit, tantaq. ad eum omisis ludis multitudo conuenit, vt templum non admitteret vniuersam. In Lamecensi diœcesi templum est Dei matri dicatum, quò propter loci religionem ex vniuersa Hispania alijsq. provincijs plurimi confluunt. hic magnam anni partem Sacerdos noster obeundis disciplinæ nostræ muneribus, insigni cum vtilitate versatus est. plurimos à sceleribus auocauit, & in his latronem genere illum quidem non ignobili, sed latrocinijs rapinisq. nobiliorem: qui mutato prorsus animo, non solum præterita detestatus est malefacta, sed vt sua cuique bona quotidianis parta rapinis aliquando restituat, honestos sibi quæstus & faciendæ pecuniæ artes instituit.

EBORENSE COLLEGIVM.

EBOREAE plurimis grauibsq. morbis hoc anno laboratum est. extincti sunt quinque, si tamen eos mors extinguit, quos ad premium immortalitatis admittit. morbum autem, mutuae caritatis abundantia contraxit, dum in egrotos officiosus quisque vult esse. tentata est primum Sacerdotis nouitij valetudo, dum publico valetudinario ministrat. cuius postea in ceteros, qui ei aderant, est deriuata perniciēs: oblectabat tamen mirifice fratrum ardor, qui se committere non dubitabant periculo, ut egrotorum pericula non negligeret: importunisq. à Rectore precibus flagitabant, sibi ut egros curandi partes traderet; et susceptas agebant non minore quam postulauerant laude. Edidit & gymnasium suas hoc anno fruges tempestiuas ac letas: constatq. auditoribus mille circiter quadringentis, quorum virtutis scientiaq. cupiditas vna cum aetatibus adolefcit. triginta se se Deo in varijs cœnobiorum ordinibus deuouerunt: ex quibus quidam cum ciue nobili Eborensi, ut eos, qui in maxima rerum penuria degerent, subleuaret; clementius, ne agnosci posset, ornatum, nocturnis horis miserorum ades solitus est concursare, eisq. quibuscunque rebus poterat, opem ferre: ut mirum videri non debeat, tam alte postea spectare potuisse; qui in adipiscenda virtute hæc iam iecerat fundamenta. Aemulantur discipulorum ingenia mores commodos magistrorum, & ut voce, doctri-

doctrinis, sic exemplo, virtutibus imbuuntur. Magister, philosophiæ lustrato curriculo, ut ad misericordiam suos discipulos institueret, quos ad indagandam iam veritatem erudierat, prandium in publicum carcerem cum domesticis auditoribus comportauit. cuius exemplum alium item philosophiæ magistrum ad similem laudem cum suis discipulis excitauit. quæ res ut vulgo est probata vehementer, ita per eos dies, erant enim Bacchanalia, frænum quoddam iniecit publicæ hominum licentiæ, ne se gererent insolentius. Reliquæ ciuitati, quæ par est diligentia consultum est. Tres sunt domi, forisq. constitutæ sodalitates, in quas complures etiam de nobilibus se dicarunt. Ad Translaganæ regionis oppida sacerdotes item destinati sunt octo: ex quibus tres per Aduentus Dominici ferias, duo per quadragesimam Ducis Brigantini rogatu, Villanicosam profecti, cum multorum salute, impositas sibi à Societate partes sustinuerunt, multosq. ex aulicis ad pietatis studium inflammant. Nec magna laude caruit in tuendis pietatis officijs Sacerdotis exemplum, cum enim ad eos qui carcere inclusi erant, magna cibarium deferenda vis esset, aulici ipsi, Sacerdote nostro duce fratresq. laico, tamquam operarij aliqui, medio oppido panes, & commeatum in carcerem conuehebant: nec descendere erubescabant ad vilia abiectionisq. munera, qui splendorem nobilitatis & generis, posteriorem Christo ducere iam didicerant. spectaculum multitudo suspexit, & nouo pompa genere Dux ipse vehementer est captus. Is ut est pietatis perstu-

perstudiosus & amans, publicæ verberationi, quæ in eo oppido habebatur, ut sua præsentia ceteros inuiteret, intererat. Vsurpabatur ea religio non minore quam Conimbricæ ceterisq. quos dixi, locis, celebritate. Ex ijs autem, qui hanc verberandi consuetudinem frequentarunt, adolescens genere clarus copiosa quadam vi numinis excitatus, parentibus humanisq. rebus valere iussis, seueriorem statuit viuendi rationem inire, & voluntarijs se macerare supplicijs. itaque qui nitido vsus est antea cultu & eleganti, hunc detraxit, & permutato decoris habitu, pannosus prodire cæpit. quo factò pater excauit, & miscens imperio preces, deducere ab ea mente filium omni ope conatur: sed filij constantia reiectus, a minis ad supplicia descendit: nec plus hæc virium habuere quam illæ: semper sui similis inuentus est filius, & quam semel ingressus est vitam, in ea vel inuito patre constantissime perseuerat. In duobus alijs oppidis improbi sublatis sunt mores. in altero ludi quidam per Bacchanalia dabantur, ubi personati homines Pharisæorum, scribarumq. similitudinem referentes, oberrantesq. vicos & plateas, grauissimis contumelijs, qui à Iudæis originem ducerent, lacerabant. In altero vero sacrosanctæ hebdomadæ ferijs exhibebatur populo de Christi nece dialogus, non tam ad eliciendas multitudinis lacrimas, quam ad eorum Christianorum dedecus, qui conuicijs ac probris toto dialogo petebantur. quæ res quam multa suscicaret odia rixasq. non est difficile existimare. dederunt operam nostri quemadmodum

dum in superiore oppido fecerant, vt tam pernicio-
sa consuetudo, quā contra magistratū, Brigantiniq;
Ducis imperiū, vi vulgus armisq; defenderat, tollere
tur; id quod partim salutaris verberationis exēplo;
partim concionibus publicisq; suplicationibus, quæ
singulis hebdomadis habebantur, consequuti sunt.

BRACHARENSE ET BRIGANTINVM.

IN Bracharenſi Collegio audiendis dimittendisq;
peccatis, optime, vt ſolet, animorum ſaluti conſi-
litur. Quidam dum conceptum iam diu virus ſuorū
ſcelerum vniuerſum non ſemel conatur eiicere, ſen-
ſit ſibi à Diabolo includi fauces artēq; comprimi:
tumq; eius rei cauſa ad Sacerdotem noſtrum acceſſi-
ſet, eodemq; modo preſſis à Damone faucibus à ſalu-
tari conſilio deterreretur; Patris noſtri monitis per-
fectum eſt, vt deuicto fortiter hoſte, cōfeſſione pro-
deret, quæ celauerat. Alius eadē animi curatione in-
portunarum cogitationum incurſus, quas hoſtis in-
uidus ſuggerebat, euitit. ſapius hic ad ſui necem ſti-
mulatus eſt, cūq; hoſtiles impetus increbreſcerent,
reſtem de trabe ſuſpenderāt, vt una cū vita mo-
leſtias tā duri certaminis terminaret. ſed diuina bo-
nitas eū qui ſeſe deſeruierat, nō deſeruit, et vires in-
firmas præſidijs cæleſtib; roborauit. ingēs repente
exauditus eſt ſonitus cuiusdā inſtar exercitus tuba-
rū lituorūq; ſtrepitu perſonātis. quē mox tantus ſub-
ſequentus eſt turbo, ut fores totis cardinibus euerſas
huc illucq; diſtulerit. quibus ille rebus exterritus, cū
poſtridie ueniſſet ad nos, cōfeſſione animū expiauit.

ac deinceps molestijs illis importunisq; cogitationibus relictus, tranquilla omnia & pacatus expertus est.

I N B R I G A N T I N O Collegio cum propter gravitatem æstivi calis varijs nostri quotannis morbis, ex quibus ægre emergerent, tentarentur; commodissimum visum est, æstivis mensibus urbe cedere. itaque cuiusdam loci salubritatem sequuti, multa cum incolarum salute salubres quoque æstates peragunt. nam à civibus in rusticos visitatis trās latis officijs, melius horum & animos curant, & ad pietatem informant. De discipulorum probitate domandiq; corporis studio, eadem quæ de alijs Collegijs, commemorari possunt. Instituta est inter eos Sodalitas Dei matris, ut quò maioribus probitatis instrumentis abundant, eò se ipsi quotidie meliores reddant.

FVNCHALENSE ET RELIQUA Collegia.

I N FVNCHALENSI Collegio res Catechismi valde procedit, ea auditorum frequentia, ut præter consuetudinem tradendus fuerit è suggesto. fauent cæptis honesta matronæ, quarum nonnullæ pueros inopes quo magis allicerent, necessaria veste donarunt, & suis sumptibus alendos in literis susceperunt.

A N G R A Æ quamquam Societatem nostram ciues optimi maxima semper benevolētia complexi sunt,

sunt; nunc tamen postquam bellici quievere tumultus, ardentiore quam vnquam studio atque amore prosequuntur. itaque simul ac decem è nostris Olysi ponne profecti eum portum tenuerunt, eximia hominum beneuolentia & celebritate, vt pluribus scriptum est alias, excepti sunt. plane noster est populus, nostra nobilitas; vt præter alia, ipsa quoque hominum ad nos frequentia declarat. Collegium quod belli tempore militum fuerat domiciliū, quoniam male materiatur & ruinosum erat, refectum est denuo, & ad tutam habitationem concinnatum: renouatum etiam domesticum instrumentum, auctūq. sacrum præstanti liberalitate ciuium. Cui quidē liberalitati nostris vicissim officijs, quanta potest gratia refertur. susceptumq. sæpe à nostris est pudicitia muliebris patrociniū, eiq. non modo consilio atque opera, verum etiam re stipeq. subuentum. Sexcenta scribi possint eiusmodi, nisi in tanta rerū similitudine hæc vel legere vel audire tadeat. Nauatur & ciuibus opera cum animorum tum fortunarum bono; nam cum bello proximo multorum diriperetur opes, impuneq. distraherentur, ij ad quos illa perueneant, nostrorum suasu suas cuique restitunt. restitutaq. sunt præter cetera, vasa aliquot argentea magni ponderis, et multa aureorum millia. Publicæ etiā tabulæ, quibus regij ærarij rationes continebantur, magno publicæ rei detrimento à nefarijs suppressæ, sunt proditæ, regijsq. Quæstoribus traditæ. In milites sua quoque conferuntur officia. eluuntur eorum animi Sacramentis, & è periculis
eximuntur.

eximuntur. Miles cum templum peteret, ut de more sacris adesset, à conitibus auocatur ad ludum. hic cum pecunias amitteret, sibi suisq. procreatoribus mala omnia precatur; nec tamen ab alea, spe recuperandi quod perdidit, auelli poterat. sed cum ea iterum male cederet, infernis sese deuouet furij, & Dæmones ut se rapiant infelicem, desperatis clamoribus inuocat, An, inquit, auditis? an temere verba iacto. & præstigijs deceptus inanibus, Dæmones cum re vera non sint, esse credo? mira res. subito deiectus in terram lingue & aurium vsu priuatur: cumq. dies aliquot iacuisset ut mortuus, ad valetudinarium perductus, instar furiosi canis in eos, qui se viserent, irruebat. muta. erat lingua maledica, & imis demersa faucibus agitari suo arbitratu nutuq. non poterat. adit hominem vnus è nostris, nutibusq. ut diuinā misericordiam ad memoriam redigat, cohortatur. paruit monitis ager, & diuina implorata clementia melior est factus. mox confirmatis utcumque viribus, vrbis templa cum lacrimis circuire cæpit, & veniam pacemq. à Deo precari. nostri hominem sic instituunt, non tam oratione quam scripto, quoniam nondum vis audiendi redierat, ut ad commune omnium perfugium, cæli terraq. reginam preces frequenter adhibeat; ita fore, ut à Deo quicquid posceret, impetraret. nec inane cōsiliū fuit. sabbato enim, quem Ecclesia diem colende Dei matri vetere instituto dicauit, ad eius prostratus effigiem longas preces lacrimasq. fundēs, repentina & inusitata voluptate perfusus, percipere

re sibi ab ea munus aliquod videbatur. inde in aliud Dei matris sacellum immigrat, & lychni pensilis oleo fauces linit. tum ad preces recurrit ardens, & in ipso precationis aestu vox redit. hic versus in Dei Deique matris laudes, beneficium acceptum prædicare, & ut se gratum memoremq. præberet, remisso militia nuncio, B. Virgini se dicare: cuius etiam Aedis ministerio in perpetuū se addixit: tanto futurus contra Dæmones, quibus se tradiderat, tutior, quanto est eius, quò se transtulit, tutela maior.

ANGOLÆ sex è Societate versatur. quatuor enim in Oloandam ex Lusitania profecti, cum alijs sese tribus, qui remanserant, coniunxerunt: sed paucos post dies morbo ereptus est vnus. itaque sex reliqui partim in Oloanda insula, quo se naues ex Lusitania, Brasiliaq. recipiunt, partim in mediterraneis castris cum Lusitanis milicibus, partim etiam in Congi regno, Christi ouibus curandis inuigilant. Nec minus corporum quam animorum salus curatur. nam cum in milites, qui è Lusitania recens affluerant, ingruere morbi cepissent, nihil prætermisum à nostris est, quod vel ad leuationem morbi faceret, vel egrotorum inopia. Ex ijs aliquot morbo fameq. confecti, misereq. iacentes humi, traducebantur in aedes nostras, vbi opportuna mensa lectoq. excipiebantur, dum publicum valetudinarium, quò deducerentur, apertū est. Par animorum tutela: quos & Sacramentis à scelerum contagionibus expiarunt, & colloquijs salutaribus confirmarunt. Is vero Sacerdos, qui in Congi regnum se contulit, multā in eo na-
ctus

Etus est messes, ac de animis benemerendi materiã.
 sunt .n. ibi Christianorũ millia cõplura, sed colonorũ
 penuria, tam vasta vinea prope degeneravit in syl-
 uam: pagiq. sunt aliqui, quò raro Sacerdos apparet,
 & sunt qui Sacerdotem ne viderunt quidem. Quum
 autem propter diuturnam subsidij expectationem è
 Lusitania complures ad Angolanum regem ex
 Aethiopibus desciverunt, magno in discrimine Lusi-
 tana res fuit. Dux enim Paulus, cuius mentionem
 superiores litteræ faciebant, castra in mediterraneis
 locis habebat, centum et quinquaginta millia passuũ
 à portu procul: in ijsq. milites non plus ducenti
 cum Aethiopum exiguo numero in armis erant; &
 quod caput est, deerat commeatus & bellicus appa-
 ratus. Verum aduentu classis vt nostris ardor, sic
 terror hostibus est iniectus, nonnullisq. excursionibus
 decem duodecimve pagorum fracti Principes, Lusi-
 tanisq. subiecti; & Regi ipsi metus incussus: nihil vt
 restet aliud, propitio Deo, nisi vt tandem penitus
 expugnetur, & pax sit rebus; quo commodius &
 Christi fidem amplectantur Aethiopes, & ex disci-
 plina Christiani nominis vitam fingant. facit enim il-
 lorum defectio, in adultis sacro fonte lustrandis nos
 tardiores, veritos ne, qua sunt ingenij mobilitate ac
 leuitate, cum ad hostem transfugerint, in pri-
 stinas tenebras recidant. modo igitur re-
 gens nati lustrantur, in ijsq. in-
 stituendis, qui proximis lu-
 strati sunt annis, non
 inanis opera col-
 locatur.

PROVINCIA

BRASILIA.

VERSANTVR in Brasilia de nostris centū circiter & quinquaginta. In Pernambucensī Collegio vndeuginti. In Bayacensi duo de septuaginta. In Collegio Fluminis Ianuarij septem & viginti. Piratininga septem. In reliquis sedibus idem qui solet numerus. In Societatem recepti sunt vndecim. mortui duo.

PERNAMBUCENSE COLLEGIVM.

IN Pernambucensī Collegio animorum pericula contra uim Dæmonis acerrime defenduntur. Tolluntur ea, quas seuit discordias: & ingens præda de manibus quotidianis parta fraudibus extorquetur. Grauis inter duos Principes viros orta erat de Iurisdictione cōtentio, eòq. iam processerant iræ, vt commune metueretur exitiū: suos enim vterque sectatores habebat, & duas in partes ciuitas vniuersa discesserat. Senatores cum otij caussa omnē lapidem frustra mouissent, ad Rectorē Collegij rem deferunt, orantq. vt ciuitati iam labenti subueniat. Pater diuina fretus ope, cum in ades nostras discor

I des

des homines convocasset, vicit tandem, postquam in concilianda pace diu multumq. sudavit, ut inspe-
ctante populo dexteræ iungerentur. Sed non satis habet callidus animarum hostis, eas modo cuniculis oppugnare, nisi etiam sese prodat interdum, & apertum cum ijs bellum gerat. Nec puduit certamen cum imbecillo suscipere. sæpe enim se puero per visum obtulit, & ut pro esca terram ederet, imperavit. cum puer renueret, induebat teterrimas formas, ut terroribus cogcret, quem non posset imperio. corpore incedebat & nudo & atro: linguam exerebat enormem: ostentabat deformes cruentosq. dentes: manus porrigebat aduncas ferreis cum harpagonibus: ac deniq. qualis est, talem se puero spectandum præbebat. facilis fuit ex imbecillo victoria: puer enim cum diu acriter resistisset, ad extremum minarum magnitudine territus imperata fecit, terram voravit, mortem incurrit. veruntamen quamquam ignavus hostis, qui cum impari pugnam iniit, mortem attulit corpori, animo certe non attulit, ut confidimus: ad Collegium enim à matre deductus non prius extremum spiritum edidit, quam confirmatus est sacramentis. Sed quantas in fraudes hoc genus hominum versutus hostis impellat, & quanta sit in his locis necessitas animorum, mox id ipsum vberius. nunc ex hoc Collegio quæ restant. Quoniam igitur ea est Lusitanorum consuetudo, ut urbibus oppidisque relictis, agros plerique finitimos, ubi Trapetum saccareorum magna vis est (quæ sunt regionis diuitiæ) celebrent ac frequentent; instituit P. Vi-
sitator,

fitator, ut quò maior animorum extet vtilitas, tum in hoc, tum in Bayacensi Collegio, id quod alijs significatum est litteris; bini in singulis perpetuo versentur, qui statis anni temporibus ad ea, quæ dixi loca recurrant. votis respondet euentus: nam & multi baptisate, & multi item confessionibus expiantur. & qui cum pellicibus diu vixerant, matrimonij societate iunguntur. Desudant in ijs Trape- tibus serui tum indigeni, tum Aethiopes peregrini, quorum saluti præter nostros, non est qui consulat. Cæptum est ad eos adiri extremo fere anno: & iam nunc duo de nostris menstruo spatio centum amplius & sexaginta baptismo lustrarunt. Atque ut acrius nostrorum in animos studium incitetur, creditus est huius Collegij curæ, quod vnum ex omnibus huius Prouinciæ sedibus hac procuratione carebat, Indorum pagus è paganis ferme nongentis: ex quibus iam quadringenti ab Episcopo, sacro delibuti sunt chrismate. Cernitur vehemens in ijs studium Christianam erga pietatem; in patres autem amor & obseruantia, & mira Catechismi cupiditas. quare ex ijs festo Archangelo Michaeli die baptizati sunt amplius centum & viginti. Ita quantum in nostris charitas animorum, tantum eius exercendæ facultas diuinitus augetur. Missi sunt etiam duo vnà cum exercitu in Paraibam ad Indos Gallosq. magno militum commodo et adiumento victoriæ præibat eorū alter inter armorū strepitum cum crucifixi signo, partim militares roborās animos, partim continēs in officio.

freno erat omnibus eorū præsentia . itaque nulla inter eos iurgia, nullum inſiurandū, ſumma erat ubiq. pax: ea vero compositio morum, vt nō verſari inter milites, ſed inter optimos pacatoſq. ciues ſibi viderentur. parta eſt victoria non tam humanis opibus, quā diuinis. nullū diem intermiſſa præcatio eſt, non à domeſticis modo, ſed ne ab externis quidem: vt iam nemo miretur eos eſſe exitus cōſequutos, qui poſtea acciderunt.

BAYACENSE COLLEGIVM.

PUGNATVR & in Bayacenſi Collegio pro viribus, vt ſalus animis aſſeratur. In Societatem recepti ſunt vndecim . Baptizati nongenti & quinquaginta. redintegrata inter multos amicitia: et viginti. amplius, qui lecto & menſa à ſuis coniugibus abſtinebant, conciliati. Vagæ etiam erranteſq. libidines matrimonij incluſæ limitibus. Mulier, quā nefarijs voluptatibus irretitam multos iam annos malus dæmon tenebat, cū ex graui periculoſoq. morbo vocem amiſiſſet, nec aperire Sacerdotibus peccata poſſet; nutibus cum ea, ſed inutiliter agebatur, dū deſperata prope re, ſacerdos noſter de reditu cogitare cæpit; ſed Roſario B. Virginis, collo morientis iniecto, ſtatim morituræ vox redijt. tum demum conſeſſa mulier eſt, & concubino, quem habebat, ſacro matrimonio ſe iunxit. Ex hōc eodem Collegio, vt ſupra demonſtratum eſt, Sacerdotes duo ad vicina frequenter prædia ex mandatis inſtitutiſq. Viſitatoris excurrunt.

currūt ab his plerūque ingens praeda reuehitur: vt facile ex æquo hi duo cum alijs omnibus in animorū causa contendant. Sexcentos ex eo quem proposui numero, baptizarunt; & superstitiones ex Indorum mentibus euellerunt. Alter enim iam annus agitur cum in Cōtinenti proxima nouū inter Indos superstitionis genus est ortum, eò pestilentius, quò magis Christianorū ritus ac religiones exprimit. nempe & ipsa legū similitudine, morumq. conuenientia hominibus nō sapientissimis persuadere. Diabolus possit, mores nostros nihil ab eorum moribus discrepare; si quid tamen discrepant, aberrare nostros à veritate. Creant summum inter se sacrōrum Antistitem, vt nos Pontificem Maximum, consecrant Episcopos & Sacerdotes. peccatorum confessiones instituunt. & quod valde mirere, vt consulant inuuetuti, Gymnasia gratis habēt exposita more institutoq. nostro. Missarum sacrificia peragunt: & è minutis globulis coronas neētunt ad precēs. vtuntur pro cymbalis æreq. campano, cucurbitis. libros habent è cortice tabulisue confectos, occultis notis litterisq. distinctos, quos accipere dicuntur à Demone. putantur autem tum se perfecte adipiscendæ virtutis ac sanctitatis rationem tenere, cum ad insaniam rediguntur. ebibunt succum herbe cuiusdam, quam Indus Petima dicit, ingentium virium immoderatiq. caloris. quo potu repente concidunt semiuini, totisq. artubus contremiscunt: ora torquent obscæne, et exserta turpiter lingua, tamquam Lymphati se iactant, totoq. corpore hui. se versant. labijs loquuntur

immotis intra sese, & ea signa edunt, vt non obscure conijcias, quis tantorum sit artifex motuum. vbi his agitationibus quies ac defatigatio successit, tum demum abluuntur aquis et sancti fiunt: et quod quis horribiliora signa prodiderit, eò plus sanctitatis putatur adeptus. Ad hanc vel superstitionē uel amentiam adiungitur illa non minus ridicula. Aiunt suos huc maiores aduehēdos esse nauigio, ab ijsq. se è miserrima seruitute in optata libertatis dulcedinem vindicandos: Lusitanos vero ad eorum aduentum tum demum funditus interituros. quod si qui ex ijs sint futuri superstites, eos vel in pisces, vel in fues, aut similes in bestias iri conuersum. Quibus rebus qui fidem habuerit, salus; qui secus, ferarum laniatus volucrumq. promittitur. Alitur hic error à summo illo sacrorum Antistite, quē Papam vocitant. is concionatores legat ad Indos, qui cum Lusitanis uiuunt: ab ijsq. superstitio latissime propagatur. Quapropter omnes tum relictis Lusitanorum sedibus auolabant: compluresq. combustis domibus Lusitanicis, vastatis agris, equatisq. solo Trape- tibus, & multis Lusitanis crudeliter interfectis, velut immanes feræ per syluas errabant. quid enim parcerent Lusitanis, qui suosmet natos, ne fuga impedimento essent, vel viuos defodiebant humi, vel barbarorum ritu necabant? Nostri sedandis his tumultibus strenuam dederunt operam, in eoq. etiamnum toti sunt, vt è diaboli laqueis animos exuant, & cum à Lusitanorum cade, tum à meditata fuga multos auertant. Videre licuit in

ea procella ex Lusitanis alios profusis lacrimis gratias agere, alios obuiam gratulabundos exire, alios deniq. quorū res nondum erat in tuto, nostros vt sibi adessent, summis precibus obsecrare. Irrepserat ea quoque pestis in vnū ē pagis Indicis, quos curamus. aberat eo tempore eorū custos Pater, quorum solitudini serpens insidiatus antiquus, memor quantā ex nostris praeda iacturam saepe fecisset, suo veneno fere infecerat vniuersos. Quod forsitan diuina permissū est prouidentia, quō meliores Indi et sanctiores euaderent. erexere enim sese qui ceciderāt, & ex ipso casu valentiores effecti, omni nūc pietatis genere ceteris antecellunt. fūcum his fecerat Diabolus per veneficum quendā, qui tamen ipse debitas sui scelevis pœnas dedit. nam cum ab itinere, cui se cum alijs multis in montes dederat, reuertcretur in pagum, propiusq. ad ædes suas accederet, in obscurum carcerem vinctus abripitur, inscioq. Patre ita pugnis castibusq. contunditur: vt nisi nostrorum misericordia exceptus esset, priusquam lege ageretur, inter Indorum manus miserabiliter expirasset. sed atrocius videlicet supplicium hominis piaculum flagitabat. rapitur igitur ab Indis per summum dedecus ad Gubernatorem: & qui paulo ante sese Deum fecerat, publice per pagos trahitur, omnium irrisione ludendus. Gubernator lata sententia nefarium præstigiatores æquissimæ Indorum iræ permittit: vt quorum animis attulisset exitium, ab eorum ipse manibus interiret. paruerunt alacres Indi, & in pagum sceleri illi reducto linguam prius

euellunt, dein laqueo iniecto suspendunt. Atque hac animaduersionis seueritate cauendum Gubernator existimauit, ne periculosa imitatio exempli reliquis in posterum proderetur.

ILHEORVM RESIDENTIA ET aliquædam.

MAXIMA in his sedibus seges est, sed messis labor incredibilis. Sane qui de nostris in Portus Securi, et S. Vincentij Præfecturis agunt, ij diei pondus & æius sustinent. his enim frequentius traiciendi sunt fluij: his vado natandoq. transmittendæ paludes: his hostium declinanda crudelitas, ex quibus plerūque nisi diuinitus non euadunt. Sed tamē hæc aspera, magnitudine diuinæ dulcedinis obruuntur; ut tum triumphare gaudio animus videatur, cum tale aliquid Dei causa superauit.

Erat in Ilheorum Præfectura præter ceteros Ethnicus quidam veneficijs insignis, cui maxima fides à reliquis habebatur. hunc nostri, quoniam non minimo impedimento erat Euangelicæ promulgationi, sæpius aggressi, conati sunt ad veritatem ab errore traducere: sed cum res ille nostras ludibrio haberet, diuino consilio, tentari cæptus est morbo: in quo cum viseretur à nostris, monereturq. si bene sibi consultum vellet, verum ut Deum, & quem misisset IESVM Christum agnosceret; omnem illam orationem admisit inuitus, sed tamē admisit. cum autem resistere diutius diuinæ voci non posset, subito conuersus ad Patrem, Volo, inquit, Pater, esse
Chri-

Christianus, & sacro fonte renasci. atque ut intelligas, serio me atque ex animo loqui, tuisq. verbis fidem adiungere; scito mihi à Deo valetudinem redditam. confestimq. surgens incolumis, qui egre iacebat in lecto, templū suis ipse pedibus petit, & una cum coniuge baptizatur: mox tanto ardore concionem habuit, ut Indis esset Lusitanisq. miraculo.

In Præfectura Sæcti Spiritus quotquot versantur è nostris, versantur autem non plus octo, omnes ob cæli gravitatem gravis morbus inuasit. nemo præter unum Emanuele n à Payua Sacerdotem eximium desideratus est, quē matura iam mors ad præmiū suæ virtutis & sui laboris admisit. laboravit enim in hoc colendo nouali annos duodequadraginta, & quamdiu in Societate vixit, vixit autem vno plus anno, duas minimum horas singulis diebus in celestium rerū meditatione consumpsit. Erat ad Superioris obsequiū, ut cæcus ad pueri ductū: adeo se totum ad eius voluntatē nutumq. conuerterat. & in summa prudentia, mira simplicitas elucebat; ut non mirum si qui tot uirtutibus erat ornatus, ei Deus honorum suū obitus declarasse uideatur. nam cum in morbo ex graui symptomate reuiuisceret, candelamq. ut solet, sibi uideret admotam, Extinguite, inquit lucē istā; & ad secundā post meridiē adestote: vaticiniū exitus comprobauit: eadem quippe hora in patriam suam animus è custodia corporis euolauit. Sunt in his locis Indorum Neophytorum pagī duo nostrorum fidei curæq. cōmissi, quos mirifice Visitatoris recreauit aduentus. tum primum ad caelestem Eucharistia

charistiæ mensam Neophyti quadraginta admissi sunt, tanta ipsorum voluptate, ut nec ipsi tenere la crimas præ dulcedine possent, & nostros externosq. Lusitanos, qui eò frequētes affluerant, in eundem fletum adducerent. redduntur quotidie diuinis epulis fortiores, ut iam fateantur aperte, Damonis se impetus præ se contemnere, & quibus rebus facile succumbebant, eas nunc pro nihilo ducere. facilius etiam patrijs ritibus ac superstitionibus abstinent: cumq. ad ebrietatem sint natura proclives, vinū ne attingunt quidem. Adolescens summo splendore generis inter Indos, vini abstinentissimus, & virginitatis studiosus in primis (quæ duo inter hos homines si quando reperiuntur, pro miraculo habentur) cum ex continenti, ut Christianorum ritus religionesq. cognosceret, aduenisset; earum captus amore, Christi miles efficitur. is graui morbo oppressus, nullius vel familiaris sermones, ne pios quidem ac commodos, priusquam delicta cōfiteretur, admisit. quāquā autē ex quo se ad Christum adiunxit, præcipuo quodam ardore sacrosanctæ Eucharistiæ mysteria semper coluit, numquā tamen maiore, quam supremo vitæ die, cum accepto salutari viatico, Delectabatur, inquit, hæc antea me vita, nunc autem postquā Christus suo corpore me famelicum pauit, cur moror in terris? aut quid causæ est, cur non his vinculis expeditus cum Christo feror in calum? atque in his verbis è custodia vinculisq. corporis missus est. Præter eos, quos dixi, pagos, sunt alij sex tum ad Austrū, tum ad Aquilonem, ab hoc disiuncti oppido passuum

passuum millia viginti: quos item nostri frequenter inspiciunt, plurimosq. ex Ethnicis rite abluunt, praesertim quos vel grauis morbus, vel matura iam senectus extinguit. Ac ne plures Christo dent nomina, sacerdotum facit inopia. Hæc in hac Præfectura geruntur. vbi diuina fauente clementia maiora sperantur in dies: egit enim cum Ducibus & Gubernatoribus Visitator de rebus, quæ vel ad confirmandos Christianos, vel ad congregandos ad Ecclesiam Ethnicos pertinent, multa. ab ijs impetrata sunt, quæ è re tum Lusitanica tum Indica sunt futura.

COLLEGIVM FLVMINIS

Ianuarij, sedesq. reliquæ.

IN Collegio Fluminis Ianuarij ad animarum causam nemo non ardentè accedit, nec tam huic oppido, quam reliquæ vicinitati consulitur. Luunt rite peccata ciuium fere sex millia. sumunt Domini corpus ad duo millia: quorum mysteriorum usu plurima in animis bona gignuntur. Excursiones quoque consuetæ multis fuere salutis: paucis enim diebus duorum laboribus Patrum quingenti in gratiam et amicitiam Dei restituti sunt. Atque in agresti hominum genere is reperitur interdum candor, ut constet eos à Deo mirabiliter in rebus asperis recreari. Serua quædam cum tertium iam diem acerbis in parturiendo doloribus vrgeretur, propter salutis desperationem, deferrebat ab heris. sed non deseruit illam, quæ derelictis solet occurrere, dicitur periclitanti grauis assistisse

astitisse matrona, quæ cum parturientem comiter salutasset, iussisse fœtum edere, & ad eius nutum nullo dolore ac nisu subito peperisse: ubi autem proles apparuit, subito matrona ipsa evanuisse: ut intelligi posset, nullã aliam parturientis imperasse doloribus, nisi quæ quondam ipsa in suo partu nihil suscipit maculæ nec doloris. Mitto & quot hic baptismi fonte nostri lustrarunt: quando certus numerus non nuntiatur: & quam multos inter discordes concordiam conglutinarunt; quando hæ gratiarum compositiones quotidianæ iam sunt. quamquam illa prætereunda silentio non uidetur. Indi proxima Continētis cum propter iniurias ultro citroque illatas, à Lusitanis maxime dissiderent, et atrox belli tempestas instaret, senatores à Rectore Collegij postularunt, ut de nostris aliquem ad se mitteret. mittitur sacerdos magnæ apud Indos auctoritatis una cū comite, et pacem, Deo adiuvante, conciliat: deinde sexcentos ex Indorum numero in pagum, cui nostri præsunt, unã deducit. illustre æque atque arduum & perdifficile facinus, quodq. magnis ei laboribus ac periculis stetit. propius enim factum est nihil, quam in potestatem hostium uenerit, summo uitæ discrimine. ea autem in itinere incommoda pertulit, quæ consequi oratione uix queas. accidit per eos dies infinita uis pluuiæ, cum imber imbri sine intermissione succederet: ut piscium more degendum uideretur in aquis. nam et per aquas diurnum fiebat iter, et super subtusq. aquam nocturna quies capiebatur. Fuerunt & paludes præaltæ uel nando uel uado ad guttur usque

usque traucienda. & quod labores cumulauit omnes, aberratum in reditu à via est: totos enim viginti dies ignari ambo viarum, velut feræ per vastas syluas fame sitiq. prope enecti peruagati sunt; dum desperatos & pene mortuos, patrem præcipue, qui diebus ipsis quadraginta magnam vim sanguinis vomuit, domum denique bonitas diuina reduxit. Sed nimirum has cruces non possunt effugere, quibus nihil iam præter animas dulce est. nec vero tam suavis esset hæc præda, nisi his sudoribus condiretur. Sentiunt, quos animarum charitas paulo vehementius incendit, quantum voluptatis in his laboribus lateat: ut ea vna fratres nostros è domestico otio in peregrinum solem prodire cogat; & tectorum quiete contempta, in omnem exigat seu terrestrem, seu maritimam oram.

In Saueti Vincentij residentia cum sedes nostras P. Visitator in aliud oppidum, ubi commodior habitatio foret, transferendas putasset; oppidani domos dederunt optimas, & ad rationes nostras accommodatas. constituitq. ut in altero Indorum pago duo è Piratiningensibus residerent, quò facilius Indorum saluti vacarent. Quattuor autem in hac Australis Prouinciæ plaga sunt oppida, quorum incolæ omnes tam Indi, quam Lusitani ad eluendos rite animos, nostros adhibent. Sed iam Brasiliam relinquamus, et ad Hispaniam conuertamur.

PROVINCIA TOLETANA.

AVNT In Toletana Prouincia de Societate quingēti et quinquaginta quatuor. In Toletana Professorum Domo tres et quinquaginta. In Probationis Domo Villaregiensi duode septuaginta. In Complutensi Collegio centū & decem. In Toletano quindecim. In Placentino duode quadraginta. In Huertensi duodetriginta. In Securitano vndecim. In Carauacensi vnus & viginti. In Belmōtensi sex & viginti. In Naualcarnereni septem. In Occaniensi septemdecim. In alijs idem qui superiore anno numerus. Mortui sunt vndecim. Admissi septemdecim.

TOLETANA PROFESSORVM Domus, & alia quædam Collegia,

PROFESSORVM Toletana Domus antiquum suum consulendi animis studium & pietatem obtinet: cuius rei facultatem satis amplā confidentium multitudo suppeditat; quibus assidue Sacerdotes triginta dant operam. Percepta utilitatis
argu-

argumenta non colligam, nisi rerum, quæ inciderint dignitas flagitauerit. Susceptum est iter non in finitima tantum loca, sed etiam in remota. & in ijs, quæ solent, animis allata subsidia. Animorum autem causa, sua quoque obsequia sunt tributa corporibus, & piorum humanitate, inopum sustentata mendicitas.

COMPLVTI nostram decorauit Academia Philippi Regis aduentus, qui cum Serenissimo Principe alijsq. nobilibus viris, theologicis interesse disputationibus voluit. exceptus est carmine Latino Hispanoq. permulto, & aptissimis hieroglyphycis, quæ regiae maiestatis laudes, filijq. Principis continebant. & quamquam hæc nostri tarde moniti potius effuderunt, quam elaborarunt; tamen vsque eò probata sunt, vt exempla sibi multi requirerent. Regem autem ipsum, quæ comitate & facilitate in omnes est, quam delectarint, testata est in reditu eius oratio, & perhonorifici de Societate sermones. Sodalitas quæ in subsidium publici carceris superiore anno sumpsit initium, præclaros habet Deo fauente progressus. attulit incrementum Pontificia indulgentiæ munus, quam ijs qui Confessionis, Cõmunionisq. expiati mysterijs in eâ se conferunt, elargitur. Gratiarum reconciliationes fuere frequentes, sed graues inter viros vna præcipua: è quibus discordia principes cum in eadem maximam nostris auctoribus conuenissent, operâq. concionatori nostro dedissent, latis postea sese amplexibus, id quod vehementer admiratus est populus, exceperunt. Nostrarum meditationum præsidio copiosus præsertim ex academicis
colle]

collectus est fructus. Erant inter eos, qui ceteris suo exemplo vehementer obessent, sed adnota quā diximus curatione, plane sunt immutati: ut publica iam Academia miraculo sint. Præcipua tamen admirationi fuit cuiusdam insperata mutatio, qui cum minus commodis esset moribus, & pœnam capitis incurrisset, vim publicam semper euasit. hunc aggressi nostri, & eius comprimi posse ferociam exercitiorum lenitate potius, quam supplicij formidine rati; breui eum alterum reddiderunt. nunc frequentandis Ecclesiæ mysterijs, pietatem colit in primis, exemploq. est omnibus qui offensioni ceteris erat.

MADRIDIANI Collegij labores non exigens concionibus fructus ferunt. Quatuor ferme de nostris apud frequentem populum uerba faciunt, uocanturq. eius rei causa ad Aulam, cum apud Regem, tum apud Imperatricem nonnumquam, atque hæc quidem æde nostram suo illustrauit aduentu, ingressaq. templi sacrarium non obscuras suæ in nos pietatis, ac beneuolentiæ significationes dedit: quam & re ipsa quoque cum facultas sese obtulit præsefert. Multi hic quotidie reducuntur ad frugem, multa uitia curantur: sed commemoratione, quæ sunt iam trita, non egent. Tenetur consuetudo subleuandi publici carceris ac uoletudinarij: nec deferuntur qui ducuntur ad mortem. Atque ut multa conferantur in pauca, cuiuscūque muneris spectetur utilitas, secundo cursu, quod ad rem interiorem attinet, fluunt omnia.

MURCIANVM ET PLACEN-
tinum.

MURCIAE institutū est Annunciata Vir-
ginis nomine sodalitiū. sunt in eo sodales
ducenti & quinquaginta, & quidem ex omni homi-
nū genere ac cōditione, qui vel sacerdotio sunt prae-
diti, vel doctrina titulis, generisue nobilitate prae-
stant. nemo in id adscribitur, nisi antegressa vita
peccata confessus: expiantq. se fere omnes octauo
quoque die: & quo tempore bacchanalia plebs agi-
tat, in tanta morū licentia ē sodalium cœtu complu-
res, deliciarum luxu contempto, publico valetudina-
rio ministrant. Nec vero in eorum institutis laude
minore dignum est, quod pauperibus quinquaginta
ex ijs, quos carcer tenet, partim suis, partim corroga-
tis pecuniarum subsidijs, quotidianum cibum prae-
bent. dantq. interdum operam, ut componendis in-
clusorum litibus, ex ijs tenebris emittantur. Sed ex
aeternis tenebris alius est, ut speramus, ereptus, flo-
rens opibus ac nobilitate: cuius vita cum esset om-
nibus offensionī, graui eum Deus atque ancipiti mor-
bo prostrauit. nec tamen veniebat in mentem, confi-
tendo peccata ponere, & diuinum sibi iudicem tot
irritatum offensis pænitentia placare. itaque vno
cursu mortem geminam incurrebat. Id nostri
cum accepissent, de laborante animo, & iam prae-
cipitante solliciti, voluntarijs primo verberationibus
studiosiq. precibus Deum placant: deinde persuade-
re conantur, sibi ut aeger consulat, & curationē con-
fessionis

fessionis admittat: agi de æternitate, & in vnius ho-
 ra momento positum esse aut gaudium, aut interitum
 sempiternum. vbi multa in hanc sententiam di-
 sputata sunt, redire visus est æger nonnihil ad sese
 & aliquantulum emolliri; dum ad extremum no-
 stris urgentibus manus dedit. dolere vicem suam
 grauiter cepit, & in summa superioris vitæ dete-
 statione, spem concipere diuinæ veniæ. inchoat ab ul-
 timæ ætate peccatorum enumerationem, & vitam
 percurrens vniuersam, quicquid sædi latebat, effun-
 dit. ita sub Eucharistiæ sacramento Filium Virginis
 suscipit. atque hic illi ad vitam patefactus est adi-
 tus, quam non ita multo post non sine eorum, qui
 eum nouerant, spe atque admiratione, putatur ade-
 ptus. Carthagenæ Episcopus quò laudabilius in suo
 munere & cura uersetur, Societatis opera ualde
 utitur. Episcopi autem diæcesim obiere Sacerdo-
 tes duo: totidemq. cum regia classe Mediterraneū;
 cuius Præfectus nostri ordinis studiosus, ut militum
 salutem prospiceret, ex eadem sibi Societate existima-
 uit petenda esse subsidia.

P L A C E N T I A E itum est obuiam publi-
 cis persæpe malis iriſq. non paucis. Ortæ erant in-
 ter duos primarios uiros graues inimiciæ, propin-
 quitatibus utrinque fotæ: ut non facile excitatum
 semel incendium uideretur posse restingui. sed pro-
 pitio Deo, pijs nostrorum contentionibus est effectū,
 ut dextera iungerentur, & quò constantior effec-
 compositio gratiarum, ea præſente Episcopo, inter-
 posito iureiurando sanciretur. Sed ad domesticos

fru-

fructus, ne singula percurramus, accesserunt externi, qui quidem domesticis nec copia nec vbertate concedunt. Inspecta est Episcopi diæcesis, aliaque nonnulla oppida, cum utilitate mirifica. Gata autem, quæ sunt loca in montibus sita, ubi inscitia densa nox est; non modo usitatis animorum curationibus, Christiana quoque doctrina, sed stipe etiam ac pecunia, quam ad leuandam miserorum inopiam Coriensis tribuebat Episcopus, consultum est. Verum ne in rebus similibus multi simus, ex quotidianis ac communibus multa mittantur.

TALABRICENSE ET RELI- qua Collegia.

IN TALABRICENSI Collegio ad pristinas Gymnasii scholas accessit earum quaestionum, quæ de officiis incidunt, explicatio, magno auditorum plausu atque concursu. Quod ad annuarum commodum pertinet, conuertit se Mahometanus ad Christum, cuius non modo conuersionis auctores, Deo comite, nostri fuerunt, sed etiam perfecta institutionis & Catechesis: ut in ea re veterum Christianorum magister haberi queat.

ECARAVACENSI Collegio ad confirmandas migrantes à suis corporibus animas sæpe nostri vocantur. quo in munere illud accidit admirabile. Cardiacus quidam pastor sextum circiter & decimum natus annum, cum in ignem morbo urgente se coniecisset, crus utrumque combussit.

uocantur de more adiumenta nostrorum, qui & ani-
 mi salutem consuleret, & laboranti solatio essent: quo-
 rum aduentu ac cohortatione acres illos dolores ual-
 de ille placide sedateq. tulit: cumq. animum purgas-
 set, & necessarium Eucharistiae viaticum percepis-
 set; hora noctis nona factus hilarior, integris sensibus
 & sana mente, Concedite his, inquit, locum (quinque
 enim adesse Angelos affirmabat) cum his mihi ho-
 ra decima est abeundum. quæ cum affuit, candelæ lu-
 mine postulato, ingentiq. gaudio IESU nomen
 usurpans, è corpore uti dixerat, auolauit. Quidam au-
 tem appropinquante morte uir doctus, non minus So-
 cietati nostræ beneficus quam amicus, suas nobis
 reliquit ades aureorum pretio bis mille: id quod ce-
 cidit commodissime, cum ibi nostras meditemur ex-
 struere. Et quoniam adeo in nos liberalis est Deus,
 ut tot nos commoditatibus augeat; curatur uicif-
 sim à nobis, ut quoad eius fieri potest, proximorum
 necessitatibus seruiamus. nam cum magna hoc anno
 sterilitas fuisset agrorum; nostri per piorum substi-
 dia multis egentibus leuationi fuerunt. Aliqui enim,
 nostrorum uoce permoti, syngrapham, unde in fame-
 licos exigeretur argentum, afferebant. Alius autem
 singulis hebdomadis de suo pecore armentisq. ma-
 ctabat, quæ in cibos pauperum distribueret. De cel-
 la quoque horreisq. publicis suppeditatum egenis
 est, eaq. ratione non tam corporum quam animo-
 rum salutem prospectum; dum peccatorum ac scelerum
 materia subtrahitur, quâ suggerit plerumque men-
 dicitas.

E A D E M inopum procuratio in *Naualcarneriensi*, & *Conchensi* Collegijs. Eadē in Probationis Domo *Villaregiensi*. Huius autem Doms Fundator & quasi parens Ioannes Paciccus interijt. cuius præclarus ē vita discessus satis nobis, quanto viuus amore nos prosequeretur, ostendit. is cum iam antea huius tirocinij re fortunisq. fundandis spem promissorum longo interuallo superasset; postea moriens, ad eius sustentationem, quidquid potuit, perbenigne reliquit. ac priusquam exiret ē vita, diuino consequutus est beneficio, vt templum illud, quod suis præcipue sumptibus exstruebat, tantum non viderit absolutum. affuit morienti Prouincialis pater, eoq. iubente supremum illi officium ritusolemnifunebriq. pompa persolutum est.

I N B E L M O N T E N S I Collegio nunc primum cæpta est tradi magna cum nostrorum, tum externorum frequentia philosophia.

I N S E C V R I T A N O autem fundamenta iacta sunt templi, quod tuendæ augendæq. multorū pietati, vt initiorum ardor ostendit, futurum est adiumento.

I N H V E T E N S I Collegio philosophiæ spatium feliciter absoluto, institutum pro ea est politioris doctrinæ gymnasium, lectiq. de nostris aptissimī, qui his sese litteris ad elegantiam expoliant. Ceterum nihil ex antiqua iuuandi homines contentione remittitur. Atque vt placata mittamus odia, quæ & grauiā & acerba fuerunt; ex auditis re-

missisq. peccatis, non tenuis manavit utilitas. Locuples matrona moriens sacerdotem de nostris (ex his enim ad confessiones adhibere solita est) euocauit. huic par erat fratrum non eadem religione ac probitate qua soror, qui cum venientem patrem vidissent, subita suspitione incensi, ne is morientis opibus inhiaret, contumelijs onerant, & ex adibus exigunt. pater animo æquissimo reddita ratione aduentus sui, persuadere conatur, quam alienum sit ab institutis nostris, quæ sita utilitate aliqua, animorum saluti seruire. sed cum illi sese lenire non possent, cedendum recenti tumori Pater existimās domum redijt. triduo vero antequam femina moreretur, eorum alter religione tactus, venit ad Patrem, stratusq; supplex ad pedes, veniam petijt, & vt sororem viseret, priusquam vita excederet, exorauit. destituta iam voce feminam Pater offendit, sed cum præsentem Patrem aspexit, vocē præ lætitia recepit: expiauit animum: nec ita multo post placidissimo iustorum somno est consopita. Alter vero frater non modo suum ipse facinus non agnouit, sed filium quoque monuisse dicitur, ut Societati quocumque loco posset, male consultum uellet. quæ impietas impunita non abiit. nam cum paucis ante diebus ualens atque integer uisus esset, & uitam simul, & hæreditatem, quam quarebat, amisit. obseruata uis est diuini supplicij, id quod illi ante prædixerant, qui sic insituentem liberos audierant. Atque ut planius intelligatur, si nondum satis intellectum est, quam hanc confirmandi migran-

migrantes animas consuetudinem Deus approbet, silentio prateriri non debet, quod de Sacerdote nostro, religionis officijq. laude prestante nuntiatum est. Is diuino consilio tum maxime in morbum incidit, cum satis belle se haberet. & quamquam medicorum sententia nihil in eo morbo putabatur inesse periculi; is tamen exploratum sibi esse dicebat, eo sibi pereundum esse. cum medici negarent, ille tamen affirmaret, & in eo perseueraret; Rector amotis arbitris hominem rogat, vnde tandem id haberet exploratum: respondit, se ad quemdam exeuntem de vita biduo ante cum accessisset, multumq. ad Ecclesiæ recipienda mysteria in eo cohortando frustra sudasset; tandem ad sacrificium discessisse: in eoq. dum filium Dei gereret inter manus, supplicasse Patri per Vnigenæ sanguinē, ne hominē sine sacramentis sineret interire; seseq. & suum caput pro eius deuouisse salute: continuoq. sibi visum esse Deum, & quod postulasset concedere, & quod obtulisset, accipere: Sacrificio autem vix peractō, illum clamare cœpisse, vt confessionis causa sibi Pater adesset. qui cum affuisset, hominemq. absoluisset, tum pie illum è vita horæ circiter intervallo migrasse. quare æquum nunc, inquit, est, vt promissum munus exsoluam, quo quidem incredibili cum voluntate perfungor. itaque ad eam horam, quam supremam sibi esse compererat, sese comparans, cessit è vita, non minore suo gaudio, quam Ciuitatis exemplo.

PROVINCIA CASTELLANA.

CONTINET Castellana Prouincia de nostris quatuor circiter & quingentos. In Vallisoletana Professorũ Domo quinque & triginta. In Collegio triginta. In Abulensi, Compostellano, Burgenſiq. totidem. In Salmanticensi quinque & sexaginta. In Medinensi Probationis Domo duos et quadraginta. Duodetriginta Segobiũ. Quinque & viginti Palentia. Duos & viginti Logroniũ. In Collegio Montis Regalis septem, et triginta. In Omnatensi duodecim. In Legionensi septem, & viginti. Viginti Numan tia. Totidem Oueti. Duodequadraginta Villagarsia. Tredecim denique Pompeiopoli. Vita functi sunt sex.

VALLISOLETANVM, SALMANTICENSE & Burgenſe Collegia.

EVALLISOLETANA Professorum Domo, Collegioq. nihil hoc anno præter vſitata, ſingularis aſſertur. Geruntur more noſtro per multa in ſalutem & commodũ animorum: conati-
busq.

busq. sua respondet utilitas. Illud ad Societatis estimationem plurimum valuit, quòd cum quasdam quotannis pecunias Vallisoletano Collegio Ciuitas daret, nostri ne stipendij loco, ea quis deferri suspicari posset, Ciuitati ipsi reijcienda putarunt.

SALMANTICAE doctrinarũ studia, ea qua solent sedulitate tractantur; & ex quo desitũ à nostris est, publicum frequentari Gymnasium, institutũq. domesticæ scholæ, quoniam & otij, & valetudinis minus sit omnino iacturæ; plus profici videtur in litteris. Habita tamen sunt interdum in Academia luce disputationes magna cum laude: interdum etiam nostris in ædibus, frequentia hominum non minore. E concionibus, plurima ad animos manauit utilitas: argumento fuit multorum charitas in fouendis sua benignitate mendicis: ita vt quidam palia nonnumquam sibi detraxerint, vt egenorum nuda corpora cooperirent. æ. præter panes nũmosq. qui quotidie passim diuidebantur; quoniam eleemosynarum magna vis fuit, multarum etiam puellarũ orbitas solitudoq. sustentata est: annuoq. circiter spatio ingenuis octoginta familijs, cum à quærendo victu nobilitas deterreret, victus ipse liberaliter impertitus. Instruxit etiam liberalis hominum pietas, hortatu auctoritateq. nostrorum, necessaria suppellectili sacras ades. Nec in postremis curis pagi sunt habiti: plurimum enim Zamoræ duo de nostris, quadraginta dierum opera tum sacris, tum forensibus concionibus profuerunt; ita vt Collegij desiderio ciuitas quicquid ad eam rem pertineret, lar-

ge prolixeq. spoponderit. Nam gratiarum reconciliations, quæ vel hominum cum Deo, vel cum ipsis hominibus inter se factæ sunt, eæ quotidiana triteq. cum sint, numerare iam tædet. Quidam inter peccatorum confessionem cecidit intermortuus. adhibentur illico medicamina, quæ hominem restituant, & ad vitæ reducant officia. cum inania & inertia essent omnia, ad extremū sacrosancti Euāgelij lectione mirabiliter reuiuiscit. rogatus postea, in ea animi defectione sibi quid accidisset; respondit, delatū se esse cuiusdam iudicis ante tribunal, vbi ab alijs accusaretur, defenderetur ab alijs: in eoq. iudicio grauem apparuisse matronam, specie decoram, & misericordia pietateq. præstantem; quæ nescio quid in aurem iudicis insusurrans, oculis sese hilarioribus intueretur, & animū spe compleret. Dei Mater hæc erat, quæ vt est ad omnem misericordiā prona, periclitanti succurrit. itaque vt ille ad sese redijt, voces continuo misit tantæ Matris poscentes opem, quæ vel ab ijs, qui aderant, dicuntur exceptæ: nihil vt in dubium Visi veritas reuocetur.

IN BURGENSEI Collegio data est soluen-
dis peccatorum vinculis perutilis opera. Componen-
dis quoque sedandisq. discordijs, proximorum otio
salutiq. consultum est. Multi autem, quorum vita
moresq. offensionem ceteris erant, ad frugem ac disci-
plinam reuocati. Complures etiam, quæ ex alienis
fortunis contra officiū occupauerant, sua cuique re-
stituerunt. Et in his quidam bona sua reddidit vni-
uersa, vt dissolueret aliena. Iam Burgenſe Collegiū
(quod

(quod ad externam rem attinet) quamquam neminem adhuc Fundatorem agnouit, ei tamen hoc anno Iaensis Episcopus de nobis iam pridem optime meritis, aureos quotannis mille, nullis adiectis conditionū oneribus, assignauit: cū idem antea in rē sacrā aureos quingentos elemosynæ nomine contulisset.

MEDINENSIS PROBATIONIS Domus & alia quædam Collegia.

EST In Medinensi Ciuitate ex eo hominum genere sodalitas quædam, qui has sibi officij partes pie ac religiose vendicant, vt publicis custodijs subsidio veniant, & pueros expositos tueantur. horum obsequijs sua nostri adiungunt officia; nec mediocri ad huius pietatis laudem incitamento sunt. Est & hic confitentium turba permagna, cui Sacerdotum vix viginti sedulitas satis est. quæ ex re ne optata quidem desideratur vtilitas, cum è pœnitentium numero etiā Sacerdotes & Parochi, quò peritiores postea ad animarum culturam accedant, spiritualibus sese excolant exercitijs. Docti sunt etiam qui alieno inter se animo erant, pacem concordiaq. tueri: cūq. uiros inter nobiles quædā intercederet cōtrouersia, in qua de vīta bonisq. omnibus agebatur; nostrorum interuentu ac diligentia, ingenti totius reipublicæ gaudio, dirempta lis est. Quamquam autē iuuandis ciuibus, nihil operæ curæq. detrahatur, faciūt tamē nostri, vt vicinis quoque oppidis suas vigilias curasq. dispertiant. Quodā in oppido informa-

tum est ad pietatem & disciplinam mulierum Cænobium, & singularum excepta confessio. eodemq. modo pagus expiatus est alius, quamuis sat frequens & plenus. Presbyteris autem non modo aures pœnitentibus rite data, sed officij quoque consciëntiaq. rationes perutiliter explicatae. Iam consuetudinem suam benefici retinent, vt suis opibus nostram leuent inopiam. aureos mille nummos stipis nomine contulerunt: in eoq. benignitatis genere primas facile fert huius loci Fundatrix; quæ quoniam semel in nos, vt alijs litteris scripsimus, liberalis esse cœpit, numquam à sua consuetudine institutoq. recedit.

SEGOBII præter reliquas sacrarum confessionum opportunitates, quibus ne Sacerdotum quidem copia par esse potest, complures se ad dies aliquot, ceteris posthabitis curis, contemplationis studio dederunt: cuius rei beneficio, vt intelligatur, quanta in obeundis meditationibus nostris lateat utilitas, viri vndecim perfectam vitæ rationem absolutamq. virtutem in cænobijs sibi profitendam existimarunt. Id ipsum de Abulensi Collegio dici potest: ex quo etiam cum utilitate mirifica, pagorū est peragrata vicinitas. cohibitaq. iræ non leues, præsertim quæ nobiles inter viros extiterant: & ex animi sententia res compositæ, non sine publica voluptate.

PALENTIÆ concionū adiuventis, quæ varijs præcipuisq. habentur in templis, quotidianus pœnitentiū numerus augetur: isq. non è ciuibus modis,

do, sed etiā ex aduenis et finitimis. Declarat autē ciuitas, quantū Societati tribuat, non modo cōsulendis adhibēdisq. nostris, cū eorum operam consiliūq. desiderāt; sed etiā prolixæ benignitatis notis ac documētis, cū egemus et laboramus ipsi. Accepta sūt stipis nomine aureorum amplius duo millia: deditq. insuper magistratus concordī omnium ordinum voluntate publicas vias duas, nec quisquam est inuentus, cum in consiliū relata res est, quin causæ nostræ valde faueret.

LOCRONII Turca nobilis, quamquam patriam vanitatem mordicus tuebatur, nostrorum tamen hortatu ad verum Dei cultum religionemq. se transtulit. Obita est etiam cum Episcopo diœcesis, quo in itinere non minus nostri animis, quam cum domi se continent, profuerunt. Ceterum Locronij idem rerum cursus & status est.

OMNATENSE COLLEGIVM & reliqua.

PRÆCIPVA Omnatensis Collegij vtilitas in percurrentis oppidis fuit, vbi ea omnia administrata sunt munera, quæ instituta Societatis ratio postulabat. Et vt facultatem ciuitas augeat benemerendi de plurimis, aream nobis ad exaedificandum templum attribuit, et in eam rem peropportuna subsidia pollicetur.

IN MONTE Regali vni Societas data est, alijsq. spes oblata, quibus à Deo hæc donata mens est

est. Ex Academia quoque alij ad alios ordines quotidie migrant: duciturq. ex templo, quæ solet, utilitas. celebratur id à pœnitentibus sane multis; nec eorum in eluendis animis studia languere Sacerdotes in otio patiuntur. Accurate præterea plebis per catechesim instituendæ munus obitur; in eoq. decem octauæ de nostris sæpe versantur. Ac præter res ceteras de more gestas plurimum è profectione quadam accessit animis lucri; præsertim redigendis in gratiam ijs, qui trigessimum iam annum mutuum sibi struebant interitum.

E LEGIONENSI quoque Collegio in varios pagos deriuatur industria: ijq. tanta cum incolarum tum opportunitate, tum gaudio obiti sunt, ut ad nostrorum aduentum, frequenti campanarum pulsu publicæ interdum ederentur signa lætitiæ. Mirum quanto studio diuinum verbum exciperent vniuersi. sæpe fuit è templorum angustijs, ut conser-tissima multitudini satisfaceret, in apertos ac patètes campos prodeundum: cumq. hic illi concionem arretis auribus audissent, ad alias in alios pagos nondum saturi concurrerant. Quodam in pago quinquaginta amplius sese ab vniuersæ vitæ peccatis, sacris confessionibus expiarunt. Erat in oppido quodam tanta ouibus cum Pastore contentio, ut ne exactis quidem pene Paschatis ferijs, quispiam esset peccata confessus. sed cum Pater aduenit, tum & gregem cum Pastore coniunxit, & Deo per pœnitentiæ sacramentum reconciliauit. Alio in loco cum hoc ipsum sacramentum quidam perperam adhiberet, visus est
sibi

sibi videre cæli Reginā irato quasi vultu iubere, cer-
to in loco ad statā horam adesse, vbi Patres quosdā
offenderet, apud quos animi noxas elueret. paruit il-
le confestim admonitioni, et Patres vt sibi prædictū
erat, offendit: quibus ad confessionē adhibitis, magnū
ē Dei matris beneficio lætitiæ fructū cæpit. Alibi cō-
cordia veteres inter discordes, quos nullius auctori-
tas reducere in gratiā poterat, confirmata est. Atq.
hoc de gratiarū compositione dici etiā vberrime de
Numantino ceterisq. Collegijs potest.

EST autē Numantia in eadem nouā maxima om-
nium hominū celebritate, nobilitatisq. conuentu fa-
cta migratio. cohonestauit eum diem egregia concio
Osmensis Episcopi, qui ipsum quoque templum solē-
ni ritu ac cerimonia dedicauit, magnificeq. ab Os-
mensis ædis Antistite solemnna sacra sunt facta.

COMPOSTELLÆ quoq. ad obliuionē iniuriarū
vox nostra valuit. pepercit vir vxori, quā tradide-
rat ad suppliciu: et iam securi subiectæ erāt ceruices
muliebres, cū uir subito ad clementiā versus, mittit,
qui ē carnificis manibus fontē eximat. hāc nostri vt
mortem animi, eadem, qua corporis, felicitate vita-
ret, collecta precario stipe, in Cænobio mulierū col-
locarunt. Sed vt domestica sileatur vtilitas, ingens
ea fuit, quæ paganorum animis est allata. Sacerdos
vnus paucis mensibus multa confitentiu millia cum
alijs Parochis audiuit: atque vt ardentius pagano-
rum studia ad cultum pietatis præstans Archiepiscō-
pus inflammaret, plurimum per nostros argenti cum
maximo Coronarum ac Rosariorum numero disper-
tiendum vulgo curauit. Ad externa vero cōmoda
accessit,

accessit à ciuitate fons aquæ, magno Collegij bono: extructumq. insuper est Illustrissimo Archiepiscopo Francisco Blanco Fundatori Sepulchrum, quod totam illustrat & honestat ædem.

VILLAGARSIÆ Domus quamquam id potissimum spectat, vt nouitios, & recentissimum quemque ad omnem virtutem expoliat, id quod agitur accurate; tamen eodẽ quoque tuendi inuandiq. proximos studio, ac cetera Collegia & domicilia, tenetur. qua quidem in re diligentem animorũ procuracionem vtilitatis sæpe fructus adæquat. qui vt vberior perpetuò sit, retinet suam in nos liberalitatem lectissima femina Magdalena, & huius Domus, & Ouetensis Collegij fundatrix: dum non ad habitandum modo nobis luculentum Cænobium, sed ad res curandas diuinas templũ elegans exstruit. huic Deus Optimus Maximus, quando tenuitas nostra non potest, mercedem ipse pietatis exsoluat.

POMPEIOPOLI quoque augẽdis animorum commodis præbetur occasio, partim quotidiano hominum ad sacramenta concursu, ex quibus viri nobiles è regio concilio sæpe conueniunt; partim Proregis Episcopi q. & aliorum in nos magistratũũ vulgo iam perspecta beneuolentia. Ac Proregis quidem benignitate, bona pars ædium absoluta iam est. Episcopus autem annuis ipse quoque subsidijs tenuitati nostræ succurrit. Exitur & ad animarum quæstum in ceterum agrum, eadem munerum opportunitate, qua ceteris locis: quod ipsum cum Villagarsia ceterisq. Collegijs solemne est, tum Ouetensi
præci-

præcipuum. Mittit enim Ouetense Collegium in agrum proximum, & multas operas & idoneas, quibus Deus utitur continenter ad sananda in populis vitia: eorumq. studijs ac laboribus tantum sibi nomen Societas comparauit, vix vt quisquam morbo tentetur, quin subito expiandi animi causa nostros euocet. fuerunt autem expiationes adeo frequentes, vt earum summa, quæ ab vltimis modò annis inchoata sunt, octingentas excedat. Hinc nimium opportunitates nata reliquæ: seu reconciliatae veteres gratias spectes, seu vitiorum sublata dedecora. Foveat Deus hanc nostrorum in tutandis animis mentem: vt quò plures conseruauerint tutatiq. fuerint; eò maiora ac solidiora gaudia, & sibi, & celestibus pariant.

PROVINCIA ARAGONIA.

FERVUNT in Aragonia Sardiniaq. fratres trecenti circiter ac viginti. Valentia in Professorū Domo duodetriginta. In Collegio vnus & quadraginta. Cesaraugusta quinquaginta. In Barcinonensi Collegio sex & triginta. In Gandiensi vigintiduo. In Balearico totidem. In Gerundensi quindecim. In Bilbilitano decem. In Domo Probationis Taraconenſi ſex. In Sardinia, vt mox dicemus, vndenaginta. Diem obiere ſex. In Societatem adſcripti ſunt quindecim.

DOMVS PROFEſſA VALENTINA & Valentinum Collegium.

VALENTIAE quantum conniti animo noſtri poſſunt, tantum ſtudent animis conſeruandis. et, vt minora mittatur, præcipuo quodam ſtudio ad Carnificinam fontibus adfuerunt, ne cum corporibus ſimul animi pleſcerentur. Mahometanus ad Chriſtū nuper additus, cum ob crimen raperetur ad necem, Chriſtianumq. ſe emori ſimularēt;

laret; carnificis ad aspectum palinodiam cecinit. cuius inconstantiam ac leuitatem merito, qui illi aderant, aspernati, continuo hominem, ne operam in eo luderent, derelinquunt. desertusq. fere ab omnibus est, preterquam à nostris; à quibus tam ardens habita est cohortatio, ut reum penitus immutarint. Crucem suis ipse manibus sustulit, eamq. pie admodum veneratus, tum demum induxit animum, pulsus diuinitus tenebris, christiane mori. Ergo peccata cū dolore confessus, & ad Christianorum patibulum, uti postulauerat, ductus, frequenti IESV nominis usurpatione, mortem illam non dubijs suæ salutis significationibus editis, alacriter & constanter excepit. Mulier orbata viro, cum, & ætatis flore, & præclaris animi corporisq. bonis ad libidinem abuteretur, non paucis ciuibus erat exitio: & quod magis deplorandū erat, suas tenebras adamabat. præceps igitur ruebat in vitia; & præterita facinora nouis semper sceleribus superabat: dum ad extremum in homicidij societatem venit, & pœnam criminis, quæ grauissima erat, incurrit; dextra, auribus, capiteq. damnanda. quod illa supplicium cum redimere nec graui auri pondere, nec præcū magnitudine posset; agnita æquitate diuinæ iustitiæ, præsertim quod à tenero filio, annos nato vix quinque, prodita est; se ipsa respexit. Tum demum pristina mutare consilia, & nostros, à quibus abhorrebat, accersere. his scelera confitetur, & in amorem versis odijs, ea sibi ad salutem præsidia parat, quæ in suis tenebris deridebat. Affuit dies, cum dandæ carnifici ceruices

erant; quo quidem tempore nullo tortoris aspectu, nullo mortis aduentu perterrita, adeo sedatam tranquillamq. se præbuit, ut cum aures illi ex Iudicum sententia præciderentur; ad Deum oculis precibusq. conuersis, cruciatus illos in lucro atque in beneficij parte reponeret. In itinere cum in effigiem Beatae Mariæ semper virginis incidisset, auro gemmisq. decoram, studio quodam pietatis incensa, magni pretij anulum detraxit ex digito, in eiusq. Virginis manus inseruit. nec caruit sua mercede tam liberalis manus; quæ cum ex Iudicum sententia, simul esset cum auribus amputanda, Carnifex nescio quo deceptus errore, clara testatus est voce, eam sententia partem à Iudice fuisse mutatam: cum tamen nihil tale Iudici, ut postea compertum est, venisset in mentem. Ac ne longum faciam, mortis acerbitate contempta, patibulum sponte conscendit; & quò propius à morte aberat, eò se vehementius mulieris pietas intendebat. Referre Magdalenam alteram diceres: tanta ac tam repentina fuit animi, morumq. conuersio. nec poterat à IESU Christo diuelli, quæ icta eius semel erat amore. huius illa identidem & nomen appellabat, & osculabatur imaginem. ac demum eo vitæ fine conclusit, ut magnam suæ spem salutis vulgo reliquerit.

Sodalitium superiore anno inchoatum, multum & sodalium numero augetur, & pietatis ardore. atque, ut laudes reliquas sileamus, ita se sodales institunt, ut non modo custodias, & Nosocomia frequenter inuisant; sed etiam alieno oppressis

oppressis ære subueniant. *Quadraginta ex ijs, quos alienum as morabatur in carcere, debito omni persoluto, educendos mittendosq. curarunt: vt futura iam hæc sodalitas videatur quasi quoddam piorum hominum Seminarium, vnde multorum egestas ac calamitas subleuetur.*

I N VALENTINO Collegio multi sunt qui ab omni se negotio remoucant, & in cubiculum abditi, ad meditationes se Societatis exerceant. Duo etiam quò facilius ad supera & cælestia nitantur, contempta humilitate terræ, in Societatem ipsam dedere nomen. Ad sacras templorum conciones accessere forenses, quæq. ad sacras Virgines in eorum Cænobijs habentur: nec tamen intermittitur Catechesis. Et quoniam ad ea curanda, quæ Dei sunt, Societas tota conuertitur, ipse quoque Deus singulis momentis, quæ nostra sunt, curat. Trecenta hoc anno ab honestissimis viris agri iugera sunt delata: ac præter alia multa minuta, pia femina hæreditatem quamdam Collegio legauit.

C A E S A R A V G V S T A N V M

& reliqua.

C A E S A R A V G V S T A N I Collegij tēplum annis iam aliquot inchoatum, hoc anno demum absolutum est: opus sane elegans & diuinis vsibus opportunum; quodq. sua sponte ad nauandā animis operā Sacerdotes nostros inuitat. *Vticensis*

L 3 Episco-

Episcopus, is qui primum lapidem rite iecerat, eius quoque dedicandi prouinciam perbenigne suscepit. & quò magis testatam suam nobis beneuolentiam faceret, satis tamen ante perspectam; re diuina peracta solenni ac Pontificio ritu; eum diem agere apud nos voluit, & eadem familiariter vti mensa.

Hic nostri in suis perennibus studijs muneribusq. se continent; nec ciuibus tantum prosunt, sed etiam exteris. Ferunt animis opem; & cum animis sæpe corporibus. Publicas vnaquaque hebdomada custodias obeunt: & animorū quidem egestatem, diuino verbo; corporum vero, quæsito ære vel veste sustentant. Sontes, vt æquo animo supplicium perferant, tum plenis charitate sermonibus animant, tum ad patibulum prosequuntur. Hominibus non modo ab omni fortuna, sed etiā spe derelictis, et re, cum possunt, & oratione succurrunt. prohibitiq. sunt nonnulli desperatione perculsi, ne se abijcerent; nec sibi ipsi mortem, Sathana instigante, consciscerent. Expoliendis etiam Catechismo rudibus suum tempus impertiunt. Quo in genere Sacerdos noster duos ab ortu mutos pia quadam miseratione complexus, solis nutibus, & digitorum argutijs sic instituit, vt præcipua fidei dogmata perdidicerint, & cū Confessionis, tum Eucharistiæ sacramēta susceperint.

BARCINONÆ Exercitationes litterariæ, quæ crebra frequentesq. fuerunt, semper ex sententia cesserunt: sed ex earum explicatione quæstionum, quæ ad cuiusque vitam & officium pertinent, mirifica ad animos vtilitas redijt. præfuit ei munerī

Sacerdos

Sacerdos noster præcipua Urbis in Aede; cum præsens adesset Episcopus, Canoniciq. Sacerdotes, & Equites. Didicerunt ex ea Parochi Clerusq. totus rationem sui muneris obeundi. & qui simonia, Collybo, Ecclesiæq. astricti vinculis tenebantur, ijs omnem dubitationem pater exemit, sui q. soluendi faciles vias dedit.

In sodalitate Dei Matris, quanta ad sodalium numerum, tanta ad pietatis laudem accessio facta est. constat hic cætus ex sodalibus centum & viginti quinque: qui quidem tantum sibi, & religionis, & doctrinæ nomen apud omnes huius Regni Antistites pepererunt, ut ex ijs nouem, facto prius de cuiusque eruditione periculo, totidē curijs Paræcijsue præpositi sint. Horum multi rerum humanarum despicientiam edocti, mentis aciem in cælestibus bonis, atque in ipsa æternitate defigunt; vulgarem hominum vitam cum Cænobij disciplina commutant; nostræq. vitæ genus, præter alios multos, qui id ipsum flagitant, amplexati sunt quatuor.

IN BALEARICO Collegio tres se ad Societatem adiunxerunt, philosophia in primis exculti: aliqui etiam ad reliquas familias atque Cænobia: multoq. plures, qui se adiungant, fore, pollicetur Beatæ semper Virginis sodalitium: cuius sodales in Societatis quasi gremio sinuq. educati, ad omnem se virtutis laudem decusq. limant. ac per angustias Domus Probationis stat, quominus petentibus mos geratur. Dant etiam spem virtutis Auditores nostri Gymnasii, præsertim quod primæ nobilitatis

adolescentes traduntur in disciplinam: quorum laudabiles exitus, locum ipsum, unde prodierint, ita commendant, ut ad eandem alios disciplinam, eiusdemque laudis studium vehementer incendant. quod proximis quibusdam disputationibus, (in quibus principis cuiusdam viri filius, praesente Prorege, totaque nobilitate, acriter disceptabat) patefactum est. Quae ad reliquos huius anni fructus pertinent, ea ne semper eadem consecutemur; eorum, quae de ceteris Collegijs diximus, sunt similia.

G E R V N D A E hoc anno primum tradi philosophia publice coepta est, cum communi gratulatione civium, tum spe futurae commoditatis. cuius rei fama nonnullos in hanc disciplinam adolescentes de finitimis etiam oppidis euocavit. quoniam autem nostrorum eruditio non vulgarem commendationem subito in vulgus habuit; Civitas nostris contenta Doctoribus, alios nullos in Academia requisivit. Ea est autem civium in nos voluntas atque propensio, ut nihil omnibus videatur antiquius, quam ut annum veltigal Collegium habeat; unde & amplior ali familia possit, & haec iuventus humanitatis etiam litteris erudiri. Res divina meliore videtur hoc anno loco, quam superioribus. auxit hominum ad sacramenta concursum opportunitas concionum, praesertim, quae de Eucharistiae mysterio, crebraque eius usurpatione sunt habitae. Quae quidem diuinorum consuetudo mysteriorum foras etiam pervasit, praecipueque ad Pyrenaeos montes, qui Gallos dividunt ab Hispanis, ut proximis litteris demonstratum est.

Insi-

Insigniora hic instituta sunt oppida tum concionibus, tum catechismo. atque utinam excitatus semel diuinitus ignis, à reliquis Sacerdotibus foveatur. sed magna est idoneorum Sacerdotum penuria; ut necesse fuerit, de Sacerdotis officio conciones habere priuatas. Curatum est etiam præter alia, quæ varijs sunt gesta locis, ut multi, qui pellices alere consueuerant, aut matrimonio rite inito, haberent eas uxorum loco; aut è domo sua quamprimum extruderent. Erant etiam quodam in oppido, qui vitam solo sænore sustentabant; nec id fateri aperte pudebat: negabant enim vel domestica, vel aliena inopie aliter posse consuli: sed religione à nostris obiecta, eripi sibi passi sunt hunc errorem: suaq. illis omnia eo animo permiserunt, ut quæ iniquis artibus comparassent, ad nūmum redderent vniuersa. quare cognita tam oppidani, quam peregrini ornare laudibus Societatem, diuinamq. erga se beneficentiam efferre: Patres etiam obsecrare, ut se frequenter inuiserent, & ad æternam vitam salutemq. dirigerent. Certatimq. ad confessionem tantum multi confluebant, ut nisi noctes addinuarent, deserendi utique multi forent.

SARDINIA.

DEGVNT^r In Sardinia de nostris vndenonaginta. In Sassaritano Collegio tres amplius et quadraginta. In Ecclesiensi nouē. In Calaritano duo circiter et triginta: sed ex hoc postea numero, ut id ipsum
 mox

mox planius; in Probationis Domum recens institutam quatuordecim commigrarunt.

S A S S A R I T A N V M.

SASSARI Gymnasii numerus, exstructis novis Exedris, augetur. nam cum à Collegij sedibus scholæ veteres longe abessent; nunc ad id, novis scholis adiectis, novos quoque Auditores earum & laxitas, & opportunitas inuitavit. Dat & Dei Parentis Sodalitas fructus suos. Sodales ex ea tres, præter eos, qui in alijs Cænobijs diuino cultui se dedicant, familiæ nostræ se tradiderunt. Foris non minus studiose, quam domi, animarum causa defenditur. locis compluribus obeundis, conqueuerunt iræ multorum. redijtq. ad suum quæque dominum male parta pecunia. propulsata sunt incommoda multa: excisa vitia fœdissima: & alia huiusmodi gesta complura. Sensit maxime nostrorum opem Ciuitas Algarensis, ubi ea cum laude, Societatis administrata sunt munera, vt Collegium ab omnibus expetatur. Pagus alius, cum ex priuatis quorūdam odijs, duas in partes discessisset, habita à patre nostro de Christi cruciatibus concione; princeps alterius factionis, is qui grauissime læsus erat, diuinitus emollitus, sine mora se flexit: relictoq. illico pallio, conuenit inimicos, eosq. per amice complexus, suo exemplo ceteros impulit, vt missis similiter odijs, ad concordiam æquitatēq. descenderent. Nec vero domesticis fuit iris tantum, ac certaminibus occurrendum; sed cum

in

in exteros etiam arma ferrētur, mutua tum cruoris effusione, tum nece; compressa est tam acerbā iracundiæ flamma, & vtrique parti tranquillitas restituta. Verum compositiones factæ per nostros plures sunt, quam vt singulæ numerari queant. genus attigisse sit satis. Reuocati in eodem sunt pago p̃i quidam hominum cætus, Rosarij celebrandi causa, aut in honorem sanctissimi I E S V nominis instituti: quorum beneficio mos peierandi minuitur. Traditus est per quadragesimam pueris plebiq. infimæ catechismus, tanta hominum cum approbatione, vt honestus presbyter tam salutare consuetudinem toto anno tuendam alendamq. suscepit.

CALARI quoque pristina tuendorum hominum consuetudo tenetur. Curatum est, vt Gazophylacia, vnde miseri illi, qui habentur in vinculis, sustentari queant, in celeberrimis Vrbis locis affigerentur: pariq. sedulitate eorum verecundiæ, quos precario victitare pudet, prospectum est. Ad domesticas conciones acceſſerunt, quæ & in ædē maxima, & in Dominicane familie templo, ipsorum Patrum rogatu toto anno sunt habitæ: ex quibus sua quoque in animis respondit vtilitas. Tres ad Societatem se contulerunt, quorum duo Sodalitij factus sunt, & Dei Parentis alumni.

In pagis eadem cura de animis. Graues enim iniuriæ, nostrorum precibus sunt donatæ, & ad complexum inimici quæſiti. Vagæ peregrinæq. libidines graui oratione damnatæ, sublataq. nefaria connubia. Egentibus parata subsidia; peccatorum occasio-

occasiones ademptæ, atque, ut vno verbo multa concludam, Societatis partes rite administratæ sunt. Quodam in oppido vir primarius, desperata iam filij salute, Sacerdotem nostrum accersit, rogauitq. ut filij salus ei curæ esset. Pater parentis perspecta fiducia, IESV Christi Euangelium in sinu pueri religiose pronunciat: cuius religionis ea vis fuit, ut non ita multo post semianimis puer habere melius, & suis pedibus ingredi cæperit.

Huic Collegio Nouitiorum ades erant adiunctæ; sed hoc anno opportuna visa res est, eas à Collegio seiungere, & in Suburbio collocare, salubri loco & peramæno. Eæ sunt B. Michaelis nomine, Deo sacræ, annuis instructæ pecunijs ad aureos quadringentos, & eo amplius. facta est hæc migratio decimo quarto. Kal. Ian. quanta vicinorum gratulatione, dici vix potest: qui cum antea locorum interuallo, frui, ut aiebant, Societatis opportunitate nō possent; nunc noua hac vicinitate nostrorum, per-beati sibi videntur; quod vnà, omnia sibi videantur nacti præsidia ad pic Christianeq. viuendum.

PROVINCIA

BOETICA.

VNDECIM & quadringenti de nostris in Boetica Provincia fuerūt. In Hispalensi Professorum Domo septem & quadraginta. In Collegio duodeseptuaginta. Cordubæ quatuor & octoginta. Granatæ quatuor & quinquaginta. In Montelano Collegio duodequinginta. In Vaezano quinque circiter & viginti. In Malacensi septemdecim. Totidem in Marcensi. In Triguerensi duodeuiginti. In Gadi-tano vndeniginti. Quatuordecim in Zerenſi. Ad-miſit hic Societas ad viginti. mortui ſunt ſeptem: In iſſq. Pater ipſe Prouincialis, qui ſuis laboribus atque induſtria huic Prouincie plurimum attulit adiumenti.

PROFESSORVM DOMVS HI-
ſpalenſis & alia quædam Collegia.

IN Hispalenſi Profeſſorum Domo conſtans eſt celebritas hominum & conuentus ad Sacra-menta: idq. tum maxime cerni licuit, cum pro-merendi Iubilæi gratia, quod noui Pontificis li-beralitas vniuerſo Chriſtianorum orbi conceſſit,
Pani-

*P*anitentia, *E*ucharistiaq. fuerunt percipienda mysteria. Sex amplius hominum millia vno atque altero die caelestibus apud nos epulis sunt excepta. Sed cum in omni munere recte nostri & cum utilitatis laude versantur, tum in animorum tutela perdiligenter. Atque vt minuta dissimulemus; mulieres tredecim, quae suis corporibus abutebantur ad questum; vel ad honesta sunt traductae coniugia, vel, ne se amplius noxijs voluptatibus inquinarent, in tutis sedibus collocatae. imbutaq. de more plebs catechesis, non in Vrbe modo, sed etiam in Suburbij, proximisq. pagis.

C O R D V B A E Iudaeus quidam, cui iam Deus illuxit, baptismi causa ad nos se contulit; acceptisq. Christianae legis initijs, summa populi celebritate in eade maxima baptizatus est. Eadem fors obtigit mulieri Turcae, quae quamquam impuris addicta sacris, longe abhorreret à veritate; tamen diuini verbi aculeis acriter stimulata, Sacerdotem è nostris, quo cum ageret, flagitauit; ab eoq. edocta de more Christum, salutari fonte lustratur. Prohibiti sunt etiam ab inimicorum sanguine atque eade nobiles clariq. ciues, quorum ex odijs mutuisq. dissensionibus luctuosa metuebantur exitia.

G R A N A T A E item ad animarum salutem acriter vigilatur. quibus quidem non modo publicis in templo concionibus, sed priuatis etiam in tradendo Catechismo sermonibus subuenitur. Adolescens nostrorum oratione permotus, mulierem, cuius vsuram corporis sibi ceperat, ad nos deduxit; adhibitoq.

*P*aniten-

*Pœnitentiæ Sacramento, legitimi ambo matrimonij
 fœdere sunt coniuncti. Alius, qui viua vxore alterã
 duxerat, nuncium posteriori remisit, et ad superiorẽ
 reuertit. Conuersæ sunt etiam iratorum mentes ad
 equitatem & pacem, eorum præsertim, quorum
 eò vsque progressæ erant inimicitia, vt nisi duello
 viderentur non posse discuti: commissaq. iam pene
 pugna miras edidisset strages, nisi tempestiue Socie
 tas occurrisset. Ad domestica vero munera (id
 quod de omnibus fere Collegijs accipiendum est)
 acceperunt externa: & vnà cum Archiepiscopo &
 Pastore, reliquis etiam ouibus tota eius diœcesi di-
 spersis, opportuna pabula ministrata. quo quidem
 tempore, quoniam propositum à Summo Pontifice
 Iubileum consequi studebant omnes, ingens ille qui-
 dem in expiandis rite animis, sed tamen frugifer su-
 sceptus est labor.*

V A E Z A N V M E T R E L I Q V A

Collegia.

IN V A E Z A N O Collegio inchoatum est
 quoddam è nostris fratribus Seminarium, qui ad
 eloquentiã informantur: ex quo plurimã in reliquã
 Prouinciã deriuetur vtilitas. Animorũ autẽ curã
 pro se quisque administrat egregie. Conuersus est ad
 Christum pertinax Turca, qui in custodia seruabatur
 ad necem: ne prius graderetur ad mortem, quam
 per baptismum ingrederetur ad vitam. Compositæ
 sunt etiam inter inimicos gratia: consultumq. eorũ
 qui

qui detinentur in carcere, non animis modo, sed sæpe etiam corporibus. nam cum ex ~~anonæ~~ caritate, fame cuncti quidam miserabiliter interirent, nostri diuinæ benignitatis erga se memores, quā numquam sibi in tanta agrorum sterilitate deesse senserunt; succurrendum de suis angustiis famelicorum periculis censuerunt. quæ benignitas ad reliquam etiam mendicorum turbam sūma Ciuitatis cum approbatione pertinuit. ducentis enim quotidie mendicis diuidebantur domi nostræ cibaria: nec tamen nobiliū deserebatur egestas; quibus eò à nostris succurrebatur ardentius, quòd sibi ipsi succurrere ingenuo præ pudore non poterant. Dominico quoque die excursus est in Vbedam, finitimum oppidum; habitæq. in eo perutiles conciones: persuasumq. multis, vt à delicatis & obscænis uoluptatibus se seiungerent: multis etiam vt iracundiæ temperarent, & iniuriarum ultionem diuino tantum Iudici reseruarent. Et, quòd caput est, Sacramentorum frequens usus inductus.

IN MALACENSI Collegio præter alia pietatis officia, publici carceris necessitati subuentum est. Constituta in eo est. sodalitas salutaribus cum institutis: cuius beneficio, cum cetera vitia, quibus referta sunt omnia; tum iurisiurandi ac maledicendi consuetudo minuitur. Et quoniam non minor fuit corporum, quam animorum egestas, ad animorum pabulum, corporum quoque adiectus est cibus. is singulis diebus præbebatur à nostris, exemplo non minore, quam fructu.

GADIBVS apertum est humanitatis gymna-
 sium; diu iam ab Episcopo ceterisq. nobilibus expe-
 ctatum: attributiq. in eam rem quotannis aurei ab
 eo nummi trecenti & quadraginta. nec ciuium in eo
 desiderata benignitas; qui quamdiu Gymnasii opus
 suo ære inchoatum, non sit perfectum, numquam ces-
 sant de suis opibus impertire: cum tamen alijs in
 rebus sæpe nobis emolumento fuerint. ac ne
 colligam uniuersa, quæ septingentorum
 aurorum summam & eo am-
 plius efficiunt; nobilis femi-
 na aureorum bis mil-
 le nos scripsit hæ-
 redes.

PROVINCIA MEXICANA.

SUNT in Mexicana Prouincia sedes octo, fratres centum, & quinquaginta. In Collegio Mexicano circiter octoginta. In Angelopolitano duodeviginti. In Guaxacano duodecim. In Vallisoletano non plus quinque. In Tepotzotlana Residentia nouem. Vndecim in Pascuarensi. In Domo S. Crucis omnino septem. Vno plus in sede Manillæ. Adscripti sunt octo. Neminem toto quadriennio mors abstulit, quæ est cæli clementia, Deiq. Opt. Max. in seruanda nostrorum paucitate benignitas.

MEXICANVM COLLEGIVM.

MEXICANI agri fertilitas propter infinitam pene Hispanorum, Indorum, seruitiorumq. multitudinem tanta est, vt demetendis fructibus operæ defint. Sed quæ de frequenti hominû cætu, siue ad audienda diuina verba, siue ad capeffenda sacra mysteria, scripta sunt aliàs, nihil est, cur his litteris repetamus. Augentur quotidie conuentus ex eo hominum genere, qui misera egestate compulsi Mexicum nauigant; sed numquam tamen

ita sunt aucti, vt cum Hispanias proxima fames exercuit. Quo ex loco quoniam non sine vitæ discrimine plurimi soluunt (accidit enim fere semper, vt vel nauigationis molestia, vel portus incommodus, plerique graues ac periculosos morbos contrahant, aut in ipso littore miserabiliter extinguantur) diuina bonitate comparatum est piorum hominum subsidium, qui his morbis ærumnisq. succurrant. horum autem cum pietate, nostrorū se quoque pietas studiumq. coniungit: qui suam proxime operam tam strenue animis corporibusq. nauarunt, vt ex oppido S. Crucis, quod sex dierum itinere Mexico distat, egentes viros ac feminas partim curribus, partim equis, septingentos in urbem inuexerint. Est autem in vrbe Domus ad id destinata sat ampla, quam tres ipsos menses duo de nostris ingenti eorum, qui laborabant, & voluptate & comoda frequentarunt. Quod ad litteras attinet, ea traduntur auditoribus ferme trecentis, non solum prima, & quæ latine tantum lingue cognitione, sed etiam interiores, & quæ Philosophiæ, ac Theologiæ nomine continentur. atque ea est de nostrorum cum docendi ratione, tum doctrinæ præstantia opinio hominum, vt non modo celebretur à iuuentute Gymnasium, sed etiam petantur à præsulibus adiumenta doctorum. Aduocarunt enim nostros in concilium suum Episcopi, ab ijsq. cum sui decreta concilij redigi in ordinem voluerunt; tum catechismi conficiendi negotium, quo anno omnes in erudiendis Hispanis atque Indis vterentur, de-

derunt. Studium autem Mexicanæ linguæ priuatos intra parietes inchoatum, numquam intermittitur. Itaque tanti in ea progressus habentur, ut magna Deo duce spes sit, fore, ut cū primū litterarū studia nostri persoluerint; vberissimo cum fructu nauent operam animis. Sane incredibilis est messis vbertas; quæ tantò celerius linguam nostris acuit, quantò expectatio vtilitatis est maior. Cerni licet in patenti Collegij loco quatuor & eo amplius Indorum milia, tanto animi sensu, ac lacrimarum effusione conuersionatori nostro operam dare, ut vel eis saepenumero, qui ad hanc ipsam linguam surdi sunt, lacrimæ sponte profluant. Nec vero ad horam meliores fiunt, aut ydem abeunt, qui venerant. ponunt quas attulerant noxas, & ad curandas animi plagas se repente conuertunt. Sacramentorum medicinas tam studiose quærent, ut ad nos vel ægri, & qui non procul absunt à morte, in ipsis lectulis deponentur. Indus cum esset integer ac bene ualens, videre sibi visus est per quietem eximium quemdam splendorem lucis, et uocem huiusmodi audire, O cachitona, hoc est, non ita multo post: quibus uerbis non obscure sensit, supremum sibi prædici diem, & finem adesse uitæ. Ergo ad eum se diem comparans, Domini, inquit, sum, nihil abnuo si ita fert diuina uoluntas: nec recuso quo minus hinc euolem. mox febris ardore correptus, deduci se iubet ad nostros, & manit animum sacramentis: nec ita multo post, ut uox illa monuerat, ex his tenebris in illam lucem excessit. Longum est exempla congerere. multa

ta sunt ad Indorū declarandam pietatem proximis scripta litteris. Addatur hoc dumtaxat de puero infante, cuius admirabilis obitus silentio praterendus non videtur. qui quatuor natus annos, tanta auiditate Christianæ rudimenta legis arripiebat, ut nullus ei lusus videretur esse incundior: neque ea ipse modo celeriter hauriebat, sed ea quoque sororem parvam, aequalisq. pueros edocebat. is cum in morbum incidisset, continuo nostrorum apud Deum suffragationes & preces petijt: & ad extremum Sacerdotem nostrum, qui migranti sibi adesset, accersit, nocte media quasi missionis veniam à parentibus petens, *Valete*, inquit, parentes mei, ad Patrem enim ascendo Deum. atque in his verbis excessit è vita. Fratrem autem paucis diebus post, soror ipsa vnum atque alterum agens annum, iisdem verbis in ipsa vita clausula parentes affata, felici exitu subsecuta est.

Sunt et in Mexicano Collegio, ut ceteris locis, sodalitates & contubernia, quibus cum utilitate Societas præest. Contubernia sunt duo, ex adolescentibus centum & triginta. Sodalitas non plus vna, Dei Matri dicata, è Sodalibus septuaginta; in quibus virtus & pietas primas habent: secundas, ut par est, litteræ & sapientia: quarum illi quotidie maxima cum priuatim, tum publice dant inditia. Sed sit iam huius Collegij finis, et reliqua, ut institvimus, perstringamus.

IN TEPOTZOTLANA Sede vni Indorum saluti consulitur, & domesticos intra parietes

tes Othomitarum lingua perdiscitur, cum propter ministrorum inopiam, tum propter multitudinem populorum. quorum lingua etsi multis antea sudoribus parabatur, nunc partim opera industriaq. nostrorum, partim etiam alienis opibus atque adiumentis, reddita est ad docendum discendumq. facior: ita ut sacerdotes quinque non longi temporis exercitatione, & expedite pro concione loquantur, & sine difficultate peregrinas consistentium voces agnoscant. Hæc ut plurimum ignoratur à Parochis: atque ob id ipsum multi sibi existimant à Societate animorum petenda esse præsidia. Numerum porro & frequentiam hominum parè propè comitatur utilitas. pulsa est ex Indorum moribus, quæ in plerisque dominabatur ebrietas, atque ita pulsa, ut cū ad conuiuium à vicinis oppidis inuitentur, malint se ab eis despici ac derideri, quam ut vocantibus morè gerant. Appellantur per ludibrium Hypocritæ, & plenis nonnunquā poculis perfunduntur: alijsq. petuntur conuiijs ac maledictis; quæ tamen illi tam æquis & tam gaudentibus ferunt animis, ut eos ipsos, vnde sunt læsi, ad pœnitentiam persæpe reuocet. In miraculis id Hispani ducunt, homines eò usque vino deditos tam subito mutare naturam: in eoq. sacramentorum vim agnoscunt, quæ illi crebro, & cū pietate tractant. solent enim eius rei causa frequenter ex agris remotisq. locis huc conuenire, tanto cum bono, ut ab ijs maiora, quàm præbent, virtutis documenta non postules. Constantem pudicæ feminae animum cum flectere ad obsequium viri impudens,

dens nec minis, nec muneribus posset, diu multumq. quæsitam, tandem in deserto & ab arbitris remoto loco solam offendit. hic eā ad flagitium inuitat, hortatur nolentē, cohibet reluctantem; apprehensiq. manu crinibus diu raptat, pugnis cedit, pedibus conculcat ac proterit. ubi nihil impetrat, ad arborem alligat, verberibusq. crudeliter accipit. ad extremū cum furor cresceret, educto ē vagina gladio, mortē atrociter minitatur. at illa inuictō semper animo, Malo, inquit, corporis mihi vitam assiduīs cruciati- bus eripi, quam creptum virginitatis florem cū sempiterno dedecore deplorare. Erat quò posset progredi nefaria hominis audacia, nisi quorundam retardaretur aduentu: sed quò progredieretur muliebris constantia, nō erat. Pari in laude ponenda est alia mulier, quæ se ad necem vsque vexari ac dilacerari maluit, quam vt virginitatem, quæ à flagitioso homine petebatur, amitteret. Atque hæc eò sunt admiratione digna maiore, quòd hoc hominum genus est ad libidinem procliuissimum. Sed quid hæc argumenta colligimus, percepta semel ex disciplina nostra virtutis? Indus cum palam multa peccaret, audissetq. à nostris, qui publicè peccasset, eum publicè quoque pænitere oportere; nullius adhibito consilio, tum cum diuina mysteria uniuersi populi frequentia celebrabantur, in templum uenit, & elata claraq. uoce summo doloris sensu sua scelera patefecit. quæ res Prætorem, & qui præsentēs aderant, ita permouit, ut lacrimas nō teneret. Alius cū

occasiones ademptæ, atque, ut vno verbo multa concludam, Societatis partes rite administratæ sunt. Quodam in oppido vir primarius, desperata iam filij salute, Sacerdotem nostrum accersit, rogauitq. ut filij salus ei curæ esset. Pater parentis perspecta fiducia, IESV Christi Euangelium in sinu pueri religiose pronunciat: cuius religionis ea vis fuit, ut non ita multo post semianimis puer habere melius, & suis pedibus ingredi cæperit.

Huic Collegio Nouitiorum ædes erant adiunctæ; sed hoc anno opportuna visa res est, eas à Collegio sciungere, & in Suburbio collocare, salubri loco & peramæno. Eæ sunt B. Michaelis nomine, Deo sacræ, annuis instructæ pecunijs ad aureos quadringentos, & eo amplius. facta est hæc migratio decimo quarto. Kal. Ian. quanta vicinorum gratulatione, dici vix potest: qui cum antea locorum intervallo, frui, ut aiebant, Societatis opportunitate nō possent; nunc noua hac vicinitate nostrorum, per-beati sibi videntur; quod vnà, omnia sibi videantur nacti præsidia ad pie Christianeq. viuendum.

P R O V I N C I A

B O E T I C A .

VNDECIM & quadringenti de nostris in Bœtica Prouincia fuerūt. In Hispalensi Professorum Domo septem & quadraginta. In Collegio duodeseptuaginta. Cordubæ quatuor & octoginta. Granatæ quatuor & quinquaginta. In Montelano Collegio duodequinquaginta. In Vaezano quinque circiter & viginti. In Malacensi septemdecim. Totidem in Marcensi. In Triguerensi duodeuiginti. In Gadi-tano vndeniginti. Quatuordecim in Zerenſi. Ad-miſit hic Societas ad viginti. mortui ſunt ſeptem: In uſq. Pater ipſe Prouincialis, qui ſuis laboribus atque induſtria huic Prouinciæ plurimum attulit adiuuenti.

P R O F E S S O R V M D O M V S H I .

ſpalenſis & alia quædam Collegia.

IN Hispalenſi Profeſſorum Domo conſtans eſt celebritas hominum & conuentus ad Sacra-menta: idq: tum maxime cerni licuit, cum pro-merendi Iubilæi gratia, quod noui Pontificis li-beralitas vniuerſo Chriſtianorum orbi conceſſit,
Pæni-

Pœnitentia, Eucharistiæq. fuerunt percipienda mysteria. Sex amplius hominum millia vno atque altero die celestibus apud nos epulis sunt excepta. Sed cum in omni munere recte nostri & cum vtilitatis laude versantur, tum in animorum tutela perdiligenter. Atque vt minuta dissimulemus; mulieres tredecim, quæ suis corporibus abutebantur ad quæstum; vel ad honesta sunt traductæ coniugia, vel, ne se amplius noxijs voluptatibus inquinarent, in tutis sedibus collocatæ. imbutaq. de more plebs catechessis, non in Vrbe modo, sed etiam in Suburbij, proximisq. pagis.

COR DV BÆ Iudæus quidam, cui iam Deus illuxit, baptismi causa ad nos se contulit; acceptisq. Christianæ legis initijs, summa populi celebritate in eade maxima baptizatus est. Eadem sors obtigit mulieri Turcæ, quæ quamquam impuris addicta sacris, longe abhorreret à veritate; tamen diuini verbi aculeis acriter stimolata, Sacerdotem è nostris, quo cum ageret, flagitauit; ab eoq. edocta de more Christum, salutari fonte lustratur. Prohibiti sunt etiam ab inimicorum sanguine atque cæde nobiles clariq. ciues, quorum ex odijs mutuisq. dissensionibus luctuosa metuebantur exitia.

GRANATÆ item ad animarum salutem acriter vigilatur. quibus quidem non modo publicis in templo concionibus, sed priuatis etiam in tradendo Catechismo sermonibus subuenitur. Adolescens nostrorum oratione permotus, mulierem, cuius vsuram corporis sibi ceperat, ad nos deduxit; adhibitoq.

Pœniten-

*Pœnitentiæ Sacramento, legitimi ambo matrimonij
 fœdere sunt coniuncti. Alius, qui viua vxore alterã
 duxerat, nuncium posteriori remisit, et ad superiore
 reuertit. Conuersæ sunt etiam iratorum mentes ad
 equitatem & pacem, eorum præsertim, quorum
 eò vsque progressæ erant inimicitia, vt nisi duello
 viderentur non posse discuti: commissaq. iam pene
 pugna miras edidisset strages, nisi tempestiue Socie
 tas occurrisset. Ad domestica vero munera (id
 quod de omnibus fere Collegijs accipiendum est)
 acceperunt externa: & vnà cum Archiepiscopo &
 Pastore, reliquis etiam ouibus tota eius diœcesi di-
 spersis, opportuna pabula ministrata. quo quidem
 tempore, quoniam propositum à Summo Pontifice
 Iubileum consequi studebant omnes, ingens ille qui-
 dem in expiandis rite animis, sed tamen frugifer su-
 sceptrus est labor.*

V A E Z A N V M E T R E L I Q V A

Collegia.

IN V A E Z A N O Collegio inchoatum est
 quoddam è nostris fratribus Seminarium, qui ad
 eloquentiã informantur: ex quo plurimã in reliquã
 Prouinciã deriuetur vtilitas. Animorũ autẽ curã
 pro se quisque administrat egregie. Conuersus est ad
 Christum pertinax Turca, qui in custodia seruabatur
 ad necem: ne prius graderetur ad mortem, quam
 per baptismum ingrederetur ad vitam. Compositæ
 sunt etiam inter inimicos gratiæ: consulturaq. eorũ,
 qui

GADIBVS apertum est humanitatis gymna-
 sium; diu iam ab Episcopo ceterisq. nobilibus expe-
 ctatum: attributiq. in eam rem quotannis aurei ab
 eo nummi trecenti & quadraginta. nec ciuium in eo
 desiderata benignitas; qui quamdiu Gymnasii opus
 suo ære inchoatum, non sit perfectum, numquam ces-
 sant de suis opibus impertire: cum tamen alijs in
 rebus sæpe nobis emolumento fuerint. ac ne
 colligam uniuersa, quæ septingentorum
 aurorum summam & eo am-
 plius efficiunt; nobilis femi-
 na aureorum bis mil-
 le nos scripsit hæ-
 redes.

P R O V I N C I A

M E X I C A N A .

VNT in Mexicana Prouincia sedes octo, fratres centum, & quinquaginta. In Collegio Mexicano circiter octoginta. In Angelopolitano duodeviginti. In Guaxacano duodecim. In Vallisoletano non plus quinque. In Tepotzotlana Residentia nouem. Vndecim in Pascuarensi. In Domo S. Crucis omnino septem. Vno plus in sede Manillæ. Adscripti sunt octo. Neminem toto quadriennio mors abstulit, quæ est cæli clementia, Deiq. Opt. Max. in seruanda nostrorum paucitate benignitas.

MEXICANVM COLLEGIVM.

MEXICANI agri fertilitas propter infinitam pene Hispanorum, Indorum, seruitiorumq. multitudinem tanta est, vt demetendis fructibus opera defint. Sed quæ de frequenti hominũ cœtu, siue ad audienda diuina verba, siue ad capeffenda sacra mysteria, scripta sunt aliàs, nihil est, cur his litteris repetamus. Augentur quotidie conuentus ex eo hominum genere, qui misera egestate compulsi Mexicum nauigant; sed numquam tamen

ita sunt aucti, vt cum Hispanias proxima fames exercuit. Quo ex loco quoniam non sine vitæ discrimine plurimi soluunt (accidit enim fere semper, vt vel nauigationis molestia, vel portus incommodos, plerique graues ac periculosos morbos contrahant, aut in ipso littore miserabiliter extinguantur) diuina bonitate comparatum est piorum hominum subsidium, qui his morbis ærumnisq. succurrant. horum autem cum pietate, nostrorū se quoque pietas Studiumq. coniungit: qui suam proxime operam tam strenue animis corporibusq. nauarunt, vt ex oppido S. Crucis, quod sex dierum itinere Mexico distat, egentes viros ac feminas partim curribus, partim equis, septingentos in urbem inuexerint. Est autem in vrbe Domus ad id destinata sat ampla, quam tres ipsos menses duo. de nostris ingenti eorum, qui laborabant, & voluptate & comoda frequentarunt. Quod ad litteras attinet, ea traduntur auditoribus ferme trecentis, non solum primæ, & quæ latinæ tantum linguæ cognitione, sed etiam interiores, & quæ Philosophiæ, ac Theologiæ nomine continentur. atque ea est de nostrorum cum docendi ratione, tum doctrinæ præstantia opinio hominum, vt non modo celebretur à iuuentute Gymnasium, sed etiam petantur à præsulibus adiumenta doctorum. Aduocarunt enim nostros in concilium suum Episcopi, ab usq. cum sui decreta concilij redigi in ordinem voluerunt; tum catechismi consiciendi negotium, quo anno omnes in erudiendis Hispanis atque Indis vterentur, de-

derunt. Studium autem Mexicanæ linguæ priuatos intra parietes inchoatum, numquam intermittitur. Itaque tanti in ea progressus habentur, ut magna Deo duce spes sit, fore, ut cū primū litterarū studia nostri persoluerint; vberrius cum fructu nauent operam animis. Sane incredibilis est messis vbertas; quæ tantò celerius linguam nostris acuit, quantò expectatio vtilitatis est maior. Cerni licet in patenti Collegij loco quatuor & eo amplius Indorum milia, tanto animi sensu, ac lacrimarum effusione conuersionatori nostro operam dare, ut vel eis saepenumero, qui ad hanc ipsam linguam surdi sunt, lacrimæ sponte profluant. Nec vero ad horam meliores fiunt, aut ijdem abeunt, qui venerant. ponunt quas attulerant noxas, & ad curandas animi plagas se repente conuertunt. Sacramentorum medicinas tam studiose quærunt, ut ad nos vel ægri, & qui non procul absunt à morte, in ipsis lectulis deponentur. Indus cum esset integer ac bene ualens, videre sibi visus est per quietem eximium quemdam splendorem lucis, et uocem huiusmodi audire, O cathitona, hoc est, non ita multo post: quibus uerbis non obscure sensit, supremum sibi prædici diem, & finem adesse uitæ. Ergo ad eum se diem comparans, Domini, inquit, sum, nihil abnuo si ita fert diuina uoluntas: nec recuso quo minus hinc euolem. mox febris ardore correptus, deduci se iubet ad nostros, & munit animum sacramentis: nec ita multo post, ut uox illa monuerat, ex his tenebris in illam lucem excessit. Longum est exempla congerere. multa

ta sunt ad Indorū declarandam pietatem proximis scripta litteris. Addatur hoc dumtaxat de puero infante, cuius admirabilis obitus silentio prætereundus non videtur, qui quatuor natus annos, tanta auditate Christianæ rudimenta legis arripiebat, ut nullus ei lusus videretur esse incundior: neque ea ipse modo celeriter hauriebat, sed ea quoque sororem parvam, æqualesq. pueros edocebat. is cum in morbum incidisset, continuo nostrorum apud Deum suffragationes & preces petijt: & ad extremum Sacerdotem nostrum, qui migranti sibi adesset, accersit, nocte media quasi missionis veniam à parentibus petens, *Valete*, inquit, parentes mei, ad Patrem enim ascendo Deum. atque in his verbis excessit è vita. Fratrem autem paucis diebus post, soror ipsa vnum atque alterum agens annum, iisdem verbis in ipsa vita clausula parentes affata, felici exitu subsecuta est.

Sunt et in Mexicano Collegio, ut ceteris locis, sodalitates & contubernia, quibus cum utilitate Societas præest. Contubernia sunt duo, ex adolescentibus centum & triginta. Sodalitas non plus una, Dei Matri dicata, è Sodalibus septuaginta: in quibus virtus & pietas primas habent: secundas, ut par est, litteræ & sapientia: quarum illi quotidie maxima cum priuatim, tum publice dant inditia. Sed sit iam huius Collegij finis, et reliqua, ut instituimus, perstringamus.

IN TEPOTZOTLANA Sede vni Indorum saluti consulitur, & domesticos intra parietes

tes Othomitarum lingua perdiscitur, cum propter ministrorum inopiam, tum propter multitudinem populorum. quorum lingua etsi multis antea sudoribus parabatur, nunc partim opera industriaq. nostrorum, partim etiam alienis opibus atque adiumentis, reddita est ad docendum discendumq. facilior: ita ut sacerdotes quinque non longi temporis exercitatione, & expedite pro concione loquantur, & sine difficultate peregrinas consistentium voces agnoscant. Hac ut plurimum ignoratur à Parochis: atque ob id ipsum multi sibi existimant à Societate animorum petenda esse præsidia. Numerum porro & frequentiam hominum par propè comitatur utilitas. pulsa est ex Indorum moribus, quæ in plerisque dominabatur ebrietas, atque ita pulsa, ut cū ad conuiuium à vicinis oppidis inuitentur, malint se ab eis despici ac derideri, quam ut vocantibus morē gerant. Appellantur per ludibrium Hypocritæ, & plenis nonnunquā poculis perfunduntur: alijsq. petuntur conuiuijs ac maledictis; quæ tamen illi tam æquis & tam gaudentibus ferunt animis, ut eos ipsos, vnde sunt læsi, ad pœnitentiam persæpe renocēt. In miraculis id Hispani ducunt, homines ed vsque vino deditos tam subito mutare naturam: in eoq. sacramentorum vim agnoscunt, quæ illi crebro, & cū pietate tractant. solent enim eius rei causa frequenter ex agris remotisq. locis huc conuenire, tanto cum bono, ut ab ijs maiora, quàm præbent, virtutis documenta non postules. Constantem pudicæ femine animum cum flectere ad obsequium viri impudens,

dens nec minis, nec muneribus posset, diu multumq. quæsitam, tandem in deserto & ab arbitris remoto loco solam offendit. hic eā ad flagitium inuitat, hor- tatur nolentē, cohibet reluctantem; apprehensiq. manu crinibus diu raptat, pugnis cedit, pedibus conculcat ac proterit. ubi nihil impetrat, ad arborem alligat, verberibusq. crudeliter accipit. ad extremū cum furor cresceret, educto è vagina gladio, mortē atrociter minitatur. at illa inuito semper animo; Malo, inquit, corporis mihi vitam assiduīs cruciati- bus eripi, quam creptum virginitatis florem cū sem- piterno dedecore deplorare. Erat quò posset progre- di nefaria hominis audacia, nisi quorundam retar- daretur aduentu: sed quò progredieretur muliebris constantia, nō erat. Pari in laude ponenda est alia mu- lier, quæ se ad necem vsque vexari ac dilacerari ma- luit, quam vt virginitatem, quæ à flagitioso homine petebatur, amitteret. Atque hæc eò sunt admira- tione digna maiore, quòd hoc hominum genus est ad libidinem procliuissimum. Sed quid hæc argu- menta colligimus, perceptæ semel ex disciplina no- stra virtutis? Indus cum palam multa peccaret, audissetq. à nostris, qui publicè peccasset, eum pu- blicè quoque pænitere oportere; nullius adhibito consilio, tum cum diuina mysteria uniuersi populi frequentia celebrabantur, in templum uenit, & elata claraq. uoce summo doloris sensu sua scelera patefecit. quæ res Prætorem, & qui præsentēs ade- rant, ita permouit, ut lacrimas nō tenerēt. Alius cū

ad magnas diuitias vi ac rapina, nullis suis sudoribus peruenisset; edoctus pro concione, quæ male parata essent, dominis esse reddenda; nulla habita personæ ratione, Prætores continuo adit, & clandestina sua furta rapinasq. commemorat: conuocari iubet eos, quibus se aliquid debere cognosceret; & de re sua familiari, ingenti hominum admiratione, optima ijs quæque distribuit. Idem salutis studium locis in finitimis cernitur. Pagos obeunti Sacerdoti nostro Indus occurrit, eumq. velut numen aliquod reuerens, suas deductum in ades tecto excipit. hic ei permultas Beatorum Sanctorumq. virorum imagines, eleganter sciteq. pictas ostendit. prodit sacros calices, & cetera templi ornamenta non pauca; futuraeq. adis monstrat initia. Tum ad Patrem, Quorsum hæc, inquit, omnia, nisi vt, quæ tam copiose Te potzotlani se exhibet diuina misericordia, ea apud nos quoque aliquando diuertat? Cum autem hic ipse Sacerdos in exiguam remotamq. casam deujs itineribus incidisset, duos offendit Indos, non minus morbo, quam ætate confectos; qui toto vitæ tempore confessionis medicina caruerant. his ille consistentibus vix aures dedit, cum extremum vitæ spiritum sane quam feliciter ediderunt. Postea ex itinere euocatus ab ægro, qui ex senectute animam prope agebat; maximo fuit seni ipsi solatio: vt enim Patrem æger aspexit, lacrimas præ voluptate fudit, statimq. ad amplexum exiliens, Nunc demum, inquit, mihi spes salutis ostenditur, cum te huc contulisti. hunc Pater hortatur, primum, vt immortalī Deo gra-

gratiam habeat; deinde rubore pulso, peccatorum euomat virus. Senex ubi erigere animum & respirare capit, à primis incunabulis dicendi serienz orditur. narrat parentes suos in Idolorum semper cultu versatos, se ab illis ne baptizaretur, absconditum, monitumq. à parente venefica, ne vñquam ab auito ritu discederet: se vero materna secutum consilia, Christianam simulasse fidem, fictoq. semper animo ad pœnitentiæ sacramentum accessisse: dolere tamen factò, & grauiter angidinq. opportunitatem optasse, vt tot animi sordes vera confessione dilueret; sed timore perterritum alteri sese credere, præterquam Tepotzotlanis patribus numquã ausum: quod ceteri ex tot scelerum ac flagitiorum commemoratione ad iracundiam potius ac furorẽ, quàm ad miserationem & lacrimas mouerentur: Tepotzotlani vero patres nihil mirarentur huiusmodi. Quid multa? baptismo tandem renatus, quem à Sacerdote nostro multis precibus impetrauit; Sacramentisq. nouissimis confirmatus, extremum vitæ diem placida morte confecit. Sacerdos alius cum hac eadem oppida peragraret, homines amplius centum, qui non tam matrimonij amore, quam voluptatis æstu, feminas sibi ipsi desponderant, & ad alienas flagitiose diuerterant; ad sanctitatem frugemq. traduxit. Oppidi cuiusdam incolæ, cum ad res diuinas vix sustibus, ac ne vix quidem compelli à suo Parocho possent, Sacerdotem nostrum concionantem tã beneuolis animis audierunt; vt præter assiduos fletus, quibus dicentem prosecuti sunt; postea secundũ concio-

concionem, quotquot aderant vniuersi (innumera-
bilis enim turba confluxerat) perbeati sibi videren-
tur, si vel summis digitis prætereuntis vestimenta
contingerent.

XALATLACVM etiam & *Guanaxuatū*
ad auri fodinas excursum est. quatuor hic menses ha-
bendis ad frequentem populum de re diuina sermo-
nibus, componendisq. cum controuersiis, tum con-
scientijs hominum, laboratum est. *Xalatlaci* autem
eadem sedulitate diuina verba sunt facta. quo in lo-
co ea fuit villarum atque Oppidorum in nostrorum
aduentu latitia, vt frequenti campanarum pulsu fe-
stum agerent diem. Concorrebat Paganorum turba
permulta, vt Christianæ fidei rudimenta perdisce-
rent: nec pauci ad sobrietatem ac temperantiam ex
diuturnis popinarum ac lustrorū tenebris emerse-
runt. Sed quamquam iucundus fuit nostrorum ad-
uentus, mora tamen multo iucundior, vt indicauit di-
scessus: quem ea subsecutæ sunt lacrimæ, vt nisi no-
cturnis tecti tenebris emigrarent, plus dierum re-
tinerētur inuiti. Sed vt se relictos senserūt à nostris,
ecce tibi, alij per omnes viarum aditus facto agmi-
ne ad quærendos reuocandosq. Patres accurrunt:
alij parant munera, vnde morentur allectos: alij per
litteras Archiepiscopi nutum & gratiam interpo-
nunt: alij denique viginti & eo amplius milliaribus
peragratis, Rectorem adeunt, perfusi q. lacrimis,
eiusq. pedibus aduoluti, non prius supplicandi finem
faciunt, quam in suam patriam Sacerdotem nostrū
Mexico reuehant.

COLLEGIVM ANGELOPOLITANVM.
litanum.

ANGELOPOLITANVM Collegium, quæ Societatis in his locis existimatio est, una Ciuum liberalitas alit. Præsumt scholis magistri, quatuor: tres erudiendis humanitate puerulis: quartus expediendis conscientia nodis. Et quamquam discipulorum frequentia non deest, auget eam tamē inchoatum quoddam ex adolescentibus Seminariū, qui & doctrinis & moribus pectus excolunt. horum ad virtutem cursus sæpe prouehit ad Cænobium: & vt probitate, sic commodis augentur: Sacerdos enim inuentus est diues, qui annuos eis redditus aureorum mille in sempiternū tempus assignet. Iam ubi ab erudienda iuuentute discessimus, in reliquos studia nostra conuertimus. Indi curantur in primis, quorum magna turba opificijs lanæ, quæ sunt in ciuitate permulta, mancipiorum instar addicitur. Hi festis anni diebus, vt ad pietatem informentur, conueniunt ipsimet nostros; profestis autem adeuntur à nostris. quæ res quanta fuerit utilitatis & glorie Dei, testata est animorum pene innumerabilis expiatio. Ab his Ciuibus Indisq. domesticis ad externos quoque et peregrinos Indos egredimur. Theutlalcum Prouincia quædam est impijs referta superstitutionibus fictisq. Dijs; hinc enim Theutlalcum nomen accepit. huc se nostri rogatu Episcopi cum contulissent, non pauca Idololatriæ uestigia in abditis antris

antris, excelsisq. collibus repererunt. nulla hic defuit de re christiana benemerēdi facultas. fuit aspera & montuosa via, cum perniciosis infesta bestiolis, tum calore maximo, assiduisq. interdum imbribus peragranda: & quod caput est, in vberima reperta messe, acriter pro animis vigilandum. Septuaginta circiter populi ab vno dumtaxat Parocho & Sacerdote reguntur. ita (quod necesse est) alta inscitia nox, & crassissimæ tenebræ in omnium animis versabantur. Magna colebatur Deorum varietas: compluresq. sacrificabant igni; qui præstantissimus esset, ut suas ille res pateretur intactas atque incolumes. alij in honore venationis Deos habebant: alij seminum ac nucleorum. Erant & apud eos verba quædam, quibus enuntiatis, cuiusvis generis animantes feræ vltro veniebant ad manus. Ebrietas, iracundia, libido præcipuam sibi sedem & locum in eorum animis vendicabant. Indi nostrorum audito nuntio, ingenti voluptate perfusi, confestim tubis, & buccinis occurrerunt: et repetito crebra per interualla sonitu ac clamore exceptos deduxerunt in oppida. E foribus valuisq. Templi, viri Principes ad osculandas Patrum manus, fertis redimiti roseis procedebant; & puerorum puellarumq. ducentes choros, pulsum pedum numerumq. vocum ære campano modulabantur. atque hoc ornatu prodibatur obuiam. Itaque tanta facta est nostrorum aduentu animorum voluntatumq. mutatio, ut Deorum, quos antea colebant, simulacra ad Patrum pedes abicerent atque prosternerent: odia ponerent, et p. cis ac bene-

benevolentia scripta sœdera, pœnis vtrunque propositis, datisq. publice complexibus, confirmarent. Est & ebrietati frænum, quæ longe lateq. patebat, iniectum: vt toto Paschatis tempore, id quod in miraculis numeratur, ebrius nemo sit factus. Inita ratio est, qua christiana disciplina principia vel ab indoctis ac rudibus tenerentur. Pacata conscientia multorum, qui in tanta superstitionum cecitate versabantur, vt nec suas ipsi flagitiorum plagas inspicere, nec inspicere sanariq. se paterentur ab alijs. Instituta præterea frequens est supplicatio eorum, qui pietatis nomine acriter se ipsi pulsarent: datusq. salutis cibus innumerabili penè virorum ac feminarum multitudini: qui cum ex intimo sensu diuinaq. dulcedine lacrimis ora complerent, & ad sacram mensam monilibus ornati roseis, coronisq. perpulchris accederent; diemq. totum agendis bonorum omnium auctori gratijs in templo constarent; sane quam ingenti nostros perfudere letitia.

IN DOMO S. Crucis semper aliquid ad animorum & corporum vtilitatem affertur. cum enim vrbs hæc à portu non procul absit, ijs qui vel in Hispaniâ, vel ex Hispania Mexicum nauigant, nostro-
rum charitas in naui, in littore, in portu, in Hospitali Domo semper est præstò. nam intuentis ciuium commodis, quorum fere semper ob maritimos æstus valetudo tentatur, adeo sedulo nostri versantur; vt nonnulli graues sæpe morbos & pericula incurrant. Non minus oneris laborisq. suscipitur in animorum periculis propulsandis. dat banc facultatem Ciuitas
ipsa

ipsa ex Hispanis, Aethiopibus, Indisq. conflata: ubi rapinis ac furtis, usuris ac fœnerationibus cuncta miscentur. quibus tamen incommodis (ut sunt plerique optime in nos animati) facile obuiam itur.

G V A X A C I etiam admirabilis mutatio morum Societatis aduentu consecuta est. Ponitur præcipuum studium in animorum Indorumq. tutela, qui quamquam idoneum Pastorem minime desiderant, tamen, ut sunt præclara erga nos voluntate, nihil malunt vel aduersa valetudine vel secunda, quam nostrorum ope præsidioq. iuuari. Hi cum animaduernerent Tēplum oppidi, ubi conciones habebantur à nostris, & res diuina fiebat, nequaquam satis accommodatum esse frequentiae hominumq. celebritatis; multo nobis ampliorem adem incredibili læritia ac celeritate suis ipsi manibus exstruxerunt: Locus est Mexicana, Capoteca, Mistecaq. linguis quàm aptissimus perdiscendis: ubi Seminarium à nostris institui possit, quibz harum linguarum varietate percepta, omnem postea huius Regionis amplitudinem, maximo animorum quæstu percurrant. Hispanorum par in Societatem amor, ut declarat benignitas: quicquid enim necessitas exigit, cumulate suppeditant: aureosq. emendis dederunt adibus mille quingentos. In curandis vero animis ita nos adhibent, ut hi vni satis occupatos impeditosq. nos habeant.

I N M A N I L L A E Sede quintū. iam annum varijs nostri muneribus distinentur, interimq. dum incolarum sermonibus assuescunt, in qua re plu-

plurimum studij operæq. consumunt; Hispanis, quorum in hac vrbe magna vis est, sese totos imperitiunt. Is est autem in his Insulis loci situs, vt de rebus, quæ uel Mexici, uel apud Sinas, uel etiam in Iaponia nostri gesserint, vicissim se per litteras doceant: nec enim à Iaponia plus dierum octo, à Sinis vna nauigatione plus abest: vt non modo litteræ, sed ipsi quoque homines vltro citroque commeent. Sinæ Sacerdos, et Mercator earum rerum fama permoti, quæ in Macham Xauquiniq. geruntur à nostris, à Chinchei Prouincia sponte huc baptisimi causa venerunt. hos Gubernator, ne propinquorum, qui mercaturæ causa Manillam celebrant, uultus iramq. subirent (hoc enim nomine ab ijs grauiter vexabantur) ad Mexicanum Archiepiscopum misit: hic autem erudiendos ad nostros. qui, vt valent ingenio, nostras subito litteras, et catechismi partem arriperunt, Hispanaq. verba complura: breui vt in Hispaniam eos Archiepiscopus mittat solenni ritu, apparatuq. magnifico baptizandos.

PASCVARENSE COLLEGIVM.

PASCVARI Dei beneficio atque auxilio satis copiosus apparet domesticæ fructus industria. nam cum Patres non plus duo linguam tenerent Indicam, nec tot tantisq. rebus pares vires afferret; diuina liberalitas fecit, ut Sacerdotes ex ijs, qui ab Hispania superiore anno sunt missi, tam
breui

breui nacti sint linguam, ut nusquam maiore cum laude uideantur esse uersati. Incunte anno, eo die, qui est Regum ad Christum aduentu toto orbe Christiano nobilitatus, cū in aede nostra collocanda esset unā cum sacrorum cinerum non paruo numero, Dei Parentis effigies; promulgatum est multo ante, ijs, qui expiatis rite mentibus interessent, publicum Iubilaeum. quæ res tam multos è longinquis uarijsq. locis ad salutarem peccatorum confessionem conuocauit, ut in ijs audiendis tres totas hebdomadas assidue opera collocata sit. Ardentissima est omnium erga hanc Virginem pietas: solent ægra puerorum corpora, quæ non ita multo ante ad ueneficas deferrebant, nullo nunc alio medicamento, nisi uel auditis in Dei Matris sacello Lyturgiæ mysterijs, recitatioq. Euangelio; uel benedictæ aspersione aquæ curare: quam Deus sæpe fidem multis restituenda salute remuneratur. Par studium in Ecclesiæ colendis mysterijs. nihil æque dolent, ut eorum uicem, qui diem sine sacramentis obierint. Moriens ex partu mulier non tam suis doloribus angebatur, quam quod Sacerdotis copia, cui confiteretur, non esset. Et quamquam granioris sibi culpæ conscia non esset, tamen à matre contendit, ut postridie ad Sacerdotem adiret, suoq. nomine aliquot ei noxas exponeret. postea iussit omnes tantisper abesse, dum datis in cælum clamoribus, Deo ipsi confiteretur. atque hoc animi sensu, corporis oblita dolorum, lamentabiles inter uoces atque singultus excessit. mater dolore amens, matutinis ad nos tenebris aduolat, suo filiæq. nomi-

ne confessionem parat, suam vicem misera deflens, cui sine confessionis sacramēto filia decessisset. Sed ut Indorum pietatē in capiendis sacramentis Deus, sic nostrorum in præbendis officium probari sibi non obscure significat. Quidam cum sine ulla spe frugis omnem libidinum contumeliam turpitudinemq. subiret, captus est diuino consilio, assiduo quodam dolorum æstu iactari. noctu cum Dei Matrē suppliciter imploraret, visus est admoneri voce quadam ex occulto missa, nullam leuationem morbi fore, nisi sese ad nostros medicinae causa conferret. paruit Indus, & sanitatem corporis mentis integritas subsequuta est. Indo alij cum moreretur uxor, testamento mandauit, ut pecuniam sua ex ueste redactam in sacrificia Sacerdotibus erogaret. hanc uir pecuniam ueste uendita non exegit. interim is quoque moritur, mandatis Coniugis non exhaustis. nocte insequenti cadauer laniatur à lupis, ossibus toto agro dispersis, ubi humatum erat. hanc Indus peramicus homini cum transiret, diligenter ossa collegit, iterumq. sepulchro condidit. postea ad placandum defuncto numen, sacrum funebre curat. concubia nocte uisus est in somnijs amicus, qui de sepultura gratijs actis, Sic, inquit, habeto, hanc mei corporis dilacerationem nutu accidisse diuino, quod negligenter coniugis mandata curarim. itaque tamdiu his ego ignibus purgo maculam, quamdiu tu tua feceris diligentia, ut, quod as mulier imperauerat, exigatur, & Sacerdotibus diuidatur. Experrectus Indus cum se collegisset, idq. uision pro nihilo habendum

bendum esse duxisset, ipse quoque mortui mandata contempsit. non ita multo post id iterum ab eo monetur, & quidem irato atrociq. vultu. quocirca Indus timore perterritus nostros conuenit, enarratq. somnium, eorūq. consilio exactis ab emptore pecunijs, & pro vxore, & pro viro rem diuinam procurat. ita quies est data mortuo, & somnij veritas comprobata. Indus alius, cui decesserat vxor, admonitus ab ea est in quiete, vt sacrificium fieri à Sacerdote nostro iuberet, sperare se eo posse subsidio, ab ijs cruciatibus, in quibus tum detinebatur, absolui. Quod ipsum uiui tam auide postulant, præsertim appropinquante morte, ut in eo maximam suæ salutis spem sitam putent. Non erimus in his multi, quæ proximis litteris testatissima iam debent esse. hoc tantum dicimus, genus hoc hominum, ut egregia in Deum pietate, ita singulari esse erga Dei ministros, Societatemq. beneuolentia. Multi uel è disiunctis ad nos locis sola famæ celebritate se conferunt: quæ quidem fama non ad eos solum, qui Christianæ iam legi & institutis obtemperant, sed etiam ad hostes Christiani nominis et Chicbimecas penetrauit. Chicbimeca enim cum Hispanorum sanguinem sitiant, eosq. assiduis excursionibus insectentur ac perimant; illud tamen habent in ore, quicquid impere-
 ztur à nostris, se id omne facturos, nec recusaturos, quominus Christianos ab eis ritus et instituta percipiant. Non minor Hispanorum est in nos amor, qui emolumentum nostri gratia de suis opibus multa detrahunt; nam præter ea, quæ in usus uitæ nostræ
 quo-

quotidie conferunt, pecunias etiā ad exstruendū amplissimum templū, laxandasq. tectorū angustias, suppeditarunt. Dum autē laxioris ædificij foditur fundamentū, muliebri cadauer integrū, incorruptūq. repperitū est, specie habituq. verendo: satis efficax argumentum Indicis probitatis: nā fieri id occulta aliqua loci natura non potuisse, intellectū est, cū ex alijs cadaueribus iuxta sitis, quæ iā dies absumpsit, in cinerēq. redegit; tū ex testimonio decrepiti senis, qui in eo loco virginem olim quamdā sepultam esse dicebat, ex Indis illis, quæ in Canobio quodā ab Episcopo Vasco de Quiroga instituto, castimonia virtutūq. optimarū exercitatione custodiebātur: ut nobis, quæque Deus, quos ad hæc tempora reseruauit, videatur hoc uoluisse prodigio, cum illius Episcopi, de quo proximo anno dicebamus, tum illorum temporum sanctitatem esse testatā. Iam ex pagis oppidisq. fructus nō dissimiles extiterunt. Allata lux est multis; qui in magnis inscitia tenebris versabantur: nā & qui nihil de pœnitētia sacramēto prope norāt, et qui in eo obeundo multa tetra ac nefaria, partim intēpestiuo quodā rubore, partim dæmonis terrore tacuerant; audito Sacerdote nostro, ad expiandos sese rite animos contulerūt, et à vitiorū illecebris auocarūt. quorū ea turba fuit, vt in audiendis muliebribus cōfessionibus diurna sæpe spatia, in virilibus nocturna tota cōsumerentur. Nec ea una fuit concionātis Sacerdotis vtilitas. Mulier honesto loco nata, patrem cum audisset de vitiorum turpitudine differentem, vt perorauit, supplex sese ei ad pedes abiicit, Deo

gratulans immortalī, quod deniq. nacta esset, qui scelera in Deū admissa & periniquo ferret animo, & orationis, qua par est, gravitate dānaret. ea enim, cū ludi festiq. populi dies, bacchanaliū more celebraretur, mærore oppressa, quod tā multa peccarentur in Deū; in obscurū se cubiculū abdidit, & ad lacrimas luctūq. conuertit. quo in recessu luctum auxit repentinus Christi conspectus, qui cū suā præsentiā femina declararet, talemq. se, vt quondā ab impijs suffixus est cruci, crebrisq. plagis cruentatus, ostenderet, Animaduerte, inquit, quam me aspere hic populus tractet? quibus verbis tanta se denuo lacrimarū copia perfudit, vt temperare mulier sibi ipsa non posset. Alijs in pagis admirationem nostris attulit hominum pietas ac reuerentia, quæ cum in consuetudinibus suis sponte peccatis, tum in exequendis, quæ præscriberentur à patribus, cerni licuit. si qua eis pœnarum loco imperabatur inedia, si qua precatio, nunquam se functos putabant officio, nisi verbera ieiunijs, voluntaria supplicia precibus misceretur. Erat ubique frequens vniuersi populi verberatio, ingens ubiq. desiderium nostrorum, ubiq. populorum effusiones nostris aduentantibus occurrentium: & suis quisque muneribus oneratus, nō vulgarem grati animi significationē dabat. Sacerdos è nostris multis rebus præclare gestis, cū domū reuerteretur, ecce tibi obuiā mæsta fletibus mulier, quod falso adulterij crimine delata esset ad virū: cui mentē sic abstulerat dolor, vt herbarum epoto succo, iniectisq. sibi ligone plagis, propositoq. laqueo, finestum sibi moliretur

tur exitium: sed cum horum nihil diuina voluntate procederet, statuit in recessu aliquo sese inedia fameq. conficere: iamq. biduum tenero cum filio, nullo cibo potuq. transegerat, cum commodum pater affuit, & mulieri persuasit, ut suæ vitæ parceret, & secum ipsa rediret in gratiam. Huiusmodi sunt, quæ in his agris pagisq. geruntur: ac nisi nostrorum numerus tam esset exiguus, melius cum animis ageretur: amplissimus enim non ad augendam modo Christianos apud populos Christi legem, sed ad inferendum quoque inter frequentes & vicinos ethnicos Euangelium, patet campus.

Ad nouæ Galitiæ urbem, ubi Regium Senatorum tribunal est, assidua Episcopi postulatione patres duo, vno fratre comite missi sunt. Horum etiam totus utilis labor fuit: excitarunt animos ciuium, & clerum vniuersum ad omnem laudem decusq. pietatis: nec quicquam Ciuitas ipsa tam optat, quàm Societatis in vrbe Collegium: reditusq. ad eam rem non tenues, nec incommodos defert: sed nostrorum paucitas facit, ut quāuis magnus in hac regione cāpus strenuissimi cuiusq. laboribus se aperiat; tamen cogitandum potius Societati sit, quemadmodum receptas sedes domosq. tueatur, quam ut de nouarum sedium possessione laboret.

MISSIO AD CHICHIMECAS.

AD CHICHIMECAS populos, barbarum genus hominum & inhumanum profecti sunt duo, ut eos ad humanitatis partem aliquam

reuocarent: nam quamuis quindecim passuum milli-
 bus non plus distent, tamen qui ad eos ex Euange-
 lij ministris velint accedere, & periculis se oppone-
 re, paucissimi reperiuntur: arcent enim sua feritate
 ministros; compluresq. quamquam verbo Christiani
 sunt, vita tamē et moribus prorsus ethnici. multisq.
 in locis Christianæ legis doctorem, vigesimum iam
 annum non viderunt: alij vero post susceptum suo in
 ortu baptismum, ne verbum quidem de animorum
 salute, rebusue cælestibus acceperunt. alibi conten-
 tiones, dissidia, cades honoris loco ducebantur. apud
 alios ebrietas, ac libido non tam vitio ac dedecori,
 quàm virtuti ac laudi vertebatur. alij nefarijs su-
 perstitionibus implicati tantis inscitie tenebris vr-
 gebantur, vt cum ad eos nostri venerunt, in densis-
 simam sibi viderentur Aegypti noctem ac tene-
 bras descendisse. sed qui potens est suscitare de lapi-
 dibus filios Abrahamæ, is cæpit Euangelij lumine,
 vsitatisq. sacramentorum præsidijs, omnes demō-
 nis fallacias machinasq. dissoluere. Quam in re ita
 eum nostri habuere propitium, vt suo aduentu om-
 nia longe lateq. incenderint ac permutarint. accur-
 rebant audidissime populi ad catechismum & con-
 cionem: nec quicquam tam diligenter curabant,
 quam vt diuina mysteria rite & cum laude susci-
 perent. quamquam ne Dei quidem testimonia,
 quibus vel nostrorum labores, vel Euangelij ve-
 ritatem comprobauerint, defuerunt. Indus vino
 deditus, cum Pænitentia beneficio naturam tan-
 dem vicisset, & ad sobrietatem se reuocasset, can-
 didum

didum dicitur adolescentem per quietē vidisse, qui cum prehensa manu ad compotatorum cætum conuiuiumq. deduceret: ibi animaduertisse eorum, qui accumbebant vultus, primo quoque poculo hausto, mutari deformesq. fieri: qui vero pergerēt perpotare, et crebris poculis indulgerent; eos fœdissimo ore simillimosq. dæmonum evadere: dixisseq. adolescentem, tales effici eos, qui se vino & ebrietatibus dedissent: Indus autem sobrius esse cœpisse, & incredibilem quemdam temperantiæ amorem animo concepisse. Sed vt huius Deus intemperantiā ebrietatemq. blando placidoq. viso, sic alterius libidinem tetrīs spectris plagisq. sanauit: Alebat hic domi suæ in oculis coniugis concubinam, non tam Venerem vt expleret, quàm vt coniugem irritaret. huic nocturnas per tenebras visam esse aiunt horribilē cateruā dæmonum, qui cubantis prementes fauces, animam intercluderent: vt ne manum quidē admo- uere posset ad imprimendum pectōri crucis signum: verum implorata à coniuge, Dei Matre, melius ei esse factum. postero die venit Indus ad nostros, positusq. rite noxis, sic deinceps est immutatus, vt nō cognoscas eundē esse. Alij quoque cum diu multūq. à recto itinere aberrassent, partim pœnitentiæ beneficio, partim visis quibusdā retulerunt pedem, & se in viam reuocarunt. Indus uero, qui ad omnem improbitatem dæmone duce peruenerat, toto corpore contremiscens ad Sacerdotem nostrum adiit; rogatusq. à patre, quæ causa esset tantæ formidinis, cum lacrimis fletuq. respondit, superiore nocte visam à se

damones truci vultu, qui sese ad inferorum incēdia conarentur abripere; sed precibus ad Dei Matrem fufis, & salutari signo crucis expreffo, ex eorum manibus euafiffe . Iure fuo hunc damones ad tartara rapiebāt: dederat enim sese eis Indus, iſſq. auctori- bus, ſublata omni ſalutarium rerum memoria, præceps per vitia more pecudum vagabatur, nullum non ſcelus meditans ac flagitium, donec errantem quem bonus paſtor ad ſua ſepta reduxit . Is poſtea ſæpius lautum venit confeſſione peccata, & nunc tantò melioribus ſtudet moribus, quantò antea vitijs ſædioribus vrgebatur . Inda vero morbo peſtifero intabescens, cū Deū multo ante precata eſſet, ne prius animus corpore, quā confeſſione ſcleribus ſolueretur; ſimul ac peccatorum vincla laxauit, corporis quoque vinculis eſt ſoluta . nunc ea regione fruitur, vt ſperamus, in qua nec morbos umquam ſentiet, nec interitum pertimeſcet . Atque in hoc curſu Mexicana res noſtræ ſunt: eſſent etiam in meliore, niſi ager hic alias operas cultoresq. requireret.

PROVINCIA POLONIA.

SUNT in amplissima Polonia Pro-
uincia trecenti circiter & sexagin-
ta de Nostreis. Bransbergæ duode-
quadraginta. Septem & viginti
Pultouia. totidem Claudiopoli.
Vilnæ quinque & quadraginta. Posnania tres &
triginta. Iaroslauij quinque & viginti. Polocij de-
cem. Lubrini nouem. totidem Cracouia. Rigæ
vndecim. totidem in Calissiensis. totidemq. in Derpa-
tensis Collegio. In Alba Iulia sede non plures octo.
In Varadinensi tres. reliqui in pagis oppidisq. di-
spersi. Sex mortui sunt. tres & viginti recepti.

BRANSBERGENSE, PULTO-
uense, & Vilnenſe Collegia.

DE GUNT in Bransbergenſi Collegio, præ-
ter ſcholasticos, nouitj fere viginti: omnesq.
in eo ſunt toti, vt quotidiana progreſſione virtutis,
tales ſe breui fingant atque inſtituāt, quales optat et
requirit Societas. E Seminario Pōtifício, quod huic
ſubiectum eſſe Collegio, alijs litteris demonſtratum
eſt, duæ tamquā Colonia in alia loca deductæ ſunt:
altera

altera è præcipuis alumnis vndecim, ad explenda Seminarij Vilnensis initia, adhuc informis & rudis: altera ex ætate imbecilliore, ad inchoandum Torpati Seminarium in extrema fere Liuania. Crescit & pauperum discipulorum, de quo etiam alias diximus, contubernium: in eoq. tum aliorum, tum maxime Episcopi liberalitate, triginta circiter adolèscèntes aluntur. quin etiam captum est suis instrui redditibus ac fortunis, quas propediem auctum iri spes est.

Iam Nostri partim confessionum concionumq. muneribus, ad quas Iubilæi præsertim tempore inusitati hominum concursus facti sunt; partim etiam locis finitimis peragrandis, ceterorumq. administratione munerum, animorum salutem tuendam sibi existimarunt. Sed cum omni hominum generi, tum ijs, qui in alta hæresum nocte Andabatarum more vagabantur, bene consultum est. ex his enim duo & sexaginta ad veritatis lucem vocati sunt. In Pomerania vero n. minimum decem, & in his vir nobilis, multorum Præfectus oppidorum; qui susceptus & educatus in hæresi, tanto postea cum ardore veritatem, quam didicit, adamavit, vt suis tum moribus tum consilijs plurimum profuerit oppidanis. Atque hæc Bransbergæ præcipua.

PVLITOVIAE autem ex ijs, qui se exercitijs spiritualibus ad pietatem informandos dederunt, qui nec pauci, nec contemnendi fuerunt, ad Societatem adiectus est vnus: cumq. plures in religionis

ligionis proposito confirmati, tum decem à patria secta ac vanitate diuulsi. Sunt & huic Collegio benefici sui, nec ij modò vulgares aut de populo, sed nobiles ac primarij: in ijsq. ipsa Regina, quæ vt primas obtinet dignitatis, sic amoris & liberalitatis. ea non modo pretiosissimis adem nostram aulaeis vesteq. plurima locupletauit, sed, quod omnem munerum largitatem excedit, sacrum etiam regis Vngarici Ladislai caput, quod antea regijs in thesauris sine honore latebat, ad nos transtulit: vt qui in terris, Poloniæ reges habet suæ fautores religionis, ij sibi apud Deum esse è regia quoque stirpe deprecatores intelligant, quos implorare dies ac noctes ad eiusdem religionis tutelam priuatos intra parietes commodissime liceat.

VILNÆ nostri nulla magis in re, quam in fouendis, vel reparandis animis acquiescunt, aggregati sunt ad Societatem quatuordecim, ad Catholicos nouem, Gymnasij fructus ac Sodalitij: tradunt enim se nostram in disciplinam etiam qui in hæresi schismateq. versantur; quorum postea mentes melioribus imbutæ studijs atque præceptis, facile flectuntur ad veritatem. è ceteris resipuere quinque & triginta: profuntq. ad eam rem magnopere tum explanatio publica catechesis, tum variæ ac multiplices conciones. schismatici restituti sunt amplius septuaginta; & in his diuitum parentum filia, parvulis perinuitis, qui, ea sæpius à proposito frustra deterrita, furore amētes negotiū dant filio, ut sororē crudeliter necet, & in frustra dissectans linteis sub

sub inuolucris ad sese perferat . sed repressit vibrantis sicam vis amoris fraterni; & necessitudinis memor, blande potius sororem cohortādam frater putauit, quam vt in domesticum ac germanum sanguinem manus mitteret. sed cum constantem in sententia reperisset, in Sacerdotem nostrum, qui ei erat a confessionibus, vertit iras. in hunc tantum non intorsit impegitq. bombardam, id quod saepe frustra tentarat: plus enim valuit diuina cura, quam insidiantis inuidia, qua necesse est disrumpatur, dum nec punire dolorem potest, interimendo patre; nec sua obsequi impietati, conuellenda sorore. Non in vnius Civitatis angustijs nostrorum se charitas dilatauit. vicinitatem percurrit omnem, & miro animorum cōpendio, pagorum egestati subuenit. Ac prater ceteras cuiusq. profectionis utilitates (nam præcipua modo perstringimus) in Samogitia hæretici cum Ecclesia coniuncti sunt nouem, Schismaticus vnus; cōpluresq. in fide nutantes constantiores effecti. In Seruitensi oppido expiati sunt baptismo pueri quinquaginta. & cum in Nemerensi profectione Zuinglianus, tum in Puncensi tres ad Catholicos accesserunt: totidemq. in Susanensi cum Moscho. Nec minus Olitensis, & Smodecensis fuere frugifera: quarum in altera cum multos iam annos oppidani sacramenta non caperent, ac ne templum quidem peterent, vel concionatoribus darent operam, incredibili sane dolore Parochi, qui in tam duro solo nibil posse profici querebatur; Pater conueniendum sibi putauit oppidi senatorem, monendumq. sibi esse aliquid

quid, quod ad Senatum referret. quo coacto Senatoris iussu nituq. cum de nostrorum in obeundis pagis instituto pluribus disputasset, causamq. sui aduentus exposuisset; rogauit ad extremum, vt Senatus quoque pro ea qua esset pietate in tuenda ciuium salute, Societatis conatus studiaq. iuuaret: nihil vtilius Ecclesiae, nihil Deo gratius futurum. Senatus sumpto ad deliberandum spatio, sua auctoritate decreuit, vt primum Senatores ipsi, tum patres familias, ac deinceps familiae reliquae vniuersae rite animos expiarent: duplicemq. ciuium omnium conscribi indicem, quorum alter Patri, alter duobus ciuibus traderetur; à quibus diligenter obseruaretur, quemadmodum Senatus mandata custodirentur. Datum est autem Accenso negotium, vt certo numero patres familias ad confessionem ex praescripto indice euocaret; edictumq. eodem auctore Patre, vt omnes matutinis ac vespertinis Catechismi explanationibus interessent: quibus rebus pene ad vitam reuocata gens illa est: quanta omnium cum voluptate, non dixerim. erant ibi senes & corroborata iam aetate viri, qui numquam ad genua Sacerdotis acciderant: erant qui facta in confessionibus peccatorum monstra suppresserant: & qui per cacos haesum saltus misere vagabantur. redditique sunt Ecclesiae haeretici duo, schismatici decem, & sua cuique morbo adhibita temperatio, ingenti omnium approbatione, vt plurima in discessu Patris tum gratiarum actio, tum lacrimarum profusio declarauit. Ne rustici quidem praedij nostri in Smodecensibus pagis tulcre

tulere postremas: quo ex numero, confessionis atque Eucharistiae Sacramento se expiavere quingenti, in ijsq. viri nobiles è vicinitate cōplures. Rutheni quatuor à schismate, mulieres plures à veneficijs abductae sunt; eaq. ad animorum expiationem, quam nūquam vsurpauerant, perductae. Atque vt intelligatur, quam non inutilis in his colendis rusticis locetur opera, Paganus quidam ex ijs qui nostris parent, sacrosancto die Paschatis, in Bolniki oppidum, quod regium est; religionis causa contendit. ibi repperito Sacerdote decrepito, qui nec divinam rem facere, nec consitentibus operam dare, aut aliquid pro concione dicere per aetatem poterat, vehementer indoluit: ingressusq. templum vir simplex & litterarum expers, cepit de superiore loco tamquam doctōr aliquis verba facere. fit illico silentium, & concursus hominum tantus, vt eos ades sacra non caperet. ille vero dicere instituens, Placet, inquit, viri fratres, quae à meis Dominis ipse sum doctus, ca vos quoque perdiscere? nostros autem suos dominos appellabat. cum populus annuisset, idq. sibi pergratū fore dixisset; orsus ille à signo crucis; totum deinceps Catechismum, quem memoriter hauserat, graviter distincteq. percurrit: nemo fuit, quānquam ex culti humanitate viri non deerant, qui vel obstrepere auderet dicenti, vel non attente, quae dicerentur, exciperet: cum tamen suspensam concionem horas aliquot vir rusticus tenuisset: cuius ne perorationis quidem ad animorum motum fax abfuit, quos tum monendo tum obsecrando conatus est inflammare.

ex eoq. tempore concionatoris nomen vulgo adeptus est, quotidieq. tam à nobilibus, quam à paganis ut ea quæ tum docuerat, doceantur, accitur. Nostri tamen admonendum simplici ingenio hominem existimarunt, ne quid amplius inter tradendum Catechismum de superiore loco differeret; ac ne ex æquo quidē, nisi facta à Parocho potestate. Hos fructus edidit Vlnensis ager assidua colonarū excultus industria. Atque ut suam vineā celestis Agricola novis operis augeat, propitium se nobis præbet in re augenda domestica. Sunt enim iura omnia fortunæq. Collegij à pientissimo Rege, cui nequaquam satis gratiarum habere possumus, toto Poloniæ regno confirmata, auctæq. novis immunitatibus, Ecclesiæq. Iuribus. quod quidem nunc in tanta hæreticorum face magni est faciendum, cum id unum præcipui principes, ac fere omnes Lituaniæ Senatores spectarent, ut antiqua etiam Ecclesiæ iura delerent.

POSNANIENSE, IAROSLA-
diense, & Claudioplitanum.

POSNANIAE cepta est tradi publice philosophia, institutūq. è nostris auditoribus sodalitiū, ex quibus nonnulli, ut vitam nobiscum perpetuo degant, Societatē iniere. Sed florenti gymnasio obfuit implacabilis pestilētia, quæ pene funditus vertit omnia: Philosophorū tamen Academia in oppidū propinquum se transtulit, ubi dum Posnaniæ salubritas redeat, inchoata studia sine interpellatione perse-

persequitur. Domi relicta sunt necessaria Sacerdotum subsidia, qui & præbendis rite sacramentis, colloquijsq. salutaribus, et emendicatis vulgo pecunijs, proximorum necessitati succurrant. Fuit hæc pestilentia, ut plerumque solet, pernicies corporum, salus animorum. nusquam meliores reperti sunt homines: numquam ad tergendos animos promptiores: ut satis Sacerdotes nostri hac una fuerint occupatione distenti. Sed quæ in finitimas ciuitates conferuntur officia, ea non minora sunt, quam domestica. multa ex illis peragrata sunt perutiliter: & in oppido quodam omnes pene oppidani ad confessionis sacramentum; auliciq. nobiles ad orthodoxam & catholicam fidem sunt adducti: in alio vero germani hæretici fere triginta. In aliud autem ubi religio catholica annum iam sextum & vigesimum exulabat, nobilis cuiusdam rogatu Sacerdos noster profectus, catholicos, quorum plerique in auita etiam tum religione manebant, mirifice recreauit. exceptusq. est auidissimis omnium animis tamquam aliquis de cælo lapsus: eò usque egebant Sacerdotum doctorumq. solatio. nullum eis erat templum, nulla publica cærimonia, ne scholæ quidem ullæ, ubi litteris moribusq. tenera informaretur ætas. Pater incitatis bonorum animis ad defensionem ac patrocinium auitæ religionis, ita vniuersos incendit, ut & ab hæretico eius oppidi domino templum impetrarint, & suis sumptibus aliquos, qui templo scholisq. præsent, aduocandos alendosq. susceperint. Sexdecim dierum mora fuit, sed utilitas longi tempo-

temporis. Dum autem Patris comes priuatis vnūquemque colloquijs ad obeundam rite confessionem instituebat, Pater ipse patentibus semper auribus soluendis à peccatis animis operam dabat. Vix ad capiendum cibum, recitandasq. solemnes horarum preces dabatur otium: cumq. plurimum Catholicis profuit, tum hæreticorum cecitati permultum. quatuor & viginti cum Catholicis congregauit. Quamquam autem Dominus oppidi, vt diximus, à Catholicorum cætu dissentiat, nostros tamen perhumaniter & clementer accepit. tantumq. absuit, vt qua gererentur à nostris, minus probaret, vt Lutheri scholam grauitè accusaret, quæ sex totos ac viginti annos suo oppido vtilitatis nihil, incommodi plurimum attulisset. Itaque spes est iniecta non leuis, fore vt aliquando, si primis extrema respondeant, ex his seminibus mira frugum existat vbertas. Alia in vrbe duo in Ecclesiam Catholicam recepti sunt, in his senex genere clarus, qui Confessionem Augustanam sextum & vigesimum profitebatur annum, satis acri iudicio vir, & mediocriter eruditus. Quare si quis eorum summam, quos hoc anno Deus ex hæresum tenebris ad lucem veritatis extraxit, inire velit; centum amplius & viginti reperiat. Pergat eius immensa bonitas, quos eadem premit cecitas, illustrare, vt euersa semel hæresi, vera vi-geat vbique religio.

IA ROS LA VII sex in Societate adolescentes, cum alij plures id flagitent, lecti sunt. Sanè

educantur ad pietatem, tum in ipsa litterarum tractatione, tum in Sodalitij disciplina permulti. Ex omnibus partibus sodalium sese ardor ostendit, precipue in domandis coercendisq. corporibus, quæ sic plagis afficiunt, ut aliena. sacris Parasceue tenebris longum foris agmen ad ædem quamdã Beatæ Mariæ semper Virginis instruxerunt, linteis induti tunicis, instructiq. flagellis; tanta Ciuitatis admiratione, ut ad spectaculum uniuersa concurreret. nox crebris facibus collucebat, eratq. prope miraculo infirma puerorum ætas, multorum nobilitas, ornatus pompæ, totius denique spectaculi insolentia. quare ne urbs vacua ciuibus in discrimen aliquod uocaretur, regrediendũ Proconsuli fuit. valuit ea res ad animorum commutationem plurimum, nec ad Societatis commendationem minus. Obeunt sacramenta celeberrimis præsertim diebus frequentissimi: ut animis celesti pane pascendis maxima sæpe pars diurni temporis absumatur. Expiarunt totius ante actæ uitæ peccata quadringenti amplius & quadraginta, atque huic frequentiæ sua respondet vtilitas. Dederunt in Ecclesiam nomina ex hæreticis duo & viginti. quinque autem & triginta circiter ex schismaticis. par præterea Iudæorum adolescentium, priusquam Christum indueret, Christianis apud nos legibus sese imbuunt. & alius, quem hæretici baptizarent inuitum, institutus item à nostris est, baptismi. ritus, qui desiderabantur, expleti.

CLAUDIOPOLI aucta est & auditoribus, et Magistris Academia. frequentatur à Senatorum

torum procerumq. filijs ac nobilitate præcipua. Doctores adiecti sunt tum ad tradendam philosophiam urgente Rege per litteras, tum ad eas Theologiæ quæstiones expediendas, quæ uel de officio incidunt, uel in controuersiam ac disceptationem, hæreticorū peruersitate, vocantur. Non tenet in Gymnasio posterior pietas: nam cum multi antea uel essent hæretici, uel nondum salutis aqua renati; nunc industria studioq. bonorum, non modo sese omnes ad Christum & Catholicos aggregant, sed ne recentissimi quidem permittuntur in sua diutius hæresi permanere: sic enim eos reliqui auditores aggrediuntur, partim hortando, partim rationibus euincendo; ut è vestigio Christianis sacris catholicæq. religioni se dedant. Et, quod longe admirabilius est, qui paulo ante ne Christum quidem norant, habebantq. pro Deo; nunc complures perfectæ sanctitatis amore, ut Societatem adipisci queant, omni ope studioq. contendunt. sex tantum in Domum probationis abducti sunt: nam in reliquis qui id flagitant, dies & maturitas expectatur. Pontificium ac regium Seminarium, de quo proximis litteris dictum est, ipsum quoque & numero & ædibus dilatatur. ardent mirifica cupiditate propagandæ religionis, suosq. è tot errorum tenebris euocandi. Domos quoque tenuiorum auditorum, quam & contubernium Sanctæ Trinitatis appellant, usque eo creuit, ut contubernales aluerit octoginta. Ex ijs multi in varia loca dimissi, varijs quisque muneribus, Ecclesiæ prosunt. regunt scholas, religionis elementa tradunt, & si

quando incidit eiusmodi tempus, Paracrias ab hæresis contagione defendunt. curant rite funera, cruce luminibusq. prælatis, modulatoq. carmine; ipsis etiam inspectantibus Arrianis, qui quidem fremunt, nec manus continent ab iniuria: sed Christi milites non modo æquo, sed libenti animo ferunt omnia. impetuntur non solum conuitijs ac maledictis, sed interdum etiam lapidibus, obscænisq. sputis. nec semel accidit, ut qui sacræ crucis præferebat insignia, lapide prostratus & afflictus ad terram sit. Ex quibus rebus facile potest coniici, quales tandem ex hac officina virtutis, opera prodeant. Contubernales duo, nec ij quidem de doctissimis, adiuncti comites Sacerdoti nostro, cum Turcarum fines obiret, ab eoq. missi ad erudiendos pagos quosdam, in fideq. firmandos; quattuor alios præterea pagos Hæreticorum ministris eiectis, vnà cum vxoribus ac familijs ad Catholicos adiunxerunt. Ex his alter cum Societatis cupiditate flagraret, voti compos est factus: alter quò maiores sibi animos faciat ad res pro Christo gerendas, ornatus est Sacerdotio. Pater autem ille cum hoc anno multa eximia cum laude fecit, tum proximo, sexaginta pagos ad Ecclesiam dicitur adiunxisse.

IN SICVLIAM profectus est laico cum comite Pater quidam. ea autem ferme regio auitam religionem etiamnum retinet, in eaq. Sacerdos ille Iubilæum Summi Pontificis promulgauit, plurimisq. consentientibus aures dedit. multos etiam reddidit in tuenda veritate constantes, Christianæ disciplinæ

disciplina præcepta passim docuit, & in ciuitate, quam fax omnis hæreticorum inuasit, Catholicorum, quæ supersunt, reliquias, Caluinista fremente; & sacramentorum administratione solatus est, & Liturgia sacrosancto mysterio. Pagi quoque nostri, quos passim Arriana labes infecerat, obeuntur, esse etiq. sunt iam ferme Catholici vniuersi. eademq. vtilitate finitimi nobilium pagi lustrantur. atque vtinam messis vbertati, operarum copia par esset: sed penuria cogit multos non sine dolore deferere. Frater quidam è nostris medicæ peritus artis, dum graui urgente necessitate suam quoque operam externis præbet, ex ijs centum & sexaginta, non minus animi, quàm corporis salutem attulit. ad Catholicos quadraginta conuertit, alios autem ad baptismum: & ab alijs, ne Catholica veritati se opponerent, impetrauit.

POLOCENSE AC LVBLINENSE Collegia.

POLOCII extrui cæpta sunt scholæ, in eisq. imbui primis litteris pueritia, quam frequentissimâ speramus fore, vbi, quæ ad Gymnasium pertinent, constituta sint omnia. Nobilitas pluris iam nos facit, libentiusq. suos mittit liberos informandos. quamquam auditorum non magna copia est: quiduis enim aliud parentum plerique curant, cum Schismatici Hæreticiue sint, quam vt doctri-

narum ornamentis, quibus ipsi carent proles abundet. Auxit Societatis existimationem dialogorum ac supplicationum celebritas, studiumq. publicæ carimonie in solemni tum Liturgia, tum sacrorum cinerum cultu; ita ut illi ipsi nostrarum derisores contemptoresq. religionum, ad earum nonnumquā aspectum permoneantur. Celebratur quotidie magis nō à Catholicis modo, sed etiam à Schismaticis aedes nostra, quam Rex cum hanc omnibus ac fortunis Ruthenis adeptam, ad nos transtulit. qui quidem ipsi vultu demum sentiunt, quanto è re diuina sit magis, eam à Societate, quā à Poporum superstitione curari: cum & à ruinis instaurari videant, & quotidiana rituum sanctitate fieri augustiorem. Passim inter se & coram nostris fatentur, è nostrorum concionibus vberimum se fructum capere, lucem se aspicere clariorem, inflammari animum ad penitentiam, à vitijs auocari, & ad recte facta traduci: cum apud suos Popos nihil experiantur eiusmodi. triginta amplius ad Catholicos accesserunt, atque in his vidua nobilis, quæ non paucos ad eandem religionem suo exemplo moribusq. pertraxit. ea ne humanarum rerum procuratio à diuinis animum auocet, traditis suis genero bonis; quantum ad vsus vitæ sit satis, tantum sibi ipsa reseruauit: domumq. sibi propter ædem nostram, vnde nunquam abesse possit, exstruxit, precationi, ieiunijsq. continenter intenta. Populi pietas nihilo frequentia minor. tractat sacramenta solito crebrius: & quod mirum in ciuitate recens instaurata, & vbi schisma late vagatur, videri

deri debet; vniſ Paschatis ferijs, ſumpſerunt Eucha-
riſtiæ myſteria hominum fere duo millia. multiq;
item ſunt, qui peccatorum ſe vinculis eximant, ex
quo plurima quotidie ſalus animis.

L V B L I N I quoque in reparando Chriſti grege
Societatis curæ deſudant. duos amplius & viginti,
qui in hæreſi contriuerunt ætates, ſacramento con-
feſſionis abſoluit, alioſq. complures ab Eccleſiæ com-
munionē ſeiunctos, ad eius imperium nutumq. con-
uertit. multi eius opera, ſtudio cæleſtium rerum in-
cenſi, Cænobiorum ſe legibus atque inſtitutis aſtrin-
gunt. nam qui ſe à vitiorum turpitudine ad frugem,
ab ira ad lenitatem reuocent, plures ſunt, quam vt
eorum duci ratio curioſe poſſit. Quamquam autem
per pauci in Collegio Lublinenſi verſantur, non ta-
men pagos finitimos negligunt. modo huc, modo il-
lud excurrunt, quò vel charitas impulit, vel neceſſi-
tas. expiati ſunt ab hæreſi peccatiſq. nonnulli: &
in eis acta ſimilia eorum, quæ geſta ſunt domi. Con-
ſeruatur ciuium in nos amor; & nouis ſemper offi-
cijs, quo nos numero locoq. ducant, oſtendunt. præ-
ter ampliſſimos hortos, & quas incolimus ædes, &
alia quadam huic tributa Collegio, viginti am-
plius florenorum millia triennij ſpatio à varijs ſunt
accepta beneficijs. multa Senatus, multa privati de-
derūt. ipſa quoque Poloniæ Regina, vt vbique apud
nos ſuam beneuolentiam teſtatam relinquat, cum ex-
ſororis ſuæ legato (ea eſt Sueciæ Regina) non exigua
pecuniarum ſubſidia diuideret, ſuam quoque Branſ-
bergæ partem, ſuam Craconia in Nouitiorum com-

modum reſeruauit. Gratia nimirum Deo, qui ſpes ſolidiores affert, fore, vt qui hac exordiorum fundamenta iecit, largiatur etiam exitus quam ſimilimos.

RIGENSE, ET NIESVISIENSE Collegia.

RIGAE aſſidua diuini verbi prædicatione non ſolum apud Polonos & ciues, ſed etiam apud Germanos & Lotauos valde proficitur. Rutheni amplius decem, hæretici duodeuiginti dedere manus. Fuit in his publicus ſectæ miniſter, qui & publice hæreſim eiurauit, & parentem ſuum, qui miniſtri quoque munus obibat, induxit, vt à ſacrilega Euchariſtiæ adminiſtratione ſe contineret, eamq. miniſtrari pateretur. à noſtris. De Lotauorum & Paganorum in prædijs noſtris concurſu nihil attinet dicere, in quibus quidem ſacramentorum & concionum pabulo ſuſtentandis, ad morbum vſque ſæpe noſtri deſudant. Nihil de Pontificij Iubilæi fructu commemorabimus: quæ res vt plerisque viſa eſt inſolens, ita fuit omnibus ſalutæris. Ne omnia quidem pro animis ſuſcepta itinera numerabimus, non minus frugifera quam laborioſa. Volmaria, quæ futuri Episcopii ſedes eſt (nondum enim Episcopum ſuum Liuania viderat) ea cernitur in incolis pietas, ea fiducia, vt ſi quid non modo hominibus obefſe ſenſerint, ſed ſuis etiam iumentis; continuo ad Sacerdotes noſtros medicina cauſa

confugiant. Nonnulli cum infici contagione pecus animaduenterent, cadauera & exuias extincti pecoris afferebant, vt misericordiam captantes, pro viuo pecore preces elicerent: commeruitque eorum in Deum fiducia, vt aqua rite benedicta perniciem potata depelleret, & cadenti pecori subueniret. Quin ipsi quoque haeretici, quamquam palam ritus catholicos in honore non habēt, clam tamen, vt multorum agrotationibus medeantur, eiusdem aquae caussa ad nos mittunt. Itaque hoc quotidianum & solemne nostris est, vt aqua, sali, ac frugibus benedicant: & quod admirabilius est, deducuntur interdum ad mare Balticum, vt obnoxia veneficis retia sacris carminibus expient: interdumq. fit, vt cum diu frustra in capiendis piscibus laborarint, subito ad Patris aduentum magnam nim piscium capiant. Ad retinendam autem hominum pietatem nulla à nostris praetermittitur carimonia. decernuntur domi forisq. supplicationes, in quibus ad uaria templa frequens populus coit. cumq. huiuscemodi supplicationem in praedio nostro Sacerdos noster instituisset, & per sata supplicantium agmen ac pompa procederet, stomachari nobilis matrona caepit, seu propter agri sui vicinitatem, seu propter religionis dissimilitudinem; grauiusq. suos rusticos accusauit, quod ad eam multitudinem sese aggregassent. sed mox sensit iracunda femina, quanti Catholicorum faciendi sint ritus: nam cum eius sata continentia sint nostris, de caelo tacta penitusq. abrasa sunt illa.

cum

cum hæc intacta atque illasa permanserint. Tam
 letos rei Catholicæ cursus non ferunt aquis oculis.
 aduersarij. perstrepunt in suggestis, debacchantur in
 circulis, nihilq. non moliuntur, vt apud populum no-
 bis conflent inuidiam. multi hæreticorum ministri
 inuehi pro concionibus in nos cæperunt, & seditio-
 num ac cadium nos auctores dicere; vt necesse fue-
 rit propositis de religione quæstionibus, eorum au-
 daciam reddere segniorem. at præclari doctores mi-
 nis hisce perterriti, abnuere sine pudore certamen,
 negare sibi licere sua per decreta nobiscum congre-
 di, omni disputationis genere prohiberi, siue id stylo
 fiat, siue contentione verborum. Vbi hæc non pro-
 cedunt, dantur ad Senatum litteræ, vti sibi curæ esse
 vellet non tam nostram contra petulantissimos ho-
 mines causam, quam publicæ communisq. rei. Obsti-
 tit aliquantulum eorum audaciæ Senatus, & ijs in-
 uitissimis, Gregorianum etiam Calendarium admi-
 sit. quæ res mirum in modum hostiles iras acuit. illi
 scholarum indicem pro Gymnasii foribus affixum
 contumeliose reuellunt ac lacerant, in eiusq. locum
 alia schedarum probra præfigunt, sed, quod grauif-
 simum est, cum Minister quidam à Senatu seuerè mo-
 nitus esset, vt se à turbulentis concionibus contine-
 ret; is tantum abest, vt dicto audiens fuerit, vt pro
 suggestu maiores turbas fecerit. exacuit in maledi-
 cta & contumelias nostri nominis intemperantem
 linguam, vt rabie accensus populus in adem no-
 stram, nocte illa, quâ natalitia Saluatoris excipiunt,
 tum cum diuinis operabamur, irruerit, inconditisq.

vocibus

vocibus ac clamoribus diuina cantica perturbarit, manus etiam in nostros iniecerit, lapidibus, pugnis, alapisq. multarit, omnia denique per summam religionis contumeliam polluerit ac violarit. cumq. recipiendi anhelitus causa, improbi sese è templo in cœmeteriū proximū contulissent, ostiorū exclusi claustris, ex ipso cœmeterio, Chori fenestras lapidū imbre concutiūt: vt de nostris sint vulnerati nonnulli. Diebus interpositis non ita multis, cū primū impetū vidissent irritū, alij alijs in locis mille amplius de nocte vt nostras ades euertèrent, conspirarunt, cū interim nostri ad placandū Deum sese toti conuertèrent. Sed placuit Deo per honestos viros incitata plebis impetum continere, tum cum machinas ad euertendas iam diffringendasq. Collegij fores admo- uerat. eodemq. tutore atque adiutore Deo, crescente postea in vrbe tumultu, grauiasunt euitata pericula: vt crebris iam documentis appareat, quantæ sit ipsi Deo curæ nostrorum salus, quos toties ab improborum conatibus consilijsq. defendit. Tamen in tanta facinorosorū vbertate non desunt, qui sua nos pietate solentur. et, quod in miraculis est habendum, superant etiamnum virgines sacræ duæ è Cisterciensi familia, quæ sexaginta ipsis annis, quibus Lutherys hic viget, numquam à religione Catholica descuerunt. earum altera centesimum, altera octogesimū exccedit annū: ea vitæ sanctimonia ac pietate ambæ, vt de statis suæ familie ieiunijs in summa senectute nihil remittant; sacrificijs omnibus, quæ in ipsarum æde tria & quatuor interdum peraguntur, nixæ genibus

nibus semper adsint . cumq. proxime in grauissimo
 ciuium tumultu , rogarentur à nostris , vellent ne
 tātisper, dum pacatæ res essent, in prædium quoddā,
 ne quid incommodi paterentur, abscedere ; præcise
 negarunt, certæ potius de vita, quam de cænobiꝝ di-
 sciplina discedere. grauissimum testimonium veri-
 tatis, viuum & spirans adhuc in aduersarios, sed ef-
 franata peccatorum licentia, & insana libertatis
 amor in tanto splendore lucis non sinit dispicere ve-
 ritatem.

CALISIENSE Collegium ab Archiepi-
 scopo Gnesnensi Regni Primate proximo anno insti-
 tutum publicas scholas aperuit, ad easq. ex hæreti-
 corum disciplina multi conuolant. viget pietas, dum
 coluntur ingenia; & ad nostrarum meditationū exer-
 citationes viri nobiles admittuntur : quorum vnus
 ubi sensit, nihil in humanis firmum ac solidum esse,
 societate nobiscum inita, curas suas ad vera bona
 & æterna conuertit . Hic quoque sacramento-
 rum creber est vsus : sensimq. frequentandæ Eu-
 charistiæ, salutandæq. ter quotidie Dei Parentis con-
 suetudo longo interuallo reuocatur . Agitur & cū
 hæreticis plurimo ipsorum bono; abductiq. sunt à pe-
 stifera secta duodecim tredecimue: ad eos sanandos
 præbentur nobis aditus non difficiles . ipsi se dant,
 & quid de familia nostra sentiant, declarant etiā hu-
 manitate nonnulla. Quo in genere Præfetti in arce
 Vicarius, quamuis numeretur hæreticus, cum du-
 rior esset annona, mutuo nobis frumento subuenit:
 nec passus est, quod mutuum dederat, sibi reddi. qua

ex

ex re conijci licet , quemadmodum in nos animati Catholici sint , quando aduersarij ipsi se tales præbent . Atque vt ceteros beneficos sileamus , sacrorum Antistes , is qui Collegium nobis condidit opibusq. firmavit ; vt suam consuetudinem tueretur , cum Bibliothecam nostram multis libris locupletauit , tum multo nos ære donauit .

NIESVISIENSE Collegium , vt proximo anno demonstratum est , est illud quidem adhuc in initijs , sed tamen non sine suis frugibus ac prouentu . Nuper apertus est ludus , & auditores ventitant quadraginta . Confitentium autem domi forisq. celebritas satis magna . quo fit , vt cum à reliquis sceleribus multi desistant , tum ab hæresi schismateq. non pauci . Ex his resipuere septemdecim . cogitur & multitudo puerilis ad Catechismum : in eoq. vt strenua , ita fructuosa collocatur opera . Nouogrodecum Comitij provincialibus Sacerdos est missus , qui non modo conciones apud hæreticos et schismaticos habuit , sed cum ijs etiã præsens disputationis certamen . Varijs in aulis plurimas confessiones accepit , & ad Ecclesiã obedientiam familias interdum integras nec obscuras è schismaticis Ruthenisq. conuertit . Senex claro loconatus , cum aqua intercute laboraret , post multos nostrorum labores ac contentiones , hæresim tandem abiecit . is postea cum à peccatis animum confessione soluisset , corpus etiam tumoribus liberauit . Concessus est auctori ac fundatori Collegij , cum ad Regni Comitiaz iter haberet , Sacerdos è nostris . cuius profectio nis singula-

singularis utilitas, salus coniugi fuit, quæ à Catholicis ante seiuncta, suum postea imitata virum, ad Ecclesiæ nutum potestatemq. se contulit.

D E R P A T E N S E.

D E R P A T I varijs scholarũ ordinibus Academia distincta, auditorum quoque varietate et multitudine floret. celebratur à Polonis, Moschis, Estonibus, atque Germanis, & in Germanis à Lutheranorum ciuium, & senatorum Derpatensium filijs, quos vniuersa Societas non tam litteris atque doctrinis, quam Catholicis moribus ac uirtutibus expoliendos censet. adhibet ad id sodalitiõrum, vt consuevit, præsidia: in quibus quotidie sentit, quantũ ad optimam iuuentutis educationem insit ponderis ac momenti. vbi autem ab erudienda iuuentute discessimus, primæ curæ ad reliquum genus hominum referuntur. curatur à nobis, vt proxime demonstratiõ est, non vnum tantum hominum genus: nam cum hic ea nationum, quam significauimus, varietas sedem habeat, nulla Deo iuuante gens est, quæ nostrorum operã officiumq. desideret. Estones, qui ferme agricolæ sunt, & propria ac dissimili ceterarum lingua loquuntur, licet varijs subiecti sint dominis, nec ijs semper Catholicis; tamen eo vsque in Catholica religione persistunt, vt catholicos Sacerdotes admirabili beneuolentia ac ueneratione prosequantur. hanc nimirum antiquam fidem asserunt, et præter ceteras adamandam. bi de longinquis sæpe locis in equis
qua-

quadrigisq. veniunt, ut secum aliquem de nostris auehant, qui vel missæ sacrificium apud se peragat, vel spectris obnoxias ædes sacris viribus expiet; uel denique quidquid ad victum adhibet, benedicat. Sed cum in omni loco promptam Societatis experiuntur operam, tum in excipiendis sacro fonte puerulis: è quibus excepti sunt hoc anno mille circiter & ducenti, plurimisq. adhibitæ ceremoniæ, quas in eorum ante baptismis Sacerdotum incuria præterierat. Habent Estones in agris suis templa complura, locorum interuallis ualde disiuncta, quæ caelestibus ditata muneribus, & summorum Pontificum indulgentijs, statis anni diebus maxima frequentia celebrantur. huc illi nostros euocant, ut ad paratam iam messem aduolent, & Christi condant in horreum. ita fit, ut Estonum tantum causa in uaria loca sepe sit excurrendum. septuaginta hoc anno institutæ sunt profectiones, non nostrorum minore, quam ipsorum Estonum uoluptate. Affert peregrinandi cupiditatem cum minime dubia animorum utilitas, tum sincerâ hominum beneuolentia, quam in excipiendis maxime nostris, muniendisq. liberali uiatico præseferunt: ut iam nostri quocumque ad Estones se conuertant, itineris subsidia non requirant. simul ac cognitum est ad ipsos Patrem aliquem accessisse, cæpisseq. Christianæ legis explanare principia; confestim per internuncium Pagorum uicinitas admonetur: ex ijsq. complures ad accipiendam salutarem doctrinam momento conuolant: & sicubi nocte noster ille consedit, prima ad eum luce conueniunt, ut uel sacrificantem

cantem videāt, vel aliquid de catechismo perdiscāe.
 Atque hic Estōnum ad nos concursus non minor
 est domi, quam foris. adeptus est concionator noster
 Estonica lingua vsū, barbaræ illius quidem & pe-
 regrinæ, sed tamen ludibundus; & tam nullo tempo-
 re vel negotio, vt eam Lutherani negent sine magi-
 cis ab eo artibus potuisse perdisci: infestis quippe
 oculis tantam auditorum in æde nostra frequentiam
 Lutherani ciues aspiciunt, præsertim quod eadem
 concionis hora, suas alia in æde Minister conciones
 pestilentes habet. tribuunt & præstigijs dæmonum
 pulsos è corporibus morbos, vt aquæ rite benedictæ
 vires, cæciq. agni, quibus illi pelluntur, infirmant.
 Sed fecit Cardinalis Radziuilus, vt deiecto de con-
 cionandi munere Lutherano ministro, qui hac in æ-
 des multitudinis infundebat, hæreticorum ora com-
 pestceret. Sequuntur Poloni, qui huc post recuperatā
 Liuoniam ab eorum Rege Stephano commigrarunt.
 Hi licet omnes Catholici pene sint, habeantq. Polonū
 Parochum; quotidie tamen turmatim ad nos con-
 fluunt, vel sacramentorum causa, vel sacrificij. Sunt
 & Poloni milites, qui in finitimis resident arcibus,
 quorum animis easdem curationes Societas admo-
 uet. amant illi nostros & complectuntur officijs, fa-
 cileq. se patiuntur, si quando de salutis cursu defle-
 xerint, in viam reduci. itaque mira in multis extitit
 commutatio. Sed ne Moschi quidem negliguntur à
 nostris. Hi Græcum sequuntur schisma in religionis
 ratione: & ex his ad Latinorum communionem tra-
 ducti sunt octo, habitæq. in eorum suburbio non in-
 utiles

utiles conciones . Restat postremum genus hominū,
Germanorum, ex quibus sanam atque integram reli-
gionē qui colant, perpauci sunt. sunt enim à Luthero
plerique, et mutuo quodā impediti metu, à nostrorū
consuetudine vsuq. refugiunt . itaque vix vnus &
alter à magistro discessit. sunt tamen qui conciona-
tori nostro dent operam, interdumq. genibus nitan-
tur in sacris . leniuntur Catholicorum rituum ob-
servatione non pauci, partim supplicationū pompa,
partim pijs spectaculis delectati. Nec desunt here-
tici, qui nostros euocent, vt vel parturientium peri-
culis, cereis opitulentur agnis; vel domicilia venefi-
cijs infesta perpurgent . Quin Lutheranus quidam
Consul patrem adduxit in prædium; vt & suis in
adibus recens exstructis sacrificaret, & baptismo
lustraret infantes, diuinæq. legis summam subiectis
sibi populis explicaret. quod ipsum ab alijs nobili-
bus Lutheranis est factum. Regius quoque Derpa-
tensis Oeconõmus, quamuis Catholice non assen-
tiatur Ecclesiæ, mandat tamen vbique suis, omni vt
humanitate nostros excipiant . ipse vero ad cultum
domesticum ac sacrum non pauca contulit, & pro
viribus, ne quid de libertate nostra minueretur, pu-
gnauit. Extremo fere anno non pauca ad diuini cul-
tus propagationem sparsa sunt semina. constitutum
est ex interpretibus Seminarium, quorum nostri
vtantur opera ad explicationem doctrinæ christia-
næ: iamq. in eo sunt, qui Lotaue, Estonice, Rutheni-
ce, Latine, Germane, Lituane, Suetice, ac Polonice
norint: quæ linguarum tanta varietas è varijs fini-
P timisq.

timisq. nationibus, quæ huc confluunt, efficitur. Sunt
 & huius Collegij fundamenta iam iacta: acceptiq.
 ex ea, quæ quondam fuerat, arce, alijsq. bonis an-
 nuireditus florenorum fere bis mille. addita etiam
 sylua cædua, multis passuum millibus longe lateq.
 vasta: & attributa rusticorum familiæ centum cir-
 citer ac sexaginta, quod quidem in edificium no-
 ui Collegij commodissime cedit. adiunctæ insuper
 ædes quædam, Cænobio, quod iam nostrum est, con-
 tinentes. traditumq. cum area ambituq. domorum
 ingens & augustum Dei Matris templum. quod à
 magno Mosconia duce, qui decessit, fratri regis Da-
 nia, qui eius nepti nupserat, ad Lutheranam labem
 relictum, Deus nobis videlicet reseruauit. Sed Po-
 lonia regis liberalitas de familia nostra tam meriti,
 nequaquam satis ornari verbis & predicari potest.
 is etiam ut quamprimum Societatis operas aduo-
 caret, vectigalis nomine elapsi iam anni, florenos
 mille quingentos, partim numerandos curauit, par-
 tim frugibus persoluen- dos. Itaque in ipso B. Ma-
 ria templo, eiusdemq. conceptæ Virginis ferijs, quo
 die in possessionem templi venimus, à votorum in-
 stauratione Collegij sunt ducta primordia. Vix di-
 ci potest, quam hæc rerum conuersio eos, qui præ-
 fectis arcis, subiiciebantur, delectauerit, malentes
 multis partibus Societati nostræ, quam regijs præ-
 fectis. Itaque campanam, quam annis an-
 te triginta, hæreticorum Moscorumq. causa in ter-
 ram alte defoderant, effoderunt; ut alteri tem-
 plo, quod prædio nostro adiunctum est, vsui es-
 set.

set. alteram item alij annos etiam ante triginta sublatam è templo, demersam occultauerunt in fluuio, certa spe nixi, aliquando fore, vt sedatis diuturni belli tumultibus, religioni Catholicæ deseruiret. Atque hæc sunt Collegij Derpatensis initia, postremi in Europa præsidij ad orthodoxam fidem vel retinendam vel propagandam. Nam præter vicinum Suetiæ regnum, per amplæ nos attingunt Moscorum prouinciæ. quæ commodè ad ipsam Moscam eius imperij Metropolim non longis itineribus adiri potest. ea autem cum inter Europæ Asiæq. fines sit interiecta, iter aperit nostris ad reliquos in Indiâ fratres. Nec vero Moschi, qui extra Derpatum in suburbio mercaturam exercent, à nostris abhorrent: quin ea est de Societate apud illos opinio, vt Germanos, qui hic versantur, hæreticos; nos antiquæ fidei homines & religionis appellent. Id igitur restat vnum, vt complures fratres in partem laboris veniant, & quæ tam pulchre per reliquos huius vineæ cultores orsus est Deus, sua augeant & propagent industria.

RESIDENTIA ALBÆ IVLIAE. & Leopoliensis Missio.

IN Albæ Iuliæ sede, si eos quoque, qui apud Principem morantur, enumeres, vndecim omnino reperias. Hic autem primæ curæ sunt, vt is quem dixi Princeps sic educetur, vt & Regis Polonici expe-

Stationi respondeat, & inter tot hæresum monstra, insignis Catholicae religionis defensor & propugnator evadat. in quo vno tantum putatur esse momenti, vt in ea viri boni sint spe, fore, vt quemadmodum ab vno iuvene Principe Catholica in ijs partibus est eversa religio, ita ab hoc quamprimum Deo adiuuante reuocetur. Gymnasii melior hoc anno iam forma est: classe quadripartita distinguitur: duæ habentur in aula, reliquæ in Ciuitate. Instituuntur vna cum Principe, procerum liberi ac Senatorum: cumq. Catholici iam sint omnes, nec parentum minas magnopere reformident; magnus ad res gerendas campus sese nostris aperit. ratam hanc spem faciat optatis euentis diuina benignitas, & instituta pertexat. certe ex ipsis concionibus, catholicorū paulatim numerus increbrescit, hæreticiq. proceres mitigantur: vt de multis hoc confirmari iā possit, eos à nobis esse, quamuis humano forsitan metu occultet frontem sententiam. cumq. in comitijs de exigendis pellen-disq. nostris, aduersarijs nonnullis vrgentibus, ageretur, non defuerūt vel ipsos inter hæreticos, qui causam nostram publice susciperent agerentq. Cæptæ sunt etiam res futuri Collegij regia liberalitate constitui: dataq. iam in id villula, syluæq. cum Cænobio, sacraq. æde: & in scholarum fabricam certa quotannis pecunia.

LEOPOLIS, Russia Metropolis præter Catholicum Archiepiscopum habet Episcopos duos, Armenorum vnum, Ruthenorum alterum. sunt enim & ex incolis Armeni complures, sed à Catho-
lica

lica religione auersi. Hic igitur Archiepiscopus à P.N. Generali de collocando stabili aliquo Societatis domicilio cum contendisset, nec id in tanta nostrorum paucitate impetrare potuisset; duos tantum è nostris accepit: quorum tam strenua opera fuit, vt ad maiorem melioremq. pietatis cultum vniuersam permouerint ciuitatē. Exercitijs potissimum spiritalibus, et sacramentorum concionumq. frequentia, collaboratum pro animis est. Catechesis etiam inducta, doctiq. publice Sacerdotes & Clerus expediendi rationem, quæ ad conscientias & officium hominum pertinent. sed tanta vinea, si verum querimus, plus desiderat operarum. Quod si in hoc celeberrimo regni totius emporio, quò ex Armenia, Scythia, Valachia, Moldania, alijsq. disiunctissimis regionibus multitudo concurrit, aliquas aliquando sedes Societas locet; videre iam videmur, quanta animarum futura sit seges: cuius iam rei non leuia cernuntur initia. Excitauit Deus matronam viduā, pietate atque opibus æque diuitem, quæ commodò vrbis loco ad ædificium area coempta, domicilium suis nobis sumptibus exstruit. cui si aliorum quoque accedat benignitas diuinitus excitata, confecta Deo duce res erit.

RESIDENTIA VARADINENSIS in Pannonia, & Zeplacensis Missio.

VARADINVM missi sunt duo. est autem hæc Pannoniæ ciuitas satis frequens, se-

ſectarum varietate referta : abundat enim hæreticis Turciſq. compluribus, ex quibus vtriſque non contemnenda facta ſunt lucra. Catholicis autem qui vix duo millia cenſentur, conſimilis utilitas eſt allata, præſertim peſtilentia fameq. premente. Sed rem ſuam Deus, prodigiorum quoque promouet inſolentia. curantur ægrorum corpora Sacramentis & curationibus animorum, cereiſq. agnis terrores demonum & ſpectra fugantur. Verum qui Catholicorum numerum auget, is quoque hæretica nequitia miniſtros, ne ſuis Zizanijs ſpem ſementis extinguant, de medio tollit. obijt enim impius ille miniſter, qui in hanc ciuitatem Caluini peſtem primus inuexit. Hunc dicitur aliquando vir conſuluiſſe Catholicus, anceps & nutabundus in fide; exactoq. iur. iurando, multis precibus obſecraſſe, ſibi vt aperte diceret, in tanta ſectarum ac religionum varietate, quam tandem optimam ac veriſſimam exiſtimaret: coactusq. iureiurando miniſter, ita dixiſſe, Ad æternam ſalutem conſequendam tua fides eſt melior, ad carnem fouendam, mea. indicauit vellet nollet denotum illud æternis ignibus caput, ex quo tandem fonte hæreſis fluat; nec quemquam à Catholica religione deſciſcere, niſi qui Chriſti crucem oderit, carnem adamet.

ZEP LACVM vrbs eſt finitima Turcis, & vt aliæ multæ, hæreticis Catholicisq. permixta. huc etiam noſtri venire ſubſidio. nam cum peſtilentia ciuitas laboraret, à qua mortales omnes abhorrent

horrent, sacerdos è nostris studio aliena salutis incensus, ex ijs ipsis, quos pestilens morbus inuaserat, centum ac triginta expiauit. lustrauit etiam baptismate quattuordecim, & pagos vicinos oberrans, nihil quod è re diuina videretur, omisit. Sed quoniam hic de nostris, regionis sermonem natuſtus est nemo, ex alumnis disciplina nostra praesidia linguae petuntur. Ex ijs quidam catechismi beneficio pagos quinque & viginti; alius quindecim in religione catholica sustentauit. Duo alij à P. Prouinciali è pontificio regioq. seminario missi, pagos item octo tanta cum laude atque utilitate lustrarunt, vt non modo laborantes in fide firmarint, sed etiam non paucos ab ipsa haresum contagione retraxerint. Pater concionum fructus excipiendis confessionibus colligebat; scilicet non exiguos, praesertim metu mortis iniecto à pestilentia peracerba atque inusitata: cuius vitanda causa reperti sunt, qui summis in arboribus nidos sibi animum more construerent: quorum tamen plerosque vel atra lucis, vel inedia ipsa consumpsit. itaque qui salutem animi diligebant, certatim concurrebant ad nos, vt catholica in Ecclesia extremum vel spiritum sibi liceret effundere.

CRACOVIENSIS PROFESSOR.
rum, & Probationis Domus.

CRACOVIÆ Societati duæ sunt sedes, quarum altera Novitiorum est, nuper instituta: cuius rei causa proximis huius anni comitijs delata sunt ædes Parochi, templumq. sancti Matthiæ, opera auctoritateq. Thomæ Plazæ, qui non modo, ut Cracoviam Societas acciretur, auctor magnopere fuit, sed etiam suas ædes nostris, cum egerent hospitio, patere semper voluit. ad alendos vero Novitios pietissima Castellana Cechovienfis, quæ huius fortunæ domus stabiliendas fundandasq. suscepit, duo contulit prædia. hæc aliquot annis ante perpetuos redditus Cracoviensi Societati decreuerat: sed cum maleuolorum sermonibus rem differret, nuper nostrum ingressa templum, & sacrorum cultum admirata, celebritatemq. religiosi conuentus, ad id quod iam pridem cogitauerat, animum retulit. Euocato igitur moderatore domus, statim testamenti tabulas conficit, & bona quædam, nullis adiectis conditionibus vel oneribus, Societati legat: ex quibus annui floreni (is est nūmus denariorum fere novē) capiuntur circiter octingenti. ita brevi huc Novitiorum migratio fiet. Multum autem nobis profuit ad colligendam hominum gratiam sacrorum diligens procuratio: nec minus ad excitandum ad similem imitationem reliquum clerum. Nam & ædes maxima cernitur iam splendidior, & una omnium vox est, Iesuita-

Iesuitarum aduentu diuinum cultum quodammodo restitutum. ceteri quoque ordines studio æmulationis incensi se reuocant ad industriam, nec patiuntur sua squallere templa, cum nostra niteant.

Altera, quæ ad S. Barbaræ sedes est, aliena se misericordia opibusq. sustentat, nullo suo redditu ac prouentu. sex sacerdotes alit, qui animorum commodis salutiq. prospiciant. Habentur Dominicis diebus quaternæ singulis conciones plurimo conuentu: pariq. studio ad sacramenta concurritur. Reconciliati sunt Ecclesiæ Catholicæ vnus & septuaginta, quâquam haberi singulorum non potuit ratio: constat enim ab alijs alios, qui subsidio nobis venerunt, ad sanitatem esse traductos. dederunt se nobis principes viri duo, quorum cum ætate consenuerat hæresis: vt miraculo prope fuerit eorum in gratiam reditus cum Ecclesia. Erat quidam Caluiniistarum signifer & minister, quocum Sacerdos noster quam occultissime, ne quid emanaret, agebat; flexitq. pertinaciam hominis constans pater, & qui fuerat magister erroris, factus est repente discipulus veritatis, hæresi remisso nuncio, eam ipsam publice in æde maxima, totiusq. ciuitatis oculis reuocauit. quæ res non sine solempni cærimonia apparatuq. transacta est. habuit Sacerdos noster de hæresum fonte sermonē, vt opportunas huic morbo medicinas afferret: cuius ita probata concio est, vt vel ipsis aduersarijs, quibus hic abundamus, admirationi fuerit. Huius palinodia vt religionis hostes perterruit, ita Catholicos subleuauit. erat enim vir gravis non
 ætate

etate modo, quippe sexagenarius, sed etiam litteris
 & doctrina. annos triginta publicum ministrū ege-
 rat, veneratq. paulo ante Cracoviā, euocatus à suis,
 ut in agri ministri locū munusq. succederet. nec mul-
 tis ante diebus concionē habuerat apud suos, qua fe-
 rè tota in eorū fictos et simulatos mores grauius est
 inuectus. quare cū mox in hæreticorū oculis, & in
 clarissima ciuitatis luce eā ipsam, quā docebat, hære-
 sim eiurauit; vix dici potest, quā hoc vno factō im-
 proborū synagoga cōciderit. Nō minus illustris fuit
 alterius reditus ad Ecclesiā, qui ipse inter hæreticos
 familiā ducebat, & nouū dogma cudebat. spargebat
 hic longe lateq. virus pestilētis doctrinæ, et quod ue-
 nenata lingua non poterat, perniciosis calamis aspira-
 bat. disseminabat per Transyluaniā Arriū, & Dia-
 goram, vt iam ante fecerat in Polonia, & suo aduen-
 tu contaminabat omnia. sed ne latius pestis illa ma-
 naret, rex de religionis incolumitate sollicitus, con-
 quiri iussit hominem, & in custodiam tradi. quod ille
 cum præsensisset, sine cunctatione profugit. postea
 diuina oborta luce se ipse collegit, litterasq. ad Re-
 ctorem Claudiopolitanum & Viennensem dedit, in
 quibus erat, certum sibi esse, ad Ecclesiam redire:
 comperisse se denique in tot sectarum varietate ac
 multitudine, aut religionem esse nullam, aut vnā
 veram esse Romanam. Cum igitur Cracoviā ad nos
 venisset, & suum nobis consilium ac voluntatem
 exposuisset; quamquam nostri eius cōstātie nequa-
 quam satis fidebant, ueriti ne metu potius aliquo re-
 sipisceret, quam veritatis amore; tamen non com-
 mittendum putarunt, vt qui sanitatis significationē
 daret,

daret, ei pœnitentiæ locus ac medicina deesset. itaque domi nostræ receptus, sensim eò deductus est, ut, quod uix fieri posse videbatur, in omnium Academicorum corona, & in maxima uulgi frequētia, omnes hæreses eiuravit; editaq. ex instituta formula religionis catholicæ professione, reuocationem illam suo chirographo consignatam testatamq. uoluerit. subsecuta de inanissimo hæresum cultu sectarūq. deliramentis est concio, in qua de Caluini schola uir nobilis cū ad se redire cœpißet, & in dubiū egregij magistri dogmata reuocare, dubitationes suas cū concionatore nostro cōmunicauit. quæ quoniā facile eximi potuerunt (nihil enim contra uim ueritatis ualet) spes est, ad eamdem breui religionē eū quoq. uenturū. Institutū porrò Cracouiæ est Misericordiæ nomine sodalitiū, cui et ex clero & ex ciuitate uiri graues de-
 derenomē. hi crebro tractāt diuina mysteria, stipem in cōmune cōferūt ad eos potissimū subleuādos, quos à quarēdo uictu uel morbus retrahit, uel uerecundia. nec tamen ceterorū solitudo deseritur. multos, quos alienū as in tenebras abdidit, dato pretio soluēdos curāt. familias etiā quasdā ad summā redactas inopiā statis eleemosynis alūt: et ut charitatem cum christiana humilitate cōiungāt, ad templorū ualuas as corrogāt, multaq. eiusmodi ad meditationē pietatis excogitāt. ita fit, ut exēplo sint ciuibus uniuerfis et societatis nomē, quod hic erat inuisū, iā sit in honore. Altera etiā Dci Matris nomine constituta sodalitas est, præsertim ex Academicis: quæ ne suis quidē fœtibus uacua est: nā & Theologiæ ex ea doctor & alij duo ad probationis domum prodierunt.

M I S S I O S V E T I C A .

ETSI Lutheranam post hæresim Suetica natio
 varijs sectarum pestibus afflictata, vix maio-
 rem spem aliquam futuræ salutis attulerat; ea tamē
 postquam optima illa Regina, de cuius virtute iam
 scripsimus, vnicum in regno illo Catholici nominis
 propugnaculum, morte sublata est, effecta se ipsa de-
 terior, ita furere in nos cæpit, vt propius factum sit
 nihil, quàm vt tot annorum seges, tantiq. agricola-
 rum labores funditus interierint. Nam præcipua
 regni pestis hæreticorum ministri, vnà cum sui simi-
 libus, præclaram se nactos occasionem rati extermi-
 nandi nostros, delendæq. memoriæ catholici generis,
 nihil non tentarunt, vt improbiissimi sui voti compo-
 tes fierent. incitare igitur in nos vulgus, odia multi-
 tudinis inflammare, quærere procerum, qui nobis
 obesse possent, opportunitatem & gratiā: eosq. per
 numina, per patriam, per sectam obtestari suam, suæ
 ne causæ deessent, consulerent otio publicæq. rei, &
 cum communi, cum priuatæ saluti seruirent. tum
 demum dicere aduenisse tempus, cum peregrinæ re-
 ligiones eijciendæ, retinendæ patriæ forent. adire
 cum proceribus regem, flagitare vt Romanenses, ac
 Iesuitas potissimum regni finibus exturbaret. Sed
 cum Rex nequaquam inuidorum ac maleuolorum
 voces audiendas putaret, filiusq. Princeps sese ma-
 gna vi pro Catholicis interponeret, eam moderatio-
 nem adhibuit, vt in gratiam importunissimorum sup-
 plicum

plicum, reliquis in Poloniam dimissis, Sacerdotem
è nostris vnum postulationi filij pietatiq. concede-
ret. tulerunt id aduersarij tum quidem animis non
iniquis, sed procedente die cum sacerdotem illum
non male suam apud Principem collocare operam
animaducenterent, aliosq. sibi adiungere, qui sua ipso-
rum lingua conciones publicas adornarent; veriti
ne is longius, quam sua ferret voluntas, progrede-
retur; miseri vehementius angì & maiora quædam
in nos moliri. Perbelle autem accidit, vt secundas
nuptias Rex appararet: ad quas cum ex toto regno
frequens vndique concursus fieret, & nemo non, vt
solet, exporrigeret inter epulas frontem; multa de
nobis libere vltro citroque iactata sunt: nullus ta-
men publicus tumultus extitit, priusquam à nostris
Quadragesima est inchoata. Quo tempore cum sese
Princeps à communi conuictu cætuq. dissiunge-
ret, & Ecclesiæ Catholicæ leges ritusq. seruaret,
erupit iterum in nos temulentorum hominum auda-
cia: & nos ipsos figere maledictis instituerunt, terrere
minis, patronorum querere contra nos gratiam, re-
ginæ aures recens sponsæ onerare mendacijs, ad re-
gemq. dirigere, vt è suo regno primo quoque tem-
pore nos extruderet. suscepit suorum causam omni
studio ac contentione Regina, & vt facilem muniret
sibi ad impetrandum viam, venit in mentem hoc
vnum à rege dotis nomine postulare, vt si publi-
cam incolumitatem & otium amet, Papæ declama-
tores, regniq. vniuersi perturbatores abigat. Rex
cum se offensum iudicasset, amota Regina, rem agi-
tare

zare cum suis, & quid tandem tanto cum apparatu peteret, sciscitari. inuehūtur illi subito in religionis nouæ cultores, quo nostros nomine non obscure carpebant, accusare & proditæ fidei ministrum quemdam, Stocholmiensem Parochum, qui paulo ante à Iesuitis abductus, audacter inter suos de rebus Catholicis loqueretur. hunc ad Iudicium, hunc ad pœnam deposcunt. Rex ut aliquem seditio- nis exitum inueniret, & ira percitos animos miti- garet, iubet eis hominem obijci, in quem suo arbi- tratu animaduernerent. hunc illi in suam tradi- tum potestatem Stocholmio euocant, & miris mo- dis exagitant. in hunc æque summi atque infimi pe- tulanter insultant. luditur à ministris, & ut in ip- sorum verba iuret, ad aras vsque pertrahitur. quod ille cum constantissime recusaret, & nefarias illorum religiones execraretur ac ritus, plagis one- ratur atque conuitijs: cogiturq. vestes, quibus suis in templis uti solent, induere, easdemq. iniectas per vim rursus detrahunt, summo dedecore atque ignominia. tum laruatus Antistes pulsat scapulas baculo, & in custodiam abripi iubet: quò dum ra- pitur, ab ipsa quoque plebe, quæ cæternatim ruebat, misere conscissus est: ut miraculo prope fuerit, non eum furentis multitudinis impetu obrutum esse, Hoc ita male mulctato, ea crudelitate nondum sa- turi, in alium quemdam Catholicum irruunt, & in ho- spitio nihilo clementius tractant. alios vero Ca- tholicos, quos reperiunt, vel eadem feritate diue- xant, vel in carcerem tradunt. hos minis, illos ter-
rent

rent iniurijs : principemq. virum nostris partibus vehementer addictum, suo munere & loco movent. nec multum absuit, quin suam in nos nondum satiatam crudelitatem expromerent. non enim deerant, qui in nos quoque minas intenderent, sicas vibrarent, voce terrerent. ac licet nihil in Sacerdotem nostrum metu Principis ausi sint, is tamen ex catholicorum iniurijs ac calamitatibus, quibus mederi non poterat, omnium maxime torquebatur. erāt enim per regis nuptias sublata iudicia, mutum erat forū, infirma Principis auxilia, cui ne aditus quidem patebat ad patrem. quocirca præcipuus quidam minister, qui & à suis Archiepiscopus nominatur, celerrime Stocholmiam aduolans, in spem venerat euertendæ funditus rei catholicæ, & vero propius factum est nihil, quam vt scelerata consilia funestum exitum sortirentur. sic enim ministri furore incitata plebs est, vt toto foro volitaret ferro ac contis instructa. Rex tantam hominum insolentiam diutius non ferens, durissime eo accepto ministro, compressaq. aliquantulum hæreticorum turba, mittit illico ad nostros, vt quieto solutoq. sint animo. eximiq. iubet Stocholmiensem Parochum è custodia, & improborum acta rescindi. Sed ne Deus quidem passus est diutius tantam improbitatem inultam atque impunitam abire. alios alijs calamitatibus & malis affecit. quosdam fulmine, alios repentina immissa morte prostravit. nonnullos aquarum vis, quosdam morbus pestilens interemit: atque in his regias quasdam
ancillas

ancillas Reginaq. fratrem & sororem. Stocholmia sulphure pluit, aliaq. sunt animaduersa prodigia, maiorum fortasse cladium malorumq. prænuncia. sentiet aliquando hæreticorum obstinata peruersitas, quamquam in hominum sceleribus Deus conruiet interdum; non tamen indormire; debitasq. pœnas in suum tempus maleficis reservare. Princeps in tanta hæreticorum nequitia, antiquam tamē pietatem obtinet, quotidieq. magis animum in religione confirmat. quin sorori quoque stimulos admo-uet: vt quæ leuitate quadam à veritate deflexit, eā, si possit, ad penitentiam facti reducat. nihil autem est quod Deo duce desperet. Missus ad eum concionator est, qui Germanæ nouit, cui frequens dat operam auditor. nec ei propediem Sueci deerunt: est enim ad instituendum Sueticum Seminarium exposita iam pecunia, quam proxima Regina legauerat. Itaque in Polonia breui nos confidimus habituros; vnde ad eam iuuandam tuendamq. nationem, auxiliorum opportunitas peti possit.

MISSIO AD AVLAM REGIAM.

SED cum è varijs nostrorum itineribus, tum è Sacerdotis nostri missione ad aulam Regiam, multa ad animos profecta sunt commoda. Cum enim sapientissimus Poloniæ Rex nouem annis ante in Prussiam venisset, vt Gedēnenses defectionem meditantes, ferro armisq. in officio contineret, id quod breui Deo duce admirabili industria ac virtu-

te perfecit. Palatinus Sendomiriensis Mariaburgensi archiepiscopus, ut regis pietati, quem concionibus teneri latinis animaduverterat, gratificaretur, aliquem eiusmodi concionatorem à nostris impetravit, qui missus una cum comite Mariaburgum, non modo propter ingentem vim procerum, virorumque nobilium, sed etiam propter regias copias contra Gedanenses paratas, in spem venit verberis frugis, cum regi se probasset, auctor praefectus fuit palatino Podolia, ut primo Moscovitica expeditionis anno, (is fuit seculi huius septuagesimus nonus) concionatorem illum Polonica concionis gratia haberet in castris: erat enim tum regi à concionibus singulari prudentia ac doctrina vir, Stanislaus Socolovius: quem postea domesticis vel negotiis, vel valetudine impeditum cum dimisisset, discedere à nostro, quem iam gustauerat, non est passus. Eo igitur domi militiaque quintum iam annum usus est, & hunc perpetuo apud se habuit. & quamquam pater, ut ab aula dimitteretur, non semel egit, non quod operam suam meritissimo regi non libenter impenderet, sed quod vita illa minime consentanea Societatis rationibus videretur; tamen cum eo rex carere non posset, negaretque fore, ut quisquam hunc sibi oculum (sic enim patrem appellabat) eriperet, non repugnandum regiae voluntati fuit, nec tristitiae causa praebenda nostri ordinis amantissimo: praesertim ubi exploratissimum esset, tam honestam modestamque aulam non modo disciplinae patris nihil officere, verum etiam spiritum afferre utilitatis

& fructus. Ac si præcipua dumtaxat aliqua, quæ in
 eius Ecclesiæ rem superioribus perfectæ sunt annis,
 ad memoriam reuocemus; erit quod auctori bonorū
 omnium maxime gratulemur; quo illa duce atque
 adiutore sunt gesta. Profuit enim assiduitas concio-
 num, non modo in castris multitudini militari, sed
 in vrbe etiam, cum ceteris ciuibus, tum hæreticis.
 habebat sacerdos hic conciones persæpe binas, polo-
 nicas ad populum, latinas ad regem: est enim rex
 Hungarus, & ob id magis in Latino, quam in poloni-
 co sermone versatus: quamquam confluentium ad
 se procerum gratia, qui latine non satis norunt, polo-
 nicas etiam statim temporibus audiebat. Ex aula
 multus quidem extitit fructus, sed nihil ad eum, qui
 ex ipsa multitudine captus est: cum enim hic præ-
 ter catholicos, hæretici, schismatici, iudæiq. versen-
 tur, vnicuique generi ita cōsultitur, vt in ijs inuandis
 nullum commodum negligatur. Et vt ordiar à Iu-
 dæis; Grodnæ in eorum synagoga, pater exclusis pue-
 ris feminisq. ipsorū tamen permissu atque concessu,
 verba fecit: instituitq. ad eorum pellendas tenebras,
 frangendamq. perfidiam, frequentes tum publice, tū
 priuatim disputationes. cuius labores ne inanes esset
 temereq. suscepti, sua quoque Deus addidit auxilia,
 & surdorum aures ad veritatem, quam doceban-
 tur, aperuit. agnouerunt Messiam adolescentes Iu-
 dæi quatuor: femineq. duæ ad Christū iam adductæ,
 in proposito confirmatæ sunt. His par Tartarorum
 accessit: cum sint Tartari Christiana religionis ho-
 stes non minus capitales, quam Iudæi. Quod ad
 hære-

hæreticos & schismaticos attinet, centum amplius schisma, aut hæresim reliquerunt: restitutiq. sunt Ecclesia hoc tantū anno septem & quadraginta, præter eos, qui repudiato schismate, ad eiusdem fidei cōmunionem societatemq. redierunt. Matrona nobilis vigesimum & eo amplius annum addicta Lutherō, cum patris nonnumquam concionibus interesset, etsi in sententia illa quidem peruicaci obstinatione perstabat; acrioribus tamen conscientie stimulis agitata, statuit de orthodoxa religione inquirere diligentius: non tamen ad eā animum prius adiecit, quam disputantem cum suæ sectæ ministris patrem ipsum aspexit. euocatus est Grodnam minister hæreticus, cum eoq. acris est suscepta contentio; captaq. utrinque cum sacrarū litterarum auctoritate, tum rationum momentis veritas agitari. sed cum ministrum non eruditissimum pater premeret, exclamat ille, imparatum se venisse Grodnam, & inscitia confessione excusationis latebras quarit. facit potestatem pater, ut in diem tertium sese comparet: & quò fidentius audaciusq. congregiatur, suam illi fidem astringit, nullum se preparationis laborem suscepturum. ad diem dictam reditur ad pugnam, & pro opibus certatur utrinque. sed cum noster ille perfringeret aduersarium, & Euangelij verbis aperte refelleret; is superbissima elatus inscitia, vociferatur, eum qui afferebatur. ex sacris litteris locum dignum esse, qui è sacris ipsis voluminibus eraderetur. hic in risū soluti, qui aderant, ea præsertim matrona, quā dixi, cum homine doctrinæ genus fun-

ditus aspernantur. matrona vero ipsa postridie inuē-
 teratam eiurans hæresim, Sacerdoti nostro peccata
 confessa est. hanc filia annos nata quattuordecim,
 quæ numquam rite animum expiauerat, imitata
 mox est. sed matris ad Ecclesiam reditus, quanta
 latitia Grodnæ, aulamq. compleuerit, dici vix po-
 test: tum quia in hæresi animum iam obfirmauerat:
 tum quia naturæ donis erat instructior, & hæreticis
 cognationibus plenior. à quibus illa cum vexare-
 tur propter eius ad nos discessum, fecit Deus, vt eā
 breui ex huius vitæ molestiis atque arumnis ere-
 ptā, in æternæ felicitatis portum sinūq. transferret.

Dux quidam genere ac virtute clarus, cum ad Ca-
 tholicos schismatico inuito patre transisset, idemq.
 fecisset vxor inuita matre; solatiū subsidijq. causa
 Sacerdotem hunc nostrum accersit. qui cum per-
 missu regis Grodna Zditouiam tridui ferme itinere
 excurrisset, aulæ quidem ducis gratus admodum
 fuit; at coniugis matri ita non acceptus, vt eum in
 præcipua aulæ suæ parte cōcionari passa non sit; sed
 locum alium angustiores exercendæ ducis filizq.
 pietati permiserit. pater nihil ea re commotus, apud
 ducem ducisq. familiam semel atque iterū verba
 fecit: cuius cum perhonorifica mentio coram matre
 coniugis facta esset; libuit ipsi quoque, concionanti
 non auidissimas aures dare: potestatemq. concionæ
 fecit in ampliore sua aulā. dies tunc erat sacrosan-
 cta Christi Passione nobilitatus, cuius ex meditatio-
 ne fructus cum vberius explicaretur à patre, atten-
 debat illa ad id animum diligenter; sed cum reliqua
 concione

concione eos pater, quibus Christi mors inutilis foret, enumeraret, in eūq. numerum referret illos, qui cum Galatis sese ab Ecclesiæ Societate disjungerēt, Christumq. in seipsis quodāmodo in crucem agerēt; offensa ueritate mulier, è media repente concione in interius se cubiculum proripit. pater ne femina stomachus à multitudine animaduerti possēt, finem dicendi fecit, mulieremq. solam paulo post conuenit, & sua ita oratione leniuit; ut & ab ea postea non semel, & ea iubente, ab eius sit Popis ac Sacerdotibus auditus. pater cum tempus dimitteret nullum muliebri consulendi saluti, Deus eam sic emolliuit, ut ad extremum non obscuram suæ sanitatis spem dederit: quam facile à Deo ipso filiae probitas extorquebit. hæc enim ut palam Catholicam ueritatem profiteatur, paucis diebus sacra confessione animi maculas sæpius eluit: & Bacchanalibus cum toto gynaceo ad Eucharistiæ communionem prodijt, noluitq. cum matre ritibus interesse Ruthenicis. cumq. aqua sacra nonnumquā populū Popus aspergeret, ea ut quantum schisma detestaretur, ostenderet, ex aula, matre inspectante profugit. Mariti autem par omnino pietas, qui multa à suo ipso parente graua atque indigna perpeßus, in sententia tamen perstitit, & à recta religione ne latum quidem unguem discessit. Cracouia pater cum uersaretur, cognouissetq. nobilem uirginem parente Anabaptista natam, baptismi cupiditate flagrare, nondum enim per salutare aquas duodeuigesimum iam agens annum, renata erat; obsequendum eius studiū

ac voluntati putauit . sed quoniam propter propinquos virginis, qui à Catholicorum institutis abhorrent, differenda res videbatur, illa moræ impatiens surgit è sella, & Catholicis aliquot inspectantibus, ad Patris genua prouoluta, porrectisq. in precem manibus, Per Deum, inquit, te Sacerdos oro, vt mei miseratio te capiat, & sine mora baptizes . tum detracto ferto bracteaq. de vertice, ad baptismum se ipsa composuit. quo impulsus pater ardore, veritus, ne sese malorum auctor diabolus interponeret, & hæreticis incitatis, rem totam euerteret; baptismum virgini contulit . acuit ea res initio paternas iras, sed postea vi diuina mutatus, baptismum filia æquo animo ferre cæpit, eamq. destitit insectari . Alia femina cum sathana, qui ei se per visum offerebat, partim donis atque promissis, partim terroribus ac minis inducta, sanctissimam Trinitatem abiurasset, se seq. sathana ipsi, dato etiam chirographo, tradidisset; singulari Dei misericordia ad pœnitentiæ lacrimas se conuertit, ingemiscente ac fremente diabolo, tanta subito amissa præda. Mulier alia Caluini imbuta doctrinis, & ab incubo turpiter agitata, vbi serio suam exuere turpitudinem cæpit, & præterita apud Patrem accusare peccata, tum demum obscenum illum demonem à suo corpore vitaq. compefcuit. dum autem ad pedes Sacerdotis abiecta, sua mulier peccata pandebat, matrona quadam in templum ingressa, vt ab eodem patre consilium caperet, videre sibi visa dicitur ingens quoddam & enorme caput, ipsius capiti Sacerdotis affictum:

territa

terrata autem, ex his qui aderant, quæsiuisse, quis tandem confitentibus operâ daret? responsumq. est, presbyterum Iesuitam. quod cum secum ipsa mulier obstupescens perpenderet, sensisse fraudem demonis; voluisse uaserrimum hostem suis præstigijs consequi, ut mentem illam, quam de peccatorum confessione femina suscepisset, abijceret. at illa ut hostiles conatus eluderet, eo id studio fecisse maiore. Valuit et ad stimulandos hæreticos, præter Sacerdotis nostri uocem, prodigiorum interdum uis. Iuuenis quidam in Podlachia oppido cum feria sexta carnibus uesceretur, nec ab hospitibus monitus resistere; hospita, ut est feminarum ad imprecandum prompta natura, ad belluonem aliquando conuersa, Utinam, inquit, vel Diabolū uores: habuitq. subitū euentum mala precatio. carniū vorator à Diabolo captus est obsideri: cumq. ad patrem delata res esset, adhibitaq. de more preces & exorcismi; sauire malus demon in Sacerdotem cæpit, furere in eos, qui aderant, iuuenemq. illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecauit. fuit hæc res iuueni quidem ipsi luctuosa, etsi cum æquitatis diuinæ pæna ad sanitatem iam ante traduxerat; sed imperati ab Ecclesia ieiunij contemptoribus, quos inopinatus casus perterruit, salutaris. Cereæ quoque Agni celestis imagines, religionis Catholica quanta sit vis, non obscure hæreticos admonent. Narrauit pueri mater, cum quintum iam annum filium comitialis morbus urgeret, suspensio de cernicibus agno, plane esse cura-

tum. Alijs autem, cum eodem morbi genere tenerentur, constat, idem agni præsidium leuationi ac saluti fuisse: ut aduersarij iam pluris facere Catholicos ritus caerimoniasq. cogantur. Iam uero in rem Catholicorum quacūque administrare Societas solet, ea ab hoc vno sacerdote varijs locis temporibusq. sunt gesta. multas flagitiorum causas ademit, multa peccata correxit, complures è meretricio questu mulieres ad pœnitentiam frugemq. traduxit: et quæ spem nullam frugis videbantur asferre, eiiciendas curauit è castris, vel etiam ex aula: quam hac labe contaminari rex integerrimus, toties olim dissimulata non patitur. Porro in bellis contra Moscum gestis, quibus bis cum rege, semel cum exercitus duce pater interfuit, alia quoque cum animorum utilitate sunt facta. Omnia Ecclesiæ mysteria, id quod ei per eos licuit, qui potestatem facere poterant, administrauit. Aegrotis ac saucijs, consilio opera auxilioq. tam in humanis, quam in diuinis, vna cum ijs, quos ex Societate habebat adiunctos, præstò fuit. Iacebant in tentorio quodam è varijs sectis atque nationibus saucijs circiter quadraginta, quibus omnibus is semper aderat, & ad quærendas animi medicinas, (nam corpora regij chirurgi sedulo ipse curabant) singulos excitabat: nec paucos ex eo tentorio ad sacramenta perduxit. Obijciebat se militi cuidam diabolus, eiq. laqueum, ut sese interimeret, porrigebat. sed hanc prædam pater extorsit, militemq. celestibus munitum præsidijs è demonis subtraxit insidijs. alijs qui in suis rebus asperis tur-

pissimam

pissimam cogitabant diabolo deditiōem, pari opitūlatus est cura. Magus, qui suis præsigijs ingens sibi pepererat nomē, eius explicatis fraudibus, haberi captus est minor. is sine suis sumptibus dabat amicis epulum sane quam instructissimum, in eiusq. mensam dapes inferebantur cum varietate & copia, tum conditione præsiantes; vnde tamen, sciri nō poterat: vix enim eius in hospitio focus ardebat, nec escarum pro eo aliquid aliquis in aula parabat. effigies repente multas tum viuorum, tum mortuorū mirabiliter proferebat, explicabat hominū cogitationes, suisq. vt dixi, præsigijs magnā sibi vbiq. gratiā famamq. collegerat. pater oblata occasione cōfutare magicas artes aggressus, multos de fraude deduxit; hominēq. ignobilē reddidit, ne si ei fides à simplicibus haberetur, multorū salus uocaretur in dubiū. cōciones & Polonicas, & latinas sub tētorijs, interdū etiam in apertis cāpis habebat: præter has etiā alias vel hostilē ante conflictū, vel post victoriam. quāquam et rex studio diuini honoris accensus, facē ipse ceteris præserebat ad omne pietatis genus. militares prohibebat rapinas, curā sedulā gerebat agrorum, sextæ feriæ ieiuniū, vt Polonorū consuetudo fert, sanctē ac religiose seruabat: & vt diuinæ beneficentiæ memor, agēdis pro victoria gratijs ita erat intentus, vt psallere cum reliquo canentiū choro publice nō puderet. nec uero vbi victoriā ex hoste deportasset, quicquam habebat antiquius, aut aliud magis cogitabat, quā vt nouis nos Collegijs ac sedibus augetet. Atque hæc ex castris aulaq. præcipua.

P R O V I N C I A A V S T R I A.

H A B E T *Austria de nostris decem circiter, ac ducentos. Viennæ quinquaginta. Pragæ quinque & quadraginta: quamquam hic postea numerus, alijs aliò dimissis, nō mediocriter est imminutus; ut etiam Olomucij, ubi quāquam vnus initio & quadraginta degebant, postea ad duodetriginta numerus redijt. Græcij fuere tres & quinquaginta. Brunæ quattuor circiter & triginta. Obierunt septem. In Societate cooptati minimum ad viginti.*

OLOMVCENSE ET GRAECENSE Collegia.

O L O M V C I I caluit solito magis hoc anno, seu præsentis pestilentie formidine, quæ sæpe nec opinantes aggreditur, seu promerendi Iubilæi causa, quod novus Pastor toti Christiano orbi proposuit, studium ac consuetudo sacramentorum. Itaque ubi Romana sedis auctoritas despecta iacebat, ibi cerni licuit paschalibus ferijs strata ante Sacerdotum pedes tria amplius hominum millia. veniunt et
et corru-

de corruptis hæresi regionibus eius rei causa dominica quaque luce complures; maluntq. more Prouinciae à suis dominis graues sibi multas imponi, quam vt ab hereticis sacramenta suscipiant. Eiurarunt hæresim partim remotis arbitris, partim adhibitis coram testibus, plus minus quadraginta: sed sexcenti amplius, quorum aut vacillabat religio, aut erroribus obscurata iacebat, tum in sententia confirmati, tum ad puram sanamq. doctrinam vocati sunt. Mulieres etiam quæ se palam in meretricia vita collocauerant, quæq. domum suam omnium libidini patefecerant, nostrorum industria se formarunt ad verecundiam. Plurimiq. mutuis irritati odijs ex inimicijs se receperunt in gratiam. ac denique alijs in rebus animorum saluti commodisq. seruitum. Societate autem recepti sunt quatuor. Nec tamen cum ciuibus datur opera, obeunda vicinitatis consuetudo deferitur. Mulier in vicinis locis diuturno implicita morbo, cum Catholicum Sacerdotem, cuius copiam habere non poterat, confessionis causa requireret, cognito nostri Sacerdotis aduentu, mittit illico qui patrem roget, vt ad sese diuertat. gerit pater mulieri morem, & præbet operam consistenti: pauloq. post omnibus soluta vinculis in calum peruolat.

EADEM GRÆCII in quærenda animorum vtilitate sedulitas. Lutherani aliquot ad Ecclesiae Catholicae auctoritatem se contulerunt. erat in his quidam, qui à Cænobij disciplina in hæresim lapsus, acer suæ sectæ concionator euaserat. is uxorem

rem habebat et liberos: sed postquam cum Deus ad lucem, quam fugerat, reuocauit, relicta coniuge liberisq. præter vnum marem, Gracium cum filio venit, vbi diu multumq. probatus, magna sua constantia documenta præbuit. nunc facta à Summo Pontifice potestate, paræcia cuidam præest tanta cum laude studioq. vt qui ad animarum perniciem & fraudem incumbebat, ad earum nunc salutem & defensionem suas artes cogitationesq. cōuertat. Hic quoque in egenos collecta stips est, et iracundia hominū obuiam itum. Ceterum satis ex sententia diuina res agitur. Archiducis benignitas quotidie magis in nos elucet: nam vt ijs populis, qui sibi parent, varijs implicatis erroribus subueniret, cum iam antea Societatis Collegium instituisset, postea nequaquam ea liberalitate contentus, maiora quedam aggressus est. publicum Gymnasium, id quod diu in animo fuerat, adiunctis ad superiores redditus alijs, bis mille aureis excitauit, in eamq. rem iussit nobis libros de cænobijs cuiusdam bibliotheca suppeditari. Fecit etiam, vt cum iam inde à primo ortu Collegij, communis nobis esset urbano cum parcho templi usus, non sine magno vtriusque partis incommodo; ea nos molestia leuaret. potestatemq. à Summo Pontifice impetrauit, sibi vt liceret in aliud templum iura omnia curialia cum Parcho ipso transferre. ita Societas multis soluta difficultatibus, commodissime suo templo iam vtitur. Sed tam latis rerum nostrarum euentibus mæret videlicet aduersarij, nec occultare mærorem possunt; dū de noua academia nescio quid odorati,

odorati, strepere pro suggestis incipiūt. quicquid ab Archiduce, vel ab eius consiliarijs publice fit, id nostrorum suasu impulsuq. fieri dicunt: ut nuper, cum ciues quidam, qui contra principis edictum ad hæreticorum synagogas acceſſerant, pœnas dedisset; ipse in nos confestim conclamarunt: cumq. supremus inter eos pastor, quod eiusdem mandata principis contempsisset, ex eius ditionis finibus exulasset, id quoque in nostra consilia improbissime retulerunt: nimirum ut nos ipsos in odium & inuidiam apud populum vocent. sed Deo nixos parum videlicet eorum sermo nos mouet; multo minus inuidia, quam Catholicorum beneuolentia compensat. placare certe conabimur Deum, ut cecos aliquando respiciat, nec ruerē ad mortem sinat tam præcipiti lapsu.

COLLEGIUM VIENNENSE, & Pragenſe.

VIENNÆ quantum nostri possunt, tantū animis custodiendis inuigilāt: quod ut commodius agant, non desinit Dominus nostrum numerum augere. auxit fratribus quindecim. nec minora ex hæreticis lucra dedit: quorum iam centum & sexaginta catholice assentiuntur Ecclesiæ. his licet annu merare non paucos, qui cum in tanta sacrorum turba nunc catholici, nunc hæretici viderentur, non modo vitæ cōsuetudine, sed etiā sacre cōmunionis vsu, velut uarijs iactati fluctibus, tandē ad solidā fidei petrā adhæserūt. Gymnasiū quod et multa et clara nobilitabat iuuetus, pestilētia iterū cōtagione disiectū est.

est. etsi enim grandior retinetur ætas; tenera tamen in suas domos ex magistratus decreto remittitur. sed ex utroque auditorum genere partim pestilentia metu, partim magistrorum inopia, alios aliò necesse est commigrare. Nostros autem fœdis hisce temporibus usque eò diuina prouidentia protexit, ut in multis sæpe periculis sine periculo videantur fuisse. nam & ijs, quos fœda lues occupabat, oportuit adesse non raro, & in conuictorum atque alumnorum contubernio perdifficile fuit, tot adolescentes ab eo malo, quod bis terue in eorum quasi viscibus hæserat, vacuos liberosq. seruare. nec tamen vel ex nostris, vel ex ea iuuentute desideratus est quispiam. Cum morbus vires intenderet, placuit nostris, ne Catholicis sua deesset opera; à Patribus duos legere, eosq. habitatione à reliquis segregare, ut cū necessitas vel charitas suaderet, iſtis pestilentia hominibus præstò essent. id quod ab illis magna tum humanitate, tum ciuitatis approbatione factum est. Sed non ijs tantum, qui agris erant corporibus, sed ijs etiam, quorū animi laborabant, opportunis medicamentis occuſum est. effectumq. ut qui pœnas debebant legibus, candentes forcipes, & grauissima quæque supplicia æquo animo fortiq. perferrent. Inter hos quidā triginta & amplius cædibus infamis, quiq. grauidarum ventres dissecuerat, obtruncatisq. euulſorum fœtuum palmulis, eorum etiam corda vorarat; atroci sententia damnatus, magna doloris & contriti animi significatione acerbissimum horribileq. supplicium subiit.

Non

Non minor in tuendis proximis oppidis cura fuit. In oppido Nikelsburgensi, quod cum reliquis pagis, nostrorum laboribus ad Catholicam religionem paucis annis ante se retulit, plurima est excepta confessio; hereticiq. triginta ab errore & interitu liberati. Actum etiam de erigendo in vicino monte sacello, ut & profani ritus, quos vitiosa consuetudo inuexerat, melioribus religionibus corrigantur; & sit denique locus aliquis, quò supplicationis & concionis causa populus coeat. Excurret etiam in Moraviam Sacerdos quidam, illustris viri precibus evocatus: cuius profectionis munus extitit, ut non modo eius loci Princeps cum coniuge & filia, sed tota etiam familia è capitibus sexaginta, sacris confessionis Eucharistiaeq. mysterijs animos expiarint. Hic cum Sacerdos ille graviter aegrotaret, ea charitatis ac benevolentiae significatione à tota nobilitate, ac familia, quæ ad levationem facerent, suppeditata sunt, ut in suorum complexu fratrum Sacerdos ille sibi vivere videretur.

PRAGAE quoque ad sanandos hereticos, nostrorum labor industriaq. dirigitur. ac si ij, quorum nulla habita ratio est, excipiantur, septem & triginta resipuisse reperientur: in quibus nonnulli quadragesimum & quinquagesimum iam annum in suis tenebris cæci iacebant. Multis præterea viris gravissimis meditandi ratio commentandiq. divina magno cum fructu tradita est. & quod in his Boemicis partibus inauditum est, matrona nobilissima ita sese ad nostras meditationes exercuit, ut

repu-

repudiatis secundis nuptiis, viduitatem consecrauerit Deo. Ne egri quidem nostrorum requirunt officia, quorum vni, cum ita æger esset, ut eius salutis medici diffiderent; morbis animi sacramentorum medicina curatis, nulla interposita mora, corporis quoque curatus est morbus. Rei litterariæ prosper item est cursus. frequentat academiam auditorum nobilitas & multitudo, augeturq. eius quotidie estimatio, non modo afficiendis perhonorifico Magistri gradu permultis, sed etiam comediarum spectaculis, actionibusq. præclaris: ad easq. regni proceres sæpe concurrunt. Affert etiam Gymnasio decus conuictorum domus, quæ ut contubernaliū numero, ita genere floret, alitq. centum amplius adolescentes. Quæ uero domus alendis tenuiorum discipulis instituta est, ea quoque alumnos continet plusquam centum. ita à scholis nostris numquam suus decor abesse potest.

DOMVS PROBATIONIS

Brunensis.

SUPERIORIS anni ruinas, quas ediderat pestilentia, uidetur hoc anno Deus uoluisse sarcire: magna est enim in hac domo fratrum accessio facta, quorum studia tota sunt in uirtute defixa. sed numerum nullum indicant, quæ ad nos perlatæ sunt litteræ. Notitio cuidam generis nobilitate claro, cum à Germaniæ principe post exactos aliquot eius tyrocinij menses, honor in Ecclesia quidam, unde satis
 amplum

amplum vectigal quotannis capitur, deferretur; is omnia constanter reiecit; significavitq. Principi illi, se iam missos fecisse honores & vitæ commoda, gratiusq. sibi fore, si eam liberalitatem in Societatem pauperesq. conuerteret.

Alium quoque rei familiaris administrum, virū illum quidem multæ prudentiæ, sed simplicis tamen ingenij, eò sua virtus & sui ipsius despicientia pro-
uexit, vt cum in sacrificio Missæ inusitato quodam mentis ardore sese effunderet coram Deo, puerum IESVM in Eucharistiæ Sacramento suis ipsis oculis sine vlla dubitatione perspexerit. sed nihil attinet singulorum commemorare virtutes: tantum rogandus est Deus, vt consimiles det exitus his principijs. Venio ad reliquos, quibus secundum suam salutem, proximorum quoque salus animiq. creduntur. hi nihil prætermittunt, quod ad reparandas tuendasq. animas pertinere videtur. Sanata sunt vitia permulta, prohibita cædes, finis odijs impositus, hæreses ex obstinatis discussæ pectoribus, mulierū, quæ sua corpora in quæstum contulerant, pudori consultum, multorum denique animis sacramentorum administratione subuentum. Eadem fere in vicina loca constiterunt officia. concessit Nikelsburgum par Sacerdotum, quorum alter quadraginta pœnitentes excepit, qui exactæ vitæ maculas ignominiasq. confiterentur. Vir quidam primarius, cum non satis ex virtute atque officio vitam degeret, admonitus graui morbo, ne vt corporis, sic animi salutem in discrimen vocaret; ad obeundum supremum diem, nostro

nostrum ordinem non excogitent, cum ceteris par-
cant; ea tamen sit ubique Societatis existimatio, ut
si quis vel à dæmone putetur obsessus, vel amentia
morboq. correptus, quod non raro accidit; ad nos
potissimum concurratur: nec temere: ex ijs
enim nonnulli alijs atque alijs præsidijs
sani atque incolumes, qui agri im-
becillesq. venerant, re-
cesserunt.

PROVINCIA GERMANIAE SUPERIORIS.

DVCENTI & vnde viginti de no-
stris in Germania superiore versan-
tur. Ingolstadij duo & quinquaginta. Vnus & triginta Dilinga.
Sex & viginti Monachij. Quinde-
cim Augusta. Oeniponti quatuor,
& viginti. Tredecim Hala. Lucerna sexdecim.
Friburgi quindecim. Septem & viginti Landsper-
ga. Mortui sunt tres. Quattuordecim aggregati.

INGOLSTADIENSE COLLE- gium, & Dilinganum.

INGOLSTADII Societas nostra pulchras
ex hæreticis prædas egit. Christo reddidit quin-
quaginta: & ad conseruandam integritatem Catho-
licæ Religionis, Catechismi explanationem instituit:
quò se conferunt cum suis auditoribus ludi magistri
non pauci. Quod attinet ad domesticas res, additæ
sunt scholæ duæ, vrgente clarissimo Principe, deq.
nobis optime merito, Mathematicorum & Diale-
ctices. Alumnis vero suis Bauariæ Dux, ceterisq. cõ-
tubernalibus pro eximia eius in omnes liberalitate,
elegant

elegans in primis, & amplum contubernium exstruxit. præsunt ei iuuentuti de nostris. quatuor: & ut esset unde ei prospicere Societas posset, totidem eā fratribus Deus auxit.

NE DILINGAE quidem susceptis pro animarum salute vigilijs sua merces ac fructus defuit. Ab heresi quinque & viginti sunt absoluti: cooptatiq. in Societatem quinque, cum alij tamen ad alios quotidie disciplinarum ordines dimittantur. Attributum est hoc anno Dilingano Collegio propter opportunitatem publicæ Academiæ, Seminarium pontificiū. id quod à Gregorio paulo ante institutum, mox à Xixto Quinto perhumaniter est confirmatum: assignatiq. annui redditus ad aureos mille ducentos. admissiq. hucusque tres, quorum vnus theologiæ, reliqui philosophiæ dant operam. caueat enim certis litteris Gregorius XIII. ne qui cooptarentur alumni, nisi rhetorica, ac dialectica didicissent: ut quam primum reliquis exculti doctrinis in Cristi vineam, suam operam laboremq. conferrent. ab his speranda sunt omnia, non minus quam à cetera, quā instituimus, iuuentute. Sane qui se suosq. animos tutandos Dei Matri in sodalitate dederunt, ij, quò magis progrediuntur ætate, eò clariora dant inditia virtutis. Quid enim voluntarias, quas à sese exigunt pœnas? quid verberum disciplinam? quid cilicinas vestes enumerem? inuentus est, qui se nudo corpore peruolutaret in nix: & qui hebdomadas totas omni se porione fraudaret: & qui ad amplificandum voluntariæ verberationis ardorem, in-

flucta vulnera acrisale conspergeret. Quidam nixi genibus, passisq. non sine dolore lacertis, rosaria integra percurrerunt. Alij sacculis denso lapillo refertis, ne suauiter molliterq. cubarent, nocturnis tēporibus incubarunt. Fuerūt & qui dies complures agris in fœtore iacētibus ministrarent. deditq. interdū Dominus sodalium precibus, vt ab agris corporibus morbos abigerent. Aeger quidam cum sodalium pietati plurimum tribueret, ab eis summe contendit, vt pro sua ad Deum incolumitate precēs funderent. placuit obsequi studiosè roganti: & decantatis ad Beatam semper Virginē Litanijs, repente liberatus est ager.

Retinent nostri vetus institutum solandi iuuantidq. quacumque possunt ope, in nosocomijs agrotos, & quod magnæ admirationi ciuibus fuit, cœptum est ad eos etiam adiri, quos à ceterorum hominum cœtu Elephantiasis longe segregat, neglectis tantisper vitę periculis, dum deserta illæ animæ, vel sacramentorum præsidio, vel orationis solatio confirmantur.

In vicinis pagis plurima ad sacramenta multitudo cōfluxit, in ijsq. gesta permulta nihilo minora, quam domi. Erat muliercula quædam hominum opinione virgo, re tamen ipsa detestabile scortum; quæ à dæmone suas mentis aberrationes ac raptus habebat, quò facilius & turpitudinem suam notis sanctitatis occuleret, & singularis sanctimonie famam rumoremq. colligeret. putabatur ei esse cum Gabriele Angelo magnus usus, ab eoq. sacram Eucharistiam frequenter accipere. nec externi mo-
res

res ab opinione, quam sibi comparauerat, abhorrebant. habebat in honore sacros Ecclesiæ ritus, multumq. eius decretis ac dogmatibus tribuebat: de Societate vero nostra mirum quam honorifice loqueretur, quid multa? fictis simulatq. moribus in fraudem vulgus induxerat; ut de ea apud se habenda, viri etiam inter se graues honestiq. certarent. nostri in re plena periculi, sustinere se ab omni assensu, negare, temere esse credendum, notas sæpe demonis fuisse præstigias, notas artes, quibus feminarum genus elusit: præsertim quòd mulieris in cubili hostiæ identidem apparebant, quas sibi porrigi dicebat ab Angelo. Laborandum vehementer fuit, ut optima nobilq. familia, apud quam illa degebat, de sententia desisteret. adduci domestici illi non poterant, ut crederent, demonis eas esse captiones: tantum feminae tribuebant. testabatur materfamilias, se usu atque experimento cognosce, fieri illa diuinitus, hostiasq. quas ab Angelo datas diximus, à se in arca conditas asseruari; ex ijsq. splendorem emicare nonnumquam, testem diuinitatis, mutariq. hostiarum habitum ac colorem; quæ humanitus accidere nullq. modo possent: sed quamquam extorqueri sibi hunc errorem domestici non ferebant, vicit tamen perseuerantia nostrorum, ut & superiora omnia detestarentur, & veneficam illam è suis ædibus pellerent. Ingressa materfamilias Sacellum, ubi ea maleficia latebant, hostias, quas condiderat, promit, præsentem Sacerdote nostro: nec eas amplius candidas reperit,

& lucentes, sed potius atrae & purulentae, instar fluentium cataplasmatum. has abreptas in ignem coniicit. atque hoc modo familia illa, foedissima superstitione, ceteri vero apertissima fraude liberati sunt. qua detecta nequitia, deprehensa est mulier quae se vulgo castissimam venditabat, impurissimum fuisse scortum: ut vel hoc vno satis intelligi queat, quam non ex visis prodigijsq. ponderanda sit virtus.

Destinati sunt duo de nostris ad Praepositum Eluacensem, qui & Eluanga, & aliarum arcium, pagorumq. dominus est. quibus in locis multa eius rogatu, more institutoq. nostro sunt acta. Tres ad Ecclesiam Catholicam, plurimi ad poenitentiam redierunt: cumq. ea esset Eluanga consuetudo, ut nisi qui ad Eucharistiam censerentur idonei, peccata non confiterentur; ereptus est ex oppidanis hic error, ostensumq. confessionis lege neminem excipi, nisi quos aetatis imbecillitas excipit. Contra vero Extremae unctionis Sacramentum, cuius iam nullus erat usus, reuocatum. Catechismi etiam tradendi ratio praescripta: persuasumq. Principi, ut in eius Ecclesiae rem, in eo quod diximus Seminario, adolescentes aliquot alat.

COLLEGIVM MONACHIENSE. & Augustanum.

MONACHIENSIS Collegij res eo fere sunt loci. Ab haeresi absoluti sunt vnus & viginti. Civis trigesimum iam annum obstinatus in haeresi,

hæresi, cum à primarijs quibusdam viris ad Ecclesiam reditum vocaretur, surdas omnibus præbebat aures, dum ad eas vnum de nostris admisit, cuius denique opera hæresim Deo adiuvante repudiavit. Alius de Societate Sacerdos, dum animarum causam sedulus agit, vna eademq. opera alterius civis & animam curavit & corpus. vocabatur huius civis salus in dubium, et iam sensibus penè omnibus loquēdiq. usu destituebatur, cum Sacerdos noster accitus diuidendis valetudinario nummis, certisq. votis rite nuncupandis, monet esse Deum ante placandum. obtemperatur patris monitis atque consilijs, & ægro vox statim redit. confitetur peccata, caelestiq. pastu se refouet, & habere melius continuo incipit; & postmodum stupētibz omnibus sanus de cubili surrexit.

Scholas frequentant auditores supra quingentos. habentq. eorum sodalitia processus suos, ex quibus ad Societatem adscriptus est vnus. Nec desunt hominum studia ad amplificationem rerum nostrarum prompta & parata. Auxit enim Princeps Guilielmus, vt vetera sua in nos merita recentibus officijs cumlaret, veltigal instituti Collegij, in eamq. rem prædium quoddam adiecit, vnde floreni capiuntur annui fere trecenti.

AUGUSTAE ad euellendas hæreses cura omnis, studiumq. confertur. Duo & quadraginta repudiatis erroribus Ecclesiam Catholicam agnouerunt. quorum multi ætate iam decrepita non longe aberant à sepulchro. Quidam etiam multis annis exagitatus à Damone, cum multa Lutheranus minister

minister in eo liberando frustra tentasset, à Sacerdote nostro liberatus est, & ad Catholicos aggregatus. Sed aduersus hominum hostem pro animis corporibusq. non semel pugnandum fuit. multis enim sui interimendi viam tortuosus serpens ostēdit. Cui-dam lintea exuto interula, vt ea collum obstringeret, imperauit. Alijs restes certis in locis, vnde se suspenderent, disposuerat. Nonnullis, ut se in aquas mergerent, vnde numquam emergerent, persuaserat. quibus tamen insidijs obuiam à nostris itum celeriter est. Quotidie autem frementibus aduersarijs, in diuinis obeundis capiendisq. mysterijs celebritas augetur: pupugitq. eos vehementer proximum Iubileum, cum pœnitentium ea turba fuit, vt ingressiam in spem rei Catholicæ recuperandæ videremur.

Scholæ trecentis & eo amplius adolescentibus floruerunt, sed alios aliò distulit pestilentia: vt enim insolens, sic acerrima fuit. terruit eo vsque ciuitatē, vt pleraque familiæ aut vrbe cederent, aut pedem ex ædibus non efferrent. speramus ea abeunte, celebr. itatem pristinam redituram.

OENIPONTANVM, HALENSE, & Lucernense.

OENIPONTI nouem Deus hæreticis re-
ctum atque expeditum salutis iter ostendit.
& quò maior ad veritatem vel tuendam, vel com-
prehendendam aditus patefiat, conueniunt Archi-
ducis

ducis iussu ad explanationem catechismi cum suis auditoribus ludimagistri. baptizatiq. sunt catechumeni duo. fidei iam imbuti mysterijs. consistentiū autē ita in hoc, vt in HALENSI Collegio eadē quæ solet & frequentia, et vtilitas fuit. mulierem aiunt, cui nocturnus dæmon ob initum cum ea sædus specie ornatuq. sponsi sese ostenderat, varijs modis exagitata esse, tantumq. non ex hominum oculis ad inferos asportata: sed cum semel atque iterum patri nostro peccata confessa esset, tum demum dæmonem conquisisse.

LVCERNÆ Sacerdos quidam dum ad Societatis consuetudinem in rerum diuinarum exercitatione versatur, Societatem ipsam, vbi & perpetuo viueret & moreretur, elegit. Qui sacramenta in eade nostra percipiunt, eorum magnus est numerus, maior quoque futurus, nisi templi excluderetur angustijs. Luerunt veteres & nouissimas rite culpas fere trecenti. ea vero est quorundam pietas in tractatione sacramentorum, vt inuentus sit, qui totum sæpe quattriduum, quo se ad ea diligentius compararet, sine cibo traduceret. Alijs autem & suam Deus præsentiam mirabiliter declarauit. Virgo quadam cum esset in angore, vt eam Christus viso aliquo solaretur, sua ei dicitur vulnera, quæ sibi hominum charitas inflixisset, exhibuisse, docuisseq. latere in ijs & ipsius peccata virginis, & quæ sua causâ tolerasset aduersa. Sed ne illud quidem ad declarandam quorūdam in Deum fiduciam prætermittendū est. erat matrifamilias vnica filia, sed multis onerata morbis.

morbis.hernia, & paralyſi laborabat, acceſſeratq. ſæda ſuppuratio: quos morbos eximere conati medici, cum periculum ſuæ artis fruſtra feciſſent, mulier fiduciæ plena ad animæ ſuæ medicum, qui ei erat à Confefſionibus, Sacerdotem noſtrum adit. pater, quoniam ad ſanandam filiam vires humanæ deſecerant, orandum monet eſſe Deum, vt pro ſua ipſe clementia tot malis medicinam faciat. mater dicto audiens pro filiæ incolumitate in ſuburbano ſacello Dei Matris, prodigijs miraculiſq. claro vota ſuſcipit. vix ea emiſerat vota, cum illico filiæ ramices emendantur. nouet iterum, ac tertio varijs in templis, varijsq. temporibus, & reliquos etiam filiæ morbos eadem facilitate remouet. Mulier alia, cui vim procreandi natura negarat, cum multum noſtrorum ſacrificijs precibusq. tribueret, adhibitis quas implorauerat, precibus, præter conſuetudinem prægnans effecta, optatos liberos procreauit.

EVERTITVR & Lucernæ paulatim hæreſis, ab eaq. ſunt auerſi triginta. eſt in his cōcionatoris hæretici filius, cui mors paterna ſaluti fuit. Habebat pater ad populum concionē, dumq. peſtilentiæ ſemen toto grege diffundit, æquiſſimo Dei iudicio repentina morte corripitur, & in ipſo ſuggeſtu tota inſpectante corona, anima non edidit. deterritus filius, conſulere ſuis ipſe rationibus cæpit, & ne in manus Dei uiuentis incideret, hæreſi religionem, veritatem mendatio prætulit.

FRIBURGENSE COLLEGIVM,
& Domus Probationis Landspergensis.

F R I B U R G I discipulis pestilentie metu alijs aliò dilapsis, ipse quoque scholæ, quæ paulo ante floruerant, deflorescunt: nō carent tamen assidujs auditoribus; venustisq. dramatis allicitur Ciuitas, spectaculorum in primis cupida. quare Senatus & Doctorum & iuuentutis alacritate permotus, nouū nobis magnificumq. gymnasium ædificandum suscepit. nec sibi desunt ceteri Senatores, quo minus priuata benignitate commodisq. nos augeant. Ex hac litterarum palestra ad nouitiorum disciplinam missus est adolescens, isq. lectissimus. Educat autem Dei Matris sodalitas ad omnem virtutem adolescentes, vt iam optima quæque de ijs polliceri tibi iure possis. atque vt quam concitato cursu ad perfectam officij rationem euolent, quasi oculis cernas; Quidā è Sodalibus cum aduenam egestate morboq. confectum medio in foro vidiſſet; Catholicum ratus ex Cruce, quam de collo gerebat, confestim prehensa dextera hominem tecto recipit; minime dubitans, quin id sibi Christus factum putaret, quod vni ex eius minimis factum esset: eumq. victu ceterisq. rebus ad curationem necessarijs liberalissime semper habuit, dum exacto mense moritur hospes: vt eò forsitan ab Angelis deferretur, ubi suo benefico gratiam cumulate referret.

Nec minori sunt animi cura, quam ipsa corpora.
Perdi-

Perditi quidam adolescentes nefaria accensi libidine, cum toto impetu ferrentur ad scortum, de industria adiungit sese comitem sodalis vnus: cumq. ad meretricias ades ventum esset, ea dicendi vi, ac grauitate in vitium veneris est inuectus, vt impuri illi homines, pudore lacrimisq. perfusi, mentē illico moresq. mutarint.

Eiurarunt hæresim in hac ciuitate septem & quadraginta. plurimiq. quorum animi ex hæreticorum consuetudine fædis vagabantur erroribus, saniore sunt imbuti doctrina. Cuius primarius cum ad Calvinianam vanitatem à veritate Catholica deflexisset, ne id temere fecisse videretur, libellum Senatui obtulit, quo se & de abiecta religione purgabat, & gratiam à suis ciuibus conabatur inire. res erat propter auctoritatem hominis plena periculi. metuebatur, ne qua ciuium ad perniciem fieret inclinatio, aut cum scabies illa sensim cæpißet irrepere, passim dira contagio permanaret. verum partim non vulgari diligentia Cleri, partim perspicuis nostrorum rationibus contra eum libellum in medium adductis, quicquid vipera illa turbabat, feliciter est sopitum.

LANDSPERGÆ si ea, quæ Nouitiorū sunt, omittantur (omittitur autem quicquid nihil cōtinet singulare) hoc tantum dici potest, contra hæreticorum perfidiam satis acriter dimicari, trāsatosq. esse ad Ecclesiæ Catholicæ obedientiam omnino sex, aliaq. multa magno animorum bono suscepta.

PROVINCIA

RHENI.

ABVIT hoc anno de nostris Provincia Rhēni trecentos, & viginti-quinque. Colonia vnum, & triginta. Treuiris duos & septuaginta. Moguntiae vnde sexaginta. Her-
bipoli duodequingenta. Spiræ septemdecim. Fuldae duode triginta. Heiligensta-
dij quatuordecim. Molsheimi septem & viginti.
Sexdecim Confluētia. In Paderbornensi sexdecim.
In Luxemburgensi tres. Obiere nouem. Iniere So-
cietatem vnus & viginti.

COLONIENSE COLLEGIVM

& Treuirensē.

IN Coloniensi Collegio omnes omnia ad anima-
rum salutem conferunt. Hæretici duode triginta
perspectis suæ sectæ mendacijs facile sibi persuaderi
veritatem Catholicam passi sunt. complures au-
tem, quorum lababat in Ecclesia fides, ad constantiā
reuocati. Gymnasiū (vt his temporibus) satis refer-
tum auditoribus: quamuis enim multi in Belgium,
unde huc exulauerant, se retulerint, multosq. uel
fames

fames affligerit, uel sustulerit pestilentia, milesq. hæreticus omnia circum urbem longe lateq. vastarit; tamen auditores remanent septingenti & quinquaginta, quorum pietas in proximum quemque redundat. nam & à flagitijs homines retrahunt, & doctrinæ Christianæ rudes instituunt, & de suis fortunis in egenorum uictum multa conuertunt. inter hos palmam ferunt, qui latent in tutela Dei Parentis, quorum Sodalitas feruet his studijs quotidie magis. Declarat in placando Deo assiduitas precū, crebra ieiunia, uictus asperitas, officiosa in calamitosos ac miseros charitas. quibus rebus singulis adiungi possent exempla, si aut ea dissimilia essent eorum, quæ commemorata sunt aliàs, aut instituti nostri ratio pateretur. Nec uero è tam probe instituta iuuentute desunt, qui Societate nostra ineunda, perfectæ uirtutis iter ingrediantur. ingressi sunt octo; atque in his, Coloniensis cōsulis filius, qui parentibus annua pugna deuictis, Apostolici Nūtij auctoritate, tandē uoti cōpos est factus. Alius nobilis adolescens media susceptus & educatus in hæresi, cum audito concionatore nostro, Societatem subito adamasset, traditur à parentibus in custodiam, ne cogitata perficeret. sed cum diuinum numen crebris precibus imploraret, extorsit à matre denique, ut per eam sibi liceret, Dei salutandi causa proximam secedere in ædem. inde Coloniam uersus iter arripit, omnis expers uiatrici, omni subsidio destitutus. in hac inopia & egestate non puduit Christi causa, mendicorum more quærere passim cibum: cumq. ad caupō

nem diuerteret, nec soluendo esset, pallium obtulit pro argento. sed adolescentis probitate perspecta, pecuniam caupo remisit. Itemq. Rhenum cum traiceret, & nulum nauarchus exigeret, oblato iterum pallio, iterumq. sibi relicto, tandem peruenit ad nos, suo doctus exemplo, quam eis nil desit Christus, qui se nudi & expediti sequuntur.

TRE VIRIS quoque nostri, omnes partes alienae salutis & cum alacritate suscipiunt, & cum laude constantiaq. sustinent. Annectitur huic Collegio Nouitiorum domus è sex & viginti tironibus. quotidieq. ad nostram familiam alios expolit Deus: sed angusta res facit, ut per paucis tantum aditus pateat: quibus autem patuit, ij partim secum, partim cum parentibus bella gesserunt, & ex utroque certamine triumpharunt. Quidam cum sciret se sterilium parvum votis in lucem editum (ij enim, cum prole natura negaret, auctori naturae Deo vouerunt, se ei filium, si quem parerent, dicaturos) ut parentum vota persolveret, Societati se reddidit: tanto ardentior in colenda religione futurus, quanto plus imponitur oneris gemina obligatione voti, parentum; & sua. E gymnasio, quod octingentis fere auditoribus continetur, in Societate adsciti sunt tres. E templo autem sacrisq. confessionibus, quae quidem fuere creberrimae, copiosa ad animos profecta utilitas est. Feminis, quae se totas ad alienas libidines porrigebant, persuasum est, ut et animo & pudori consulerent. Rescissa sunt etiam matrimonia nefaria: plurimiq. ab haeresi reuocati. Et quoniam haeretici quidam & in sacras imagines, & in ipsa

S sacro-

*sacrosancta Eucharistia mysteria sacrilegas ausi manus iniicere, plectēdi pro meritis erant, curatū est à nostris, ut ex his aliqui resipiscerent, inbutiq. antea veritate, suppliciiū aequo animo ferrent. Adhibita est præterea desperatione oppressis medicina solatii, & quoad fieri potuit, sathanæ dolis occursum. Mulier cum ex dissidio coniugis mærore tabesceret, diabolus in atrium virum fæde conuersus, spectandum se femina præbuit: cui quamquam primò terrori fuit, mox tamen metum familiaritas sermonis ademit. narrat alienissimo à se animo coniugem esse, nec spem vllam redintegrandæ gratiæ relinqui: quocirca viro posthabito, se maritum sequatur. mulier va fri hostis circumuenta fallacijs, & largis capta promissis, admittit incubum, auroq. multo dotis loco locupletatur. sed cum manus auro argentoq. plenas existimat; sterquilinio sentit esse repletas. redit iterum incubus, & in viri necem venenum offert, negatq. vllam fore vniquam animi quietem, nisi is de medio tollatur. cum mulier tam sancta memor necessitudinis abnuisset, eamq. diebus aliquot lapsis in superiore adium parte diabolus offendisset, nec tamen ad id scelus adigere potuisset; repulsa contumeliam non ferens, mediam arripit, ac de scalarum gradibus præcipitem agit. consilium misera datur à prudenti femina, ut rem cum Sacerdote nostro communicaret, & animum accurate componat: sic fore, ut tanto malo leuationem inueniat. paruit consilio mulier, expositaq. re tota Sacerdoti nostro, quicquid etiam ex admissis in superiore vita noxis stimulabat
ani-*

animum, confitetur. ab eo spe diuinæ veniæ ac bonitatis erecta, monitaq. vt in tam graui periculosoq. certamine ad sacramentorū præsidia crebro confugeret; minuit imbecilla femina vires fortis armati. Tulit hoc diabolus perinique, & mox mulieri perfidiam exprobrans, eius etiam deridere stultitiā, quæ vnus hominis instructa monitis, aliquid se posse confideret: vicit tamen muliebris pietatis perseuerantia, vt, quamuis ei interdum sese hostis obijceret, obijciatq. eminus etiamnum; eum tamen crucis signo facile fuget: speraturq. fore, ut propediem diuinis stratus opibus euanescat; & femina certamen horreat, qui tantum suis telis viribusq. prædidit. Sed non vnus modo artibus humanas animas ad æternā felicitatē genitas inuidus hostis oppugnat: alijs alias ad perniciem tendit insidias: sed à nostris opera datur, vt in sua quisque pugna periculoq. inuetur. Pro sagarū ac ueneficarū salute, quarū in his locis magnus est numerus, pugnatū frequenter est. hæc si forte in suo crimine deprehēdantur, quod quotidie fit, uiuis integrisq. corporibus exuruntur. sed eas ad extremū supplicium nostrorū pietas comitatur, tanto cū illarum bono, ut genus ipsum mortis & detestatio uitæ præteritæ spem afferat non exiguam, fore, ut eæ celeri flamma, sempiterna vitent incendia. Ex his una tenerū puerum octo circiter annos natum, suis præstigijs ac carminibus circumuentum, in eas sedes solita erat abducere, ubi per licentiam noctis ac tenebrarum nefarijs lusibus indulgerent. hic sua quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choræas

plinam in Prumiense cænobium. est hoc cænobium
 è B. Benedicti familia, quod octo millia passuū Tre-
 uiris abest, à multis olim Galliæ Regibus locupleta-
 tum & auctum. octauum iam mensem morantur
 hic nostri, non sine magna, tum cænobij, tum vicini-
 tatis vtilitate. reuocata est vetus psallendi precan-
 diq. consuetudo, diurnis nocturnisq. temporibus:
 sublataq. singulares mensæ, & vt religiosos cæno-
 bitas decet, vna omniū communis inducta: repressa
 etiam multarū rerum licentia, & ad sancientiā cæ-
 nobij disciplinā, sua cuique noxa proposita pœna. Vi-
 cina vero iuuentus, et pietate, et literis informatur,
 sed, quod caput est, multo magis præceptis institu-
 tisq. Christianis, quorū vulgo magna est ignoratio.

COLLEGIVM MOGVNTINVM, Herbipolense, & Spirense.

NEC vero in Moguntino Collegio languidio-
 res facti sunt nostri, quorum omnium animus
 ad liberandos à periculis animos est intentus. Qua-
 tuor aucti sunt socijs, quorum vnus magister artium
 è Romano Germanorum Collegio profectus, ad eos
 denique redijt, à quibus bene viuendi disciplinā ac
 litterarum acceperat. Nec parua ad Catholicos fit
 accessio. sexdecim enim accesserunt. Sed domi eo-
 dem loco sunt omnia, eaq. cum reliquis collegijs do-
 mibusq. communia. Francofurti, vbi celeberrimi-
 um est Emporium, concionator è nostris spatium
 fere trimestri magna Catholicorū, quorū exiguus est

numerus, voluptate exceptus est. Quinquagesimum iam annum, nec ad concionem, nec ad sacramenta tam multi confluisse dicuntur, quam paucis illis diebus: qui quidem numerus à promulgato noui Pontificis Iubilæo sic increbuit, ut ad excipiendas confessiones ipsa quoque adhibenda nox esset.

HERBITOLI adiuncti sunt Ecclesiæ catholicæ hæretici quadraginta. foris amplius octingenti. nam cum Principis auctoritate nutuq. inspicienda eius diuio fuisset, edixissetq. ut qui ad sanitatem redire nollent, è sua ditione faceßerent; eò expeditior ratio fuit tantæ multitudinis adiungendæ. Duo in eius obeunda diæcesi etiamnũ de Societate versantur: nec dubitamus, quin ad hunc diem eorum vigilijs ac laboribus amplificatus sit numerus. Ac ne ad singulos, qui resipuerunt, hæreticos delabamur, hoc vniuerse confirmare possumus, ex ijs multos, qui dederunt manus, aut incredibili pertinacia fuisse, aut ea auctoritate, vnde magnum animis periculum crearetur, si in hæresi permanerent. In his quidam diuitijs affluens, & obfirmatus in hæresi, malens de patria, quam de sententia decedere, bona omnia fortunaq. diuendidit. sed dum aliò eius familia migrationem parat, fluuiumq. Hippagoga transmittit, repentino sclopi sonitu iumentis exterritis, nauis, qua domestici vehabantur, omnium periculo inclinatur. continuo cum liberis vxor excutitur. liberi fluctibus absorbentur: mater autem tum quidẽ emersa, triduo tamen post expirauit. quo casu admoniti alij, qui fugam similem adornabant, consilium
muta-

mutarunt: in ijsq. illius transfugæ parens: ut vterque domesticæ calamitatis superstes sentiret vim præsentem diuini supplicij. Iam de ceterorum curatione vitiorum nihil attinet dicere: his enim plena sunt omnia, ut otiosis Nostris esse non liceat, si ea contentur excidere. Vsus quoque sacramentorū creberrimus fuit. Facit autem pientissimi Præsulis animus, ut optime de toto hoc Franciæ tractu sperare iam liceat. et quamquam religionis hostes non defuerunt, qui Principem ab institutis conarentur abducere; numquam tamen de optima mente se deijci passus est. Nostrī quasi in eius studij magnitudine partem habeant, apud improbum genus hominum pessime audiunt: atque idcirco eis cum noceri potest, minime parcitur. Horreo, quod habebamus in pagis, iniectum incendium est: onusq. superioribus annis veneficijs ac carminibus fascinatæ: quæ cum quotidie interirent, nostri cera et aqua rite benedictis omnem vim fascini Deo fauente fregerunt. verum in beneficij parte ponimus, quicquid iniuriarum ab aduersarijs accipimus, hoc vno tantum solliciti, quod qui ledere se nos putant, suas ipsi animas grauius vulnerant: nec locum medicinæ relinquunt, dum quotidie deteriores effecti, nouas sibi plagas imponunt.

SPIRAE quoque enixe animorum libertas salusq. defenditur. Ab hæresi viginti minimum sunt abducti, quorū plerique ætates ferme integras in suis tenebris iacuerunt. maior quoque præda speratur in dies. nam & tractantur crebrius sacrosan-

Et a mysteria, et confitentium vite peccata numerus est vberior. quod tum maxime declaratum est, cum Xistus Quintus edidit Iubilæum. quo quidem tempore communicantium ea vis fuit (id quod hæretica in ciuitate mireris) vt si sæpe appareat hæc in æde nostra celebritas, cogitandum existiment viri principes de amplificando laxandoq. templo. pietatem hominum par benignitas comitatur, nihil vt pene in æde nostra alicuius pretij sit, quod non hominum liberalitas erogarit. Et vt sunt, qui sacram supellectilem semper augeant, ita non desunt, qui conferant in domesticam, vt tanto magis ad animarum salutem nostrorum excitetur & acuatur industria. Sed dum huic ciuitati Societas profuit, partem aliquam suarum cogitationum in alia quoque oppida deriuauit. Bada vrbs est una de primarijs, & Marchioni subiecta. hic Lutheranâ mulierem annum iam quartum & trigesimum septem demones exercebant. eijciendus primo fuit ex anima diabolus, priusquam eijceretur è corpore. dedit igitur operam pater è nostris, vt Lutherum detestata mulier, verum Christi Vicarium catholicæq. Ecclesiæ caput agnosceret, in eiusq. potestate esse vellet. quod cum impetrasset, tum demum liberare corpus aggreditur. habuerat mulier ex eadem Lutheri face ministros auum & patrem, Badamq. venerat multis cum litteris, quibus fidem & Saxonica ciuitates, & lutherani ministri faciebant, eam mali demonis obsidione teneri, frustra q. eius apud se liberationem esse tentatâ. Institutum certamen est publice cum demonibus, in
media

media hæreticorum turba, qui è vicinis quoque pagis oppidisq. confluxerant. complebatur quotidie templum, omnesq. quorsum res euaderet, expectabant. Pater non suis opibus, sed diuina misericordia fretus alacriter rem vrgebat. fatebantur dæmones, anicula cuiusdam execrationibus, sibi esse olim, cū etiam tum mulier esset infantula, in eius corpus adiutum patefactum. vt igitur inde sacris carminibus abigerentur, quò nefarijs execrationibus immigrarent, assidua aliquot dierum opera, tum publicis exorcismis, tum precationi data est: dum ad extremum eximia Dei bonitas filij sui meritis hoc concessit, vt cuius vi nominis tartara contremiscunt, eiusdem nutu ac potestate tetra illa conspiratio dæmonū pelleretur. Confodit tā pulcher euentus hæreticorū pectora, qui cum, quò se verterent, non haberent, nimio rubore perfusi, obscurare mendaciorum impudentia conati sunt veritatem: sed diuino consilio factū est, vt dum pro concione in Sacerdotem nostrū Lutheranorum signifer debacchatur, negatq. vllū ab eo dæmonem pulsum esse, tum forte adolescens peregre rediens, temeraria sclopi dissplosione sit ictus: qui cū moreretur, ignorareturq. vtrarū esset partiū, Catholicorūne, an hæreticorū, proximas defertur in ades: ad eumq. Catholici, Sacerdotē quem dixi nostrū: lutherani vero suum ministrū accersunt: sed hi tanta cū festinatione studioq. vt Catholicos anteuertant. hortari igitur Minister adolescentē, vt christiane mori velit, sordidoq. è sacco panem suū, quem moribundo obtrudat, expromit. sed longe alia mens erat
adoles-

adolescenti. significabat se potius veræ Ecclesiæ sacramento velle muniri, & ritu institutoq. Catholico confiteri. furere hic & Stomachari minister, & perfidiam grauitè exprobrans, atrocem minari gehennam: multa etiam de religionis veritate vanitateq. multa de diuini seueritate iudicij, imperite insciteq. differere. quæ omnia adolescens hoc vno dicitur elusisse responso, Experietur vterque nostrum priusquam horæ quattuor & viginti prateruolent, vtra tandem in religione mori sit tutius. interim Sacerdos noster accedit, & abeunte ministro confessionem migrantis excipit. moritur hic, vt vitam inchoet sempiternam: moritur ille postridie, quem admodum ei prædixerat adolescens, vt æterna morte multetur: cum pridie tamen valens atque integer visus esset. ita sentit vterque, vtra religio sit verior, & quæ apud inferos mancant hæreticis pænæ, & quæ Catholicis apud superos gaudia.

FVL DENSE, ET HEILIGENSTAD- diese Collegia.

FVL DÆ eodem studio hominū commodis salutiq. seruitur. est gymnasij opus egregia Cæsaris, & qui huius vicem gerit, benignitate perfectum. constatq. auditoribus quadringentis, numero non exiguo, si quibuscum agatur, animaduertas: nam hæreticis scatent omnia, ex quibus ipsis, quamquam à nobis in religione dissentiant, complures tamen suos ad nos liberos mittunt, quibus vnà cū doctrina salutaris veritas instillatur. Datur autem
opera

opera, ut & pueri nonnumquam, & eorum parentes spectaculis capiantur. est enim illis iucundissimum suos videre filios tanta cum laude in oculis luereq. omnium suas tueri ac sustinere partes. Ac magno sane animarum compendio, Societas in hac erudienda iuuentute versatur. non enim infirmis mentibus, quamquā saepe sit ætas infirma, committitur virtus. & ubi percepta semel ab eis est veritas, extorqueri nullis terroribus potest. Tres fratres nobiles cum sese ad Catholicos appulissent, mater hæretica duos iuniores abductos, nam filium natu maximum abducere omnino non potuit, ad hæreticorum scholas in aliud oppidum mittit. illi vero datis ad fratrem litteris, significarunt, sibi quidem, ut maternæ cederent iracundia, obtemperandum eius imperio fuisse; sed tamen membrorum potius singulorum sectionē, totiusq. mutilationem corporis perpeßuros, quam ut à suscepta religione desciscerent. Alius item è nostris auditoribus adolescens, cum Christianam religionē, hæresi relicta, castè iam coleret, monereturq. ab hæretico fratre, ut ex disciplina nostra, vel ad hæreticam Marburgensem academiam se conferret, vel secum rediret in patriam, minareturq. ni paruisset, sumptus se ei nullos in posterum suppeditaturū; Abeas tu, inquit, licet in patriam frater: nam si vos vestrum sequuti magistrū, fide sic abūdati, ut eam vobis vnā existimetis aditum in cælum fore, ego de Dei providentia dubitare qui possum? aut quid metuam, ne si à vobis deserar, corpus hoc alat? ita relicto fratre Fuldam rediit, ac ne quid sibi cum domesticis

meslicis amplius esset, vitam vt inter nos degeret, postulauit: vt cui animi salutem referret acceptam, ei se familiæ dederet in perpetuum. Sed quo studio religionis iuuentus hæc flagret, nihil est opus hoc exemplis facere longius: tantum gratulandum est Deo, ab eoq. petendum, vt, quod iam videtur instituisse, feliciter hanc iuuentutis academiam prouehat. Dedit enim Summus Pontifex ad Teuthonici Magistrum ordinis, & Abbatem probitate præstantem, huius Collegij fundatorem perhonorificas litteras, quibus non sine Societatis commendatione pollicebatur, excitatū superiore anno à Gregorio XIII & nobilibus Seminarium, magnæ curæ sibi fore. Ac præter eos quadraginta nobiles adolescentes, quos suis sumptibus Fuldæ sustentat, decreuit etiam studia pauperum sexaginta, liberali quotannis iuuare subsidio; ne tenuioris fortunæ discipuli ad hæreticorum scholas, vbi hæc illis subsidia non desunt, destituti confugiant: quæ res cum magnam in his locis, vbi omnia ferme hæresis occupauit, admirationem habet, tum amabilem cunctis Pontificem reddit.

Sed vt abeamus à scholis, custoditur diligenter & ceterorum ciuium salus & paganorum. Fuit in hac ciuitate Sacerdos magni nominis concionator, ad quem tota ferme ciuitas confluebat: quod et spem faceret communionis Dominicæ sub vtraque specie restituendæ (eam enim sub initium Collegij nostri sustulerat is quem dixi fundator) & familiam nostram infectaretur: vt tantum non ad hæresim vergere eius & mens & oratio videretur. Hic dum de
sacri-

facrilegis nuptijs magnorum virorum patrocínio nixus, non minus libere, quã impudenter agit, repẽte, æquissimo Dei iudicio, mortifero correptus est morbo. nostri vt suas iniurias benefactis remunerarentur, ægro corpori animoq. succurrendum putarunt. hortantur vt se ipse respiciat, & meditatũ facinus detestetur: quod ille & fecit, & qui tandem sinceri amici numerarẽtur, agnouit. agenti quoque animã præstò fuerunt, funus curarũt, oratione funebri mortuum, vt solet, ornarunt: vt admirari se vehementer dicerẽt lutherani, quod nòstri & viuis nossent inimicis benigne facere, & vita extinctis. Huic postea Sacerdos suffectus est alius, Collegij Germanici alumnus, qui magna cum magistratuum, tum ciuium approbatione suo muneri præest. Nec minore laude alumnus alius disciplinæ nostræ se gerit in Moguntina diœcesi, cui parochus est præpositus. is cũ & hoc & superiore anno pro incolumitate frugum supplicationes publicas decreuisset, idq. à ciuibus religiose institutum susceptumq. esset, derisus à lutheranis & caluinistis est, affectusq. cum suis ciuibus cõtumelia. sed Deus qui rebus non indormit humanis, immissa tempestate fruges omnes hæreticorum perdidit ac deleuit: cum tamen Catholicorum agros, qui aut continentes, aut etiam permixti cum eorum possessionibus erant, calamitas non attigerit. Huic affine est, quod de alio quodã parocho finitimorũ pagorũ cognitũ est. qui cũ de sacerdotis nostri cõsilio, quẽ ad confessiones adhibebat, suis persuasisset, vt prius quam mane se conferrent ad opus, ad impetrandam
cæli

cæli serenitatem, frugumq. conseruationem, templū religiose peterēt; subito exorta tempestas, nihil dāni ipsorum fundis ac segetibus intulit, cum tamen ceteris non pepercerit.

Non minor HEILIGENSTADII in tractandis hæreticorum ingenijs vtilitatis est fructus. respuerunt vndecim. & quidem ex ijs, qui ferebant inter suos primas. Sed quod gratulandum est magis, ceteri quotidie dimittantur, vereriq. iam incipiunt Romani Pontificis nomen, & Catholicas ceremonias, quas hæreticorum deridet impietas. Nec minimum auctoritatis Catholicis attulit Iubilæi proximi promulgatio. Promulgatum est autem à nostris pro concione: nam quoniam tale aliquid in ciuitate nemo vñquam vel viderat, uel meminerat; Archiepiscopi Vicarius, is qui Moguntini Archiepiscopuli nomine, clero præsidet vniuerso, consentiente Canonorum Collegio, rem totam Societati permisit: ut quid illa in suscipiendo colendoq. Iubilæo præscriberet, id ratum in vulgus esset. Nostri quò splendidius cuncta peragerent, eademq. opera res Catholica sanciretur, supplicationes triduo decernunt, instituuntq. ut sanctissimum Christi corpus à Vicario illo, quem diximus, magnifice circumferretur, pompamq. ipsam liturgia solemniter exciperet. Itaque portis vrbs occlusis, indictaq. ab operibus feria tamquam iustitio quodam, nihil est à Clero ex his, quæ Societas decreuerat, prætermisum. Peractis Missarum solemnibus cum ad rei nouitatem frequens populus accurrisset, habita est à Sacerdote nostro

stro de opportunitate Confessionis, quæ Pontificiam præcurreret Indulgentiam, perutilis concio. aderāt hæretici multi, qui è vicinis quoq. locis affluerāt, sed ea modestia ac compositione oris, uix ut eos à Catholicis internosceres: nec quisquam tam perfidus est inuentus, qui non proiectus humi, dum sacra pompa ducebatur, suum in Eucharistia Dominum adorarit. ea postea cum plurimo tum uirorum tum feminarum numero cōmunicata est: nihil ut simile perspexerint oppidani. quin hæretici ipsi religionū sanctitate capti, confessi sunt, nihil tale apud se reperiri, neque quemquam tam barbarum aut immanem esse, quem ritus illi ac ceremoniæ non capiant. Atque utinam plus apud eos momenti diuinus, quam humanus metus haberet: nā illi melius suis rebus salutiq. consulerent. nunc autem partim ueriti hæreticorum Principum offensionem, quorum imperio subiecti sunt, partim sermones imperitorum, ne quā perfidiæ notam subeant, si à suis se segregent ac disjungant; manent in institutis patrijs, perspicuo cū periculo sempiternæ mortis. Deus est implorandus, ut qui prauis iam mentibus lucem aliquam prætulit, uires etiam suggerat uoluntatibus. Sed ut urbana mittamus, cum pagis etiam nostrorum communicata sunt studia. Lustrata sunt in ijs cænobia uirginum, earumq. excepta confessio. cumq. ex his cænobijs aliqua, dilapsa iam uetere disciplina, nihil aliud præter religionis nomen haberent; nunc nostrorum restituta laboribus ita se tuentur, ut in eis aliquod iam pietatis ac solidæ religionis lumen appa-

appareat. Sed quod in his locis maxime deplorandum est; cum hæresibus permixta sint omnia, duces pastoresq. desiderantur, à quibus ea femina, ad probitatem sua sponte propensa, dirigantur atque informantur.

ERFURTVM, quæ urbs est in Thuringia perampla, sed hæreticis refertissima, cum è Fuldensi Collegio Sacerdos noster negotiorum causa se contulisset, principum Catholicorum rogatu, concionem in eius urbis templo habuit, quod Erfurdenses hæretici, Caesaris mandato compulsi, Catholicis restituerant. Hic ea fuit patris in dicendo vis, ea populi comprobatio, ut Moguntini Archiepiscopi Suffraganeus Sacerdotem de nostris aliquem postularit. concessusq. est illi Sacerdos cum comite fratre: cui facilis aditus in urbem fuit: edixerat enim non ita multo ante Senatus, quamvis ab Ecclesia Catholica sit seiunctus, ne quis in Catholicorum templis se gereret insolentius, neue eis molestia aliquid exhiberet, graui proposita pœna, si quis non pareret edicto. nã antea magnas turbas ciebat, eòq. progressa erat hæreticorum audacia, ut dum Catholicos agitabant, publicum quoque otium pacemq. turbarent. Itaq. patrefacto ab ipsis religionis aduersarijs in urbem aditu, expeditissimus nostris cursus ad res gerendas fuit. Sacerdos in urbana curia, comes in suburbana ac rustica conciones habuerunt, & ex utrisque parquæstus. deductus autem comes in ludum litterarium, pueros docere cœpit tanta cum gratia, ut admirati confirmauerint lutherani, si nostri docere perge-

pergerent, fore ut auditores omnes desertis suis didascalis semidoctis, ad eorum sese institutionem disciplinamq. conuerterent. Ac sane res eum exitum habuit adiuuante Deo, ut huc nostri frequentius sibi existiment excurrendum, magna Catholicorum cum utilitate, tum voluptate. qui, si quando contingat, id quod à Deo vehementer optant, ut Collegium Societatis aspiciant, sumptus & quicquid ad eam rem necessarium est, suppeditaturos se esse promittunt. Sed valde sibi timent hæretici, qui primo nostrorum aduentu rumorem in vulgus sparserant, duo millia Iesuitarum propediem affutura. ut autem secundo rediisse vident, urbem iam ipsam ab eis occupatam, planeq. rem omnem proditam conqueruntur,

MOLSHEIMENSE, ET CON-
fluentinum Collegium.

MOLSHEIMI quoque negotium nobis est cum hæreticis. mire autem eos torquet rerum nostrarum felicitas, & longe lateq. vagans opinio: neque quicquam pratermittunt, quo nobis ubiq. conflent inuidiam. Nostros tamen nihil à suscepta animarum causa retardat. Lustratur præter urbem tota vicinitas, nec ullum oppidum aut vicus est, qui quidem ad Argentinenſis Episcopi ditio nem spectet, ubi partim concionibus, partim catechismo, nostrorum non elaboret industria. Quo quidem studio magnopere delectatus optimus Præsul, publico diplomate cauit, ne quis tam pijs conati-
T bus

bus officere audeat, quin potius pro virili faueat, liberumq. templorum usum vbique relinquat. Valuit plurimum hæc præsulis commendatio apud homines probos, quorum aliqui, quò magis rem Christiana disciplina proucheret, mille amplius catechismi codices & exempla, quæ passim pueris ac multitudini diuiderentur, edenda curarunt. qua explanatione Christiana legis, non intermissis concionum præsidij, ita Catholicorum roborantur animi, vt non solum nihil in fide laborent, sed etiam hæreticis, quibuscum crebro eis agendum est, acriter strenueq. resistent. vsurpant cum religione diuina mysteria, & suos ad Collegium famulos (sunt enim hæretici) vt Catholicis moribus instituuntur, adducunt. quo fit, vt cum plerique pleni hæresibus huc concedant, abeant mox optimi perfectiq. Catholici. Iubilæum summa cum cerimonia conuentuq. hominum celebratum est: effecitq. Senatus, vt ne vigiles quidem custodesq. portarum à supplicationibus officijsq. diuinis abessent. itaque ea vis hominum fuit, vt nemo mansisse domi id temporis videretur. ducta est supplicationis pompa ad ædem nostram, cum tamen alias ad alia templa procedere supplicantium agmina consueissent: ibiq. res diuina, sacraq. concio toto triduo habita est. Admiratione digna res fuit, hæc ab Alsatiæ populis, quorum animis tantas tenebras hæresum error offundit, his tēporibus fieri. Curatum à nostris est, vt fructū ex ea re quā vberissimum populus caperet, inculcatumq. omnibus pro concione, & Iubilæi quæ vis esset, & promerendi

quæ

quæ facilis ratio. Confitentium magna turba fuit, communicantium vero tanta, ut oppidanorum pene numerum exæquarit. Neque vero huius tantum oppidi finibus Iubilæi sese utilitas tenuit, sed Alsatiam peruagata est fere totam: affueruntq. in pompa Tabernis, ubi Principis Argentinensis est sedes, cum suo præfule quattuor hominum millia. Idemq. à finitimis Argentinæ pagis est factum, ingenti cum hæreticorum stomacho ac dolore. qui ne nihil agere ad placandam iram diuini numinis uideretur, publico etiam ipsi studuerunt edicto, ad pœnitentiam populum excitare. Tota autem vis pœnitentie in audiendis paulo diligentius ministrorum somnijs posita erat. precationisq. formulam, quam quisque sedulo recitaret, contra Romanum Pontificem Catholicosq. compositam ediderunt. sed cum ea inter ipsos hæreticos minime probaretur, in risum tota res abiit. eiusmodi quippe est omnis hæreticorum religio, atque huc demum recidunt, quæ in suggestis ac synagogis vomunt. Sed confessionis beneficio non modo animi scelerum vinculis, sed etiam corpora morborum leuantur incommodis. Nobilis Præsul, & Societatis fautor in primis, cum grauiter esset æger, mortemq. in horas singulas expectaret, ubi animum confessione sanauit, sanitatem quoque corporis est adeptus. Alius item vir honestus ac clarus, cum assiduas dæmonis pateretur iniurias, petebatur enim crebro lapidibus, nec quies ullâ domi forisq. dabatur; cum multa ac varia frustra tēta set, denique leuationem aliā præter eā, quam ei

Sacerdos noster attulit, non inuenit. monuit pater delendas prius esse maculas peccatorum, si se tranquillum reddere, et à dæmonibus tutum vellet. cum paruisset, & cum reliqua se familia frequenti confessione purgasset, tandem Christo dæmon, & luci tenebræ concesserunt.

CONFLVENTIAE in Societatem receptus est vnus. res autem Collegij Dei benignitate sat feliciter cedunt: quamuis enim domestica interdum necessitas premat, excitat tamen Deus, qui suis opibus præsto sint. Treuirensis Archiepiscopus huius auctor fundatorq. Collegij, non modo multa ad necessarium vitæ cultum ac paratum perbenigne suggessit, sed etiam quatuor talerorum millibus, hoc est aureorum tribus millibus & quingentis oppignera ta quadam Collegij bona redemit. Idemq. ne vno tantum liberalitatis genere suam in nos beneuolentiam declararet, ædem nostram sacris Treuirensium Martyrum cineribus illustrauit. octo in eis integra capita à suis auulsa corporibus cerni licet, decora nostri templi, & certissima apud Deum Societatis nostræ subsidia. Non commemorabo tum varietatem, tum pulchritudinem sacræ vestis, non eleganti intexta opere aulae, nec alia minuta complura, quibus quotidie nostrum auget ornatq. Collegium. maior est etiam beneficus animus, quam ipsa benignitas: testaturq. nisi temporum difficultas aduersaretur, fore vt multo plura suæ apud nos beneuolentiæ argumenta relinqueret: vt ætiora iam vincula nulla sint, quibus nos sibi obliget ac deuinciat.

Schola-

Scholarum numerum, custode tutoreq. Deo pestilentia nihil imminuit. quamquā enim et de ciuibus, et de discipulis nonnullos abstulit; nouorum tamen successione flos manet: eaq. de caussa spectaculorū non negliguntur illecebræ. Expressusq. est Patriarcha Ioseph ea cum spectantium admiratione ac voluptate, vt danda iterum comædia fuerit. Vt autem ad sapientiæ, sic ad pietatis laudē inuentus incenditur. Præcurrunt, vt solent, ceteris, qui præcipuo in sodalitijs cultu Dei Parenti se dedunt. Ex his vnus cum alia in alios conferret egenos, tota quadragesima sex auditoribus, quibus angusta res erat, quotidiana cibaria summisit, id quod statis hebdomadæ ferijs ad imitandum sumpserunt alij. His proposita est non modo suæ, sed alienæ quoque cōseruatio salutis. alios verbo, alios hortantur exemplo, & quæ Christiānus ignorare non debet, ea rudibus tradunt; vitia corrigunt, & ad sacramenta complures eliciunt: hæreticos auocant à perfidia, & ad hæresim eiurandā impellunt: ex quibus Sacerdos, annum iam sextum & vigesimum publicum ministrum egerat. Vir autem primarius, cum ad sanitatem proxime rediisset, libros suos omni labe respersos, exurendos misit ad nos: tantumq. abest, vt consilij pænituerit, vt pro Ecclesia iā Catholica multa à suis, quorū erat antesignanus ac signifer, patiatur. In Iubilæo capiendo eadem fere atque in alijs, quæ diximus, oppidis, tum pietas, tum celebritas fuit. per id tēpus Iudei quattuor nostrorum opera è custodia primum educti, deinde etiam ad baptismum instituti, saluari demum

aqua renati sunt. Nonnulli autem, quos in suis rebus turbidis ingens cæperat desperatio, in spẽ pro-
tinus, ne se ipsi perimerent, restituti. & qui necem
animis iam attulerant, partim impure libidinosq.
viuendo, partim tenendis fouendisq. odijs, ad salu-
tem & vitam reuocati.

P A D E B O R N E N S I S R E S I - dentia.

IN P A D E B O R N E N S I sede suscepta
procuracione noui gymnasii, augendus quoque
nostrorum numerus fuit. Ad rem Catholicam pro-
mouendam, diuino consilio comparatum est, vt huius
diæcesis administrator ex clarissima Ducum fami-
lia (is qui princeps in his locis tuenda fouendaq.
hæresis erat, ac proinde nostrorum studia Catholi-
caq. religionis cursum maxime retardabat) præ-
ter omnem expectationem miserabili mortis genere
extinctus sit. & quidem id temporis, cum maiore
captus amentia de exturbandis Padeborna nostris,
deq. opprimendis dissipandisq. auitæ religionis re-
liquijs, sedulo cogitabat. Quæ si exsequi per-
diuturniorem vitam potuisset, sublata spes omnis
erat reuocanda in posterum Catholicæ religionis.
Boni etiam, vt Societati publicæ scholæ committe-
rentur (quo vno maxime confidebant) id viuo Prin-
tipe impetrare non poterant. deterrebat eius aucto-
ritas, ne ea nostris procuratio à Canonicis tradere-
tur,

tur: alebat hæreticorum arrogantiam tanti principis patrociniū: obstabat publicus ludimagister, qui ab eo munere, quod ei in perpetuum suisque chirographo canonici cauerant, salua equitate remoueri non poterat. Itaque scholis ademptis, nulla spes maior erat tempestinae frugis. eas igitur Prouincialis pater urgere, quoniam & cum animarum causa coniuncta res erat, & cum diuina laude; nostrorum discessum minitari; negare æquum esse, ut ij frustra venisse viderentur, si præcipua consulendi animis opportunitate carerent. quocirca canonicos impulit, ut cum ludi moderatore agerent de mittendis scholis, cedendoq. Patribus iure suo. sed ille alia omnia sibi in animo esse significabat, negabatq. se quicquam de suo iure cessurum: nec deerant, qui Iesuitas grauiter accusarent, quod ex alterius incommodo suum vellet commodum augere. Quam quidem suspitionem ut nostri minuerent, docuerunt quam immemores utilitatum suarum, bonum reip. semper quaererent, & quam gratuita opera ciuium commodis deseruirent. velle autem, ut quod in conditionibus esset argenti, id vniuersum gymnasii rectori numeraretur. quam ille conditionem quamuis æquissimam, agre tandem ut admitteret, est indutus. traditaq. sunt nobis scholæ ingenti bonorum omnium gratulatione, sed hæreticorum inuidia non minore. Res per vniuersā Vuestphaliā peruagata est opinione celerius: et quoniā vulnerauit et trāsfixit, hæreticos, suos illi à gymnasio liberos remouerunt,

sponsionibus decertantes, vniuersum propediē gymnasium ad exiguum auditorum numerum rediturū. Cauturi etiam Senatusconsulto consules dicebantur, ne quem hospitio ciues, qui discendi gratia ad nos adire vellet, exciperent. Sed improbarum cogitationum spem tum felicia disciplina nostræ primordia, tum mors Episcopi inopinata fefellit. accesserunt statim auditores centum & quadraginta, quos nostri & instituendi ratione, & dialogorum spectaculis sic oblectant, vt verendum sit potius, ne futuram auditorum multitudinem exedræ vsitatæ non capiant, quam vt de eo, quem dixi, numero dies detrahat. quid multa? breui ea de nobis apud eos, qui propter morum religionisq. dissimilitudinem acerbo in nos sunt animo, excitata est opinio, vt quamuis nos erroris accusent; tribuant tamen & doctrinæ copiam, & erudiendæ iuuentutis scientiam. quam nos opinionem vt diuinæ gloriæ causa tueremur, comœdiam dedimus aliam perelegantem: discipulorumq. diligentiam frequenti hominum cœtu, cum præmiorum muneribus, tum honore laudationis ornauiimus. ita eos fere omnes, quos è ludo nostro hæretici parentes abduxerant, à suis ipsi magistris nullo ad nos negotio reduximus; quotidieq. nouos auditores admittimus: vt iam numerus ad trecentos breui perueniat, quem imminutum iri minitabantur aduersarij. Instituta porro sunt in domestico sacello Christianæ doctrinæ scholæ, quæ cum ab auditoribus nostris, tum ab alijs non exiguo numero celebrantur; quanta cum eorum vtilitate

litate, non facile dixerim. nam cum hoc genus hominum in earum rerum, quæ Christiano nomine continentur, magna ignoratione versetur, sit, ut à sua feritate ad Christianam mansuetudinem ac modestiā, catechismi institutionibus sensim defluat. antea enim prodigij simile videbatur, si quis vel signum Crucis deducta à capite ad pectus manu describere visus esset, vel caput ipsum ante sanctissimam Eucharistiā religiosa corporis inclinatione nudare. nunc puerilis ætas sic imbuitur, ut catholicæ Ecclesiæ ritus & mores exprimat, nihilq. quod ad declarandam profitendamq. religionem pertinet, prætermittat. Quæ cum ciues animaduertunt, nullum faciunt admirandi finem, & longe aliter de Societate sentiunt ac prædicant.

PROVINCIA FRANCIA.

REVERNT in hac Prouincia du-
cēti amplius ac triginta de nostris.
In Professorum Domo Parisiensi
vnde uiginti. In Collegio Parisiensi
quinque & sexaginta. In Virdunen-
si, si cum Nouitijs Mussipontani
recenseantur (est autem Mussipontanum Collegiū
sextum iam mensem pestilentia disiectum ac dissipa-
tum) quinque & nonaginta. In Bituricensi tres &
viginti. Niuerni sexdecim. Tredecim Augi. Diem
obiire duodecim. Adscripti sunt tres & viginti.

DOMVS PROFESSA PARI- sienfis.

PARISIIS è spiritualibus exercitijs, qui-
bus graues interdum viri informari se ad pie-
tatem voluerunt, eadem, quæ solet vtilitas extitit.
Applicuerunt se ad Societatem quinque: & ad Ca-
tholicos quoque non pauci. in his soror & frater
ex

ex nobilissima familia, quorum ad Ecclesiam con-
uersionem ingens Principum, aulæq. latitia consecu-
ta est. Fecit ea res, ut Pater, qui cum ijs egerat, ad
priuatâ promouatus disputationem, Anglo cū mini-
stro congregaretur. aderant præsentēs viri prin-
cipes, & eorum nobilium parens, qui adhuc in sua
cæcitate perstabat: cumq. diu multumq. in utrâque
partem agitata veritas esset; tandem egregius mi-
nister suæ sectæ non optimus propugnator, omnium
iudicio victus exclususq. discessit. Rediit & ad fidē
cum vxore & liberis aurifex, cuius cum ætate hæ-
resis consenuerat. E catholicis non minus vberes
quæstus fiunt. Cernitur in multis eximium studium
sacramentorum: repertiq. sunt qui longi itineris
molestias, expiandi sui gratia, non subterfugerent.
Ab ijs autem qui aliena detinebāt, impetratum est,
ne residere apud se punctum temporis paterentur
æs male partum. Sed cum à multis multa, tum à
quodam aureorum millia duodeuiginti restituta
sunt. Profuit & ijs nostrorum vox, qui capite ple-
tebantur: eam enim de nostris Iudices opinionem
conceperunt, ut quoties se quispiā desperatæ salutis
obtulerit, nostros cōtinuo euocēt. Erāt reo cuidā ini-
micitie adeo insitæ, ut citius animam, quam odia si-
bi pateretur euelli. tentata pax est uehementer, nec
prius cessatum, quam suorum conatus bonitas diui-
na respexit. posuit reus iram, carnificis inter manus,
curatoq. rite animo, & cōdonatis iniurijs, semel emo-
ri maluit, quā, nisi cōdonasset, secūda quoque morte
multari. Sed ut urbana linquamus, et proferamus
exter-

externa, quæ nec rerum genere sunt inferiora, nec
 copia; tres in varia loca institutæ sunt profectioes.
 prima Diepam, altera Issodunum, tertia Sanserrâ.
 Est Sanserra oppidum ab hæreticis cultum, quò post
 regium de ijs eijciendis edictum missus pater è no-
 stris, omnes ferme reperit obstinatos. Sanè in Ca-
 tholicos fuere teterrimi: & in medio oppidi castro
 plena cauea, plenusq. puteus Catholicorum corpo-
 ribus visitur, quos pro religione necarunt. ab ijs-
 demq. sanctorum sunt exustæ reliquiæ, templa euer-
 sa, religiones violatæ, non omnino tamen impune.
 Nam cum de eijciendis, vt dixi, hæreticis rex tulif-
 set edictum, oppidumq. obfirmatum in hæresi, obsi-
 dione cinxisset, inuenti sunt, qui vltima compulsi fa-
 me suos liberos deuorarint. Profecit tamen aliquid
 nostri Sacerdotis industria: cuius ad conciones tan-
 tus è locis quoque finitimis populus concurrebat,
 vt interdum duodecim hominum millia censa sint.
 Reconciliauit catholicæ Ecclesiæ trecentos, qui om-
 nes scriba testibusq. præsentibus, fidei professionem
 publice ediderunt. Minister conuictus erroris, fidem
 rite professus, pænas etiâ irrogatas à legibus subiit.
 Mulier cum in hæresi moreretur, nec filio vellet ba-
 ptisma conferri, pater de re certior factus, altero ap-
 probante parente, puerû baptizauit, cûq. mox mor-
 tuum ritu catholico sepeliendum curauit. Issoduno
 autem Bituricensium ciuitati, quam labes eadem
 fœdat, Sacerdos alter suis & concionibus & cate-
 chesi non mediocriter profuit, nec exiguam ex hære-
 tici prædam tulit. Diepa Caesaris castrum hac quo-
 que

que hæresū scabie diutissime laborauit. ea est altera Geneva, & hæreticos alit tantæ obstinationis & pertinaciæ, vt decem annis ante cū regio obsideretur exercitu, non prius de deditioe cogitarint, quā eorum aliqui, annona breui consumpta, famis rabiē equinis humanisq. carnibus, in no etiā corijs ocreisq. sedarint. Huic igitur castro salutē Sacerdos noster fuit. confluebat vndique ad eum audiendum ingens hominum numerus, vt interdum quinque millia conuenisse dicantur. Ad cōciones autem priuatæ adiūgebantur institutiones ac concertationes, vix vt patri vel ad cibum, vel ad explendum suarum precum munus aliquid otij superesset. Itaque, quod necesse fuit, vigiliarum laboribus copiosa respondit utilitas. nam quamquam ciues initio patrem non magni ducere videbantur, postea tamen, siue Rex vrgeret edicto, siue intimis admonitionibus Deus, eius opera centum circiter ac viginti patresfamilias, et quidem cum suis plerique liberis & coniugibus hæresim eiurarunt. pueros etiam, qui partim ministrorū fuga (plerique enim de regia ditione, quam de sententia decedere maluerunt) partim domesticorum incuria nondum baptisma susceperant, baptizauit.

PARISIENSE COLLEGIVM.

IN Parisiensi Collegio è duobus fratribus è vita profectis, alter singulare suæ patientiæ, incensæq. charitatis in Deum specimen præbuit. quem cum diuturnus & ingens calculus cruciaret, noua
etiam

etiam ei tolerantia seges accessit, carnis acerba selectio, ad extrahendum educendumq. reconditum interius calculum. quæ curatio ut erat anceps plenaq. discriminis, ita ei celerem interitum attulit. Sed mors, quæ fuit doloris finis, eadem fuit. & requietis initium; quod ut properaret, cunctantem suum ipse animum hortabatur, egredi gestiens, & à custodia dimitti. Nec longo interposito spatio, patri cuidam secundum quietem visus esse dicitur, cui & suam, et alterius cuiusdā patris, qui Burdegala per id ferme tempus obierat, felicitatem non obscuris significationibus indicavit. cui quidem viso facile fidem adiungat, qui & mores hominis norit, & quid eius fortitudini ac patientiæ deberetur, intelligat. Iam quāquam fratrum numerum mors imminuit, auxit tamen tredecim cooptatio tyronū, fructus nostri Gymnastii: ubi non minus religionis cultus, quā doctrinarum studia vigent. Ac præter eos qui ad nos transierunt, alij duodecim ad Carthusianos, alijq. ad alios ordines discesserunt. Est ex his auditoribus sodalitas quadam anno instituta præterito, quæ à B. Hieronymo nomen habet: ubi ad virtutem præclare se iuventus exercet. Quo autem tempore Christi mors anniuersaria pietate recolitur, sodales longo agmine ad supplicationem nudis pedibus prodierunt: suoq. exemplo, mirum est, quā ceteros ad similem pietatem, vitæq. asperitatem exacuant. Ex hæreticis quoque non exigua nata sunt lucra. sexdecim repudiarunt errores, & ad Ecclesiæ se Catholicæ nutum auctoritatemq. finxerunt. In his
quidam

quidam cum Sacrosanctæ Eucharistiæ vi diabolum ex humano eiectum esse corpore perspexisset, illico deserta hæresi, negavit se umquam amplius fidem hæreticis habiturum. Sed nostrorum congressum quam hæretici reformident, cum multorum acta sermonesq; testantur, tum nuper luculentissimo testimonio vetulus ille Beza hæreticorum signifer confirmavit. Is, ut cuiusdam Pseudoapostoli filius, qui tum aderat, enarrauit, cum in Gebenensi Academia orationem haberet, gratiasq; ageret Deo, quod sibi suisq. in tantis opinionum tenebris veritas illuxisset; illud tamen aiebat esse dolendum, quod is propter ipsorum peccata magnum in eorum Ecclesia flagellum Iesuitas permetteret. quare muniendum esse literis peccus, & eorum contra captiones, quoniam subtilitate valent, arma sumenda.

BITURICENSE COLLEGIVM.

E Bituricensi Collegio missus est ad Niuernensem Ducem concionum causa Sacerdos, eodēq. nomine in Boiorum oppidum, cui Berissonio nomen est. ubi præter quotidianas conciones tradita sunt pueris Christianæ elementa doctrinæ, ingenti commodo rei Catholicæ. nam cum hæresis pestilentia plerique incolæ laborarēt, tēpestiua ei malo adhibita est medicina. Summæ iucunditatis spectaculū fuit, teneros videre puerulos obsidētes hæreticorū ministrū, & facillimis quæstiunculis, quibus ille respondere nō poterat, insectātes. Ac si umquā intellectū est, quanti

quanti sit, probe pueros instituere, tum demum est;
 cum puerorum grex, patris præceptis imbutus, eū-
 dem spiritum, quem hauscat, referebat. Filium mu-
 lier hæretica cum peperisset, factus est repente pue-
 rorū concursus ad fores, vt infantē catholicis trade-
 rēt baptizandū. accurrerūt rei nouitate obstupescēti
 catholici, tantum ardorem in pueris admirati: &
 partim horum rationibus, partim clamoribus pue-
 rorum coacta mater, filium catholicis ad baptis-
 mū dedit. eaq. postea non modo facile passa est puerum
 inter catholicos aggregari, sed in eūdem gregem ip-
 sa quoque se contulit. Patrem nostrum quanti face-
 rent vniuersi, declarauit tum eius incommoda vale-
 tudo, cum ad eum pharmaca curationesq. perfer-
 rent; tum eius postrema digressio, cum abeuntē par-
 tim lacrimis, partim pedibus equisq. prosequeren-
 tur. Eius fama excitati ciues quidam Monlusciani
 (oppidi id nomen est) flagitarunt ipsi quoque de So-
 cietate concionatorem, quem tamen ad eos per tu-
 multum mitti non licuit. Pacatioribus iam rebus
 in alias duas deprauatas hæresi ciuitates totidem
 sunt missi de nostris: cum ijsq. communicata pote-
 stas ab Archiepiscopo (id quod ipse à Summo Pon-
 tifice iam impetrauerat) recipiendi reconciliandi-
 qui redire vellent, hæreticos. Itaq. in eo patres illi
 iam toti sunt, vt ad Ecclesiam redeuntium consilia
 atque mentem diligenter explorent, doceantq.
 prout necessitas exigit, catholicam veritatem. cuius
 muneris labor quò grauior ac difficilior est, eò spe-
 ramus vtiliorem: præsertim tantis humana inscitia
 tenebris

tenebris. nam de rebus maxime tritis interrogati permulti, aut perridicule sæpe respōdēt, aut turpiter obmutescunt. Sed quoniam contra hæreses sempiternum est bellum à Societate susceptum, nouū quoddam sibi impositum onus, bibliothecas purgandi priuatas ab hæreticorum voluminum face, non grauate suscepit. qua in re ita desudauit, vt semel atque iterum in area ingens excitatus sit ignis, ubi ea religionis probra, ac dedecora cremarentur. Gymnasium porro nostrū auditores frequentāt fere quingenti, in quibus seu doctrina laudem, seu progressionem ad virtutem spectes, sentias operam omnino non ludi. Ex hoc numero tres in Societatem dedere nomen, plures etiam in alios ordines ac familias. Liberalium vero disciplinarum studia atque ardorem tum philosophicæ concertationes, tum partitēstantur honores, speciosi q. tituli magistrorum.

NIVERNI veniunt iam ad nos hæretici multi regio edicto pene compulsi, vt (quoniam statutum semel est, hæresim potius, quam regnum patriamq. deserere) per pænitentiae sacramentum à peccatis censurisq. soluantur. Habita est & eorum ratio, qui supremas pœnas legibus dabant. Vir nobilis & hæreticus cum ad supplicium raperetur, nec de animi salute magnopere laboraret, nostrorum cohortatione permotus, & diligere neglectum diu animum cepit, & expiatis confessione peccatis hæresim eiurauit. Coercebatur carcere mulier tum, cum fœdis vexari visis, nocturnisq. imaginibus cæpta est.

accipiebatur nonnumquam adeo misere, ut vitam videretur amittere. Agit cum muliere Sacerdos è nostris, absolutamq. rite à peccatis, aqua benedicta respergit, rosarioq. communit. ita partim eius aqua vi, partim B. semper Virginis beneficio affectu-
ta mulier est, ut monstra illa facebant, nec sibi amplius negocij quicquam exhibeant. Ad placandum in publico tumultu caeleste numen, rege in hæreticos arma ferente, fecerunt nostri (id quod à ciuibus iam factum erat) ut varia in urbem supplicantiū agmina conuenirent. res erat nō minus spectatu iucunda, quam ad permouendos animos opportuna. tunicati prodibant homines nonnumquam mille ac sexcenti, quos cibo ac potione excipiebat Episcopus ac Ducis uxor. In his conuentibus reperti sunt etiam hæretici, qui quidem interdum ea religione ac cerimonia non minus, quam Catholici ipsi permouebantur. Rastici paganiq. à multis passibus confluabant, & ut ad condictam horam adessent, nocturno itinere se se dabant. Pueri in eo cogendo agmine explicationē catechesis, ut à nostris acceperant, recolebant, disputationesq. de Christiana religionis initijs ac rudimentis habebāt. Postea ab vniuerso supplicantium agmine pia rite carmina, toto itinere, modulatis nec intermissis vocibus canebantur. quod quidem tanto hominum plausu factum est, ut placuerit alijs ciuitatibus ad eandem normam similes quoque pompas instruere. Curatum est in hac circuitione pagorum, ut multa tēpla vetustate pene consumpta reficeretur, & quæ vel hæreticorum euertisset improbitas,
vel

vel parochorum sorderent incuria, tum rursus instaurarentur, tum ad nitorem & cultum exornarentur: Nam cum in quibusdam iam labentibus templis, imbribus peruijs iniurijsq. caelestibus diuina res fieret, vt ne satis quidem tuto sanctissimum Christi Domini corpus asseruaretur; in alijs autem facies altæ, & columbarum finis omnia fœdarent; non fuit difficile hominibus non omnis humanitatis expertibus persuadere, vt pecunia in commune collata, rationem aliquam templorum ducerent.

VIRDVNENSE, ET CETERA Collegia.

VIRDVNI suum quisque munus tuetur egregie. atque vt domestica quæ eodem sunt loco, mittamus, non exigui de pagis allati sunt fructus. Erat in pago quodam gemina duorum fratrum in paterna domo familia, in eaq. vt solet, mutua ex emulatione discordiæ, quas quotidiana conuitia & maledicta fouebant. Citabatur identidem diabolus: nec longa interposita mora, serēda seditio- nis artifex interuenit. gessit morem vocantibus cumulate, & familiam alteram magnis cladibus & damnis affectit. nocte vna agnos perdidit vniuersos, & mox boues, anseres, gallinasq. mactauit; ouiumq. etiam crura confregit; domiq. miscuit & turbauit omnia, alterumq. è fratribus formidolosis imaginibus terruit. Huc quidam profectus è nostris, cum pro concione multitudinem docuisset, cur Deus

illa permetteret, et quæ ad ea depellenda viderentur esse præsidia, fecit, ut illius familiæ domestici, in quos ea erat illapsa perniciēs, rite se à sceleribus expiarent: statimq. diaboli debilitata vis est. Nō dissimile est, quod in alia villa dicitur accidisse; in qua cum repentina tabe magnus armentorum numerus interiret, lateretq. causā tanti interitus, missus eō Sacerdos est, qui mororem perturbatæ afflictæq. familiæ consolando leuaret. sed is pestilentie originem, suspicatus frequentissimam fuisse in ore omnium appellationem demonis, sedulo hortatur primo, vt ab ea consuetudine vsuq. recedant; deinde expiatis pœnitentiæ sacramento complures, cereis caelestis Agni signis formisq. communit. atque ita cladem omnem auertit.

Huic Collegio Nouitiorum tecta iunguntur, quos semper nouis tyronibus Deus auget. In his Sacerdos receptus est Anglicus, qui Anglicani pedorem carceris, equuleiq. ac reliquorum suppliciorum acerbitates expertus, elapsus ex eorum manibus, nihil habuit antiquius, quam vt ad præteritam tormentorū coronam, lentas quoque, sed diuturnas cænoby cruce adiungeret. Multa de aliorum virtute admirabilia scribi possent, sed dum viuorum pudori consuli-
mus, media incidamus oportet. Forsitan & horum, & ceterorum meritis dedit Deus, vt à graui periculo & collegiū et ciuitatē eriperet. Nam cū in Gallia, Christianissimo rege, vt dixi, in hæreticos arma ferente, pleræque ciuitates ancipiti consilio aliæ aliō spectarent; clandestino quorundam scelere conflatus erat,

erat, ut aduocata in hanc urbem hæreticorum manu, catholicorum partes opprimerent. cui facinorosi cum diem Paschatis, atque adeo tempus ipsum concionis, in quod ea suspicio videbatur non posse cadere, designassent; Deus tamen qui præcipua ope suam tuetur Ecclesiam, longe aliter vertit omnia. nã qui religionis hostes clam acciuerant, tum cum confectam rem putabant, facto in eos impetu ciuium, ij ipsi de ciuitate sunt pulsati. Nostri interim Deo placando dabant operam, & pro communi Ecclesiæ ocio, quadraginta horarum supplicationem non ita multo ante decreuerant: ut mirum videri non debeat, si is à Deo consecutus est exitus, qui euenit. Adhibuit etiam nostros is, qui nobis est in intimis, Cardinalis Vaudemontanus, de cuius in nos sinceræ beneuolentiæ notis, nec instituti nostri est dicere, nec facultatis. Is igitur ut pastoris officio rite fungatur, nostris in primis utitur: cumq. hoc anno Tullensem synodum coegisset, eius statuta synodi apud suæ ditionis parochos explicari à nostris voluit, ut quæ admodum ea exequenda sint, intelligerent. res cessit ex sententia, & magno reip. Christianæ commodò: totumq. triennium per eius diæcesim partim in patefaciendis enucleandisq. Christianæ disciplinæ mysterijs, partim in expoliendis erudiendisq. presbyteris consumptum est.

MISSIPONTANI Collegij res in magna hoc anno varietate versatæ sunt. nam & florentissimâ auditoribus academiâ pestilentia vis medijs

exorta caloribus dissipauit, & nostros omnes, domes-
 ticos præter custodes, in alia loca migrare compul-
 lit. Ex his nonnulli cum in vicinis regionibus con-
 sedissent, non tamen ab omni munerum administra-
 tione vacarunt: duobus enim locis tantisper instau-
 ratae sunt scholæ, dum incunte Nouembri, conuoca-
 tis ferme omnibus in Virdunense Collegium, omniū
 ordinum ac disciplinarum studia repetita sunt. Eni-
 tuit in eo Collegio eximia nostrorum caritas, dum
 non sine suo incommodo nouis fratribus, & sua sede
 carentibus, de habitatione libentissime accommoda-
 runt. Nec vero minor in concionibus Sacerdotum,
 quam in prælectionibus magistrorum, industria fuit.
 Pater quidam Lotharingiæ Duce rogante, quoddam
 profectus in oppidum, cuius pars altera tota constab-
 bat hæreticis, sex circiter & viginti familias cum
 Catholicorum catu coniunxit. Sacerdotes alij duo
 cum puerorum gregem in pago quodam prope Me-
 tas & litteris & Christianis præceptis imbuerent,
 adiunxit se ad eos hæretici filius, patre non repugnā-
 te, quod cum hæreticorum seniores, vt vocitant, re-
 sciissent, minitati sunt patri, nisi filium à nostra di-
 sciplina ac consuetudine reuocaret, fore vt eum suæ
 Cænæ communionē priuarent, quos tamen ille non
 modo non audiendos putauit, quòd diceret filiū suū
 optime à patribus erudiri; sed coemptis mox Metis
 adibus, eò se transtulit, vt ipse quoque Catholicorū
 concionibus frequentandis ad saniora consilia redi-
 ret. Qui domi manserant, ne eis quidem virtutis fa-
 cultas ac materia defuit. cum enim pestilentia suspi-
 cione

cione, vel etiã contagione, tanta victus inopia plebs infima laboraret, vt ei non minus à fame, quam à pestilentia timendum esset; nostri tenuissimi cuiusque casas obeundo, pane & vino quantum sat esset omnibus, subuenerunt. quæ res, mirum dictu, quantum Societati nostræ & amoris & existimationis tum apud eos, in quos collata benignitas est, tum apud eos, quò ipsius beneficentiæ fama peruenit, conciliabit. Sustulit lues illa de nostris, dum magis proximorum animis, quam suis ipsi corporibus cauent, omnino decem. sed quod maxime nos solatur in tanta fratrum iactura (si tamen eorum est dicenda iactura, quos iam in cælum sua merita vocauerunt) suum quisque diem pie dicitur obiisse. In his Sacerdos quidam statas ab Ecclesia preces ad extremum vsque spiritum recitauit. Alius rei domesticæ administer cum patefieri iussisset fenestram, et suspexisset in cælum, suam ipse animam creatori commendans placidissimo iustorum somno confopitus est. Interea Mussipontani ciues, dum nos crebris litteris & nuncijs ad redeundum inuitant, satis & dolore, quem ex discessu nostro ceperunt, & omni officij genere, quo nos semper prosecuti sunt, quanti nos facerent, indicarunt.

AVGENSE COLLEGIVM.

AUGI in Societate receptus est vnus. alius ab hæresi ad obedientiam traductus Ecclesiæ. Reliqua, quæ vel in vrbe, vel in agro sunt gesta,

cum ijs quæ de ceteris sunt dicta Collegijs ferme consentiunt. Illud tamen ad declarandum in agnis cereis rite consecratis quanta vis insit, accidit admirabile, quòd cū in fastigium stramineæ domus ignis esset iniectus, & longe lateq. vagaretur, iacto repente agno, ingenti ciuium gratulatione restinctus est. Sed cum de singulis iam Collegijs, ea quæ videbantur, excerpta sint; restat, vt nonnulla, quæ in varijs gesta sunt itineribus, perstringamus.

RHEMIS per quadragesimam concionē Sacerdos habuit, qui dū in tanta rerum perturbatione, ex Societatis instituto se gerit, vtrique parti & verbo & moribus satisfecit. Alius apud Santonas in celebri vrbe Barlesio toto anno versatus, eò iam rem Catholicam & diuinam adduxerat, ut & suum templum ab hæreticis vendicaret, & in illud homines fere trecentos è catholicis neophitisq. coegerit. verum in bellico illo tumultu abire coactus, nō prius inde discessit, quā & verberibus est acceptus, & in vltimū discrimē caput obtulit. Tertius in eiusdem Metropolitana regionis vrbe, atque in eade maxima menses aliquot concionatus, vt non mediocriter hæreticos fregit, quibus omnia redundant; ita nō parum in religione catholicos confirmauit. Destinatus & Diepam Normania vrbe Sacerdos est, quæ vt est vna omnium munitissima, & mari continens Anglicano, totis hisce viginti annis innumera- biles pene hæreticos aluit, tanta insolentia, vt non modo catholicorum conuietū societatemq. non tulerint, sed diu etiā regie auctoritati nō miniq. resti-
terint

terint. horū autem post ipsius regis edictum magnā
 vis migravit in Angliam, insignis pertinaciæ atque
 dementiæ: qui patriæ cōmodis carere malint, quam
 cum animi salute in Ecclesiā potestatem venire. Cū
 igitur concionator huc noster is, qui in ea aliquot
 annis ante conciones habuerat, peruenisset; ita in suo
 munere se tractavit, ut ciuium animos facile cepe-
 rit, & ab impura secta complures abduxerit. Qui
 quidem nō obscure fatebantur, quam præclare secū
 ageretur, quos Deus conuocasset ad lucē: negabātq.
 se vel impunitate proposita commissuros, ut perti-
 naciam in tanto animorum discrimine tuerentur.
 nec tam sibi ipsi qui manserant, gaudebant, quā eō-
 rum vicem, qui solum verterant, querebantur. futu-
 rum enim fuisse, ut si ad patris mansissent aduentū,
 ij quoque multum de sua feritate atque obstinatione
 remitterent. Profuit illis mirifice patris frugalitas
 ac continentia, quod cum in ipsis erudiendis recon-
 ciliandisq. tot vigilias laboresq. susciperet; nihil ta-
 men ex ijs, quæ loco muneris deferebantur, admitte-
 ret. Erant & adiumento res à Deo mirabiliter effe-
 ctæ, qui cum res exigit, imbecillitatem humanæ mē-
 tis miraculorum adminiculis adiuuat. Mulier recēs
 catholica, cum vicinam feminam morbo periculosis-
 simo laborantem animaduerneret, suasit ei, quam-
 nis ea quoque de secta esset, ut ad sui curationem
 aquæ benedictæ cyathum perpotaret. qua illa po-
 tione corporis salutem adeptā, dedit operam pater,
 ut salutem quoque animi hæresi abijcienda conse-
 queretur.

PROVINCIA AQUITANIA.

LVIT hoc anno de nostris Aquitania Prouincia centum ac septemdecim. Tolosæ vnde quinquaginta. Vnde quadraginta uero Burdegalæ. Decem Mauriaci. Vnde uiginti Ruthene. Abierunt è vita nouem. Ad Societatem tredecim accesserunt.

TOLOSANVM, RVTHENENSE,
& Mauriacense.

T OLOSÆ nostri pro consuetudine institutoq. suo in animis recuperandis euigilant. Sexdecim per eos Deus, hæresis errore discussso, ad Catholicam vocauit Ecclesiam. ac ne latius ea se contagio diffundat, multa quotidie hæreticorum volumina comburuntur. Scholæ auditoribus augentur, quibus non minori curæ pietas ac religio, quam litterarum studia sunt, adiunctiq. sunt Societati quatuor, ne qui ad alios ordines discesserunt, enumeremus. Habitæ sunt conciones in duobus oppidis celeberrimis magno animorum compendio. Et ut cetera taceatur, penetrabāt viri femineq. promiscue in
mi-

mulierum cœnobîa, nulla pudoris aut religionis ratione ducta: quod cum multorum malorum seminarium esset, nostrorum opera effectum est, ut contra hominum licentiam sacra illa Deo mulieres, arctioribus claustris continerentur. Cum autem ad sananda vitia tota eius concionandi ratio dirigeretur, & grauib. aliquando verbis fœnorum damnaretur iniquitas, exiit in conuentu publicus fœnator, qui subito dolore incensus, ex iniquis antea actæ vitæ fœnerationibus, iurisiurandi religione se obstrinxit, fore, ut in posterum fœnerationibus abstineret, & peccatum suum nouæ vitæ laude corrigeret. Erat etiam in eo oppido, quadagesima tempore, magna mensarum impunitas ac licentia. carnes enim vorabantur & oua, nullo dierum discrimine, nulla religione ieiunij. nunc concionum beneficio, patria consuetudine reuocata, ieiunij legi complures obtemperant. cautumq. à consulibus est, ne non modo carnes, sed ne butyrum quidem publice vendi liceat. Alio in oppido cum vix quatuor essent familiæ, quæ non mutua inter sese flagrarent inuidia (totum enim oppidum, summo omnium periculo, in tres erat diuisum distractumq. partes) Deo bene iuuante, facta est compositio. reuocataq. ad concordiam familiæ quinque, & irarum extenuata principia, dum ad extremum omnis illa diffensionis flamma compressa est.

R V T H E N E ad Societatem adscripti sunt duo. ad Catholicos quattuor. Recens autem semper est nostrorum ad labores alacritas, neque comittunt, ut operam suam vel ciues vlli, vel pagani desideret. Ani-

Animarum autem siti, ardua suscipiuntur itinera; ingenti cum utilitate: iacent enim animi tum medicis tum curationibus destituti. qui denique ubi in nostrorum manus venerint, confessionis medicina sanantur. In montibus editissimis, cum niue obsita essent omnia, vir quidam occurrit obuius, ut à peccatis absolueretur. gerendusq. mos ei fuit vel in ipso cursu, ardentissime postulanti; qui dum labes animi confessione perpurgat, non sentit gelida se niue perfundi. sed caritatis ardor peruasera animum, quæ ubi teporem dispulit peccatorum, externum quoque contemnit algorem. nudum caput nix operuebat, index intimæ pœnitentiæ, ut cineris vetus illa conspersio. pater quoque cum pœnitente niuib. redundabat, ut à viatoribus agnoscere vix possent. quo in itinere cum eos nox oppressisset, & niuium pene obrueret altitudo, medio in itinere nixi cum religione genibus, ad Deum oculos precesq. conuertunt. haud surdo Deo fusa precatio. statim eis rusticorum domus ostenditur, quò se ex algore tenebrisq. reciperent: ibiq. noctem illam ab iniurijs tuti calestibus quieuerunt.

MAVRICI suas quisque partes cum laude sustinet. Multi partim industria colloquijq. nostrorum, partim sacramentorum usu, qui paulo iam maior extitit, ad bonam frugem euadunt. sed admirabiles animorum commutationes, ne quem per imprudentiam prodamus, cogimur præterire. Nec tamen licuit, in hos ciues perpetuas huius anni curas laboresq. conferre: cum enim hostilis hæretico-
rum

rum graßaretur impietas, & iam ciuitatis faucibus immineret, duobus tantum in Collegio relictis, discedendum reliquis fuit in proximos pagos: ubi tamen nobiles viri duo duodecim dierum spatio nos perhumaniter exceperunt. quo tempore ne de animis benemerendi consuetudo intermitteretur, data est opera serendis diuini verbi seminibus, quæ suis temporibus fruges ferant. Iam è Gymnasio quantum commodi ad animos deriuetur, dies ipsa declarat. Bellico autem, quem significauimus, tumultu, cum visum esset nostris paulisper abesse, auditores nostri longo interuallo & quidem non sine lacrimis prosequuti sunt abeuntes. Eorum nonnulli in patriam redire coacti, numquam induci ab hæreticis potuerunt, ut ieiuniorum religionem, quæ ab Ecclesia Catholica statis temporibus imperantur, vetitis epulis violarent. cumq. ex his vnus imprudens è carnibus pingue iusculum hausisset, ubi de ceteris quid sumpsisset, agnouit, totum diem assidue collacrimans sine cibo trāsegit. Sed apud ipsos quoque hæreticos præsertim in oppido Calviniana peste fœdato non nihil in rem animarum actum est. ualde eos Deus nostrorum concionibus excitauit: sed ne multi perspectæ ueritati dent manus, impediuntur metu suorum. Vicini hæretici cadibus omnia terrent; & quos ad Ecclesiam transire compererint, eos comprehensos sine cunctatione trucidant. Nimirum supplicandum est diuinæ clementiæ, ut timida pectora mentesq. corroboret, aut eo timore imbuet, qui exigit & extrudit humanum.

BVRDEGALENSE COLLEGIVM.

BVRDEGALAE grassata est non sine acer-
bis funeribus pestilentia. Octo de nostris ab-
sumpsit, sed ex reliquis viginti millia. Fuit hæc con-
tagio tum nostris charitatis occasio, tum civibus So-
cietatis studia perspicendi. qui quidem à suis ipsi pæ-
storibus derelicti, numquam tamen à Societate de-
serti sunt. Testatur ipsa Burdegala, se tam opportu-
num in tanto animorum discrimine auxilium num-
quam expertam esse. Atque ut amantissimas popu-
li salutationes in publicis vijs, mæroremq. qui no-
strorum consecutus est obitum, prætermittam; incre-
dibilem non modo ijs, qui in nos optime animati
erant, sed inimicis etiam admirationem, nostrorum
studia obsequiaq. pepererunt. Quin hæretici ipsi,
qui in omni prope sermone nobis obloqui consue-
uerant, nostrorum postea in ægrotos charitatem ad-
mirati, commendare ac vereri quos oderant, incæpe-
runt. traductiq. sunt per eam occasionem ad veri-
tatem nonnulli: tanti est apud ipsos quoque hostes
vis charitatis. Prodigij simile existimatum est, è no-
stris quemquam pestilentie vim effugere potuisse:
inuaserat enim, ut diximus, nostrum numerum, de-
leratq. nonnullos: & qui extra Collegium suâ agris
operam impendebant, ijs ex esculentis poculentisq.
ministrabatur non semel in die; ut nisi nostrorum
vitas protegeret Deus, cōgressus ipse creare pericu-
lum posset, & acceptam in alios transferre perni-
ciem.

eiem. Nam de eorum salute quid dicā, qui dum ad-
uentantis morbi pericula loci mutatione declinant,
huc illucq. diffugere sunt coacti? quocūque enim te
verteres, in mediam flammam veniendum erat, aut
in ea loca, quae ut essent vacua et libera pestilentia,
ab haëreticorū certe rabie incursuq. non erant. Prin-
cipio agre admodum nostri secunda noctis hora, clā,
& oclusis publicis portis ad Prioratum B. Macha-
rij, duce atque auctore gemino magistratu, deducti
sunt. quò cum sensim pestilens morbus irreperet, in
alias continuo sedes immigrarunt: seruatiq. saepe di-
uinitus, tandem honorifice perparuo in oppido, ubi
Abbatia quædam est, recipiuntur. hic omnium vo-
luntates & studia sibi conciliāt, & cænobitas quos-
dam à multis superstitionibus liberant. Quo loco cū
alia multa diuinam in eos beneuolentiam ac proui-
dentiam testata sunt, tum quod in haëreticorum ma-
nus potestatemq. non venerint, etsi id illi ipsius Dei
caussa vehementer optabant; nec adium ruina, quæ
in oppidulo illo conduxerant, oppressi sint. nam si
biduo ante illinc exissent, dandum erat haëreticis in-
gulum: si biduo post, intereundum ea, quam dixi, rui-
na. reditum Burdegalam est ineunte ferme No-
uembre: sed quoniam ne tum quidem satis tutus re-
ditus videbatur: nondum enim pestilentia vires suas
plane remiserat; delitescendum menses aliquot fuit
intra septa Collegij. Iam vero tantam fratrum iactu-
ram cepit dominus conuocandis nouis fratribus
compensare: sed loci ac rei familiaris angustia fecit,
ut Societatem quinque dumtaxat inirent. nec h̄
quidem

quidem sine suorum dæmonisq. uictoria. Erat in his Burdegalensis Senatoris filius, cuius mater omnem mouit lapidem, ut eum de sententia depelleret. adhibuit propinquos & amicos, interposuit auctoritatē magistratuum & senatorum, minas adiunxit, ter-ruit uerberibus; nec tamen labefactare constantiam filij aut cōmouere materna uis potuit. Annus prope abierat in his pugnis, cum profecta rus matre, quattuor ille remigibus cōparatis, qui strenue aduerso flumine remigarent, fugæ se dedit. sed quoniam leuiore è pugna uictor exceßerat, quò palma esset illustrior, alia grauior est subsecuta. pulsare adolescentis animum sathan cæpit, et patriæ desiderio sollicitare. renouare memoriam domesticæ uoluptatis, & cum sensu quodam pietatis materni paterniq. complexus. nihil erat negocij puerum imbecillum à potentissimo hoste superari, nisi Deus qui imbecillis et sibi ipsis relictis dextram porrigit, manus iam dantem mirabiliter confirmasset. nam dū reditum cogitat, & nauigium eius rei caussa solícite quærit, offert se illico senex non procul Tolosa, ex. eoq. quid quæreretur sciscitatus, cū respondisset adolescens, nauem se quærere, ut Burdegalam reuertatur; senex, ne pedē referret hortatus, Prosequere, inquit, institutum iter ò fili: & secundum hæc monita nusquam amplius apparuit: ut facile intelligeret adolescens, quis tandē ille esset & unde missus, qui tã salutaria sibi monita attulisset. Domestici fuga filij animaduersa, ex saturandi odij caussa, quod in nos conceperant, uiris nobilibus dant negociū, ut procuratorem

nostrum, sicubi offenderint, interficiant. Nec paucas conuenerat inter matronas & quidem nobiles, ut eum certo in loco correptum male mulctarent. cuius sceleris princeps ne abiret impune (quamquā coniuratione detecta nihil est actum) æquissimo Dei iudicio, lapsa per gradus interiit. Non minoris constantiæ specimen quindecim natus annos præ se tulit adolescens: nam præter alias communis hostis insidias, quocum toto anno pugnandum fuit, tentata est etiam eius pudicitia à petulanti puellarum lasciuiâ. mulieres domesticæ duæ, secretum eius ingressæ museum, lapsa iam die, ausæ sunt castissimum adolescentem ad libidinem prouocare. ac profecto compta formæ, orationis blanditiæ, osculorum gestorumq. lasciuiâ, nocte præsertim & solitudine cohortante, nullo negotio expugnare tenerum animum potuissent, si imparatum à præsidij celestibus deprehendissent. repulsæ sunt impudentissimæ feminae, aut potius is, qui eas submiserat, demon: qui quidem ne semel à puero vinceretur, alijs eum telis oppugnans, eadem semper ignominia ac dedecore fusus est. Adolescens duodecimum agens annum, prima Societatis fama commotus ei se sine cunctatione dicauit. huic dormienti vox ad aures accidisse dicitur, moriturum esse breui: experiret usq. cum timore, in preces flexisse genua: affuisseq. repente eximia pulchritudine mulier amictu candido, quæ huiusmodi eum uerbis affata est; Ades animo fili & omitte timorem, nondum moriere, prius voti compos efficieris. quod

X visum

visum cum die insequenti in missæ sacro recurreret, pene à sensibus aberrasse: cumq. socij, ut in sella paulisper requiesceret, hortarentur, numquam de genu surgere, quo semel incubuerat, voluisse. Eidẽ de more precanti et tractati animo Christi vulnera, Christus quoque dicitur uisus, verberibus laniatus, eaq. specie adolescentem primo territum, mirifice recreasse. Voluit & suis visis demon, ne quis huiusmodi visis se pulchrum ac beatum putet, illudere mulierum leuitati. Occupabatur mulier in pago quodam linteis vestibus eluendis, cum demon feminam paulisper indutus, grauiter eam verbis, quod in eo versaretur opere, castigauit, minitatus fore, ut pœnarum loco, aqua vrnã, quam hauserat, postridie cõmutatam in sanguinem reperiret. mulier summo mane ad vrnã aduolat, rem ita comperit, ut prædixerat demon, & tremebunda venit ad templum. postulat à parochio, qui templo præerat, ut in honorem Dei Matris eo die sacrificetur. mos mulieri geritur, & inter sacrificium iterum sese mulieri demon ostendit, eadem qua se pridie declarauerat forma. mulier ignara fraudis, rata eam esse Dei Parentem, **MARIAM** exclamat. mirari ceteri, qui nihil cernerent, & ut agrestes minimeq. mali, prodigium aliud quod suspicari. demon chartas duas cruore resperfas, plenas caracteribus femina porrigit, & nescio quid magnitudine nucis, cuius interior pars colorem atrum; aureum externa referret. hunc ille panem suum benedictum aiebat esse, iubebatq. viritim diuidi, qui præsentes aderant. ita callidus hostis omnium
animos

animos superstitione refererat, ut tamquam sacras reliquias eius panis particulas, si modo panis erat, religiose multi conditas asseruarent. eos vero quos diximus caracteres mandarat pictæ Dei Matris ceruicibus alligari, alia simul addita charta, quam qui oscularetur, eius beneficio peccatorum veniam consequeretur. Ergo tota ad eum pagum vicinitas, ut à suis quisque peccatis absolueretur à muliere, concurrebat. nec de re vlla crebrior erat inter homines sermo, nec quicquam magis celebre, quam Dei Matris præsentia atque prodigia. Sed, quod indignissimū erat, iusserat se diabolus & à muliere, & ab alijs rusticis adorari. quod quidem ab hominibus simplicibus & imperitis est factum. quo disseminato dispersoq. sermone, Archiepiscopus, id quod erat, magnopere reformidans, ne qua idololatria sese populus inquinaret, Vicarium suum eo mittit cum Rectore nostri Collegij, ut rem omnem diligenter inquirant. qui multis ac perspicuis argumentis sathana fraude comperta, qui in animarum perniciem ea omnia callide consinxisset, aduocata concione rector, demonis artes detegit, & chartas illas de Deipara collo suspensas, ereptas abiicit. mulierē vero eosq. qui in fraudem inducti erant, ab errore deducit, & ne in posterum ijs visis fidem adiungāt, etiā atque etiam monet. quod periniquo ferēs animo diabolus, dat sese iterum in conspectum mulieri in æde sacra, & se læsum esse grauiter quæstus, vehementer obiurgat, publicasq. pœnas tunsione pectoris exigit. quo iniecto terrore mulier imperata facit, arreptoq.

lapide multis inspectantibus pectus tundit, tanta vi
 atque immanitate, vt carbonum instar caro nigresce
 ret. ac nisi reuocata esset, se ipsa vtique confecisset.
 Sed deducetur iterum de errore, & de dæmonis ar
 tibus certior fiet, ne in easdem plagas rursus inci
 dat. Excursum est in alia quoque oppida cum salute
 multorum, præsertim vbi nulla erat ferme religio,
 & omnia vitijs atque erroribus redundabant. Qui
 bus locis partim liberandis prauis mentibus
 ab errore, partim retinendis in veritate
 catholicis, reuocandisq. in viam sa
 lutis errantibus, eadem,
 qua ceteris sedulitate
 seruitum est.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

*S*UNT de nostris in Lugdunensi Prouincia centū & octoginta tres. Lugduni quattuor & viginti. Sex & triginta Turnoni. Auenione quattuor & quadraginta. Camberrij duodeviginti. In Billomensi Collegio vndequadraginta. In Dolano duo & viginti. Mortui sunt septem. Vnus & triginta recepti.

LVGDVNENSE, ET TURNO- nense Collegia.

*Q*UAM QVAM hic annus Lugduno pestilens fuit, tamen præclara Dei Opt. Max. in suis custodiendis famulis prouidentia, cū per totam serperet vicinitatem pestilentie contagio, ad nostras ædes numquam pertinuit. Missæ sunt tantisper scholæ, dum ea vel remitteret vel abiret; eæq. prima fere hyeme studijs acrioribus repetitæ. Ex hæreticis, nostrorum suasu hortatuq. non pauci Ecclesiæ iam præceptis obtemperant. quamquam edicto regio penc compulsi ad id animum complures inducunt. sed Archiepiscopi iussu ad

Ecclesiam, nisi lente probati non admittuntur. Inlustrandis ceteris oppidis data est item opera euellendis hæresibus; & in quibusdam tantum concionum studio laboreq. perfectum, ut plurimi de sua secta dubitare iam cœperint: sed lucem plerique fugiunt, & eos qui ad lucem vocant: nec ullum tempus omittunt, quo vel ceteris Catholicis vel nostris incommodent. In huius Collegij Prioratu, Sacerdos è nostris dum ipsius Collegij res agit, proximumq. eius rei causa in oppidum diuertisset, noctu capitur oppidum, incoleq. ab hæreticis vniuersi, & hic ipse Sacerdos: qui veluti mancipium, hæreticorum deductus in urbem, multa ab ijs tulisset indigna, nisi euadendi viam Dominus ostendisset. custodijs enim in somnum lapsis, de fenestra sese demisit, postridieq. in id oppidum, quod nefarij homines occupauerant, uastatumq. reliquerant, redijt. ibi præcipua Prioratus documenta, de quibus magis, quam de suis vinculis laborabat, intacta reperit: atque inde quamprimum domum cum domestica præda reuertit.

Illud etiam Lugduni in Ecclesiæ rem gestum est. Est amplissima Parœciæ templum, ubi conciones sæpe habentur à nostris, centum fere ab hinc annis extructum, sed propter vastitatem ac magnitudinem nondum vsquequaque perfectum. pars enim desideratur anterior, quam cum ciues tamquam ex symbolis perficiendam curarent, strenueq. rem vrgerent, quibusdam offensionibus interpositis destiterunt. Nostri igitur quicquid erat controuersię componere aggressi, cum res multo sudore pacassent, fecerunt
deni-

denique, ut opus illud longo intervallo intermissum repeteretur. & quò magis civium studia incenderet, pecuniam illam, quam concionatoribus offerri mos est, cum eam ipsi concionis nomine accipere per Societatis instituta non possent; ad ædis ornatum instruitumque reiiciendam putarunt, non minore hominum commendatione, quam sacrorum opportunitate. Sed referunt nobis gratiam ciues optimi, quorum tam multa extant suæ benignitatis in nos argumenta, ut si quis ea colligat universa, satis habeat negotij.

Quid hic commemorem sacram pretiosis auctâ muneribus supellectilem? longa esset oratio de elegantibus varioque instructis opere candelabris, de calicibus, de lancibus, de magnificis lychnis auro argentoque celatis, de reliqua denique civium liberalitate, qua non modo sacrum, sed etiam domesticum instrumentum locupletarunt. tantum dico, civitatem multis egregijsque benignitatis inditijs sæpissime declarasse, quo apud se loco numeroque. Societas sit: ex quo sit, ut quantum ea propensa videatur in nos, tantum nos spei fiduciaque concipiamus, non frustra apud eam vigilas nostras laboresque consumptum iri.

Tulit & TVRNONENSIS ager satis vberes fruges. sexdecim ad Societatem animum adiecerunt, optima omnes expectationis, & vno excepto, qui ad res domesticas destinatur, litteris satis instructi. Ex his quidam cum ad divinas voces obsurdesceret, in morbum incidens, sensit suæ pertinaciæ penas diivinitus sumi, statuitque quò Deus duceret, eò sequi, nec ita multo post releuatus est morbo. sed beneficij

immemor ac propositi, cum in patriam refugisset, exagitari iterum cæptus est morbo, dum ad extremum in animum induxit, illustriores diuinæ voluntatis significationes non expectare: relictaq. patria ad Societatem sine cunctatione se contulit. Ne alius quidem silendus est adolescens, quem ingenium nobilitasq. commendat; qui dum se ad studia legum à parentibus ablegandum animo prospicit, importunitate precum aditū Societatis extorquet. custodiebat adolescentis vitam domesticus pædagogus, quem ut abiens falleret, hominem adornat & instruit, qui tantisper pædagogum ipsum dum præparata cymba Turnone solueret, remoretur. verum cum mox eum magister requireret, et quò pergeret, accepisset; diurna nocturna. nauigatione profugum anteuertit, & militari comparata manu cōsequitur fugientem, Turnonemq. reducit. ibi numquam à suo latere adolescentem abesse patitur; sed ille fugæ semper intentus, in musæolum familiaris condiscipuli sese abdit. interim magistratus iussu conquiritur, non apud nos modo, sed in alijs quoque adibus, vbi suspicio aliqua resideret. propositaq. pœna edicitur, ut conscj adolescentem prodant: & ne quâ posset euadere, disponuntur vbique custodie. verum ille constanti animo vestem mutat, & vinitoris indutus ornatu è ciuitatis oculis se subducit. interim citatis ad nos gressibus properantem alius rursus à pædago misus insequitur, cui didascalus fidissimo velut amico, quærendi insequendiq. discipuli, & ad suos denique reducēdi negocium dederat. sed is, quæ
fuit

fuit diuina prouidentia, consecutus adolescentem, Auenionem ad tyrocinium vsque deduxit. atque hic demum deuictis nouo prælio domesticis, latus agit, nobiliores pertractans animo pugnas atque victorias, quam quæ vel cum domesticis ineuntur, vel ex patrio maternoq. sanguine reportantur. Non minor lætitiæ seges hæreticorum ad Ecclesiam reditus, quam Catholicorum ad Societatem accessio fuit. vna habita concio septem conuertit hæreticos, eodemq. præsidio alijs oppidis valde consultum. Sedunum, quæ Heluetiorum ciuitas est, Valesiæq. metropolis, Sacerdos missus, virum primarium hæreticum aliqui doctum, cuius studium erat nobilissimo cuique. cui hæresim instillare, imbecillasq. mentes ad omnem pertinaciam instruere, sic immutauit; vt & sacrosancto Missæ sacrificio & concionibus semper adsit, maximamq. vim populi secum trahat. Diuertit etiã in itinere ad Abbatem Societatis amantissimum, qui patris hilaratus aduentu, iudicem quemdam hæreticum vocauit ad cœnam; quem suo congressu pater, si fieri posset, ad meliora conuerteret. Res cecidit vt optabat, hominemq. pater ad meliorem mentem incredibili ipsius Abbatis voluptate traduxit. Demum reuocatus Archiepiscopi Ebredunensis rogatu, & Camberij dies aliquot remoratus, Ebredunum cum fratre contendit. sed simul ac in agrum Ebredunensem vestigium posuit, tristes nuntij de occupata ab hæreticis vrbe perferuntur: vt referre pedem inuitissimus sit coactus.

AVENIONENSE, ET RELIQUA Collegia.

AVENIONENSE Collegium in summa bellorum trepidatione, proditum metu, rerumq. necessariorum penuria, incolume diuina benignitas conseruauit, & quidem Gymnasio refertissimo quàm cum maxime. Probationis vero domus huic adiuncta Collegio suis quoque tironibus augetur. ac prater eos, qui Billomum missi sunt, dū expeditum ac liberum Auenionem ab hæreticis iter pateat, sexdecim ex vniuersa Prouincia cooptati sunt.

Ad aquas Sextias, Cabilionem & Grimanū non obscura Nostri & charitatis, & industriæ suæ vestigia reliquerunt. Ex hæresum fece sexdecim, & in his duos de principibus ad amicitiam Catholici nominis adiunxerunt. Sacerdotes porro cænobitæ duo ex nobilissimis uterque familijs, cum ad hæreticos trās fugissent, & Gebennā aliasq. hæreticorum prouincias multos annos incoluissent, tandem nostrorū opera in nauem Petri reuersi, post eiuratam solemnem ritum hæresim, ad suum vterque cænobiū, peccatorum dolore commoti se retulerunt. Hæretico vero alij, vna Dei bonitas, nulla nostra opera, vt veritatē comprehenderet, persuasit. Is susceptus & educatus in hæresi, cum è nostris nullum vidisset vniquam, statuit apud animum suum, patria vanitate contempta, et Catholicorū partes sequi, et, quod est admirabilius

bilius, effici Iesuita. iniecit hanc illi mentem Deus, tum cum ad bellum cōtra Catholicos est profectus. quare inscijs omnibus, ipse diues, & in ciuili iure versatus (posuit enim in eius cognitione fere quinquennium) pedibus ad nos venit: vbi dum ad Societatem sit quotidie paratior, familiariter nobiscum agit magna eorum admiratione, qui eius in Christiana pietate gradus & quasi processus agnoscunt. Excessit è vniuersitatis Auenione frater quidam rei domesticæ administer, cuius virtus minime dubium est, quin ei facilem in cælum aditum patefecerit. Duos & viginti annos in Societate consumpsit, ea probitate ac sanctimoniam, vt prope miraculo ceteris esset. ac ne ceteras laudes colligam, documentum pietatis fuit, & obedientiæ singularis. qui cū appropinquante morte rite maculas eluisset, pœna, quam Sacerdos irrogauerat, persoluta, Me beatum, inquit, si nunc in cælum raperer: statimq. quod orauerat, exorauit: notum enim subsequuta mors est, & quidem id mortis genus, quam quatrIdui acres torminum cruciatus intulerant: vt vitam laudabiliter actā nouæ patientiæ gloria terminaret.

BILLOMI scholas nostras frequentant discipuli fere quingenti, quos non minor virtutis, quā litterarum amor accendit. Multi ad cœnobij disciplinam sua sponte propendent, præsertim ad nostram, quò tamen nemo nisi probatus admittitur. Dum Auenionem interclusum est iter, retinentur in hoc Collegio Nouitij. quamquam autem Collegium ipsum eo in oppido collocatum est, quod neque natura,
neque

neque arte munitum, hostium direptionibus facile patet; tamen diuina benignitate, ac pijs suorum, vt interpretamur, officijs, ab omni hostili impetu tutum & incolume conseruatur.

CAMBERIENSE, ET DIVIONENSE Collegia.

CAMBERII in tuendis colendisq. animis plurimum operæ studiique consumitur: sed huius anni res gestæ, præsertim quæ interiores nostræq. sunt, nihil ferme habent, quod litterarum commendationem desideret. Gymnasium duabus classibus auctum est. & ad coemendas rei litterariæ causâ proximas quasdam ædes, quod satis erat argenti ciuium benignitas detulit: vt iam de ipsius amplificatione Gymnasii magnopere cogitetur. Vigent studia sacramentorum cum in omni hominum conditione, tum in nobilibus ac primarijs. Dataq. est opera, vt sanctissimum Eucharistiæ sacramentum adorandum in singulis vrbis templis proponeretur: decretaq. diebus dominicis supplicationes, quibus vna cū nobilitate Maurianensis Episcopus & senatus interfuert: idq. non Camberij modo, sed etiam in vniuersa Sabaudia. Venit in Ecclesiæ potestatem Gebennensis hæreticus, & sectam publice detestatus, ritus iam Catholicos colit. Sed cum pro opibus ciuitati consultum sit, seu leniendis odijs, seu insanis hominum cupiditatibus reslinguendis, non tamen

pago-

pagorum externiq. agri vtilitates omiffæ sunt. Nantuanum in oppidum Sacerdos missus Cardinalis Montis regalis rogatu, semestri spacio strenue pro animis laborauit. Ad quotidianas fere conciones catechismum adiunxit, quem apud multitudinem bis inter hebdomadam explanabat. Ac videtur eò pater sane diuinitus destinatus: nam non ita multo ante Claudius quidam cænobij religionisq. desertor, & Gebennensis minister, quò magis ex insidijs simpliciū animos falleret, ornatu sui ordinis repetito, partim prauis serendis dogmatibus, partim pessimo vitæ exemplo, totam fere Nantuanam Ecclesiam Gebennæ finitimam corruperat ac fædarat. sed assidua Sacerdotis nostri opera, adiuuante Deo, ex deprauatis iam mentibus hæresum venena discussit. Extrema autem quadragesima Gebennensis agri femina, vbi castæ religioni nihil est loci, cognito nostri concionatoris aduentu propinquum in oppidum, eò statim confessionis causa conuolarunt, susceptisq. confessionis communionisq. mysterijs, incredibili gaudio vnde abierant, redierunt. Matrona nobilis nocturnis perturbata terroribus (apparebāt enim cæca in tenebris vmbre fædaq. monstra, quæ vel de die quoque mulierē affabantur) vt ea à se in perpetuum abigeret, consilium cæpit purgandi rite animi apud nostros. quod cum fecisset, & celesti se pabulo confirmasset, vacauit aliquamdiu ijs molestijs, quibus antea carere non poterat. atque vbi ad eadem postea arma confugit, tutam in hanc vsque diē liberamq. se reddidit.

In Collegio DIVIONENSI pestilentia interuentu litterarum remisit ardor. transfulimus scholas in pagum quemdam, media situm Burgundia, Ducum olim sedem ac domicilium. Sed cum plurimos popularis quadam pestilensq. tertiana parum perspecta medicis occuparet, intermissum est tantisper docendi munus, dum illa recederet: idq. mense Nouembri Diuioni repeti captum est. Duo ex hoc Gymnasio decursis philosophia spatijs, reliquam aetatem sibi degendam in Societate putauerunt: nimirum vt totidem fratrum, qui cum philosophia vitæ curriculum confecerunt, damna sarcirent. Instituta est autem Diuioni fodalitas, cui dederunt nomina, rhetores philosophiq. circiter sexaginta: vbi dumore suo ad pietatem sese exercent cultumq. Deiparae, placuit totius Burgundiae Proregi, Mayenaeo Duci, eorum exercitationes cohonestare, & vespertinis aliquando precibus, quas solenni cantu peragerent, interesse. quem exeunte plurimi lectiq. adolescentes vario carminis genere Hebraice, Graece, Latine, Galliceq. consalutarunt. Is postea quo tempore bellicis distinebatur occupationibus, voluit à filio suo in aedificationem noui Collegij primum lapidem rite iaci: vt in eo Collegio & litterarum & virtutis sibi exstrueret aedificium, cui ex aedificando primum aliquando lapidem & fundamenta iecisset. Summa cerimonia acta res est: nec hominum admiratione minore, qui tam turbulento tempore, eius substructionis fodi cernerent fundamenta, quae ne pacatis quidem tranquillisque rebus sine multorum annorum

annorum impensis ad fastigium uidebatur posse perducī. Et vero, ut postea celestis se providentia patefecit, intelligimus nequaquam ē re nostra futurum fuisse; si ea opportunitas laberetur ē manibus, quæ nisi multis annis post, ut ex rebus presentibus conijci licuit, reditura non uidebatur. Nunc vero præter omnium expectationem adiectis piorum liberalitate subsidij, rem fabricæ eō usque perduximus, ut nisi nascentibus morbis ac pestilentia, quæ nostros afflixerant, cedendum esset, amplissimas iam habituri classes, & luculenta cubicula videremur.

Reddidit & suos fructus DOLANVS ager, ubi & in Societatem recepti sunt duo, & ab hærese auersi nonnulli, plurimiq. à vitijs & contentionibus auocati. Quod ad rem sacramentorum attinet, pascuntur celesti pane celebrioribus anni diebus fere quingenti. atque ut frequentia hominum consueatur, amplissimo quodam regie munere maiestatis, ex quo quattuor francorum millium, id est, aureorū mille summa redacta est, sacellum per amplum exstructum est. quod aliorum quotidie dilatat & locupletat humanitas. Gymnasium nouis theologiæ & philosophiæ scholis amplificatum est, constatq. auditoribus octingētis ē varia multipliciq. natione. Probatur autem disciplinæ ratio mirifice: actumq. in Burgundiæ comitijs est, ut in comitatu omni Burgundiæ eandem docendi rationem easdemq. leges Gymnasiorū moderatores teneant: nec alios suis discipulis auctores, nisi qui à nostris Doctoribus explanantur, explanent: ut deinde adolescentes, qui ad nostras

nostras migraturi sunt scholas, nostris iam legibus
 assueti, institutoq. docendi, facilius quæ sunt maiora
 capebant. Ac præter hoc de Societate nostra iu-
 dicio, eorundem comitiorum beneficio, no-
 bis est tum quarundam pretium adium,
 quas ante comparauimus, persolu-
 tum, tum reliquum æs alie-
 num quo premeba-
 mur: ut ad fran-
 cos mille
 sexcentos muneris summa
 pertingat.

PROVINCIA BELGICA.

AMPLECTITVR Belgium Col-
legia septem, domum Probationis
unam, fratres ducentos ac duodeno-
naginta. Louanij quinque & ui-
ginti. Duaci minimum triginta.

*Audomari tres circiter & triginta. Antuerpiæ
minimum uiginti. Traiecti quindecim. Leodij tri-
ginta. Brugis decem. Ipris octo. His accedunt, qui
in uarijs sedibus commorantur. Sex Valencenis.
Gandani totidem. Cortraci quinque. Aucta est hæc
Prouincia fratribus duodequingenta. Tribus
autem, qui ad Deum abierunt, imminuta.*

LOVANIENSE, ET ALIA quædam Collegia.

LOVANII licet prædonum rabies ex-
ternos & peregrinos ab urbe uel exclu-
deret, uel difficulter admitteret; numquam ta-
men Societati, quæ diuina clementia fuit, ali-
quid accidit detrimenti. Omnes eius curæ la-
bores cogitationesq. totos octo annos inopia quidem

non

non parua, sed tamen fructuosa ad ciuiū & ad præ-
 sidiariorum tuendos animos laborarunt. Vt autem
 militum onere liberari ciuitas cœpta est, & concur-
 rere studiorum causa varijs ex locis adolescentiū
 copia; publica ciuitatis gratulatione apertæ sunt
 scholæ. Pater autem Visitator, ne quam rei bene ge-
 rendæ occasionem prætermitteret, coemptis hortis
 ædibusq. vicinis, quarum pretium ipsamet vrbis va-
 stitas imminuerat, Collegij spatia dilatauit, &
 quodammodo inclusit in insulam; ne pacatioribus re-
 bus ex ædificando templo locus aliquando decisset.
 Deinde Seminarium theologorum, vt proximis litte-
 ris indicatum est, vnde & Societati, & patriæ op-
 portuna præsidia gignerentur, instituit. Datum est
 ei rei initium ineunte Nouembre, conuocatiq. de So-
 cietatē duodecim, qui duobus theologiae doctōribus
 operam darent: quamquam postea vbi nostra Aca-
 demia fama percrebuit, è varijs Prouincia locis cre-
 uit numerus ad triginta. admissi sūt in Societate duo

TORNACI autem vbi instituitur & erudi-
 tur nouissimus quisque ad disciplinam Societatis, to-
 tidem sunt admissi. quò etiam quinque & triginta
 aliunde venerunt. Traducti. sunt in hoc oppido ad
 Catholicorum partes nonnulli, nec paucorum par-
 tim labentium, partim ruentium est sustentata reli-
 gio. ad retinendos autem in fide populos, munitur tu-
 tissima catechismo via non in vrbe modo, sed etiam
 in pagis. Habuit enim & suas Tornacensis domus
 excursions in proximum agrum, frugiferas omnes;
 sed non eiusmodi, quæ longam desiderent orationem.

DVACI quoque Societas ad animorum libertatem vel constituendam, vel recuperandam cōtinenter incumbit. Capit è Gymnasio, quam sperabat, vtilitatem: nec parua est veritatis illecebra, instituendæ iuventutis ratio. Adolescens inter hæreticos educatus, cum eo consilio huc missus esset, vt ab Aegyptijs (sic enim nos appellant) linguarum cognitionem acciperet, quam ad sacrarum litterarum intelligentiam, puriorisq. theologiæ necessariam esse dicebant, vetuissentq. ne se philosophiæ aut alijs, vt loquebantur, litteris inquinaret; is diu multumq. simulando dissimulandoq. ad extremum se ipse respexit, & suorum imperio contempto vnà cum celesti sapientia philosophiæ studia coniunxit. Alius à nobilibus parentibus hæreticisq. submissus, ut nostrorum moribus pertentatis, quicquid in ipsis deprehenderet, obseruaret, ad eosq. perscriberet, mira industria in nostrorum se familiaritatem insinuauit. sed dum verba & gestus & singulas actiones diligenter explorat, diuino consilio capitur, qui, ut caperet, satagebat: Catholicosq. sequi maluit, quam manere cum suis. & vix lucem veritatis aspexit, cum ciliiciorum asperitate corpus, Christiana humilitate animum domare cepit. Alij duo cum alter hæresi, ab ter prauis moribus inquinatus, disciplinæ causa, Duacum accessissent, breui in alteros mutati viros; inuitis parentibus & amicis, hic ad Societatem, illè ad Catholicos se adiunxit. Sed ad declarandam nostrorum auditorum probitatem, illud quoque non leue est argumentum. Visus est ex his vni in hæreti-

ca ciuitate suscepto, nō in quiete modo, sed in vigilia quoque et ipsa luce diei, spiritus quidam, non ex illis improbis & qui hominibus gaudent illudere, sed ex his commodis, & qui ex humanis egressi corporibus prius igne purgantur, quam vt in beatorum numerum cooptentur. hic igitur sese obiecit adolescenti cōmonens, vt pro ijs, qui saluari apud inferos igne lustrantur, sacrificandum curaret; suosq. vel Catholicos, vel hæreticos, tum ad retinendam constantissime fidem, tum ad curandam hæresim hortaretur; obiretq. suo nomine peregrinationem quamdam, quò facilius sibi cursus in cælum foret. Quæ hic eò diligentius curauit, quò sibi exploratius catholica religione iam erat, locum esse quemdam & regionem apud inferos, vbi piorum mentes suis solutæ corporibus, nec dum plane perfectæ ac perpolitæ, priusquam aduocentur in cælum, flammarum ignibus expiantur. Non minor è templo profecta vtilitas est. Erepti sunt è demonis potestate nō pauci, quos ipse in fraudem atque in errorem induxerat. qui vt solet semper infirmiores sexū ac naturam petere, nonū iam annum varijs artibus ac fallacijs feminam luserat. docuerat panis debilitare corpus, & eas suscipere religiones, quæ plus pompæ atque ostentationis, quā vtilitatis & salutis habent. cubabat humi dure per noctem, apprimebat nudis membris cilicinas vestes, & diu se lorīs acriterq. cadebat. crebram sibi ipsa imperabat inedia: castimoniam & humilitatem in primis virtutibus commendabat, quibus Deum aiebat plurimum delectari. qua in sententia

ita confirmabatur, vt viro matrimonij debitum pernegaret. precationi autem eo vsq. dedita erat, ut compositis in similitudinem crucis membris, mente raperetur ad horas: tandemq. suauitate mentis ebria & suae conditionis oblita, in eum locum venerat impulsore diabolo, vt, quod Christo haberetur in pœna similior, de traijciendis ferro latere, pedibus ac manibus cogitaret. idq. haud dubie tentasset, si totos quindecim dies, quibus hæc meditabatur, opportunitatem temporis nacta esset. sed non est passus. Deus, labentem atque inclinatam animam funditus rueret. odoratus nosler, id quod erat, Sacerdos, malum latens aperuit, & errantem feminã de errore deduxit. In iuuandis autem nostrorum conatibus, Deus, vt animorum sic corporum. saluti non defuit. Attulerat Roma Collegij Rector ex eo liquore, qui ex Andrea Apostoli sacris ossibus paulo ante manabat, quem præsentem morbis medicinam solitum esse, ex plurimis iam euentis, omnem terrarum orbem fama peruaserat. hic igitur cum fiducia duobus ægris animam iam agentibus & plane desperatis adhibitus, vitam mirabiliter reddidit. fratri vero nostro pestifero vlcere laboranti certam atque incorruptam integritatem attulit: vt iam si quis famæ minorem habere fidem velit, tam præsentem confirmatus euentu, nihil sit, quod in posterum dubitet.

AVDOMARI non exigua cū laude suis quisque & Societate muneribus distinetur. Colet cum litteris pietas. Instituta est domestica schola ex ijs, qui ad

eloquentiam informantur, quod magistrorum seminarium quodammodo sit futurum. frequentant Gymnasium lecta iuventus, auditores omnino quadringenti & quinquaginta: ex quibus præter eos, qui vitam nostram adamant, decem religionis causa se se varijs ordinibus aggregarunt. reliquis vero Societatis nostræ præsidij ingens Deo animorum vis restituitur; partim tollendis de ciuitate vitijs, partim tradendis officij iustitiæq. præceptis.

ANTVERPIENSE, ET RELIQUA Collegia.

REDIIT octauum post annum Societas Antuerpiam, vnde hæreticorum exulabat improbitate. nec prius recepta ac reuocata in urbem est, quam seditiosi ciues bello et inedia fracti, ad extremum Catholico se regi dederunt. Sed quoniam ea de re fusius in extrema Prouincia dicendum est; hic pauca quædam, quæ dumtaxat in rem animorum gesta sunt, Societate iam reddita, perstringemus. Factum est initium docendi Septembri mense, tribus in scholis: primisq. mensibus adiuncti sunt tres. Ac ne vel Catholicis, vel deceptæ vacillantiq. plebi nostrorum studia operaq. deessent, Principis Parmensis nutu auctoritateq. institutæ sunt cõciones vberi fructu. increbrescit enim in dies vis pœnitentiæ, quotidieq. abijciuntur hæreses, & nutantes animi roborantur: vt iam Christo diabolus, & diuino numini impurus spiritus cedat. id quod Dei cõsilio ac voluntate, non mente tantum, sed etiam ipsis oculis cerni le-
cui.

cuit. *V*isus est enim frequenter cuiusdam per officinam tonsoris à Catholica religione seiuncti, cursare pannosus quidam & septuagenario maior senex, qui procacibus impurisq. verbis multorum se insidere menti gloriose iactaret. is postea tetro cum odore vanescens, se quis esset, & vnde existeret, indicavit. Non erit ab re eiusdem generis aliud commemorare, quod ante recuperatam Antuerpiam, & ad confirmandam Catholicam veritatem, & ad reuincendos hæreticos accidit. Adolescentula Susanna nomine, annos nata septemdecim, forma tantum, non religione probabilis (erat enim hæretica) cum ab insano amatore instigaretur ad facinus, nec tamen ad obsequium precibus ullis promissisq. descenderet; oblato sibi ab amatore poculo veneficijs carminibusq. confecto, demonem ebibit. parentes in religionis sententia nihilo puella seniores, miserando filie casu permoti, curationis causa ministros adhibent. sed cum demonem non pellat, neque ab eis opis aliquid ferri posset; pastorem quemdam animarum virum optimum, qui Antuerpiæ forte confederat, deprecantur, ut filia laboranti succurrat. non abnuitt incorrupta fide ac vita Sacerdos, exorcismisq. perpaucis virginem ipsam demone simul atque perfidia; parentes vero cum alijs trecentis etiam hæresi liberavit. Initio autem, ingressa ad virginem Sacerdote, & suis Eucharistiam vestibus obtegente, contemplari virgo intentis oculis petus hominis, quasi eius, quod latebat abditum, non ignara. ex qua cum quid aspiceret, Sacerdos quæ-

ret, *Ressem, inquit, contempler istam tot distinctam
contextamq. nodis adiuranti ut veritatem pando-
ret, Respicio, inquit, ceream imaginem tuo de colta
suspensam: tum Sacerdos, Postpositis, inquit, his
ambagibus, impero tibi omnipotentis Dei nomine,
veritatem ne celes. Capite lues, inquit illa, si rem
detexero: hostiam sacram desers, quam clandestino
sacrificio in eius ciuis (ciuem autem nominabat)
edibus consecrasti. seuerè enim tum hæretici caue-
rant, ne quis etiam occulte sacrificaret. quæ cum
Caluinistæ, qui præsentès aderant, audissent, alij ve-
hementer hære, alij pie colere latens numen, qui-
dam obnixi animis in sua prauitate perstare. Mul-
ta autem declamantis in modum diabolo gannienti,
Quin adis, Sacerdos inquit, ad B. Georgij, ut è sug-
gesto tuos discipulos doceas? (occupabat enim eadem
illam tum minister hæreticus) cui demon, Ego ve-
ro, inquit, quotidie illic ad meos verba facio: Qua-
renti cur suos diceret; An non, inquit, iure meos ap-
pellem, quos eadem mecum gehenna manet? hoc
vno meliores, quòd ipsis etiamnum integrum est
pænitere erroremq. depellere: nobis autem perti-
nacibus & veritas sordet & pænitentia. His in hæ-
reticos testibus, quoniam aures veritatis præco-
nibus claudunt, Deus vtitur: quos vtinam vel hac
amentia & cacitate liberet, ne funditus ipsi ruant;
vel in perpetuum comprimat, ne in eandem per-
niciem ceteros secum trahant. Præter conciones,
quibus consulitur vniuersis, plebs quoque in-
fima catechesim, & imbecilla puerorum ætate
perdo-*

perdocentur. Fuit olim optimis ciuitatis moribus institutū, vt pueri puellæq. egentes ac derelicti separatas in aedes, vbi sub præfectis artes aliquas molosq. vitæ condiscerent, cogerentur, dum etate robustiores, vel adscripti canobijs, vel in matrimonium collocati, se suamq. vitam tueri possent. His quadrumviri præsunt grauissimus in ciuitate magistratus, qui coactis vndique nummis, quicquid ad vsus vitæ requiritur, studiose curāt. In has familias, præfectorum malitia, cum hæresis irrepsisset, contendit à Societate Senatus, qui Catholicorum prudentiūq. lectione longe iam alius est, vt saniore. doctrina familes illas imbueret. quod accurate Societas facit; eorumq. perpurgat animos, qui hæresum labem non tam suo, quam alieno vitio susceperant.

TRAIECTI P. Visitatoris aduentū magna commutatio morū consecuta est. est enim eo auctore varijs locis catholica veritas explicata. Carcer, valedudinaria officij gratia frequenter obita, & delinquentium animi charitatis obsequijs. sunt autē & ad emendandos prauos mores auxilio magistratus ipsi, quorum nutu multa sanantur in ciuibus. Inquisitum in eos est, qui Quadragesimæ ieiunia, escaurū licentia violabant. restitutus sūns Eucharistiæ honos in templis publicisq. vjs, dum defertur ad agros. mulieres quæ pudorē suū in vulgus, quæstus causa nūdinabatur, à dedecore reuocata. ab hæresi expiati nonnulli, et nutantes animi sustentati. milites ad officiū vocati, & ad pietatem eruditi: vt, qui nihil nisi ferrū & bella tractabant, spectaculo iam sint ceteris, nouo studio

Studio Religionis. Cernas qui stationes & vigiliis agunt, sæpius suo globulis decurso Rosario, horas metiri nocturnas, & cum ciuibus pietate certare: abstinere se periurijs ac maledictis, observare animarum pastores ac Sacerdotes, diuinum verbum sitientibus & auribus & animis audire. Pœnitentium numerus annos omnes præteritos superauit. Institutaq. est adnitente Provinciali patre ex adolescentium flore sodalitas, quorum ea sunt studia, vt quamplurimos ad sacramenta & exēplo & oratione pelliciant, temere iurantes beneuola admonitione castigant, pauperes hospitio, cibo, ac potione reficiant, & alia multa cum pietate gerant. Quibus officijs cum bonorū omnium, tum senatus gratia colligitur, qui quo animo in nos sit, nec vnus nec leuib. significationibus declarauit. Is ad aduentum patris Provincialis nostros omnes nostris in ædibus liberali conuiuio excepit, ædificia pluribus locis restituit: Et ex senatoribus vnus, præter bibliothecam, annuam nobis pecuniam in morte legauit. Quibus Deus, quoniam largissimus in bonos est, cumlatiore mensura, quæ largiti sunt, reddat.

BRVGA S ea spe Collegium, qua proximis litteris demonstrauimus, restitutum; instructumq. annuis cuiusdam Abbatie prouētibus in perpetuum; communis patriæ calamitas vicinusq. hostis non mediocriter retardauit. Perseueratum tamen est difficillimo etiam tempore, nec Societati quicquā, peruentibus fame compluribus, diuina clementia ac beneficio defuit. Itaque nostri tam à Deo liberaliter suble-

subleuati, ne ipsi quidem animorum salutem defuerint. edocti sunt tam inquilini, quam peregrini pauperes Catechismum. crepti ex haresum tenebris vnde- uiginti: & quorum fides aliqua lababat ex parte, ad constantiam reuocati. coercitæ muliebres virilesq. libidines. femina Deo quodam dicata, abductæq. à sacrilegis amatoribus, claustris redditæ. honestarum pudicitia ab hominum libidine conseruata. æs denique multiplex vnde exierat, restitutum.

LEODII & pietate & litteris discipulorum coluntur ingenia. Ventitant fere quingenti: & ex his quindecim se Deo varijs in disciplinis, tres in nostra posthabita libertatis dulcedine, manciparunt. Edidit hos fructus sodalitas Dei Matris, & vberiores pollicetur in posterum, tanta nimirum præside ac patrona. Accedit gratia Apostolici Nuntij, cui vel hoc nomine plurimum Societas debet, quod iacentem religionem erigit, & studia nostra principibus viris magistratibusq. commendat. Quod ad adesse spectat, vix duodecim Sacerdotes è nostris populi pietati concurrentis ad sacramenta sunt satis. Metuebatur ne Flandrorum recessu, qui declinandæ seditionis causa, tuendæq. Catholicæ religionis Leodium magno numero commigrarant, conuentus ipsi decrescerent: sed tamen eò usque creuerunt, vt omnino nostra laxanda sit ædes. Hunc ardorem cum docta ac salutare conciones, tum Catechismus per frequens excitauit. is celeberrimis in paræcijs incredibili concursu plebis exponitur. ita fit vt sensim sua religioni decor redeat. quod quia ciues obseruant

nant, non possunt non vereri nostros, & amore com-
plecti. Duo remisso hæresi nuntio, in Catholicam fi-
dem iurarunt. Alius autem atheus, igni adiudica-
tus, cum de pertinacia nihil remitteret, nec quicquā
nostrorum proficeret oratione, adhibitis Deo preci-
bus fractus est tandem; & facti pœnitens, non modo
æquo, sed etiam libenti & gaudenti animo suppli-
cium tulit.

I P R A S erecto Collegio, missisq. eò de Socie-
tate nonnullis, nihil habuit prius Senatus, quam ut
nobis ades honestissimas compararet, & exhausto
pene diuturna obsidione, belli impensis arario, tam-
diu certas pecunias addiceret, donec restitutis cæno-
biorum quorundam agris, quos Collegio Pontifex
Maximus assignarat, præsentī nostrorum necessitati
prospectum esset. Nec vero suis partibus Vicarius
defuit, qui vicinas ades scholis peropportunas adie-
cit: quibus & tertia quadam accesserunt ades, cu-
iusdam liberalitate Abbatis, Societatis amāssimi.
Quo civium studio Visitator pater permotus, ad in-
stituendam primis litteris iuventutē, aucto nostro-
rū numero, scholas duas aperuit, quibus postea ami-
corum postulationibus, Humanitatis etiam classis
accessit. Obcuntur & reliqua, ut Societatis consue-
tudo fert, munera. Hæresim eiurare nonnulli, &
Societati primo Collegij ortu adiunctus est unus.

V A L E N C E N S I S auxilio exemploq. nostrorū,
pietas item urbi & auita religio reuocatur. labora-
tum est concionibus vehementer, ut cōfessiones vix
annuæ minimum verterentur in menstruas. & hic
quoque

quoque ex hominum pectoribus hæresum pulsa caligo: cumq. ad tuendam religionis causam omni ope industriaq. contenditur, tum potissimum Catechismo, quò ne senatores quidem grauesq. viros pudet accedere. renouata est & foris inter paganos crebritas confessionis: acciditq. vt cum de ea frequentanda disputaretur à nostris, eo vsque permota sit multitudo, vt à concione septemdecim & peccata confiterentur, obstupescere rei nouitate pastores; et Christi corpore pascerentur.

Restat GANDAVENSIS et CORTRACENSIS sedes, vbi eodẽ animis studio spes salutis ostenditur. Gandauum vrbs est totius Flandriæ amplitudine facile princeps, plurimis canobijs olim nobilis, nunc hæresum vitio ipsis tantum spectanda vestigijs. cuius ciuitatis calamitate P. Visitator, & speculatus vberioris adductus, aliquot è nostro numero concessit amicis, qui missionis nomine essent ciuibz adiumento, vel restituendis Ecclesiæ, vel in sententia cõfirmãdis. nec hominẽ spes fefellit: nobiles enim iã viri duo, feminaq. tres Caluino relicto, sese ad Ecclesiæ Romanæ fidẽ applicuerũt. Reliquis autẽ ritibz sua quoque adhibita tẽperatio est: inducãq. eius rei causa crebrioris pœnitentiæ consuetudo, cuius maiores quotidie utilitates fructusq. præcerpimus.

CORTRACI Societati aggregati sunt tres: præcipuoq. studio Catholicæ veritatis mysteria rudibus patefacta, proposita à senatu pœna, si qui uel ad catechismũ nõ sese cõferat, uel catholicæ veritatis ignari deprehendantur. Miraculo ciuitas est, quæ cū theatris, scanis, mimisq. tota Flandria esset infans,

nunc

*Nunc eieſta ſtultitia ac vanitate, ita addiſta eſt vir-
tuti, Chriſtianaq. pietati, vt plerique ſibi ita perſua-
deant, ex tam felicibus initijs, erecto breui Collegio,
ſimillimos conſequuturos euentus. Atque hæc de
ſingulis huius Prouinciæ ſedibus ac Collegijs: nunc
de Caſtrenſi Miſſione per pauca.*

MISSIO CASTRENSIS

Belgica.

MISSI ſunt in caſtra, aliquot ab hinc annis,
cum Philippus Rex aduerſus eas Prouin-
cias, quæ ſuo ab imperio & Catholica religione de-
ſciuerant, bellum tulit; eo ipſo petente, de Societate
duo, ſacerdos cum fratre laico; qui dum res bellica
gereretur, in animos militum excubarent. Enituit
in ea re patris ſtudio, & per id tempus fere ſem-
per in Alexandri Parmenſis Principis aliorumq.
Principum tentorijs diuinam rem fecit. Caſtra ſo-
cius obibat, & militari nola ad ſacrificium milites
conuocabat. Habebatur ſtatis temporibus concio,
ad aulicos quidem feſtis dominicisq. diebus: ad mi-
lites vero profeſtis. Quoties autem in hoſtium ſta-
tionem parabatur irruptio, ad conſitenda peccata,
ſumendamq. ſacram Euchariftiam tanta vis militum
cogebatur, vt non ſemel pater cum pluribus noſti-
bus de laborum aſſiduitate nihil remitteret; ipſa vi-
giliarum insolentia, ad ipſa tormenta bellica in ſoma-
num lapſus, ne horribili quidem eorum ſtrepitu ex-
citaretur. Sed in caſtris hæc erat Patris agendi ratio

Conſe-

Conferebat se semper ad eam murorum partem,
 quam noster adoriebatur exercitus, ut militaribus
 confessionibus loco à telis hostilibus quam tutissi-
 mo daret aures. socius interim, ne quis diem sine sa-
 cramentis obiret, qui saucij pugna excederent, ob-
 servabat, ut vel prehensa manu, ad patrem, si sequi
 possent, adduceret; vel si non possent, sublato de-
 ferret in humerum. Multi ab impuris libidinibus,
 multi etiam à maledicendi execrandiq. consuetudi-
 ne (qui morbus inter milites late patet) reuocati
 sunt. Nonnulli qui à Christi militia ad castrorum di-
 sciplinam abiectis suæ religionis insignibus, contem-
 ptisq. quibus initiati erant, ordinibus, sæde descine-
 rant, suum detestati facinus, Deum sibi reconcilia-
 runt: tantumq. aris subsidijq. curatum ijs est, ut ad
 ea cænobia, vnde diffugerant, cōmodus pateret re-
 ditus. Arcibus aliquibus expugnatis, antiquissima
 cura erat, sanctorum cineres ac reliquias, si quæ ab
 hoste reperiebantur intactæ, ab iniurijs & rapina
 defendere; virginum vero corpora à militum libidi-
 ne prohibere. Atque in curandis animis, corporum-
 quoque commodis salutiq. seruitum est: si quid enim
 nostris è quotidiana mensa supererat, quod quidem
 supererat fere semper (bis enim in die ex Parmensis
 aula satis large cibaria præbebantur) id nostri in ege-
 nōs milites, qui ad præsentem pastum mendicitatis
 suæ totis castris stipem rogabāt, distribuebant. & col-
 lectis precario nummis inter hebdomadam, panem
 & obsonia parabant ad eorum egestates explendas.
 ita turpis aleæ consuetudinem minuebant, dum in-
 cibum

cibum milites cogeant impendere, quod utriusque exponeretur in aleam. Quidam etiam, qui stipem querere salua existimatione non poterant, adhibebantur ad mensam. excipiebantur saucij testo, chirurgiq. qui uulnera obligarent, accersebantur: & salubribus recreati epulis, curribus ad nosocomia, quæ rex recens exstruxit, auehebantur, quod rectius & animo curarentur & corpore. Hæretici etiam duò claro loco nati, cum illato inter epulas. de Romana Ecclesia sermone, Summi Pontificis potestatem firmissimis, ut sibi uidebantur, rationibus impugnaret, contrarijs tamen argumentis eucti, catholicam fidem magno sunt ardore complexi. Dederunt autem operam nostri, quò commodius militum animis consulerent, ut uiolata ab hæreticis templa, quæ in horreorum formam impie redegerant, usitatis consecrata religionibus, diuino cultui redderentur. quod ubi effectum est, tum demum & alacrius, & utilius animorû causa suscepta est. Atque hæc hætenus uniuerse. nunc proprie ac singillatim. Nec enim silèda diuturna uidetur obsidio, quam nobilissimum Belgij totius emporium Antuerpia sustinuit: quippe in ea res contigerunt & ad memoriam posteritatis insignes, nec ab his litteris alienæ. Compluribus ergo Flandriæ Brabantieq. urbibus in regiam potestatem ditionemq. reductis, cum iugum Antuerpienses improbissime detrectarent, partim mœnibus lociq. opportunitate, partim Holandiæ uicinitate freti, ex qua publicus comeatus commode per flumen aduehebatur; Parmensis Princeps coactis ad Scaldam
fluum

fluvium militaribus copiis, primo propugnaculum quoddam ac munimentum tormentis quatit: deinde, ubi nihil profici sentit, inter ipsum propugnaculum, & Antuerpiam, duobus ab urbe miliaribus, mira industria sublicium in fluvio pontem excitat, ut aditu omni terra marique intercluso, rebelles incolae fame tabescerent. Videbant hæc illi, & qui fieri nullo modo posse suspicabantur, ut altissimum, & plus quadringentis passibus latum flumen, humano opere clauderetur, sumptus Principis conatusque ridebant. Pontis autem ea structura fuit: In utroque fluminis labro vallum erat erectum militari sepimento, multo milite, & tormentis instructum, cum tuendo operi, cum arcendo hosti peropportunum. defixa erant à labro fluminis ad alveum usque arbores per intervalla præaltæ, armatæ ferro, ac præacutæ, firmissimis inter se nexæ cathenis. quarum capita è fluctibus prominentia, compactis sternebantur asseribus. in ipso vero fluvij alveo naues erant tres & triginta, cathenis item reuinctæ validis, & vncis anchorisq. constantes. hæ multis præsidiariorum signis & tormentorum apparatu munitæ, stratisq. malis & antennis asseribusq. subiectis, ijs, quas dixi, arboribus adæquatæ, peruium atque expeditum reddebant pontem. Ac ne quæ ipsius pontis fabricæ vis aduersaria noceret, trabes trabibus nectunt cratis in formam, verutis ac pinnis duorum triumue pedum magnitudinedentiũ instar horrentes: easq. ad teli iactum ponè pontem utrinque locant, nixas lintribus vacuisq. vasis.

ne subsiderent, et anchoris funeq. firmant, vt si qua
 nauis incurriſſet hoſtilis, eā (ponte nil leſo) remora-
 rētur. His ita ab Imperatore ſumma celeritate per-
 ſectis, obſtupefactus hoſtis, damnare ſuam ipſe ſocor-
 diam, modosq. viciffim quærere, quibus tot menſum
 labores euerteret. Primū nauibus res tentatur, quæ
 textis impactæ cratibus, tū contis tū tormentis bel-
 licis demerguntur. Deinde æſtu obſeruato mariti-
 mo, celoces inter ſe iunctæ ſaxis onerantur ingenti-
 bus, & inanibus alligatæ vaſis fluuio immittuntur
 in noſtros: vt curſu ipſo & pondere, crates ac pontē
 vel rumperent, vel turbarent. ſed quoniam noſtris
 non fuit difficile curſum nauium præpilatis perticis
 aut harpagonibus remorari, noua excogitantur, dia-
 bolo architecto, nauigia; neque enim tale inuentum
 excogitare humana mens poterat. Horum ea con-
 ſtructio & ſabrica fuit, vt honorarij formā tumuli
 feralisue vrne referret. erant in nauis alueo trāſuer-
 ſæ trabes lapideſq. in quadrum coagmentati, & ad
 ſoros vſque ſurgentes alueus autem ipſe molaribus
 & generis cuiuſque lapidibus ita refertus, vt & va-
 rij cuniculi in ſpiram acti, puluere ſulphureo ple-
 ni relinquerentur, & pars ſumma cippis im-
 menſisq. lapidibus tegetetur. Latebat inſuper fiſtu-
 la fomentario igni relicta; igniarioq. ita librato, vt
 non ante pulueres inflammaret, quam nauis ipſa in
 crates ac pontem propemodum inpegiffet. fori au-
 tem & conſtrata nauis tabulata ſiue ad terrendos
 timidos, ſiue ad opprimēdos incautos, ſparteis mani-
 pulis, pice, reſina, ſulphureq. oblitis, ac malleolis
 con-

conflagrabant. Quibus artificijs ac machinis, cum primum remisit æstus, tetrīs tenebris ardens ex urbe naus emittitur. quod hostile portentum, dum procul aduentare nostri conspiciunt, continuo è castris una cum Principe in omnem euentum expediti ad ripam fluminis pontemq. conuolant. interea dum quidam per audaciam vel nauim ipsam conscendere, vel vncis remorari contendunt, ecce tibi repente conceptus ignis, ingenti fragore saxa quater, torquere trabes, tempestates ac tonitrua ciete, immanes lapides ignitosq. globos in calum vomere, stationarios & classicos in undas mergere, partem potis euertere, nemini denique parcere, qui vel propius accessisset, vel etiam longius abesset. Lamentabilis omnium gemitus erat, funestus multorum principum exitus, aliorum vel mutilatione, vel funere. ducentos prope homines lapidum procella contriuit. Princeps ipse Parmensis quamquam Hispani cuiusdā impulsu vix sese è periculo eripuerat, tamē vehementi aeris agitatione concussus, una cū Marchione de Peschara in terram concidit, propiusq. factum est nihil, quam vt vterque militarium corporum mole, quæ lapidum prostrabat imber, opprimeretur. Vicarius etiam Principis, & totius equitatus magister, alijq. clari viri fluctibus periere. alij per aerem visi sunt ad passus aliquot volitare: alij flammis pulueribusq. cremari, fædo sane horribiliq. spectaculo. Noster autem ille de Societate Sacerdos, molaris lapsu lapidis caput ictus, attonitus & pene amens cecidit, moxq. alio lapide

percussus in brachio, tantum non animam edidit. E
 reliquis qui sani & integri erant, timore perterritis,
 partim sese abdere, partim castra relinquere. ita
 alijs grauiter lasis, alijs miserabiliter extinctis, in
 extremum res erat adducta discrimen: sed eripuit
 mentem & consilium hostibus Deus, ne iam potius
 victoria scirent uti. nam si tum procincta classe,
 quam paratam semper habebant, aere dēsissimo at-
 que adeo ipsis tenebris tecti in castra pontemq. im-
 petum vel Hollandi vel Antuerpiani fecissent; ma-
 gno in periculo nostri fuissent. Patri interim cum
 sensus redire cōpissent, dum fractus ac debilitatus
 ex superiore loco in inferiorem propugnaculi parte
 se noctu demittit, in cloaca fatidis referta aquis
 fere submergitur. sed eductus à fratre comite, hoc
 quoque discrimen effugit. Hunc tamen pene ex-
 animem, & stillantem sanguine viri nobilissi-
 mi, qui fugam arripere nō tutum putarunt, summis
 precibus obtestantur, ut se in tantis periculis à pec-
 catis, quæ faterentur, absoluat. nec abnuuit quamuis
 aeger & pene confectus pater; reliquamq. noctis
 partem vsque ad insequentem lucem non sine ingen-
 ti doloris amplificatione traduxit. postridie in pa-
 gum ad eius hospitium lectica defertur, ubi dies
 aliquot grauissime laborauit. nec tamen ita conua-
 luit, quin morbi reliquæ, belliq. notæ remanserint.
 nam brachij os, quod capiti coniungitur, commi-
 nutum & in partes fractum, nulla potuit arte cu-
 rari: nec plus ei relictum est roboris (quod in tan-
 tis malis solatium reliquum est) quam ut sacris
 operari

operari queat. Vbi iam procella resedit, qui paulo audaciores erant, ad pontem festini redeunt, ut quo loco res essent, explorent. Vbi ne comparuisse quidem hostem animaduertunt, pontem ipsum momento reparant, nouosq. animos induunt. Quo reparato, vbi videt hostis nec vires, nec animos, nostros deficere, lapidesq. & tela frustra iactari; plures, congeminant canes (sic enim ferales illas naues appellabant) sed ne saepius similes clades acciperent, nostri, subductis ab alueo repente nauibus, quibus pontem continuari diximus, canibus nocendi vim adimunt. Nam ansam illi harendi nullam in fluuio nacti, pontemq. longissime prateruecti, sine ulla nostrorum plaga suos frustra ignes molaresq. lapides euomebant. similiq. fere industria elusa est à nostris ingeniosa naus, quæ rotarum, conuersionibus forcipibusq. ad latera fabricatis, pontis opera & cathenarum ara diuidebat. Ergo vbi suas artes hostes irritas vident, tentant vltima. Agger erat, qui Scaldæ fluuij maritimiq. aestus impetum cohibebat. hoc pluribus perfractis locis, allunione quadam tellurem obruunt, quo facilius Antuerpiani pontem declinarēt, & flexuoso sinu liberum sibi in Zelandiam aditum aperirent. sed huic quoque machinationi per nouum à nostris exstructum aggerem, firmissimis munitum per interualla præsidij ac propugnaculis, est occursum. verum ne tum quidem animos illi demittunt, sed longa cum Zelandis & Hollandis, qui ex altera

pontis parte suam quoque instructam habebant, classem, consultatione habita, aggerem effodere, hunc institunt; editoq. ex urbana turri perfidia socijs signo, plurimo utrimque nauigio rem tentant: sed initio feliciore quam exitu. nostris enim ad defensionem pontis concurrentibus, quippe qui huic parti minus velut infirmiori, quam munitissimo aggeri confidebant; non fuit difficile hostibus munitiones aggeris plurimas occupare. & quidem horas iam fere septem aggere & vallo potiebantur, laneis transuersim saccis prægrandibus, ne aeneis nostrorum pilis læderentur iniectis. omnes interealigonibus alijsq. machinis vallum perfringunt, nunciumq. Antuerpiam præpropere mittunt, qui de parata victoria renunciaret. quæ quidem haud dubie fuisset ipsorum, si duci nostro defuisset animus, vel industria. sed laborantem & fessum militem fortissimus Imperator animaduertens, hastam arripit, & audacissimum quemque acri oratione cohortans, Hic, inquit, nobis aut vincendum, aut moriendum est: aggeremq. per medias pilas inuadit, eumq. breui temporis interuallo, non tamen sine multorum vulnere & cruore recuperat, deletis vel in stataria pugna, vel in puido ad naues regressu non minus tribus millibus hostium; captisq. nauibus quadraginta. Quam cladem atque ignominiam ut Antuerpiani repellerent, demone ad nouas eos semper artes agente, vastissimā nauim exstruunt, triplici malo ac corbe visendam. cuius statumina & costa ita læua, lectis, & omni sarmentorum genere tumebat
vndique,

Undique, ut ne centum quidem librarum pilis ac
missilibus cederent. Hanc illi machinam finem belli
dicebant, atque hæc verba grandibus litteris in la-
teribus fronteque navis inscripserant: tantum in ea
spei præsidijque ponebant. Nec dubium fuit, quin si
moles illa cursum suum per medium alueum secun-
do flumine tenuisset, fracto ponte, nostrorum & ta-
stra & conatus eluderet, nulloque negotio commea-
tus à zelandis inmitteretur in urbem. Hac ergo mo-
le militibus, & triplici tormentorum ordine instru-
cta, una cum alijs navibus irruere conantur in pon-
tem: sed Deo propitio cum paulo longius è portu
soluissent, machina illa paululum ab alueo defle-
ctens, in arena tam infixæ pertinaciter est, ut nulla
eam vis amoverit inimita. itaque re desperata na-
vim tormentis omnibus spoliantes, cum reliqua clas-
se mæssi discedunt. Nostri diu multumque navim il-
lam in medijs hærentem fluctibus admirati, hostilis
versutiae memores, eam nec subire, nec accedere
propius audebant. donec multis diebus post, propo-
sito ei præmio, qui eam primus conscenderet, Impé-
rator multas ex ea reserari trabes ac tabulata
iubet, quò leuior effecta, & ad medium reducta al-
ueum, ad pontem usque deduceretur. Cuius inscri-
ptione simul ac Princeps aspexit: Vere hic, inquit,
belli finis erit. nec diu tardavit eventus. Nam An-
tuerpiani tanta suorum internecione pertulsi; cre-
scente semper inedia, & desperato omni commeatu
furere miseri enecti fame, & Chiliarchas adire,
sermone de deditioe conferre, & plebeiorem fa-
cta

Et manu, dira præfētis nisi pacem peterent, mini-
 iari: satis magno defectionem stetisse vrbi; scire se
 Principis humanitatem, nosse clementiam, nihil esse
 dubitandum, quò minus fieret sine cunctatione dedi-
 tio. Quibus permoti vocibus, defectionis auctores ac
 principes, legatos de pace mittūt, sed cū ijs cōditio-
 nibus, quas victores potius, quā victos decet. postea,
 ad equiores descendunt, eas tamen, quibus Societas
 nostra (vt est summū hæreticorū in nos odium) tecte
 ab vrbe excludebatur. eos enim dūtaxat religiosorū
 ordines admittebāt, qui Imperatore Carolo V. An-
 tuerpiæ domiciliū habuissēt. ex quo sequebatur, locū
 nostris in vrbe relinqui nullū, qui in eā non ita pri-
 dē venissēt. At deprehensa fraude, rescissaq. à Prin-
 cipe conditione, deprecari illi, ne domus ea, quam
 iam pridem Chiliarchis distraxerant, ad nos rediret:
 offerre palatium aliud augustissimum illud quidem,
 sed à ciuium cætu remotius, & nostris vsibus mi-
 nus aptum. sed ne id quidem impetrarunt. Tan-
 demq. pacis vtrimq. tabulis confirmatis, octauo
 Kal. Septembris Princeps vrbe, nos domo nostra
 potitissimus, integra illa quidem, sed ab omni su-
 ppellectili spoliata. In quo satis admirari & laudare
 diuinam bonitatem ac prouidentiam nequaquam
 possumus, cuius beneficio atque tutela, cum plera-
 que cænobia, hæreticorum furor vel funditus euer-
 tisset, vel in priuatorum ades vicosq. publicos con-
 uertisset; nostra domus incolumis est relicta, quam-
 nis multis polluta sceleribus: quò velut in sentinam
 aliquam, totius fax ciuitatis quisquiliæq. conflu-
 xerant.

xerant. Diuiserant enim eam sibi hostes asserum con-
 tignationibus in partes duas, & alteram, quæ tem-
 plum continet, dirutis iam altaribus, subductisq. aut
 igne crematis sanctorum imaginibus, Caluiniano mi-
 nistro dederant: alteram vero notatis distinctisq. se-
 dibus, Tribuni, Centuriones, Conquisitores, Arma-
 mentarij, annonæq. structores inuasérant. penuaria
 autem & occultiores quidam terræ meatus, punien-
 dis exercendisq. catholicis vsui erant, quorum indi-
 ces tituliq. ad posteritatis memoriam etiamnū ma-
 nent. Ac ne illud quidem diuini amoris beneficium
 dissimulari potest, quodd, cum ades nostras, ut modo
 diximus, ære alieno graues (nondum planè redem-
 ptis annuis censibus) senatus hæreticus vendidisset,
 postea repetentibus sua creditoribus, aliquot aurco-
 rū millibus magno nostro bono domū illā, quā suam
 perpetuo sperabant fore, leuarunt: ut quicquid de-
 trimenti è distracta supellectile factum erat, id om-
 ne vel cōpendio recuperatum sit. Recepta iam Au-
 tuerpiæ, & Societati suis ædibus restitutis, nihil ei
 fuit prius, quam ut vsitatis ceremonijs ædes sacra
 ab omnibus purgata sordibus lustraretur. P. au-
 tē Prouincialis ad supplementum nostrorum nouas
 operas misit, quibus suo mox aduentu domesticas cu-
 ras muneraq. diuisit. Nec defuit præclara occasione
 Parmensis Princeps, qui clausis ceteris scholis,
 quas hæreticorum error infecerat, accersit de So-
 cietate magistros, qui litteris ac religione instituen-
 dam susciperent iuuentutem. Ac ne rebus omnibus
 exhausto Collegio necessarij sumptus deesse possent,
 præter

præter cetera suæ liberalitatis argumenta, aureos centum in singulos menses, dum vectigal nobis quotannis institueret, pollicitus est.

Hæc sunt exempla frugum, quas fudit hic annus P. F. Q. C. Gratiarum, quæ Deo debentur, materia, & nouæ incitamentū industriæ, quam fere vetus & antiqua laceffit. nullum sænus gratijs vberius apud Deum, nullus stimulus ad res gerendas acrior, rei bene gestæ recordatione. gratiæ faciunt, ne diuinæ benignitatis fons exarescat, sed perpetuo quasi amne nostros irriget & fecundet labores: memoria vero bene gestæ rei, ne nostri dissimiles simus, sed veteris obiectu laudis accendamus ad nouam. Largiatur hoc suis famulis Deus, vt quo maiorem & gratiarum, & æmulandi se ipsos causam habeant, maiora quoque in dies pro animis gerant: vt ex rebus gestis iterum gratiæ existant, iterum æmulatio; & ex his vicissim illæ: dum perpetua hæc vicissitudine, aucto in dies magis meritorū cumulo, & se ad extremum, & eos, quos Deo duce seruauerint, in cælum inferant. Ipsi Deo honos & gloria in sæcula sæculorum. Romæ ex Collegio Romano
Prid. Id. Nouemb. M. D. LXXXVII.

Omniū in CHRISTO Seruus.

Nicolaus Orlandinus.

